

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
CEZA VE CEZA MUHALEMESİ HUKUKU BİLİM DALI

**TÜRK CEZA HUKUKU BAKIMINDAN ÖRSELENMİŞ KADIN
SENDROMU**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**İLKAY NADİR
(BURSA- 2023)**

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
CEZA VE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU BİLİM DALI

**TÜRK CEZA HUKUKU BAKIMINDAN ÖRSELENMİŞ KADIN
SENDROMU**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

İLKAY NADİR

**Danışman:
Prof. Dr. Zeynel Temel KANGAL**

BURSA- 2023

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ceza ve Ceza Muhakemesi Bilim Dalı'nda 702180018 numaralı İlkay Nadir'in hazırladığı Türk Ceza Hukuku Bakımından Örselenmiş Kadın Sendromu konulu Yüksek Lisans Çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 20/06/2023 günü 10:00-11:15 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu

Başkanı)

Prof. Dr. Zeynel T. Kangal
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Türkân Yalçın
Ankara Üniversitesi

Üye

Dr. Meral Balcı
Bursa Uludağ Üniversitesi

23/06/2023

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU**

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 06/06/2023

Tez Başlığı / Konusu: Türk Ceza Hukuku Bakımından Örselenmiş Kadın Sendromu
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 240 sayfalık kısmına ilişkin, 06/06/2023 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından (*Turnitin*)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

06/06/2023

Adı Soyadı:	İlkay Nadir
Öğrenci No:	702180018
Anabilim Dalı:	Kamu Hukuku/Ceza ve Ceza Muhakemesi
Programı:	Kamu Hukuku Yüksek Lisans
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

Danışman

Prof. Dr. Zeynel T. Kangal

06/06/2023

Yemin Metni

Yüksek Lisans / Doktora Tezi/Sanatta Yeterlik Tezi/ Çalışması olarak sunduğum “Türk Ceza Hukuku Bakımından Örselenmiş Kadın Sendromu” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih

06.06.2023

Adı Soyadı: İlkay Nadir

Öğrenci No: 702180018

Anabilim/Anasanat Dalı: Kamu Hukuku/ Ceza ve
Ceza Muhakemesi Hukuku

Programı: Kamu Hukuku Yüksek Lisans

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

: Sanatta Yeterlik

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : İlkay NADİR

Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı : Kamu Hukuku

Bilim Dalı : Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku

Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı : XIV + 250

Mezuniyet Tarihi : .... / .... / 2023

Tez Danışman(lar)ı : Prof. Dr. Zeynel T. KANGAL

Türk Ceza Hukuku Bakımından Örselenmiş Kadın Sendromu

Örselenmiş Kadın Sendromu, özellikle karşılaşmasız (yüzleşmesiz) meşru savunma iddiaları bakımından kadının önündeki yasal engeli aşma noktasında Amerikan Ceza Hukuku'nda etkili olmuş; kadının şiddet öyküsünün, şiddet içerikli ilişkilerin genel ve söz konusu davalara özel dinamiklerinin açıklanmasında yardımcı olarak uzun süreli şiddet gören kadınların kendilerine şiddet uygulayan partnerlerini öldürdükleri davalarda kadınların meşru savunma iddialarında bulunabilmelerine katkı sağlamıştır. Çalışmamızda örselenmiş kadınların maruz kaldığı şiddet “sürekli şiddet hâli” olarak değerlendirilmiş, Türk Ceza Hukuku bakımından Örselenmiş Kadın Sendromu'nun meşru savunmanın koşullarını sağladığı kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde özellikle şiddet döngüsü ile öğrenilmiş çaresizlik teorisi açıklanarak Örselenmiş Kadın Sendromu incelenmiş; geleneksel meşru savunma düzenlemelerinin ataerki yapısına dikkat çekilmiştir. İkinci bölümde öncelikle Amerikan Ceza Hukuku'ndaki meşru savunma kurumu ve Örselenmiş Kadın Sendromu arasındaki bağlantı incelenmiş; daha sonra sendrom Türk Ceza Hukuku'nda da meşru savunma koşulları bakımından değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde bazı Türk ceza hukuku kurumları ile sendrom arasındaki ilişki irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Örselenmiş Kadın Sendromu, Meşru Savunma, Aterki ve Hukuk

ABSTRACT

Name and Surname : İlkey NADİR

University : Uludag University

Institution : Social Science Institution

Field : Public Law

Branch : Criminal and Criminal Procedure Law

Degree Awarded : Master

Page Number : XIV + 250

Degree Date : .... / .... / 2023

Supervisor (s) : Prof. Dr. Zeynel T. KANGAL

BATTERED WOMEN SYDNROME IN TERMS OF TURKISH CRIMINAL LAW

The Battered Woman Syndrome has been influential in the American Criminal Law in overcoming legal obstacles for women, especially in terms of non-confrontational self-defense claims. It has contributed to women's self-defense claims in cases where women who have been subjected to long-term violence killed their violent partners by helping to explain the history of violence of women, the general dynamics of violent relations and the specific dynamics of the cases in question. In our study, the violence that battered women are exposed to has been evaluated as "permanent violence" and it has been concluded that in terms of Turkish Criminal Law, the Battered Woman Syndrome provides the requirements for self-defense. In this context, in the first part of the study, especially the cycle of violence and the theory of learned helplessness were explained and the Battered Woman Syndrome was examined; attention was drawn to the patriarchal structure of traditional self-defense regulations. In the second part, firstly, the connection between the American Self-Defense Law and the Battered Woman Syndrome was examined; later, the syndrome was evaluated in terms of self-defense requirements in Turkish Criminal Law. In the last part of the study, the relationship between other Turkish Criminal Law institutions and the syndrome was analyzed.

Keywords: Battered Woman Syndrome, Self Defense Law, Patriarchy
and Law

ÖNSÖZ

“Türk Ceza Hukuku Bakımından Örselenmiş Kadın Sendromu” başlıklı tezde oldukça yaygın bir sorun olan sistematik ve süreğen biçimde gerçekleşen ev içi şiddete ceza hukukunun nasıl yaklaşması gerektiğine ilişkin bir değerlendirme yapmayı amaçladık. Bu kapsamda hukukun erkek tipi şiddetin kavramsallaştırmasını yapma eğiliminde olduğu gerçeğinin ve meşru savunma düzenlemelerinin temelindeki ataerkil yapının ortaya koyulmasının zorunlu olduğunu düşünüyoruz. Liberal hukuk düzenlemelerinin eşit olmayan taraflara nötr olduğu iddia edilen hukuki düzenlemelerle yaklaşmasının var olan eşitsiz yapıyı perçinlediği ve örselenmiş kadınlar bakımından meşru savunmaya ilişkin düzenlemelerin de bu düşünceyle değerlendirilmesinin uygun olduğu kanaatindeyiz.

Bu önsöz vesilesiyle çalışma sürecinde her daim yanımda olan ve kendisiyle çalışmaktan büyük onur duyduğum değerli danışman hocam Prof. Dr. Zeynel T. KANGAL’a şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans öğrenciliğimin başından itibaren tanımaktan büyük mutluluk duyduğum, desteğini ve güvenini her daim hissettiğim ve bu mesleğe adım atmamda kendisine duyduğum hayranlığın büyük etkisi olan çok kıymetli hocam ve jüri üyesi Prof. Dr. Türkân YALÇIN’a teşekkür ederim.

Tez sürecinde kendisine danışmak istediğimde hiçbir zaman beni geri çevirmeyen değerli kürsüdaşım Arş. Gör. Şerif Ahmet ÖZTÜRK’e teşekkür ederim.

2210-A Yurt İçi Genel Yüksek Lisans Burs Programı kapsamında tez çalışmamı destekleyen TÜBİTAK’a teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte büyük bir anlayışla desteklerini benden esirgemeyen, üzerimde büyük emeği olan sevgili annem Prof. Dr. Işılray NADİR, babam Prof. Dr. Aydın NADİR ve kardeşim Sıla NADİR'e minnettarım. Her zaman yanımda olduklarından emin olmanın verdiği güven ve huzurla beni hiç yalnız hissettirmeyen sevgili dostlarım Sonat BALTACI ve Furkan DAVULCU'ya teşekkür ederim. Son olarak, tez yazdığım geceler boyu yanımda olan kedilerim Rosa ve Susam'a teşekkür ederim.

Bu çalışmayı, Çilem Doğan nezdinde tüm kadınlara ithaf ediyorum.

Ankara, 2023

İLKEY NADİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU.....	4
A. GENEL OLARAK.....	4
B. TERMİNOLOJİ SORUNU.....	7
C. ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU NEDİR?.....	13
I. Şiddet Döngüsü.....	13
A. Faz I: Gerginlik İnşası.....	14
B. Faz 2: Akut Şiddet Olayı.....	15
C. Faz 3: Sevgi Dolu Pişmanlık Evresi.....	16
II. Öğrenilmiş Çaresizlik.....	22
III. Ayakta Kalan Teorisi (Survivor Theory).....	27
IV. “Kadın Neden İlişkiyi Bitirmedi?” Sorusu.....	29
D. SÜREKLİ ŞİDDET HALİ.....	40
E. TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU İLE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	44
F. ÖRSELENMİŞ KADINLAR VE CEZA HUKUKU.....	46
I. Genel Olarak.....	46
II. Örselenmiş Kadın Sendromu ve Ceza Hukuku.....	49
III. Geleneksel Meşru Savunma Düzenlemelerinin Ataerkil Yapısı.....	50
IV. Uzman Tanıklığı.....	61
V. Örselenmiş Kadın Sendromu’na ve Sendromun Ceza Davalarında Kullanılmasına Yönelik Eleştiriler ve Bu Eleştirilere Yönelik Cevaplarımız.....	67

İKİNCİ BÖLÜM	77
ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU VE MEŞRU SAVUNMA	77
A. GENEL OLARAK	77
B. AMERİKAN CEZA HUKUKU VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU.....	79
I. Amerikan Ceza Hukuku'nda Meşru Savunma.....	79
II. Örselenmiş Kadın Sendromu Açısından Genel Olarak Geleneksel Meşru Savunma Düzenlemeleri	80
III. Amerikan Ceza Hukukunda Meşru Savunma Koşullarının Örselenmiş Kadın Sendromu'na Uygulanması.....	83
A. YAKIN TEHLİKE	83
B. ÖLÜM VEYA CİDDİ YARALANMA TEHDİDİ.....	93
C. SAVUNMA HAREKETİNİN ORANTILILIĞI BAKIMINDAN ÖLDÜRÜCÜ GÜÇ KULLANIMI.....	94
D. SAVUNMA HAREKETİNİN GEREKLİ OLMASI	97
E. SAVUNMA HAREKETİNİN MAKULLÜĞÜ	102
C. TÜRK CEZA HUKUKU VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU.....	108
I. Örselenmiş Kadın Sendromu Türk Ceza Hukukunda Neden Meşru Savunma Kapsamında İncelenmelidir?.....	108
II. Türk Ceza Hukuku Bakımından Meşru Savunma ve Örselenmiş Kadın Sendromu	112
A. GENEL OLARAK	112
B. MEŞRU SAVUNMANIN KOŞULLARI	113
AA. SALDIRIYA İLİŞKİN KOŞULLAR.....	115
i. Saldırının Haksız Olması.....	115
ii. Saldırının Bir Hakka Yönelik Olması.....	123
iii. Saldırının Varlığı	124
BB. SAVUNMAYA İLİŞKİN KOŞULLAR.....	165
i. Savunmada Zorunluluk Bulunması	165
ii. Savunma ile Saldırı Arasında Orantı Bulunması.....	180
iii. Savunmanın Saldırıya ve Saldırana Karşı Yapılması	192
C. ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU VE MEŞRU SAVUNMADA SINIRIN AŞILMASI.....	193

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	198
ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU VE BAZI CEZA HUKUKU KURUMLARI	198
A. GENEL OLARAK	198
B. HAKSIZ TAHRİK VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU	198
C. AKIL HASTALIĞI, GEÇİCİ NEDENLER VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU	210
I. Kusur Yeteneği.....	210
II. Akıl Hastalığı ve Örselenmiş Kadın Sendromu	213
III. Geçici Nedenler ve Örselenmiş Kadın Sendromu	228
SONUÇ	231
KAYNAKÇA	235

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
APA	: Amerikan Psikiyatri Birliği (American Psychiatric Association)
B.	: Baskı/ Bası
bkz./ Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
DSM	: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)
E	: Esas No
Ed.	: Editör(ler)
E. t.	: Erişim Tarihi
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
K.	: Karar No
m.	: Madde
ÖKS	: Örselenmiş Kadın Sendromu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Karar Tarihi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu

TSSB : Travma Sonrası Stres Bozukluğu
v. : Versus
vd. : Ve devamı
Yay. Haz. : Yayına Hazırlayan

GİRİŞ

Schneider kadınların meşru savunma iddiasında bulunurken karşılaştıkları cinsiyet yanlılığı meselesini ele aldığı çalışmasının amacını, ceza yargılaması bakımından kadınların haklarını savunmak ve kadınlara etkili bir savunma yapabilmeleri için fırsat sağlanabilmesi adına hukuki seçenekleri ortaya koymak olarak açıklamıştır. Ona göre kendisine şiddet uygulayan partnerini öldüren örselenmiş kadınların davalarına ilişkin vakıalar ve koşullar, bir kadının eşit yargılanmasını ilişkin hakkının önüne geçen genel toplumsal cinsiyet yanlılığı sorunu ışığında ele alınmalıdır¹. Biz de benzer doğrultuda, çalışmamızın temel amaçlarını öncelikle Örselenmiş Kadın Sendromu'nun yapısının ve bileşenlerinin detaylandırılması; tarafımızca *sürekli şiddet hali* olarak adlandırılacak uzun süreli, devam eden, kümülatif etkileri olan şiddet biçiminin irdelenmesi; geleneksel meşru savunma hükümlerinin ataerkil yapısının yalnızca yüzleşmeli (karşılaşmalı) şiddet türünü bünyesinde barındırması sebebiyle sürekli şiddet halini dışladığının ortaya koyulması; Örselenmiş Kadın Sendromu'na maruz kalan kadınların sürekli şiddet halinde olduğunun ve durumun meşru savunma koşullarıyla uyumlu olduğuna ilişkin değerlendirmenin yapılmasıyla hukukun erkekler arası ilişkileri kavramsallaştırmasının önüne geçilmesi ve kadınlara etkili savunma hakkı tanınmasının sağlanması şeklinde dört başlık altında toplayabiliriz.

Bu noktada sendromun, belirli saldırgan eylemler kadınlar tarafından yapıldığında geleneksel olarak anormal olarak görülebilmesine rağmen erkekler tarafından yapıldığında anlaşılabilir görüldüğü gerçeğiyle mücadele etmek için özellikle ceza davalarında kilit bir rol oynadığı belirtilmektedir². Örselenmiş Kadın Sendromu'nun hukuk açısından önemi geleneksel meşru savunma hükümlerindeki tehlikenin güncelliği, savunma hareketinin gerekliliği ve orantılılığı koşullarının örselenmiş bir kadının deneyimlerini öngörmemesi bakımından karşımıza çıkmaktadır³. Geleneksel meşru savunma doktrini, birbirine yabancı olan kişiler ve özel olarak erkekler arasında bir

---

¹ Elizabeth M. Schneider, "Women's Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony" *Battered Women and Feminist Lawmaking* içinde (Ed. Clare Dalton-Elizabeth M. Schneider) New York Foundation Press, 2000, s. 718.

² Gena Rachel Hatcher, "The Gendered Nature of the Battered Woman Syndrome: Why Gender Neutrality Does Not Mean Equality", *New York University Annual Survey of American Law*, C. 59, 2003, s. 31, 32.

³ Hatcher, s. 32.

yüzleşme tasavvur ettiği için “ortalama makul bir erkek aynı durumda olsaydı aynı şekilde hareket eder miydi” sorusu üzerinden hukuka uygunluk değerlendirmesi yapmaktadır⁴. *Hatcher* bu geleneksel gereksinimlerin, kadını eşinin mülkü olarak gören anlayışın günümüze uzantısı olarak değerlendirmektedir. Yazar, kadınların eşlerine itaat etmesi ve onlara karşı gelmemesi gerektiği kabulünden hareket eden hukukun, partnerini öldüren bir kadını bu nedenle otomatik olarak “deli” veya doğası gereği irrasyonel kabul ettiğini; örselenen kadınların gerçek deneyimlerini görmezden geldiğini ifade etmektedir⁵.

Kadına uygulanan fiziksel, cinsel şiddet olaylarının ve derecesi artıp azalsa da çoğu zaman aralıksız devam eden psikolojik şiddetin tek bir şiddet ve bu şiddetin etkilerinin kümülatif olduğunun anlaşılması önem arz etmektedir. Kadınların yakın ilişki içinde yaşadıkları şiddet türlerinin ve bu şiddetin kendine özgü dinamiklerinin bir model çerçevesinde ortaya koyularak yapılan meşru savunma tartışması, ceza davalarında kadının deneyimlerinin dikkate alınmasının ilk ayağını oluşturmaktadır. Mevcut meşru savunma düzenlemeleri ve uygulamadaki eğilim dikkate alındığında örselenmiş kadınların, eylemlerinin hukuka uygun olduğuna ilişkin başarılı bir savunma yapmaları oldukça güç görünmektedir. Çünkü bu sendromu yaşayan kadınların partnerlerini öldürdükleri vakalar genellikle geleneksel meşru savunma olaylarıyla örtüşmemektedir.

Örselenmiş Kadın Sendromu ile ilintili *öğrenilmiş çaresizlik* teorisi, kadınların neden bu ilişkiyi sürdürdükleri ve şiddete katlandıklarını; partnerlerini öldürmek yerine kaçıp gitmediklerini açıklarken örselenmiş kadınların meşru savunma iddiaları için çok önemli bazı noktalara işaret etmekte; mahkemelerde, Örselenmiş Kadın Sendromu’na ilişkin delilin ileri sürülmesi kendilerini korumak için partnerlerini öldürmelerini açıklamak için kullanılmaktadır. Bu teori, kadınların birçok denemeden sonra ilişkinin içinde sıkışıp kaldıklarını, başka bir alternatif olup olmadığı konusunda umutsuzluğa düştüklerini veya herhangi başka bir ilişkiyi bitirme veya kaçma denemesinin başarısız olacağını düşündüklerini vurgulamaktadır. Dolayısıyla kadınların partnerlerini

---

⁴ Hatcher, s. 33.

⁵ Hatcher, s. 26, 27.

öldürmelerinin ellerinde kalan tek seçenek olduğuna ilişkin düşünceleri dışarıdan objektif bir gözlemci tarafından anlaşılacaktır.

Örselenmiş Kadın Sendromu'nun ceza hukuku ve meşru savunma bakımından incelenmesine geçmeden önce sendromun bileşenlerini, sendromun hangi sorulara cevap aradığını, en önemlisi sürekli olarak şiddet gören bir kadının maruz kaldığı şiddetin yapısının ayrıntılı bir biçimde incelenmesinin gerekli olduğunu ve ancak bu şekilde ikinci bölümde yapılacak ceza hukuku ve meşru savunmaya ilişkin değerlendirmelerinin anlaşılabilirliğini düşünmekteyiz. Bu nedenle öncelikle, sendroma ilişkin terminoloji sorununa değinilecek ardından Örselenmiş Kadın Sendromu'nun iki ana bileşeni olan şiddet döngüsü ve öğrenilmiş çaresizlik ayrıntılı biçimde incelenecektir. Daha sonra özellikle, meşru savunma düzenlemelerinin ataerkil yapısı, örselenmiş kadınların ve Örselenmiş Kadın Sendromu'nun ceza hukukundaki yeri tartışılacaktır. Sendrom, 1970'lerde Amerika'da ortaya çıkmış ve uzun yıllar Amerikan Ceza Hukuku'nda tartışılmış olduğundan tezin ikinci bölümünde öncelikle Örselenmiş Kadın Sendromu özelinde Amerikan Ceza Hukuku meşru savunma düzenlemeleri tartışılacak ve konuyla ilgili Anglo Sakson Hukuku'ndaki önemli davalara değinilecektir. Ardından Türk Ceza Hukuku'nda meşru savunmanın koşulları incelenecek ve sürekli şiddet halini tanımlayan sendromun, bu koşulları sağladığı açıklanacaktır. Tezin son bölümünde, Örselenmiş Kadın Sendromu'nun bazı ceza hukuku kurumları ile ilişkisine değinilecektir.

Örselenmiş Kadın Sendromu, Türk Ceza Hukuku'nda görece yeni bir kavramdır. Doktrinde genellikle hem düzenlemelerin tarihsel sosyolojik yapısına ilişkin tartışmaların yapılmaması hem de geleneksel olarak düzenlemelerde öngörülme durumlarının, düzenlemelerin "seyreltilmemesi" adına yapılarına uygun olmayan başka şekillerde çözülmeye çalışılmaması sebepleriyle kadınlara katmerli mağduriyet yaşatılmaktadır. Uzun yıllar psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet gören kadınlar, yargılama esnasında da bir yabancı kendilerine saldırdığında meşru savunma olarak açıklayabilecekleri bir durumu yirmi yıl boyunca şiddet gördükten sonra partnerlerini öldürdüklerinde öldürme eylemi anında örneğin partnerleri uyuyor olduğu için meşru savunma olarak açıklayamadıkları için ikinci kez mağdur olmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU

A. GENEL OLARAK

Sürekli devam eden şiddet ve istismarın, mağdur üzerindeki etkilerini inceleyen birçok psikolojik ve sosyolojik çalışma bulunmaktadır. Anglo Sakson Hukuku'nda ceza davaları bakımından bu etkiler genellikle, *Lenore Walker*'ın “Örselenmiş Kadın Sendromu” teorisine dayandırılmaktadır⁶.

Walker'ın, ilk olarak 1977'de ileri sürdüğü ve geçtiğimiz kırk yıl içerisinde geliştirdiği Örselenmiş Kadın Sendromu teorisi, ev içi şiddet ortamında yaşamının bazı psikolojik etkilere neden olduğu argümanı üzerinden temellendirilmiştir. Örselenmiş Kadın Sendromu (ÖKS⁷), yakın ilişkide, partnerinin onun haklarına veya duygularına aldırış etmeden kadına her istediğini yaptırmaya zorlamak için üzerinde güç ve kontrol uygulaması ve kısaca kadının fiziksel, cinsel ve/veya psikolojik istismar nedeniyle yaşadığı belirtiler olarak tanımlanabilir⁸. *Walker*, yürüttüğü araştırmalarda toplanan veriler ışığında bu sendromun bulgularını yedi başlık altında toplamıştır:

1. Travma olaylarını zamansız bir şekilde tekrar yaşamak,
2. Yüksek düzeyde uyarılma ve kaygı,

---

⁶ Melanie Frager Griffith, “Battered Woman Syndrome: A Tool for Batterers?”, *Fordham Law Review*, C. 64, S. 1, 1995, s. 164.

⁷ Çalışmanın bundan sonraki kısmında “Örselenmiş Kadın Sendromu” ve “ÖKS” alternatifli olarak kullanılacaktır.

⁸ *Lenore E. A. Walker*'ın ismini Türkçeye “Örselenmiş Kadın Sendromu” olarak çevirdiğimiz “The Battered Woman Syndrome” eserinin 2017 tarihli dördüncü ve son baskısı için bkz. Lenore E. A. Walker, *The Battered Woman Syndrome*, Springer Publishing Company, B. 4, New York 2017, s. 3, 49-50. Bununla birlikte burada, Örselenmiş Kadın Sendromu'yla birlikte oldukça sık biçimde kullanılan ve çalışma boyunca sıkça anacağımız “yakın partner şiddeti” kavramına değinmekte fayda bulunmaktadır. Yakın partner şiddetini açıklayan birçok farklı teori olmakla birlikte kavram temel olarak, kadının kasti olarak yakın ilişki içindeki partnerleri tarafından şiddet görmesi anlamında kullanılmakta; bu kapsamdaki fiziksel şiddetin en sık görülen biçimleri, tokat atma, itme, tekmeleme, boğma, obje fırlatma, kırbaçlama, sopayla vurma gibi durumları içermekte ve en ciddi olan hallerde ateşli silah, bıçak gibi aletler kullanılmaktadır. Ancak yakın partner şiddeti yalnızca fiziksel şiddet tanımıyla sınırlı kalmamakta; bu şiddet biçimi psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddeti de içermekte ve yakınlık tarafların yalnızca sevgili, nişanlı, evli olması üzerinden değil flört veya boşanmış olması üzerinden de tanımlanabilmektedir. Bkz. Albert R. Roberts, *Battered Wives*, *Encyclopedia of Domestic Violence* içinde (Ed. Nicky Ali Jackson), Routledge, New York 2007, s. 60; World Health Organization, *Understanding and Adressing Violence Against Women: Intimate Partner Violence*, 2012, s. 2 vd.

3. Yüksek düzeyde kaçınma ve hissizleşme duyguları,
4. Bilişsel zorluklar,
5. Kişiler arası ilişkilerde bozulma,
6. Fiziksel sağlık ve beden imajıyla ilgili sorunlar,
7. Cinsellik ve yakın ilişki sorunları⁹.

Fiziksel şiddet, kadınların tekmelenme, tokatlanma; bıçakla veya bunun gibi kesici, delici aletlerle, kemerle, kırık cam gibi nesnelere, silahla yaralanma; yakılma, üzerine kaynar su dökülmesi, itilme, otomobille ezilme, boğulma, bağlanma, sürüklenme gibi durumlarla karşı karşıya kalınması ve bu durumların kadınların kemiklerinin kırılması, morluk, kafa travması, basit veya ciddi tıbbi tedavi gerektirecek diğer yaralanmalar, cerrahi operasyonlar, iç kanama, beyin sarsıntısı gibi birçok geçici ve/veya kalıcı sonucu beraberinde getirmesi olarak tanımlanmaktadır¹⁰. Bahsedilen ilişkilerde, fiziksel ve cinsel şiddetin yanı sıra aşırı sahiplenme ve/veya kıskançlık, ağır sözlü taciz ve aşağılayıcı nitelikteki yorumlar, fiziksel ve psikolojik kısıtlama, kadının gelecekte cezalandırılacağına ve/veya herhangi bir şeyden yoksun bırakılacağına ilişkin sözlü ve zımnî tehditleri içeren psikolojik şiddetin de yaygın olduğu belirtilmektedir¹¹.

Erkek, fiziksel ve cinsel şiddetle birlikte kadını yakınlarından ve ailesinden uzaklaştırarak onu çevresinden soyutlamakta; davranış ve duygularını gösterirken zaman zaman dengesiz davranarak birçok manipülasyon biçimi uygulamakta ve kadın üzerinde tahakküm kurmaktadır. Örneğin, kadına kendi mülküymüş gibi davranarak onun ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellemekte, tek başına dışarı çıktığı zaman dilimlerini kısıtlamakta veya yasaklamakta, telefonuyla geçirdiği zamana karışmakta ve özel eşyalarını kontrol etmekte, işe gidiş gelişlerinde eşlik ederek onu denetlemekte veya çalışmasını tamamen yasaklamaktadır. Bunun yanı sıra, kadın eğer onu terk ederse kendini öldüreceğine, çocukları varsa onları kadına göstermeyeceğini ve/veya

---

⁹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 50.

¹⁰ Charles Patrick Ewing, *Battered Woman Who Kill: Psychological Self-Defense as Legal Justification*, Lexington Books, Toronto 1987, s. 8.

¹¹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 54.

kaçıracağını ima etmekte, para kazanıyorsa parayı elinden almakta, bazı durumlarda hiç para ve yemek vermeyeceğine dair tehditlerde bulunmaktadır. Kadının başka bir erkekle konuşmasını, başka insanlarla vakit geçirmesini problem haline getirip yasaklayarak kadın aksini yaptığında ise fiziksel şiddete başvurmaktadır.

Bazı durumlarda kadının, çocukların kendisinden uzaklaştırılacağı, doğrudan çocuklara zarar verileceği veya partneri tarafından işlenen herhangi bir suçun çocukların üzerine atılacağı şeklinde çocukları hedef alan tehditlerle kadının manipüle edildiği ve kadının partnerinin işlediği suçları üstlenmesinin sağlandığı belirtilmektedir¹². Çalışmanın ilerleyen kısımlarında sıkça değineceğimiz üzere sözlü ilerleyen ve görece küçük bir tartışmada dahi fiziksel şiddet tehdidinin her daim var olması ve kadının partnerinin onu öldürebileceğini biliyor olması ise bu ilişkilerdeki en belirleyici durumlardan biridir¹³.

Psikolojik şiddetin kadın üzerindeki etkileri bunlarla sınırlı kalmamakta ve birçok vakada örselenmiş kadınlara uygulanan psikolojik şiddet, kendini psikofizyolojik semptomlar halinde de gösterebilmekte; örneğin kadınlar baş ağrısı, astım, alerji, gastrointestinal rahatsızlıklar gibi bir dizi psikosomatik sorun için tıbbi tedavi görmektedirler¹⁴.

Kadınların ilişkide yaşadığı cinsel şiddetin boyutu çok ciddi olabilmesine rağmen cinsel şiddet ve tahakküm genellikle kadın erkek ilişkisinin doğasına “içkin” görüldüğünden önemsememektedir. Ancak şiddet uygulayan partnerlerin kadınları utandırmak ve küçük düşürmek için cinselliği araç olarak kullandıkları, böylece cinsel şiddetin arzu ettikleri psikolojik kontrolü elde etmeyi kolaylaştırdığı belirtilmektedir. *Walker* ayrıca, örselenmiş kadınların genellikle kendi güvenliklerini sağlamak ve partnerlerinin öfke patlamalarını engellemek için onların cinsel şiddetine boyun eğmek zorunda kaldıklarını ve böylelikle fiziksel veya psikolojik olarak çok ciddi zarar görmeyeceklerini düşündüklerini ifade etmiştir¹⁵. Bununla birlikte, kadınlar bazı durumlarda partnerlerini sakinleştirmek veya akut şiddet olayını geciktirmek için

---

¹² Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 462 vd; Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 9 vd.

¹³ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 9.

¹⁴ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 12.

¹⁵ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 188, 192.

cinselliğe başvurmaktadırlar¹⁶. Dahası, söz konusu ilişkilerde sıklıkla erkek, kadını cinsel isteklerini tatmin etmek için obje olarak kullanmakta, cinsel şiddete başvurmakta veya bazı örneklerde başkalarıyla cinsel ilişkiye girmesi için zorlamaktadır¹⁷.

Bununla birlikte, örselenmiş kadınların azımsanmayacak ölçüde geniş bir kesiminde, sürekli olarak şiddete maruz kalmanın psikolojik etkileri, kadınların çocuklarına karşı fiziksel şiddet uygulamasıyla da kendini gösterebilmektedir¹⁸. Şiddet içeren evliliklerdeki annelerin birçoğunun çocuklarına karşı saldırgan davranışlarda bulunduğu ve şiddet içeren ilişkinin bitmesinden sonra çocuklarına karşı bu tür şiddet içeren davranışlarda bulunmaya devam eden kadınların sayısının önemli ölçüde düştüğü; bu nedenle de çocuğa karşı saldırganlığın, ebeveynin sürekli şiddet görmesine ilişkin stresiyle pozitif ilişki içerisinde olduğu ifade edilmektedir¹⁹.

Walker ve ekibi, örselenen kadınlarla ilgili yaptıkları ilk araştırmalarda “en az iki fiziksel saldırı geçirmiş” kadınları sendrom kategorisine dahil etmelerine rağmen sonraki araştırmalarda “fiziksel şiddet geçirmiş olma” konusunda önceden olduğu kadar “katı” olmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacılar bunun nedenini çoğu kadın için fiziksel şiddetin değil psikolojik şiddetin ilişkinin en belirleyici kısmını oluşturduğu ve psikolojik şiddetin çok daha ciddi travmalara neden olduğu ve iz bıraktığı şeklinde açıklamışlardır²⁰. Bu noktada belirtmek gerekir ki ileride daha ayrıntılı açıklayacağımız üzere fiziksel şiddet, ataklar halinde meydana gelmekte zaman zaman zirve noktasına ulaşmakta zaman zaman durulmaktadır. Ancak bu tür ilişkilerde, psikolojik şiddet tüm ilişki boyunca aralıksız devam etmekte; bu da şiddetin süreğenliğini anlamak bakımından önem arz etmektedir.

B. TERMİNOLOJİ SORUNU

Tıbbi terminolojide *sendrom*, bir patolojinin ifadesi için kullanılmakta olup örselenmiş kadın sendromunda olduğu gibi davranışsal koşullarla ilgili kullanıldığında da

---

¹⁶ Lenore E. A. Walker, Battered Woman Syndrome, *Encyclopedia of Domestic Violence* içinde (Ed. Nicky Ali Jackson), Routledge, New York 2007, s. 68.

¹⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 70 vd.

¹⁸ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 12.

¹⁹ George W. Holden et. al., “Parenting Behaviours and Beliefs of Battered Women; Children Exposed to Marital Violence: Theory, Research and Applied Issues”, *Battered Women and Feminist Lawmaking* içinde (Ed. Clare Dalton-Elizabeth M. Schneider) New York Foundation Press, 2000, s. 272.

²⁰ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 54.

kavramın, buna maruz kalan kişilerdeki psikolojik fenomenleri içeren “patolojik” bir durumun ima edilebileceği belirtilmektedir²¹. Dolayısıyla, sendrom kavramının bir patolojiyi vurguladığı; bu nedenle kadını hastalıklı gösterdiği, ev içi şiddetle ilgili kadın deneyimlerini tek tipleştirdiği ve dikkati, kadınların şiddete karşı kullandıkları hayatta kalma stratejilerinden uzaklaştırdığı iddia edilmiştir²².

Dahası, tıbbi bir terminolojinin örselemiş kadınların durumunu psikiyatriyle ilişkilendirebileceği ve böylece şiddet uygulayan partnere, toplumsal ve yapısal eşitsizliklere odaklanmak yerine kurban konumundaki kadını suçlamaya neden olabileceği ifade edilmiştir²³. Kadınların sendroma “yakalandığı” ima edilerek bir hastalık veya rahatsızlık yaşadıkları ve bu nedenle rasyonel ve mantıklı aktörler olamayacakları; bir başka deyişle bu şekilde kadınların edilgen gösterildiği ileri sürülmüştür²⁴.

Örselemiş Kadın Sendromu’nun tıbbi teşhis kategorisine girip girmediği konusu oldukça tartışma yaratsa da sendrom etiketine rağmen, ÖKS teşhis edilebilir bir psikolojik bozukluktan ziyade şiddet ve istismarın kadın üzerindeki etkilerine atıfta bulunan tanımlayıcı bir terimdir²⁵. Ancak, psikolojik bozukluğa işaret edecek şekilde yanlış anlaşılması tehlikesinin, kadınların “tehlike algılarına” dair güvenilirliklerini zedeleme ihtimali yarattığı belirtilmektedir²⁶. Avustralya’da mahkemede uzman tarafından sunulan delillerle Örselemiş Kadın Sendromu’nun ilk kez kabul edildiği dava olan *R. v Kontinnen* davasında bu ihtimal değerlendirilmiş ve söz konusu sendromun, psikolojik

---

²¹ Diane R. Follingstad, “Battered Woman Syndrome in Courts”, *Handbook of Psychology* içinde (Ed. Alan M. Goldstein- Irving B. Weiner), John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2003, s. 495; Paula Finley Mangum, “Reconceptualizing Battered Woman Syndrome Evidence Prosecution Use of Expert Testimony on Battering”, *Boston College Third World Law Journal*, C. 19, S. 2, 1999, s. 609.

²² Kathleen J. Ferraro, “*The Wors Change, but the Melody Lingers: The Persistence of the Battered Woman Syndrome in Criminal Cases Involving Battered Women*”, *Violence Against Women*, C. 9, S. 1, 2003, s. 112; Bess Rothenberg, ““We Don’t Have Time for Social Change”: Cultural Compromise and the Battered Woman Syndrome”, *Gender & Society*, C.17, S.5, 2003, s. 780, 781.

²³ Ayrıntı için bkz. Rothenberg, “We Don’t Have Time for Social Change”, s. 781.

²⁴ Martha Shaffer, “The Battered Woman Syndrome Revisited: Some Complicating Thoughts Five Years After *R. v. Lavalley*”, *The University of Toronto Law Journal*, C. 47, S.1, 1997, s. 8-9.

²⁵ Regina A. Schuller- Neil Vidmar, “Battered Women Syndrome Evidence in the Courtroom”, *Law and Human Behaviour*, C. 16, S. 3. 1992, s. 281.

²⁶ Julie Stubbs- Julia Tolmie, “*Falling Short of the Challenge? A Comparative Assessment of the Australian Use of Expert Evidence on the Battered Woman Syndrome*”, *Melbourne University Law Review*, C. 23, S. 23, 1999, s. 715.

bir hastalığı değil kadının yaşadıklarından etkilenen düşünme biçimini ifade ettiği, bu nedenle de psikolojik bozukluklardan ayrı değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır²⁷.

Meşru savunma düzenlemeleri ülkeden ülkeye farklılık gösterse de, bir meşru savunma iddiasının başarıya ulaşması için kendisine şiddet uygulayan partnerini öldüren kadının yargılama esnasında eyleminin makul olduğunu ortaya koyması gerekmektedir²⁸. Örselenmiş kadının deneyimlerini açıklamak için bir "sendroma" başvurmak, bu gereksinime yanıttır. Sendrom kavramı özellikle örselenmiş kadınlara ilişkin yerleşik yargılardan sıyrılmak ve bu tür ilişkilerde kadınların ciddi bir tehlike altında olduklarına dair algılarının gerçekliğini ve bununla baş etmek için öldürücü güç kullanmanın makul ve gerekli olduğunu vurgulamak açısından önem arz etmektedir. Daha da önemlisi, örselenmiş kadın sendromunun bulunduğu durumlarda mesele "makul insan veya makul erkek" meselesi değildir. Örselenen kadınların içinde bulunduğu durumun koşulları bunlardan farklı ve kendine özgüdür. Sendrom delilinin ileri sürülmesi de eylemin gerekliliği konusunda tarafsız ve gerçekçi değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır²⁹. Kadınların şiddet deneyimleri, savunma eyleminden önce ve eylem sırasındaki düşünce biçimlerini ve özellikle tehlike algılarını etkilediğinden gerçek deneyimlerinin dikkate alınması, zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu noktada *Stubbs*, Örselenmiş Kadın Sendromu'nun kadın deneyimlerinin tıbbileştirilmesi ve saldırgan veya şiddet içeren davranışlarda bulunan bir kadına "hasta" etiketini yapıştırılması anlamına geldiğine; kadınların deneyimini doğrulamak için mutlaka uzmanlara ihtiyaç duyulduğu şeklinde yanlış inanışlar ortaya çıkardığına ilişkin görüşlere değinmiştir. Ancak, belirtildiği üzere ÖKS bir akıl hastalığı olarak değil, belirli çevresel faktörlerden kaynaklanan geçici bir durum olarak tanımlanmaktadır. Sendrom belirtileri kadının hayatındaki şiddetin ortadan kalkmasından hemen sonra olmasa da bir süre sonra ortadan kalkmaktadır. Kendisine şiddet uygulayan partnerini öldüren kadınlarla ilgili ÖKS'nin varlığına ilişkin delillerin ortaya koyulduğu davalarda sanıklar

---

²⁷ Marilyn McMahon, "Battered women and bad science: The limited validity and utility of battered woman syndrome", *Psychiatry, Psychology and Law*, C. 6, S. 1, 1999, s. 37.

²⁸ Regina A. Schuller- Sara Rzepa, "Expert Testimony Pertaining to Battered Woman Syndrome: Its Impact on Jurors' Decisions", *Law and Human Behavior*, C. 26, S. 6, 2002, s. 656; Mangum, s. 604.

²⁹ Elizabeth Sheely- Julie Stubbs- Julia Tolmie, "Defending Battered Women on Trial: The Battered Woman Syndrome and its Limitations", *Criminal Law Review*, C. 16, S. 6, 1992, s. 366, 367, 384.

hasta olarak değil, korkunç şiddet eylemlerinden kurtulmuş ve nihayetinde kendilerini korumak üzere hareket etmiş kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar³⁰.

Sendromun anormal zihinsel bir durum olarak görülmesine ilişkin yanlış kanı bir kenara bırakılırsa sendrom kavramı, yakın partner şiddetinin herhangi bir benzer ilişkiyi deneyimlememiş kişilerin anlayışlarının ötesinde olduğunu vurgulamak ihtiyacını da karşılamaktadır³¹. Örselenmiş Kadın Sendromu, kadının içinde bulunduğu şiddet döngüsünde kendisini ölümcül bir saldırıdan korumak için gerçekleştirdiği eylemlerin makul olduğunu ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, örselenmiş kadının algısının farklı veya sapıcı değil, kendi deneyimleri göz önünde bulundurulduğunda mantıklı olduğunu vurgulamaktadır³².

Kadınlar, yargılama esnasında şiddet öykülerini, buldukları ilişkinin dinamiklerini, neden ilişkiyi sürdürmeye devam ettiklerini ve kendilerini korumak için partnerlerini öldürmek zorunda kaldıklarını açıklamakta zorlanmaktadırlar. İleride ayrıntılı olarak inceleneceği üzere Amerikan Ceza Hukuku'nda örselenmiş kadının durumundaki biri için neyin makul olduğunu, davranışlarının meşru savunma kurumunun gereklilikleriyle örtüşüp örtüşmediğini açıklamak üzere uzman tanıklığına ihtiyaç duyulmuştur. Uzman tanıklığı genellikle yalnızca konunun, jürinin bilgisi dışında (*beyond the ken*) materyal (örneğin, bilimsel veya tıbbi fenomenler) içermesi durumunda kabul edildiğinden, “sendrom” kavramının kullanılmasının kritik öneme sahip olabileceğini söyleyen yazarlar bulunmaktadır³³. Örselenen kadınların durumunu “sendrom” kavramı altında incelemek ve bu tür bir ilişkinin dinamiklerini açıklamak, şiddet içeren bir ilişkiyi sürdürmenin sapkın bir davranış olarak nitelendirilip kadınların tıbbi tedavi görmesi gerektiğine ilişkin görüşlerin önüne geçilmesini sağlayarak esasen öncelikle meşru savunma tartışmasına bir meşruiyet kazandırmaktadır³⁴. Sendrom, örselenmiş kadınların deneyimleriyle ilgili bir model oluşturmak; partnerlerini öldürme eylemini bazı durumlarda neden herhangi bir fiziksel şiddet olayının olmadığı (örneğin

---

³⁰ Julie Stubbs, “Battered Woman Syndrome: Misunderstood?/ The (Un)Reasonable Battered Woman? A Response To Easteal”, *Current Issues in Criminal Justice*, C. 3, S. 3,1992, s. 358.

³¹ Stubbs-Tolmie, “Falling Short of the Challenge?”, s. 723.

³² Stubbs-Tolmie, “Falling Short of the Challenge”, s. 726.

³³ Stubbs, “Battered Woman Syndrome: Misunderstood?”, s. 358.

³⁴ Bess Rothenberg, “The Success of the Battered Woman Syndrome: An Analysis of How Cultural Arguments Succeed”, *Sociological Forum*, C. 17, S. 1, 2002, s. 89.

partnerlerinin uyuduğu, boş buldukları başka bir anda) *karşılaşmasız (veya yüzleşmesiz) meşru savunma* hallerinde gerçekleştirdikleri; öldürme eyleminin orantılı ve gerekli olup olmadığını açıklamak ve böylece yargılamalarda meşru müdafaa koşullarını sağlayıp sağlamadıklarına ilişkin görüşün sunulması açısından önem arz etmektedir.

Bununla birlikte *Walker*, her Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadının durumunun birbirinden farklı olduğunu belirtmiş; yargılama esnasında da kadınların şiddet öykülerinin dikkate alınması gerektiğini ve özellikle bilirkişi raporlarının kadınların bireysel deneyimlerini açıklamak açısından son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle yargılama esnasında ÖKS yaşayan her kadının doğrudan tek tip bir hareket hali içinde olduğunun varsayılmaması gerektiği; kadınların tehlikeyi algılama biçimine yönelik bireyselleştirilmiş bir yargılama yapılması gerektiği vurgulanmaktadır³⁵. *Dutton* da şiddetin tüm örselenmiş kadınların psikolojisini aynı şekilde etkilemediğini ve şiddete aynı şekilde karşılık vermediklerini belirtmiş; kadınların ekonomik güçleri, yardım çağrılarında adli kurumlardan, yakınlarından veya ailelerinden yanıt alıp alamamaları, şiddetin genel derecesi ve sıklığı gibi kişisel deneyimlerin de bu hususta etkili olduğunu belirtmiştir³⁶. Dahası Örselenmiş Kadın Sendromu, şiddet uygulayan erkeklerin özelliklerini tanımlamadığı gibi her şiddet içeren ilişkiyi de kategorize etme iddiasında değildir³⁷.

Bununla birlikte, Örselenmiş Kadın Sendromu, örselenen kadınların paylaştığı ortak özelliklerin ana hatlarını ortaya koysa da teori, sendroma sahip kadınlarda şiddet olaylarını yaşamaya eğilimli kılan ve şiddet olayları gerçekleşmeden önce onlarda var olan belirgin ve ayırt edilebilen karakter özelliklerinin olduğunu iddia etmemektedir³⁸. Dolayısıyla sendrom, kadınları şiddet görmeye eğilimli olup olmadıkları şeklinde iki kategoriye ayırmamaktadır.

Sendrom terimi, ev içi şiddet konusunda meşru müdafaa savunmasına ev içi şiddetin tek başına tartışılmasının sağlayamayacağı bir meşruiyet sağlamıştır. Dahası, şiddet uygulanan bir ilişkiyi sürdürmenin sebeplerini sistematik bir biçimde ortaya

---

³⁵ Lenore Walker, "Battered Women Syndrome and Self-Defence", *Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy*, C. 6, S.2, 2012, s. 323- 324.

³⁶ *Dutton*'dan aktaran Follingstad, s. 492-493. Benzer şekilde bkz. Ferraro, s. 112.

³⁷ Griffith, s. 188.

³⁸ Griffith, s. 165.

koyarak bunun sapkın veya mazoşist bir kimsenin davranışı olarak nitelendirilmesinin önüne geçmeyi amaçlamıştır³⁹.

Örselenmiş Kadın Sendromu'nun kadınları zayıf ve hastalıklı olarak gösterdiğini iddia eden feministlerin tepkisi ve erkeklerin de bu sendromu yaşayabilecekleri fikri üzerine ÖKS yerine “*Şiddet ve Etkileri (Battering and Its Effects)*” şeklinde cinsiyetten bağımsız bir terim kullanılması önerilmiştir⁴⁰. *Şiddet ve Etkileri teorisi*, kişinin yalnızca öznel durumunun dikkate alınmasını değil kişinin içinde bulunduğu toplumsal çerçevenin de değerlendirilerek şiddetin etkileri dikkate alınırken bütüncül bir yorum yapılmasını amaçlamaktadır⁴¹. Ancak sendrom, meşru savunma düzenlemelerinin temelindeki ve bu düzenlemelerin uygulanmasındaki cinsiyet kalıpları nedeniyle ortaya çıkmıştır. Cinsiyetten bağımsız bir terim kullanılması, kadının cinsiyeti dolayısıyla karşılaştığı ve ÖKS sayesinde vurgulanan eşitsizliklerin görmezden gelinmesine ilişkin ana fikirden sapılarak bu husustaki kazanımlar konusunda başa dönülmesine neden olacaktır⁴². Toplumsal cinsiyet kalıpları ve dolayısıyla meşru savunmanın ataerkil temelli bakış açısı yok olmadıkça örselenmiş kadınların partnerlerini öldürdükleri anda sahip oldukları algı ve dolayısıyla eylemlerinin anlaşılması açısından sendrom, kritik olmaya devam edecektir⁴³. Bu nedenle Örselenmiş Kadın Sendromu'nun halihazırda kadınların yaşadıkları ev içi şiddet sorunu üzerinden türetildiği ve sendromun yargılama esnasında örselenen kadınlara özgü deneyimlerin vurgulanmasının amaçlandığı göz önünde bulundurulmalı, sendromun cinsiyetten bağımsız bir yapısının olamayacağı ifade edilmelidir.

Battered Woman Syndrome, Türkçeye Kötü Muameleye Maruz Kalmış Kadın Sendromu, Şiddete Uğramış Kadın Sendromu, Örselenmiş Kadın Sendromu olarak çevrilmiştir. İlk olarak, kötü muamele kavramının hem teknik olarak bir suç tipini oluşturması hem de kötü muamelenin, örselenmiş kadınlara partnerleri tarafından uygulanan eylemlerin meşru savunma koşullarını incelerken değineceğimiz üzere bir kısmını oluşturduğu gerekçeleriyle kavramın Battered Woman Syndrome'un oldukça

---

³⁹ Rothenberg, “We Don't Have Time for Social Change”, s. 778.

⁴⁰ Hatcher, s. 26-27.

⁴¹ Brenda L. Russell, *Battered Woman Syndrome As a Legal Defense: History, Effectiveness and Implications*, McFarland & Company, Inc. Publishers, North Carolina 2010, s. 137-138.

⁴² Hatcher, s. 27, 35, 38.

⁴³ Hatcher, s. 44, 45.

küçük bir kısmını oluşturduğu ve sendromun kendisiyle örtüşmediğini düşünmekteyiz. “*Batter*” kelimesinin, Türkçeye Cambridge Dictionary tarafından “*durmadan vurmak, dövmek, hırpalamak*” şeklinde çevrildiği⁴⁴ düşünüldüğünde Battered Woman Syndrome’un direkt çevirisinin Hırpalanmış Kadın Sendromu veya kelimenin şiddete işaret etmesinden hareketle çevirinin Şiddete Maruz Kalmış Kadın Sendromu olduğu düşünülebilir. Ancak bize göre “hırpalanma” kelimesi sendromun ifade ettiğinin aksine oldukça basit ve yumuşak bir anlamı karşılamaktadır. Şiddete Maruz Kalmış Kadın Sendromu ise her ne kadar şiddetin fiziksel, psikolojik ve cinsel olmak üzere farklı biçimleri olsa da ilk bakışta akla fiziksel şiddeti getirmekte ve sendromu bu anlamda sınırlandırmaktadır. Örselenmiş kadınların durumunda ise belirleyici olan uzun süre devam eden aralıksız psikolojik şiddet olup fiziksel ve cinsel şiddet atakları bu zamansal çerçevenin birer parçasını oluşturmaktadır. Daha da önemlisi “şiddete maruz kalmak” maruz kalınan şiddetin tekil bir şiddet olduğuna dair bir algılanım oluşturabilecekken örselenme kelimesi, kadının içinde bulunduğu durumu daha iyi yansıtmaktadır. Çünkü örselenme kelimesi, uzun yıllara yayılan bir şiddet öyküsüne ve süregelen bir şiddet deneyimine işaret etmektedir. Tüm bu nedenlerle biz, çalışmamızda Battered Woman Syndrome için Örselenmiş Kadın Sendromu çevirisini kullanmayı tercih ettik.

C. ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU NEDİR?

I. Şiddet Döngüsü

Walker şiddet döngüsünün, hem kadınların şiddet deneyimlerinin hem de öğrenilmiş çaresizliğin gelişiminin yakın partner ilişkilerinde nasıl gerçekleştiğinin anlaşılabilmesi açısından önemli olduğunu ifade etmektedir⁴⁵. Örselenmiş Kadın Sendromu teorisi, üç aşamalı şiddet döngüsünün varlığına dayanmaktadır. Bu, tekrarlayan bir dayak⁴⁶ döngüsüyle ilişkili üç farklı faz olduğunu belirten bir *gerilim azaltma teorisi*dir (*tension reduction theory*). İlk fazda artan tehlike duygusuyla birlikte

⁴⁴ <https://dictionary.cambridge.org/batter>, (E. t: 20.11.2022)

⁴⁵ Griffith, s. 169.

⁴⁶ Çalışmamız boyunca “beating incident” kavramıyla ilgili “fiziksel şiddet” yerine bilinçli olarak “dayak” kavramı kullanılmıştır.

gerilim inşası, ikinci fazda akut şiddet olayı ve üçüncü fazda pişmanlıkla beraber sevgi ve pişmanlık gösterme evreleri karşımıza çıkmaktadır⁴⁷.

Döngü genellikle, erkeğin kadının hayatına büyük ilgi gösterdiği ve sevgi dolu davranışlarla çevrelenen bir kur yapma döneminden sonra başlamaktadır. Bazı kadınlar partnerinin bu davranışlarının bir süre sonra takip ve gözetlemeye dönüştüğünü ancak bu durumlar başladığında, erkeğe karşı ilişkiye dair zaten bir taahhütte bulduklarını hissettikleri veya çoğu zaman ilişkiyi bitirecek enerji ve arzuya sahip olmadıkları için ilişkiye devam ettiklerini belirtmektedirler. Bununla beraber bu kadınların çoğu, kendilerine, evlendiklerinde şiddetin azalacağı ve daha güvende olacakları, erkeğin evlilik birliği içinde denetime devam etme ihtiyacı duymayacağı konusunda telkinde bulduklarını ifade etmektedir⁴⁸.

a. Faz I: Gerginlik İnşası

İlişki başlamadan önceki kur yapma döneminin, şiddet uygulayanın son derece pohpohlayıcı ve sevgi dolu davranışlarıyla karakterize olduğu bilinmektedir. Erkeğin, ilgi ve sevgi dolu davranışı kadınlar için çekici hale gelir. Bu dönem, sık telefon görüşmeleri, birlikte eğlenmeye yönelik devamlı öneriler, kadının partnerinden gelen buluşma, konuşma, mesajlaşma gibi önerileri reddetmesine izin vermeme gibi "agresif flört" olarak adlandırılan taktiklerin çoğunu içermektedir⁴⁹.

Erkek, bu dönemde kadının hayatındaki birçok sorunu çözmeye yardımcı olur veya kadının anlattıklarına ilgi gösteren oldukça sempatik bir dinleyici haline gelir. Kadınlara ilgili mahrem ayrıntıları, örneğin varsa daha önce maruz kaldığı taciz veya benzeri acı verici bir olayı, öğrenir; bu da kadına kendisini daha iyi hissetmesine yardımcı olabileceğine inanması için sebep teşkil edebilir. Başlangıçta bu evrede olanlar, yeni bir ilişkinin heyecanının bir parçası olsa da daha sonra kadının heyecan olarak tanımladığı hareketlerin amacı onun nerede olduğunu ve ne yaptığını kontrol etmenin bir yoluna dönüşür. Erkek kadınlara daha fazla zaman geçirdikçe, kadın çevresinden daha fazla soyutlanır. Sonunda erkek, kadının arkadaşları ve ailesiyle olan ilişkilerini düzenlemeye

⁴⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 94.

⁴⁸ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 94.

⁴⁹ Walker, *Battered Woman Syndrome, Encyclopedia of Domestic Violence*, s. 65-66.

başlar. Pek çok ilişkide, örselenmiş kadınlar, erkeğin arkadaşları veya ailesiyle kendi arkadaşlarından daha fazla iletişim kurar. Erkek kadını "elde ettiğinden" emin olduktan ve gereken yakınlık kurulduktan sonra şiddet döngüsü başlar⁵⁰.

İlk fazda, isim takma gibi bazı acımasız davranış ve/veya görece hafif fiziksel şiddet gibi sürtüşmenin artmasına neden olan münferit eylemlerle gerilimin kademeli olarak artması söz konusudur. Partner, kadına aşırı olmasa da memnuniyetsizliğini ve düşmanlığını ifade eder. Kadın, bu esnada onu yatıştırmaya çalışır, sakinleştirir. Bu düşmanca davranışlara yanıt vermez ve onu memnun edeceğini düşündüğü ya da en azından onu daha fazla kızdırmayacak şeyleri yapmaya çalışarak erkeğin öfkesini azaltmayı dener⁵¹. Çoğu zaman kısa bir süre için başarılı olur ve hatta bu durum da partnerini ileride kontrol edebileceğine ve ilişkilerinin iyiye gideceğine dair gerçekçi olmayan inancını pekiştirir. Aynı zamanda, öğrenilmiş çaresizliği yaratan öngörülemeyen tepki ve sonuç örüntüsü başlamış olur⁵².

Bu aşamada genellikle psikolojik zarar veren birçok küçük şiddet olayı vardır. Ne zaman bir olay olsa kadın, olayın daha fazla ilerlemesini engellemek için bir şeyler yapar ve gerginlik azalmaya başlar ancak tehlike duygusu tamamen ortadan kalkmaz. Bir sonraki olayı beklerken duyulan huzursuzluk hissi gerilimi daha da yükseltir ve sonunda kaçınılmaz patlama meydana gelir. Bazı ilişkilerde gerilim dönemi tehlike duygularıyla ilişkilendirilir, öyle ki daha önceki olayları anımsatan herhangi bir davranış kadında beklenti duygularını tetikleyebilir. Bazen olaylar birbiriyle bağlantılıdır - örneğin, kadın erkeğin koyduğu kuralları ihlal ederse - bazen de aralarında uzun zaman aralıklarıyla meydana gelir, bu nedenle olayların arasında dışarıdan bakıldığında herhangi bir bağlantı algılanmayabilir⁵³.

b. Faz 2: Akut Şiddet Olayı

Bu aşamada önce gerginlik artmaya devam eder, kadın yaklaşan tehlikeden daha çok korkar ve artık erkeğin öfkesini kontrol etmeye devam edemez. Dayak olayı kaçınılmaz hale gelir. Hatta kadın bazen dayağın nerede ve ne zaman meydana geleceğini

---

⁵⁰ Walker, Battered Woman Syndrome, *Encyclopedia of Domestic Violence*, s. 66.

⁵¹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 96-97.

⁵² Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 97.

⁵³ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 97.

kontrol etmek için kaçınılmaz olan bu şiddet patlamasını hızlandırarak yaralanmalarını ve acısını en aza indirmek için önlemler almaya çalışır; örneğin kavgayı kendi evlerinde yaşamak yerine başka insanların olduğu bir yerde yaşamak ister ki fiziksel yaralanmaları diğer ihtimale göre daha hafif olsun⁵⁴.

İkinci aşama, birinci aşamada oluşan gerilimlerin kontrolsüz bir şekilde boşaltılmasıyla karakterize edilir⁵⁵. Bu aşama, ciddi fiziksel ve cinsel yaralanmaların meydana geldiği aşamadır ve şiddet uygulayan partnerin, ancak gerilimini öfke patlamasıyla içinden atmasıyla sonlanır⁵⁶. Kadın da zamanla, döngüde bir kaçınılmaz şiddet döneminin olduğu bu noktayı tahmin etmeyi öğrenmektedir⁵⁷.

Bazı ilişkilerde ikinci aşama, itme, sarsma, saç çekme ve bir veya iki tokatla yavaş yavaş başlar ve zaman geçtikçe daha ciddi saldırılara dönüşür. Ancak bazı ilişkilerde bu aşama boğma, bıçak, silah veya başka aletler kullanma, kemik kırılması, tıbbi operasyon gerektirecek yaralama durumları çok daha ciddi saldırılarla da başlayabilmektedir⁵⁸.

c. Faz 3: Sevgi Dolu Pişmanlık Evresi

Balayı aşaması (*honeymoon phase*) da denen bu aşamada partner, öfke patlamasının ardından kadından bolca özür dileyebilir, ona herhangi bir konuda yardım etmeye çalışabilir, nezaket ve pişmanlık gösterebilir, hediyeler veya sevgi dolu vaatler yağdırabilir. Kadın bu davranışlar karşısında partnerinin ona bir daha şiddet uygulamayacağına inanabilir veya en azından ilişkinin ilk dönemlerinde ilişkilerinin düzeleceğini umut edebilir. Bu üçüncü aşama, kadının ilişkide kalmasının sebeplerinden biri olan olumlu pekiştirmeyi sağlamakta ve ilişkinin ilk dönemlerinde erkeğin kadına yaptığı sevgi gösterilerinin çoğu bu aşamada tekrarlanmaktadır⁵⁹. Bu aşama, ilişkide gerilim ve tehlikenin olmaması veya azalması nedenleriyle kadın için bir tür ilişki güçlendiricisi haline gelmekte ve çoğu zaman kur yapma döneminin olumlu anılarını beraberinde getirmektedir⁶⁰.

⁵⁴ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 97.

⁵⁵ Lenore Walker, *The Battered Woman Syndrome*, Harper Collins, B. 1, United Kingdom, 1979, s. 59.

⁵⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 97.

⁵⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 97.

⁵⁸ Walker, *Battered Woman Syndrome*, *Encyclopedia of Domestic Violence*, s. 65-66.

⁵⁹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 98.

⁶⁰ Walker, *Battered Woman Syndrome*, *Encyclopedia of Domestic Violence*, s. 66.

Pek çok kadın için gerilim ve tehlike duygularının azalması kendi içinde pekiştirici bir işlev görmektedir⁶¹. *Walker*, bu tür bir ilişkiyi sürdürmeye devam eden kadınların son şiddet olayından sonra daha yüksek oranda sevgi ve pişmanlık yani olumlu pekiştirici raporladığını vurgulayarak kadınların ilişkiyi sürdürme nedenlerinden birini de şiddete rağmen ilişki içinde hâlâ “ödüllerini” almaya devam etmeleri olarak saptamıştır⁶². Bununla beraber, bazen ilişkideki gerilim ve tehlike algısı çok yüksek kalmaya devam eder ve ilişki hiçbir zaman üçüncü aşamaya dönmez. Bu, ilişkideki ölümcül olay riskinin çok yüksek olduğunun bir işareti olarak görülmektedir⁶³.

Walker'a göre bu aşama sayesinde dayak yiyen kadınların çoğu, kendilerini risk altında hissetmeden kısa da olsa biraz zaman geçirdikleri için partnerlerine o kadar minnettar kalırlar ki, ilişkinin olumsuz yönleri üzerinde fazla kafa yormazlar⁶⁴. Ancak, ilişki ilerledikçe, üçüncü aşama yapısal olarak değişir ve daha az pekiştirici hale gelir. Görece daha uzun bir ilişkide kadınlar, partnerlerinin üçüncü aşamada göstermelik bir biçimde özür dilediklerini veya hiç özür dilemediklerini aktarmaktadırlar. Dahası, uzun süren şiddet dolu bir ilişkide gerilim zaman zaman düşebilir ancak asla sıfıra inmez. Kadın, akut dayak olayları sırasında erkeğin kendisini öldürebileceğinin farkına vardığında, onun yanında bir daha asla yeterince rahat olmayabilir ve ilişkinin pekiştiricileri onun için önemli ölçüde değişir. Bu, kadının ilişkiyi sonlandırmak için hazırlanmaya başlayabileceği noktadır⁶⁵.

Ancak bununla birlikte, bazı durumlarda kadınlar dayak yedikleri veya partnerlerini kızdırdıkları için kendilerini suçlamakta; eğer sessiz bir şekilde durabilselerdi veya partnerlerinin dediklerini yapsalardı bunların yaşanmayacağını düşünmektedirler⁶⁶. Bu durum kadınların şiddet döngüsünü kırmalarını zorlaştırmaktadır.

Kadınlar, kendilerini başka şiddet atağından veya dayaktan koruyabilmek için partnerlerinin duygusal ipuçlarına karşı çok dikkatli olmak zorunda kalırlar. Partnerleri de kadınların bu ipuçlarına karşı duyarlı olma kabiliyetlerinden faydalanmaktadırlar⁶⁷.

---

⁶¹ Walker, Battered Woman Syndrome, *Encyclopedia of Domestic Violence*, s. 66.

⁶² Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 103.

⁶³ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 98.

⁶⁴ Walker, Battered Woman Syndrome, *Encyclopedia of Domestic Violence*, s. 67.

⁶⁵ Walker, Battered Woman Syndrome, *Encyclopedia of Domestic Violence*, s. 67.

⁶⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 100.

⁶⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 21.

Kadınlar, partnerlerini “kızdırmamaya” çalıştıkları ve duygu durumlarını stabil tutmaya çalıştıkları için onların isteklerine uygun şekilde hareket ettikçe erkekler de öfke patlaması yaşama ve sinirlenme ihtimallerini sık sık kadınlar üzerinde denetim amaçlı kullanmaktadırlar. Bununla birlikte, kadınların hareketlerini ve düşüncelerini oldukça tahmin edilebilir görmekte; onların yaşamı üzerindeki etki ve kontrollerini ortadan kaldırmayı destekleyecek herhangi bir dış etkenden rahatsız olmaktadır⁶⁸.

Sürekli dayak yiyen kadınlar, gerilimin yükselmesine ve tehlike algısına karşı oldukça hassas olsalar da partnerlerini sakinleştirmeye çalışırken onların üçüncü fazda sergilediği davranışın, flört döneminde gördükleri davranışa ne kadar benzediğinin de bilinçli olarak farkında olmayabilirler⁶⁹. Bu nedenle de ilişkinin iyiye gidebileceğine, bir daha şiddet olayı yaşanmayacağına ve tekrar şiddetin vuku bulduğu ikinci aşamaya dönmeyeceklerine dair bir umut besleyebilirler.

Örselenmiş kadının ilişkinin iyiye gidebileceğine dair olumlu düşünceleri ve gördüğü şiddeti rasyonelleştirme çabası, korkusuyla başa çıkmanın bir yolu da olabilmekte; bu durum partnerinin şiddetini gözünde küçültmesine ve bunun yerine devam eden güzel günlere odaklanmasına olanak tanıyabilmektedir. Dayanın ve şiddetin bitmeyeceğini, ciddi bir şekilde yaralanma veya ölme olasılıklarının arttığını artık inkar edemediklerinde ve durumu kabul etmeye başladıklarındaysa örselenmiş kadınların çoğu ya ilişkiyi bitirmeye çalışmakta ve bu nedenle partnerlerini “kızdırarak” onlardan daha ağır şiddet görmekte ya da çıkış yolu göremeyerek umutsuzluğa kapılabilmektedir. Kadının partnerini terk edeceğine veya onu bir daha görmek istemediğine ilişkin herhangi bir sözü veya davranışı, aralarında olup bitenleri başkalarına anlatacağı ve yardım isteyeceğine ilişkin ifadeleri, genellikle partnerinin kendisini, çocuklarını veya ailesini öldüreceğine ilişkin tehditleriyle sonuçlanmaktadır⁷⁰.

Ev içi şiddet nedeniyle polise başvuru yapan kadınların daha önce de partnerleri tarafından birden fazla kez şiddete uğradıkları görülmektedir. Bazı vakalarda, kadın aylar veya yıllar süren şiddete maruz kalmasına rağmen sessiz kalmakta; daha sonra hayatı

---

⁶⁸ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 21.

⁶⁹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 105.

⁷⁰ Cynthia K. Gillespie, *Justifiable Homicide: Battered Women, Self-Defense, and the Law*, Ohio State University Press, Ohio 1941, s. 148-149, 151.

tehlike arz eden ciddi bir olay, çocuklara veya kadına yönelik ciddi bir yaralanma veya tehdit nedeniyle yakınlarından veya arkadaşlarından yardım istemektedir. Partnerinin özü veya bu olayların bir daha yaşanmayacağına dair verdiği sözler ve kadının ekonomik veya benzer sebepler nedeniyle partnerlerine olan bağımlılıkları, özellikle çocuklarının olduğu ailelerde ilişkiyi devam ettirmelerine sebep olmaktadır. Ancak hayati tehlike arz eden kriz halleri, genellikle ilişkinin başlarında kendisini göstermeye başlamaktadır⁷¹.

Üç fazlı şiddet döngüsü teorisi, şiddet döngüsünün her ilişkide aynı şekilde gerçekleşmeyeceği şeklinde eleştirilerle karşılaşmıştır. *Stubbs*, bu eleştirileri yapan yazarların teoriye derinliksiz yaklaştıklarını; *Walker*'ın temel olarak, düşük derecedeki şiddetin nihayetinde zirveye ulaştığını ve ardından bir noktada şiddetin durduğunu, ilişki devam ettikçe her aşama şiddetin derecesinin artmasıyla zaman içinde şiddetin tekrarlanacağını ifade ettiğini ileri sürmektedir⁷². Dahası *Walker* zaten, her ilişkide tüm fazların ikinci faz kadar yaygın olmadığını; bazı ilişkilerde birinci ve/veya üçüncü fazın bulunmadığını ancak üç fazlı şiddet döngüsünün ayırt edilebilir ölçüde belirgin olduğu ilişkilerin çoğunlukta olduğunu belirtmiştir⁷³.

Şiddetin daha açık şekilde görülebildiği durumlar, kadını partnerinin taleplerine uymaya zorlayan fiziksel veya cinsel şiddetin olduğu durumlardır. Psikolojik baskı ise şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasındaki güç dinamiğinin bir parçası olarak kabul edilir ve ilişkide tarafları bir arada tutan en önemli unsur da genellikle bu psikolojik baskıdır⁷⁴. Partneri kadını yalnızca kendisini değil çocuklarını, akrabalarını, arkadaşlarını da öldürmekle tehdit ettiği için kadının yaşadığı ölüm korkusu, gördüğü muamelenin suçunu kendi yetersizliklerine yüklemesine neden olan psikolojik şiddet nedeniyle özsaygısının giderek azalması, ekonomik zorluklar, işinin ve gidecek bir yerinin olmaması, tek başına yaşayamayacağı ve çocuklarını büyütmeyeceği korkusu, kocasına olan sevgisi, evliliğine ve ailesine olan bağlılığı ve bir kadın olarak bunları sürdürmesi

---

⁷¹ Roberts, s. 62.

⁷² Stubbs, "Battered Woman Syndrome: Misunderstood?", s. 358.

⁷³ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 98.

⁷⁴ Lenore Walker, "Battered Woman Syndrome: Empirical Findings", *Annals of the New York Academy of Sciences*, S. 1087, 2006, s. 145.

gerektiğine ilişkin inancı kadının bu ilişkiyi bitirmesini engelleyen koşullardan bazılarıdır⁷⁵.

Yaşanan diğer şiddet ataklarından ayırt edilebilir derecede ağır şiddet olayı, ilişkideki olumlu pekiştirme için bir uyarıcı haline gelir. Bu nedenle, örselenmiş kadın, partnerinin pişmanlık aşamasında gösterdiği davranışlar nedeniyle ilişkide kalmaya devam etmekte veya bitirdiği ilişkiye geri dönmekte; ancak pişmanlık ve sevgi gösterilerini yaşayabilmesi için bu aşamanın eşlik ettiği cezaya yani şiddet ve istismara katlanması gerekmektedir. Ancak bu argümanla, mağdurun şiddet olayını takip edecek yapıcı süreci beklediğini veya şiddetten zevk aldığını ileri sürülmemekte; mağdurun şiddete katlandığını, çünkü mağdur için daha fazla önem ve değere sahip gibi görünen olumlu sürecin hayatında şiddetle eşleştiği vurgulanmaktadır⁷⁶. Örselenen kadın, yaşadığı şiddet olaylarının travmatik etkisi, öğrenilmiş çaresizliğin yarattığı zarar, şiddet uygulayan partnerini idealize etmesi, duygularını baskılaması veya zaman zaman partnerinin değişebileceğine inanmak istemesi gibi nedenlerle şiddetle başa çıkmaya çalıştıkça kendisine zarar vermektedir⁷⁷.

Dutton ve Painter, ilişkilerdeki süregelen şiddet örüntüsünü açıklamak için *Walker*'ın ortaya attığı üç aşamalı şiddet döngüsü teorisi yerine “*aralıklılık teorisini (intermittency theory)*” ileri sürmüşlerdir. Araştırmalarında örselenmiş kadın sendromu yaşayan kadınların depresyon, uyku bozukluğu gibi ciddi travma semptomları, düşük benlik algısı ve şiddet uygulayan partnere karşı “*travmatik/paradoksal bağlanma (traumatic bonding)*” deneyimledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu etkilerin tamamı birbiriyle ilişki bittikten sonra dahi uzun süre devam etmekte olup bu sürenin uzunluğu şiddet uygulayan kişinin kadına yönelik olumlu ve olumsuz davranışları arasındaki zaman aralığına, psikolojik ve fiziksel şiddetin yoğunluğuna, taraflar arasındaki güç dengesizliğinin derecesine göre değişmektedir⁷⁸.

---

⁷⁵ Gillespie, s. 152.

⁷⁶ Grace M. Long, “Paradoxical Punishments as it Relates to the Battered Woman Syndrome”, *Behavior Modification*, C. 13, S. 2, 1989, s. 197.

⁷⁷ Follingstad, s. 492-493.

⁷⁸ Donald Dutton- Susan Painter, “The Battered Woman Syndrome: Effects of Severity and Intermittency of Abuse”, *American Journal of Orthopsychiatry*, C. 63, S. 4, 1993, s. 615, 620; Bazı yazarlar, şiddet uygulayan kişinin manipülasyonu ve kadını kontrol etme konusundaki paradoksal bağlanma ve beyin yıkama taktiklerini, savaş esirlerinin bulunduğu kamplarda kullanılan yöntemlere benzerliği ile

Elde ettikleri bulgulara göre Örselenmiş Kadın Sendromu'nun ve ayrılık sonrası yaşanan etkilerin ana belirleyicisi, başlı başına bir şiddet döngüsü değil istismarın aralıklıdır. “Şiddet döngüsü” perspektifi, şiddeti öngörülebilir ve ruh hali tarafından yönlendirilen döngülerden geçmek olarak tanımlarken; bu araştırmada tanımlandığı şekliyle “aralık” terimi, basitçe, şiddet uygulan partner tarafından kadına gösterilen aşırı olumlu ve aşırı olumsuz davranışın ardışık biçimde meydana geldiğini belirtir; bu davranışların döngüsel veya öngörülebilir olmaları gerekmez⁷⁹.

Onlara göre, sendromu meydana getiren durumun istismar ve şiddetin kendi başına öngörülebilirliğinden ziyade, olumlu ve olumsuz davranışların aşırılığı ve ardışık olması olduğundan aralıklılık, döngüsel olabilmekte ancak döngüsellik olmaksızın bağlanma, travma ve benlik saygısını negatif yönde etkileyebilmektedir. Aralıklı iyi ve kötü davranışlar sergilemenin, şiddet gösteren partnere güçlü ve sürekli bağlanmayı önemli ölçüde artırdığını ifade etmektedirler. Bu tür bir bağlanmanın, Örselenmiş Kadın Sendromu'nun temelini oluşturduğu ve ayrılıktan sonra kadının, bu ilişkiye geri dönmesine katkı sağladığını belirtmektedirler⁸⁰. Yazarlar uzun süre şiddete uğrayan kadının travmatik bağlanma durumunu, ayrılık sonrası gerilmeye başlayan esnek bir iple partnerine bağlanmasına benzetmekte ve kadın ilişkiden uzaklaştıkça gerilen ip üzerindeki baskının, kadının dürtüsel olarak şiddet uygulayan partnere dönene kadar artmaya devam ettiğini belirtmektedirler⁸¹.

Psikolojik istismara ilişkin yaygın olarak kullanılan “*Güç ve Kontrol Çarkı (Power and Control Wheel)*” modeline göre psikolojik şiddet, zorlama ve tehdit, sindirme, duygusal istismar, tecrit, küçümseme, inkâr ve suçlama, kurbanı kontrol etmek için çocukların öne sürülmesi, “erkek ayrıcalığının” kullanılması ve ekonomik baskı, ısrarlı takip gibi taktikleri içermekte ve psikolojik şiddet bu kategorilerinden bir veya birkaçını bünyesinde barındırabilmektedir⁸². Bir kere fiziksel veya cinsel şiddet ortaya çıktığında gelecekteki şiddet uygulamasına yönelik tehdit, kurbanın şiddet gösteren kişiye

---

açıklamaktadır. Bu görüş hakkında ayrıntı için bkz. Edward W. Gondolf-Ellen R. Fisher, *Battered Women as Survivors: An Alternative to Treating Learned Helplessness*, Lexington Books, New York 1988, s. 14.

⁷⁹ Dutton- Painter, s. 620.

⁸⁰ Dutton- Painter, s. 620, 621.

⁸¹ Dutton- Painter, s. 620, 621.

⁸² Pence-Paymor'dan aktaran Marry Ann Dutton, “Understanding Women’s Domestic Violence: A Redefinition of Battered Woman Syndrome”, *Hofstra Law Review*, C. 21, S. 4, 1993, s. 1205, 1206.

karşı korku içinde yaşamasına yetecektir. Sonrasında da şiddet uygulayan kişinin kullandığı taktikler kurban üzerinde kullanılan gücü devam ettirebilmesi için anlamlı birer araç haline gelmektedir⁸³. Kullanılan taktikler aynı zamanda mağdurun tepkisini anlamada da yararlıdır, çünkü bir olaya verdiği psikolojik tepkinin yanı sıra kaçma veya kendini koruma çabaları, maruz kaldığı farklı şiddet ve istismar biçimlerine bağlı olarak değişebilmektedir⁸⁴.

Örselenmiş kadın, dışarıdan pasif ve partnerine bağımlı gibi görünebilecek bir dizi şiddetle başa çıkma stratejisi geliştirmektedir. Yaşadığı korku atmosferinde genellikle kendi psikolojik sağlığının kötüye gitme pahasına dahi olsa partnerinin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne koymaya çalışarak kaçıp gidemediği bir durumda en azından bir sonraki ciddi ve yıkıcı şiddet atağını geciktirmeye ve kendini olabildiğince güvende tutmaya çalışmaktadır⁸⁵.

II. Öğrenilmiş Çaresizlik

Öğrenilmiş çaresizlik teorisi, *Walker*'ın örselenmiş kadın sendromu teorisinin ikinci bileşenini oluşturmaktadır. Bu teori, kişinin başına gelenleri kontrol etmedeki etkililiğini algılama yeteneğinin, travmayla ortaya çıkan bazı olumsuz deneyimler tarafından zarar görebileceğini ortaya koymaktadır⁸⁶. *Walker*, öğrenilmiş çaresizlik teorisinin anlaşılmadığını ve öğrenilmiş çaresizliğin aciziyet hâli ile karıştırıldığını belirtmekte; ancak öğrenilmiş çaresizliğin asıl anlamının kadının ilişkiyi sonlandırmak veya evi terk etmek gibi eylemlerinin belirli bir sonuca yol açıp açmayacağını tahmin etme yeteneğinin geliştirilmesi yani tepki ve sonuç arasındaki nedenselliğin yerleşmesi olduğunu belirtmektedir⁸⁷.

Öğrenilmiş çaresizlik kavramı, kadının şiddetin olduğu bir ilişkiden kaçmak yerine niçin karmaşık ve hayat kurtaran başa çıkma stratejileri geliştirdiğini açıklamaya yardımcı olmaktadır⁸⁸. Örselenmiş kadınlarla yapılan klinik çalışmalara dayanılarak

---

⁸³ Russell, s. 103.

⁸⁴ Ann Dutton, s. 1207.

⁸⁵ Lenore E. Walker, "Post-traumatic stress disorder in women: Diagnosis and treatment of battered woman syndrome", *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, C. 28, S.1, 1991, s. 21.

⁸⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 16.

⁸⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 75.

⁸⁸ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 76. Bununla birlikte, kadının şiddet içeren bir ilişkide kalmaya devam etmesinin birçok nedeninin bulunabileceği, öğrenilmiş çaresizliğin bu nedenlerden

kadınların şiddeti kontrol etme girişimlerine ilişkin deneyimlerinin ve tekrarlanan dayakların, kadının gücünü azalttığı için zamanla öğrenilmiş çaresizlik ve depresyona yol açacağı saptanmıştır⁸⁹. Dahası, ilişkideki şiddet olayları gibi olumsuz uyarıcıların, ilişkinin olumlu görülen pekiştirici taraflarıyla birbirinden ayrılmaz hale gelmesi de öğrenilmiş çaresizliğin geliştirilmesini kolaylaştırmaktadır⁹⁰. Kadın ilişkiden kaçmak istediğinde, geçmiş deneyimlerinin kendisinde yarattığı öğrenilmiş çaresizliği ve kurbanı (kendini) suçlama psikolojisini tek başına aşmak; ilişkinin olumlu taraflarının olumsuz tarafları gölgelemesinin, ilişkinin iyiye gidebilme ihtimaline dair yarattığı yanılsamanın tek başına üstesinden gelmek zorunda kalmaktadır⁹¹.

Walker'ın kadınları öldürücü güç kullanma konusunda neyin tetiklediğini açıklarken şiddet uygulayan partnerin fiziksel ve zihinsel durumundaki değişikliklerin kadınlar tarafından gözlemlenebildiğini; kadınların saldırıların artan derecesini ve hatta spesifik olarak o olayın ölümle sonuçlanmaya kadar gideceğini tahmin edebildiklerini ileri sürmesinin öğrenilmiş çaresizlik kuramının temel içgörüsüyle çeliştiği iddia edilmiştir⁹². Buna göre örselenmiş kadının kendisini ölüme giden saldırıya karşı tek başına koruması gerektiğini fark etmesi, çevresi üzerinde kontrol sağlayamadığı fikrine aykırı olacaktır. Şiddete uğrayan kadın, eylemde bulunduğu sırada öldürülebileceğine inanıyorsa ve kendisini koruması gerektiğini anlıyorsa meşru savunma iddiası makul olacak ancak bu durumda da öğrenilmiş çaresizlik teorisinin doğru kabul edilmesi mümkün olmayacaktır⁹³. Ancak öğrenilmiş çaresizlik, kadının etrafında olup bitenleri fark edemediği veya kendini ölümcül bir saldırıdan korumaktan aciz olduğu anlamına gelmemektedir. Öğrenilmiş çaresizlik, örselenen kadının içinde bulunduğu durumdan

---

yalnızca biri olduğu iddia edilmektedir. Bkz Linda L. Ammons, "Mules, Madonnas, Babies, Bathwater, Racial Imagery and Stereotypes: The African -American Woman and the Battered Woman Syndrome", Wisconsin Law Review, C. 1995, 1994, s. 1013. Ancak, öğrenilmiş çaresizlik teorisi kadınların neden ilişkide kalmaya devam ettiklerini değil neden kaçmayı veya ilişkiyi bitirmeyi denemediklerini açıklamak için kullanılmaktadır. Buna göre kadın ekonomik nedenler, çocuklar, toplumsal baskı gibi pek çok nedenden ötürü ilişkiyi devam ettirmeye mecbur kalmış olabilir, hatta yine bu nedenlerden kaçamayacağını düşünüyor da olabilir. Dolayısıyla öğrenilmiş çaresizlik, kadının herhangi bir denemesinin başarısızlıkla sonuçlanacağını önceki girişimlerinden hareketle öngörüyor olmasını ifade eder.

⁸⁹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 77.

⁹⁰ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 75.

⁹¹ Öğrenilmiş Çaresizlik ile ilgili klinik çalışmanın ayrıntıları için bkz. Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 77 vd.

⁹² David L. Faigman, "The Battered Woman Syndrome and Self Defense: A Legal and Empirical Dissent", Virginia Law Review, C. 72, S.3, 1986, s. 641.

⁹³ Faigman, s. 641.

kurtulmak için saldırılara öldürücü bir tepkiyle karşılık vermeden önce her yolu denediği ancak her seferinde bunlardan bir sonuç alamadığını gördüğü için yeni bir kaçış veya yardım isteme denemesinin sonuçsuz kalacağını düşünmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu görüş eleştirilerin tam aksi yönde, örselenmiş kadının etrafında olup bitenleri gözlemleyerek geçmiş deneyimlerinden yola çıkıp gelecekte atacağı adımlar adına çıkarımda bulunması anlamına gelmektedir.

Walker gerçekten de örselenmiş kadın sendromu teorisini 1979'da ilk kez ileri sürdüğünde sendromu pasiflikle ilişkilendirmiş, öğrenilmiş çaresizlikle beraber kadının daha pasif, itaatkar ve yardıma muhtaç hale geldiğini belirtmişti⁹⁴. Ancak, sonraki çalışmalarında saha çalışmalarıyla beraber öğrenilmiş çaresizliğin rolünü daha iyi saptayarak kadınların psikolojik duraksama ve pasiflik yaşadığına ilişkin iddialarını terk etmiştir. Ona göre öğrenilmiş çaresizlik kadınların edilgen olduğu anlamına gelmemekte, bu kavram basitçe kadınların şiddetten ve partnerlerinden kurtulmak için yaptıklarının bir fark yaratmayacağına ilişkin sağgörülü oldukları anlamına gelmektedir. Bu noktada kadınlar pasif kalmamakta, kaçmak veya ilişkiyi sonlandırmak gibi başarı şansını düşük gördükleri yollar yerine başka stratejiler geliştirmektedirler⁹⁵. Burada anahtar olan asıl husus çaresizliğin inşası olmayıp bir kişiye gelişigüzel aralıklarla yönelen olumsuz davranışların, kişinin bu tür bir şiddetle mücadele etmenin veya bunu durdurmayı başarmanın mümkün olmadığına dair inancı üretebilmesidir. Böylece kişi, istismara son vermeye çalışmaktan vazgeçmekte ve istismarın devam etmesi ihtimaliyle de olsa en azından yaşamak için “başa çıkma” stratejileri geliştirmektedir⁹⁶.

Başlangıçta, öğrenilmiş çaresizliğin kadınların şiddetten kaçmak veya gördükleri zararı en aza indirmek için herhangi bir şey yapmaya haiz olmadıklarını ima ettiği ve katı cinsiyet rollerinden türetildiği varsayılmıştır. Ancak bu teori, bahsedildiği üzere örselenmiş kadınların geliştirdiği ve çoğunu daha ciddi şekilde zarar görmekten ve hatta öldürülmekten koruyan önemli başa çıkma stratejilerini reddetmemektedir. Şiddet deneyiminin kadının psikolojisini nasıl şekillendirdiğini göstermekte ve bazı durumlarda gerilimin dış bir müdahale olmaksızın nasıl tırmandığını anlamaya yardımcı olmaktadır⁹⁷.

---

⁹⁴ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 1, s. 10 vd.

⁹⁵ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 75 vd.

⁹⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 88.

⁹⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 11.

Walker'ın çalışmalarının başında elde ettiği veriler kadının partnerinden ayrılmaktan başka herhangi bir şey yapmanın etkili olmayacağı savını desteklemekte ve kadınların güvende olmak için buldukları bölgeyi terk etmeleri ve partnerlerinden saklanmaları gerektiğini belirtmekteydi. İlerleyen yıllarda yapılan çalışmalarda, ayrılmanın dahi birçok kadını şiddet ve istismardan korumadığının anlaşıldığı ifade edilmiştir. Pek çok erkeğin, kadınları mahkemeye getirerek rahatsızlık vermek ve mali durumları veya çocukları üzerinde kontrol sağlamaya devam etmek için hukuk sistemini kullandığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu teori kadınların, ilişkiyi bitirmek dışında şiddeti durdurmak için bazı stratejiler geliştirmeye çalıştıklarını da göz önünde bulundurmaktadır⁹⁸.

“Çaresizlik”, kadınların doğuştan gelen bir özelliği değil tekrarlanan şiddet ve istismara karşı geliştirdikleri bir tepkidir. Daha da önemlisi çaresizliğin patolojik bir tepki değil, uzun süreli şiddete karşı gösterdikleri yaygın ve normal bir tepki olduğu gözden kaçırılmamalıdır⁹⁹. Dahası, bu teori, kadınların hiçbir şekilde “tamamen aciz ve çaresiz” olduklarını ileri sürmemektedir. Aksine, kadınların acımasız bir partnerle hayatta kalma ve fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddetin etkilerini en aza indirme konusunda son derece başarılı oldukları belirtilmektedir. Ancak bu noktada kadınların, öz benliklerini sürdürmek için belli başlı şeylerden vazgeçmeleri gerekmektedir. Öğrenilmiş çaresizlik teorisi de tam bu noktada, birtakım başa çıkma stratejileri geliştirmek için saldırgandan kaçabileceklerine olan inançlarından vazgeçtiklerini öne sürmektedir. Teori, kadınların eylemlerinin etkili bir sonuç doğuracağına inanmayı nasıl bıraktıklarını açıklar. Bu durum, kadınların şiddet gösteren partnerden uzaklaşmak, zaman zaman şiddeti durdurmak ve hatta kendilerini savunmak için çeşitli girişimlerde bulunmadıkları anlamına gelmez. Kadınlar tam aksi yönde, girişimlerinin arzu ettikleri sonucu doğurmayacağını öngörmeye başlarlar. Bazen de kendilerini veya çocuklarını korumak için şiddet görmeyen kadınlarla karşılaştırıldıklarında aşırı algılanabilecek derecede güç kullanarak kendilerini savunmak zorunda kalmaktadırlar¹⁰⁰. Dahası, örselenmiş kadınların, partnerlerinden şiddet görmeyen ve ilişkilerinden başka nedenlerle memnun

---

⁹⁸ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 11.

⁹⁹ Shaffer, s. 9.

¹⁰⁰ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 11, 12.

olmayan diğerk kadınlara göre ilişkiadaki problemleri çözmek için daha fazla yol denedikleri belirtilmektedir¹⁰¹.

Öğrenilmiş çaresizlik geliştirmiş olan kadınlar, eylemlerinin kendilerini koruyabilecek bir sonuç üreteceğini düşünme konusunda daha umutsuzdurlar, bu nedenle ayakları daha yere basan tercihler yapmak isterler. Öğrenilmiş çaresizlik geliştikçe kadın, algıladığı tehlikeye karşı acıyı azaltmak için en çok işe yarayan yöntemleri seçmeye çalışır. Bazen bu yöntemler tekrarlandıkça daha etkili yöntemler bulma olasılığını ortadan kaldırır¹⁰². Bazı durumlarda ise kadın, uzun süredir içinde oldukları şiddet döngüsünde yaklaşan tehlikeyi algılayabilmesine rağmen geçmiş deneyimleri nedeniyle tehlikeyle etkili bir başa çıkma yöntemi varsa dahi bunu seçme olasılığı düşük olabilmektedir¹⁰³. Dahası örselenmiş kadın, normal şartlar altında şiddeti *tamamen* kontrol altına alabilecekken geçmiş deneyimlerinden ötürü bunu yapamayacağına inanıyor olabilmekte bu nedenle de bazı durumlarda öğrenilmiş çaresizlik fenomenine paralel olarak kaçmak ve ilişkiyi bitirmek için daha fazla bir girişimde bulunmayı bırakabilmektedir¹⁰⁴.

Bahsedildiği gibi öğrenilmiş çaresizliğin kadınları pasif hale getirdiği, kadınların bu nedenle içinde buldukları durumu değiştirmek için herhangi bir şey yapamadıklarını iddia edilmiştir. *Wells*'e göre aksi takdirde kadının şiddet gördüğü bir ilişkide kalmaya devam etmesinin “mantıklı” bir açıklaması bulunamayacaktır¹⁰⁵. Öğrenilmiş çaresizlik teorisiyle ilgili en yaygın yanlış kanılardan biri, örselenen kadını tamamen edilgen gösteren bu kavrayıştır. Bu teori esasen kadının şiddetten kaçmak için birçok yolu denediği, bunların çoğunun ona psikolojik veya fiziksel zararlar geri döndüğü veya sonuçsuz kaldığı ve tüm bu sürecin onu çaresiz bırakmasını konu almaktadır. Çünkü, kadının yardım çağrılarını yanıtızs bırakılmış, kadın denediği birçok yolun ne kendisinin ne çocuklarının kurtuluşuyla sonuçlandığını görmüş ve hatta bu eylemlerin sonucunda şiddet uygulayan partnerin yükselen öfkesiyle veya toplum tarafından ayıplanmasıyla

---

¹⁰¹ Robert F. Schopp- Barbara J. Sturgis- Megan Sullivan, “Battered Woman Syndrome, Expert Testimony, and the Distinction Between Justification and Excuse”, *University of Illinois Law Review*, C. 1994, S. 1, 1994, s. 62.

¹⁰² Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 17.

¹⁰³ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 17.

¹⁰⁴ Jacquelyne R. Biggers, “A Dynamic Assessment of the Battered Woman Syndrome and Its Legal Relevance”, *Journal of Forensic Psychology Practice*, C. 3, S. 3, 2008, s. 5.

¹⁰⁵ Görüşe ilişkin ayrıntı için bkz. Celia Wells, “Battered Woman Syndrome and Defences to Homicide: Where Now?”, *Legal Studies*, C. 14, S. 2, 1994, s. 266-276.

karşılaşmıştır. Bize göre, öğrenilmiş çaresizlik teorisi tam da bu noktada kadının neden örneğin polise bir kez daha başvurma veya kaçma değil de öldürme eylemini seçtiğini açıklama konusunda önem arz etmektedir. Kadın bu “son ana” gelene kadar başka birçok yol denemesine rağmen bunların hiçbiri ne şiddet içeren ilişkiyi sonlandırmasını ne de söz konusu şiddetin bitmesini sağlamaktadır. Teori, kadının tüm bu yolları denedikten sonra ne yaparsa yapsın aldığı hiçbir önlemin onu bu noktada kurtarmayacağını vurgulamaktadır.

Dahası, birçok örselenen kadının partnerlerinin herhangi bir isteklerini yerine getirmeme seçeneklerinin bulunmadığı, onlardan kaçamayacakları, ilişkiyi bitiremeyeceklerine ilişkin düşünceleri, psikolojik bir bozukluk değil, oldukça gerçekçi bir değerlendirme olup bu düşünceler dış faktörlerden kaynaklanmaktadır¹⁰⁶. Ayrılmak veya boşanmak genellikle erkeğin kadın üzerindeki güç, kontrol ve diğer etkilerini sonlandırmamakta ve hatta şiddetin hüküm sürdüğü bir ilişkideki en tehlikeli dönemin ayrılık aşaması olduğu belirtilmektedir. Kadınların çoğu ayrılık sonrasında şiddet ve travmanın olmadığı bir hayat yerine, eski partnerlerinin devam eden tacizi ve çok daha ağır şiddet olaylarıyla karşılaşmaktadır¹⁰⁷.

Gelles, ise örselenmiş kadınların hiçbir şiddet olayı yaşanmamış gibi partnerleriyle ilişkilerini sürdürmeye devam etmediklerini, genellikle partnerlerinden ayrılıp geri dönmek durumunda kaldıklarını belirtmiştir¹⁰⁸. Kadın edilgen bir biçimde partneri tarafından hareket ettirilmemekte; aktif bir şekilde karar almakta ancak birçok dış faktör bu karar üzerinde etkili olmaktadır.

III. Ayakta Kalan Teorisi (Survivor Theory)

Gondolf da “*Ayakta Kalan Teorisini (Survivor Theory)*” ortaya koyarak, öğrenilmiş çaresizlik içinde bulunan kadınların geliştirdiği karakter özellikleri ile örselenmiş kadınların kendilerini kurtarmak için harekete geçme olasılıklarının birbiriyle çeliştiğini iddia etmiştir. Ona göre, öğrenilmiş çaresizlik içinde olan kadın, “pes etmeye” eğilimli olup psikolojik açıdan felç durumdadır ve altta yatan “mazoşistik” kişilik

¹⁰⁶ Ferraro, s. 126; Shaffer, s. 11.

¹⁰⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 18.

¹⁰⁸ Gelles'den aktaran Rothenberg, “We Don't Have Time for Social Change”, s. 780.

özelliklerinin özel bir terapiyle tedavi edilmesi gerekmektedir. Ayakta Kalan Teorisi ise, kadının şiddet karşısında ipleri eline aldığını ve sosyal destek görememesi karşısında kendini şiddetten kurtarmak için bireysel olarak çabaladığını ortaya koymaktadır¹⁰⁹.

İlişkinin başlarında şiddet döngüsünün özellikle ilk aşamasında partnerini memnun etmeye ve kendi davranışlarını ona uyacak şekilde değiştirmeye çabalayan kadınlar zaman geçtikçe bu çabalarına rağmen şiddetin devam ettiğini görmektedirler. *Gondolf*'a göre şiddet gördükleri için ilişkinin ilk döneminde kendilerini suçlayan kadınlar, şiddet tırmandıkça şiddetin *edilgen kabullenicileri* olmaktan ve kendilerini şiddetin sorumlusu olarak görmekten çok, saldırganı suçlamaya ve kendilerini güvende tutmanın yollarını aramaya başlarlar. Dolayısıyla ona göre kadınların “öğrendiği” bir şey varsa o da kendilerini suçlamanın yersiz olduğudur¹¹⁰. *Gondolf* bu noktada şiddetin kadınlarda çaresizlik duygusu yaratmadığını, bunun yerine çok çeşitli başa çıkma stratejileri geliştirmelerine neden olarak nihayetinde onları bir "*ayakta kalan (survivor)*" haline getirdiğini savunmuş; kadınların yaşama konusunda ısrarcı ve kahramanca davrandıklarını ifade etmiştir¹¹¹. Bu teori, örselenmiş kadınları pasif olarak görmekten ziyade kadınların hayatta kalmak adına aktif bir biçimde mücadele ettikleri bir model sunduğu ve ev içi şiddeti sona erdirmek için sergiledikleri yetkin karar alma sürecini vurguladığı için yaygın olarak benimsenmiştir¹¹². Buna göre, örselenmiş kadınlar partnerlerine boyun eğerek durumlarını kabullenmemekte, bunun yerine kurtulmak veya en azından durumlarını değiştirmek için oldukça kararlı girişimlerde bulunmaktadırlar¹¹³. Teorinin temel varsayımı, kadınların tehlikede olduklarının farkına varmalarıyla eşzamanlı olarak yardım aramaya başlamalarıdır¹¹⁴.

Kadınlar, istismara ve şiddete dayanabildiklerini fark ettikçe daha da güçlenir ve bu kadar dayanıklı oldukları için kendilerine saygı duymaya, durumlarını iyileştirmek için daha fazla yol denemeye başlarlar. Algılarındaki bu değişimi başlatan şey şiddetin seviyesindeki bir değişiklik, ciddi bir umutsuzluğa düşme anı, dış müdahalelerin

---

¹⁰⁹ Gondolf- Fisher, s. 11.

¹¹⁰ Gondolf- Fisher, s. 16.

¹¹¹ Gondolf- Fisher, s. 17 vd. Yazar, kadınların içgüdüsel olarak hayatta kalmaya daha eğilimli olduğuna ilişkin antropolojik çalışmalara da ilgi duymuştur. Ayrıntı için bkz. s. 19 vd.

¹¹² Rothenberg, “We Don’t Have Time for Social Change”, s. 780.

¹¹³ Callahan, s. 130.

¹¹⁴ Griffith, s. 193.

azalması, şiddetin sıklığında değişiklik gibi bir olay olabilmektedir¹¹⁵. Daha önce de belirttiğimiz gibi öğrenilmiş çaresizlik teorisi, yaygın olarak yanlış anlaşılakta *Walker*'ın ilk çalışmalarında kadınları pasif olarak karakterize etmesinin de bunda büyük bir payı bulunmaktadır. Ancak bize göre yukarıda açıkladığımız üzere öğrenilmiş çaresizlik teorisi, *Gondolf*'un Ayakta Kalan Teorisi'yle çok büyük ortaklıklar içermekte ve bizim de yararlandığımız bu teori, çalışmamız açısından oldukça önem arz etmektedir.

IV. “Kadın Neden İlişkiyi Bitirmedi?” Sorusu

Şiddet uygulayan partnerin kadının gitmesine müsaade etmediği ve gitmeye çalışırsa kadına ciddi şekilde zarar verdiği veya onu öldürdüğü; ilişkiyi sonlandırmanın şiddeti sonlandırmadığı ve erkeğin kadını ısrarlı takip ve tacize maruz bıraktığı bilinse de bu tür ilişkiler açısından hâlâ en çok sorulan soru kadının neden ilişkiyi bitirmediği sorusudur¹¹⁶. Bir şiddet vakasında, şiddete maruz kalan kadının değil şiddet uygulayan erkeğin sorgulamanın odağına alınması gerekirken, kadının niçin kaçmadığı gibi bir soruyla karşılaştığı görülmekte ve kaçmaması nedeniyle irrasyonel olduğu kabul edilmektedir¹¹⁷. Bu sorunun meşru savunma açısından önemi ise kadının partnerinin saldırısına karşı öldürücü bir saldırı yapmak yerine saldırıya onu terk ederek veya evden ayrılarak cevap verip veremeyeceği yani özellikle savunma hareketinin gerekli olup olmadığı noktasında kendini göstermektedir.

Kadının mahkemede başarılı bir meşru savunma iddiasında bulunabilmesinin önündeki en büyük engellerden bazılarını da toplumun yakın partner şiddeti ve şiddetin genel olarak sebep ve sonuçlarına ilişkin birçok yanlış kanısı oluşturmaktadır¹¹⁸. Özellikle şiddet gören kadınların “neden ilişkiyi sürdürmeye devam ettikleri” sorusuyla ilgili toplumun yerleşik fikirleriyle mücadele etmek oldukça zordur.

Çoklu Mağduriyet Tezleri (Multiple Victimization Arguments), şiddetin devam etmesinin en önemli nedeni olarak kadınların şiddet içeren ilişkide kapana kısılmalarını temel almış ve kadınların kendilerine zarar veren *partnerleri*, onları görmezden gelen bir *toplum*, devlet kurumlarının çağrılara yetersiz kaldığı bir "*sistem*" ve genel olarak

---

¹¹⁵ Gondolf- Fisher, s. 16.

¹¹⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 30.

¹¹⁷ Gondolf- Fisher, s. 19 vd.

¹¹⁸ Schuller-Vidmar, s. 276.

kadınları dezavantajlı duruma düşüren bir *ataerki* tarafından topyekûn mağdur edildiği argümanı etrafında şekillenmiştir¹¹⁹. Mağdurun en başta suçlayıcı tavırlarla karşılaşması, umursanmaması, yaşadıklarının sıradanlaştırılması ve olağanlaştırılması mağdurun ihbarda bulunmasını dahi zorlaştırmakta ve onu susturmaktadır¹²⁰. Toplumsal baskı ve cinsiyet rolleri, çocuklar, ekonomik ve diğer maddi zorluklar kadının alternatif çözüm bulma sürecini yavaşlatmakta ve olumsuz yönde etkilemektedir¹²¹.

Erkek şiddetinin mağduru olan kadının suçun ispatı için sorulması gerekenin ötesinde ve hukuki temeli olmayan sorularla karşılaşması aynı zamanda onun damgalanmasına yol açar¹²². *Walker*, kadınların şiddet gördükleri bir ilişkide kalmaya neden devam ettiklerine ilişkin sorunun, genellikle onların “mazoşist oldukları” veya “bir şekilde şiddeti hak ettiklerini içten içe hissettikleri” gibi toplumsal önyargılarla cevaplandırıldığını belirtmektedir¹²³. Bunun yanı sıra, dayak yiyen kadınların şiddetten hoşlandıkları için partnerleriyle birlikte kaldıkları, şiddetin kadınlar açısından tatmin edici olduğu, kadınların erkeklere muhtaç olduğu ve en önemlisi kadınların istedikleri zaman şiddet içeren bu ilişkiyi bitirebileceklerine dair fikirler de toplumda oldukça yaygındır¹²⁴.

Bu tür inanışlar, ceza mahkemelerinde ileri sürülen meşru savunma iddialarında kadının gerçekleşmesi yakın veya muhtemel bir tehdit altında olduğuna ilişkin algısının anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Dahası, ceza hukuku ondan kaçmasını veya ilişkiyi daha önce sonlandırmasını bekleme de kadının bunları yapmaması, mahkemenin kadının eylemlerinin makullüğüne ilişkin değerlendirmesini etkileyebilmektedir¹²⁵.

---

¹¹⁹ Rothenberg, *The Success of the Battered Woman Syndrome*, s. 92 vd. Benzer şekilde bkz. Callahan, s. 120. Kadınların davranışlarını kontrol etmek için uygulanan fiziksel güce, hukuk sistemi dahil olmak üzere büyük sosyal kurumlar tarafından göz yumulduğuna ilişkin bkz. Suzanne Prescott-Carolyn Letko, *Battered Women: A Social Psychological Perspective*, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977, s. 74.

¹²⁰ Yalçın Sancar, s. 203.

¹²¹ Prescott- Letko, s. 88 vd.

¹²² Yalçın Sancar, s. 199.

¹²³ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 30.

¹²⁴ Kadınların uğradıkları şiddetten kısmen sorumlu oldukları, evden ayrılmayarak dayak yediği ilişkiyi sürdürdükleri için mazoşist oldukları veya duygusal açıdan sıkıntılı oldukları için durumdan haz aldıkları ve isterse kolayca ilişkiyi bitirebileceklerine yaygın olarak inanıldığıyla ilgili saha çalışması için bkz. Charles Patrick Ewing- Moss Aubrey, “Battered Woman and Public Opinion: Some Realities About the Myths”, *Journal of Family Violence*, C. 2, S. 3, 1987, s. 257- 254.

¹²⁵ Schuller-Vidmar, s. 276.

İlişkiyi bitirmenin veya erkek partnerden uzaklaşmanın ilk bakışta çok kolay görünmesi, kadının şiddet ve istismarın hiç bitmediği bir ilişkiyi sürdürmesini onun irrasyonallitesi ile bağdaştırmaktadır¹²⁶. Kadınlar, misilleme korkusu, kendisine sunulan ekonomik (ve diğer somut) kaynakların denetiminin şiddet uygulayan erkek partnerde olması, çocuklar adına duyulan endişe, partnerlerine olan duygusal bağımlılık, ilişkinin ilerleyen safhalarında durumun düzeleceğine dair umut veya iyimserlik gibi duygular, sosyal desteğin yokluğu gibi nedenlerle ev içi şiddete karşılık vermekten veya bu şiddeti sonlandırmaktan kaçınabilmektedirler¹²⁷.

Özellikle çocuğu varsa kadın birçok mevzuyu bir arada düşünmek zorunda kalmakta, örselenmiş ve çocuklu bir kadının genellikle iki seçeneği bulunmaktadır: Ya kendi güvenliği için çocuklarını terk edecek, ki bu durum ilerleyen süreçte çocukların velayeti açısından sıkıntı yaratabilecektir, ya da çocuklarını okul ve ev çevresinden uzaklaştırarak kendisiyle birlikte belirsiz bir geleceğe sürükleyecektir¹²⁸. Bununla birlikte, erkeğin ortak çocuklar nedeniyle ziyaret hakkı bulunacağından ve kadın da genellikle bu ziyaretlerden soyutlanamayacağından bu ziyaretler de kadın açısından tehlike teşkil edecektir. Dahası, kadın yalnızca kendisi değil arkadaşları, ailesi ve çevresindeki diğer insanlarla ilgili tehditlerle de karşılaştığından onları tehlikeye atmadan partnerinden uzaklaşması mümkün olmamaktadır¹²⁹.

Bununla birlikte kadın çalışıyorsa partneri kadının iş yeri ve çalışma saatleriyle ilgili bilgi sahibi olduğundan, ondan uzaklaşmak istiyorsa işinden de vazgeçmek durumunda kalabilmektedir. Uzaklaştırma kararı da genellikle kadın için rahatlatıcı olmamakta; şiddet yanlısı partnerini çok iyi tanıyan kadın, partnerinin istediğinde kendisine ulaşabileceğini bilmektedir. Bu noktada kadınların büyük çoğunluğunun partnerlerinden ayrılmak istediklerinde veya bu konuda bir adım attıklarında öldürülmeleri de partnerinin yanında kalmaları için etkili bir sebep haline gelmektedir¹³⁰.

Kadınların ilişkiyi bitirmeleri ve kendilerine şiddet uygulayan partnerlerini terk etmelerinin önündeki en büyük engel, ekonomik faktörler olup partnerlerinden

---

¹²⁶ Shaffer, s. 11-12; Benzer görüş için bkz. Gillespie, s. 79.

¹²⁷ Ann Dutton, s. 1232 vd.

¹²⁸ Russell, s. 110.

¹²⁹ Russell, s. 110; Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 66.

¹³⁰ Russell, s. 110, 111.

ayrıldıkları durumda ekonomik durumları genellikle olumsuz yönde etkilenmekte ve hatta kadınlar çoğu zaman kendilerinin ve çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmektedirler. Her ne kadar bu nedenle ekonomik açıdan bağımsız olan kadınların şiddet içeren ilişkiyi bitirme konusunda daha özgür oldukları söylenebilirse de ekonomik özgürlüğü olan ve eğitim düzeyi daha yüksek olan kadınların da şiddet gördükleri için kendi çevrelerinden utandıkları; şiddetin yalnızca eğitim düzeyi düşük ekonomik açıdan bağımlı kadınların yaşadığı bir durum olarak görülmesine ilişkin yerleşik inanç nedeniyle çevrelerinden bunu sakladıkları belirtilmektedir¹³¹. Örneğin *Günşen İçli*, aile içi şiddet ve kadın suçluluğu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında evli, cezaevinde bulunan ve eşleri tarafından kendisine şiddet uygulanan kadınların %73,4'ünün eşinin şiddet içeren davranışlarına sabrettiğini; %42,6'sının bunu çocuklarını babasız bırakmamak, %18,5'inin gidecek yeri ve kendisini geçindirecek parası olmaması nedeniyle yaptığını ifade etmiştir¹³².

Bu nedenlerle kadının şiddet gördüğü ilişkide sıkışıp kaldığına ve kaçamayacağına ilişkin düşünceleri, yalnızca kendini değersiz ve umutsuz hissetmesi nedeniyle değil gerçekler tarafından da perçinlenmektedir¹³³. Ekonomik özgürlük ve aile ekonomisinin erkek tarafından kontrol ediliyor olması haricinde fiziksel şiddetin kendisi de şiddet gören kadınların çözüm arayışlarını kısıtlamaktadır. Çünkü, çok yakını olan bir kişi tarafından aşağılanma, sürekli olarak kötü muameleye ve saldırıya maruz kalma kişinin benlik saygısını düşürmekte ve değerini sorgulamasına; şiddeti hak ettiği sonucuna varmasına neden olabilmektedir¹³⁴. Dahası, günlük hayatının partneri tarafından sürekli kontrol ve denetim altında tutulduğu bir durumda kadının ilişkiyi bitirmek ve kaçmak için girişimlerde bulunması her zaman kolay olmamaktadır.

Kadının gidecek yeri olmaması gibi çevresel faktörler yalnızca partnerinden uzaklaşmasını engellememekte, bazı durumlarda başka bir biçimde yardım araması ve farklı yollar denemesi yönünde de olumsuz etki yaratmaktadır. Şiddet gören kadına toplumsal düzeyde sağlanan olanakların yetersizliği, kadının önündeki en büyük

---

¹³¹ Russell, s. 85.

¹³² Ayrıntı için bkz. Tülin Günşen İçli, *Kadın Suçluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 115 vd.

¹³³ Stubbs-Tolmie, "Falling Short of the Challenge?", s. 729.

¹³⁴ Emily Jane Goodman, "Legal Solutions: Equal Protections Under the Law", *Battered Women: A Social Psychological Perspective*, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977, s. 147.

engellerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır¹³⁵. Kadın kolluk kuvvetlerine başvurduğunda da polisin kadını caydırmak için “Kocan içeri girdiğinde sana ve çocuklarına kim bakacak?”, “Bu şikayetin nedeniyle işini kaybedebilir.”, “Sicili nedeniyle iş bulamayabilir.”, “Mahkeme süreci çok uzun sürer.”, “Barışmak için niçin çaba göstermiyorsun?”, “Kocanı şikayet ettiğin için sana ne kadar sinirleneceğini ve ne yapacağını iyi düşün.” gibi argümanlar sunduğu bilinen bir gerçektir¹³⁶. Kolluk kuvvetlerinin kadınların yardım çağrılarını geri çeviren ilk toplumsal birim olarak onları kocalarıyla barıştırmaya veya birbirleriyle uzlaştırmaya çalıştıkları, kadınlara kulak vermek yerine olabildiğince çabuk şekilde olayı kapatmak için çaba gösterdikleri, şiddet uygulayan erkek üzerinde bir kontrol ve denetim mekanizması kullanmaktan imtina ettikleri görülmektedir¹³⁷. Bununla birlikte, savcılarının da hem aile içi meselelere karışmak istememeleri hem de iddianame mahkemeye sunulmadan önce kadının fikrini değiştirmesini olasılık dahilinde görmeleri nedenleriyle ev içi şiddete ilişkin soruşturma ve kovuşturma yürütmekte gönülsüz olabildikleri belirtilmektedir¹³⁸.

Gillespie, daha ileri giderek Amerika’da duruşmanın, ön yargılı bir savcının, jüriyi sanığa karşı kışkırtabileceği ve jüri üyelerini sanığın eylemlerine olası en kötü nedeni atfetmeye teşvik edebileceği; kadınlar hakkındaki her türlü efsaneyi, klişeyi ve yanlış kanıyı ortaya çıkarması için bir nevi forum olanağı sağladığını ifade etmektedir¹³⁹.

Bu doğrultuda, polis şayet erkeğin karısını dövmesini “gerçek” bir suç olarak görmüyor ve buna müsamaha gösteriyorsa, kadının dayak yemekten hoşlandığı veya bunu hak ettiği inancını paylaşıyorsa kadın partnerini öldürdüğünde olay yerine geldiğinde de soruşturma devam ederken de polisin kadının kendini müdafaa ettiğine dair değil cinayet işlediğine dair kanıt aramaya eğilimli olacağı belirtilmektedir¹⁴⁰. Kadının kendisine şiddet uygulayan partnerini öldürdüğü durumlarda fiziksel şiddet gördüğü ve erkeğin kendisini öldürmeye dair niyetini açıkça belli ettiği olayların, ilgili resmî raporlarda polis tarafından “aile içi tartışma” veya “uyuşmazlık” şeklinde tanımlandığı; durumun bu şekilde karakterize edilmesinin, kadının eylemlerinin korku ve kendini

---

¹³⁵ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 14.

¹³⁶ Goodman, s. 141.

¹³⁷ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 15.

¹³⁸ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 15; Gillespie, s. 19.

¹³⁹ Gillespie, s. 22.

¹⁴⁰ Gillespie, s. 15.

korumadan çok saldırganlık ve öfke tarafından motive edilmiş gibi görünmesine neden olduğu, soruşturma aşamasında da kıskançlık veya intikam gibi bir cinayet nedeni ortaya çıkarmaya odaklanılmasına neden olabileceği belirtilmektedir¹⁴¹.

Bazı durumlarda, kadının yaşadığı şiddeti en aza indirmek için elinden geldiği ölçüde partnerinin şiddetini önlemeye ve bu yöndeki davranışlarını değiştirmeye çaba sarf ettiği görülmektedir. Dahası kadının aile için geleneksel rollerine uygun yaşaması gerektiğine ilişkin inancı, uysal ve erkeğe karşı itaatkâr olmasının zorunlu olduğu düşüncelerini beraberinde getirmekte ve kadın bu düşüncelerle kendisini geri plana atarak ailesine ve ailesinin ihtiyaçlarına öncelik vermektedir¹⁴².

Kadının özellikle cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar bakımından faille mağdur arasında yaşanan olayın gözlerden uzak mekanlarda gerçekleşmesi, bu suçların çoğu zaman en güvendikleri kişiler olan partnerleri tarafından işlenmesi, korktukları için yaşananları dile getirememeleri gibi birçok sebepten ötürü ispat zorluğu bulunmaktadır. Failin mağdura yakınlığının derecesi arttıkça suçu dile getirmek ve inandırıcı olmak o da denli zorlaşmaktadır¹⁴³. Dahası, sadece cinsel şiddet “evliliğin bir parçası” olarak görüldüğü için bile kadınlar bu durumu herhangi bir yere şikayet etmeyi veya birinden yardım istemeyi düşünmemektedirler¹⁴⁴. Fiziksel şiddeti belgelemek çoğu zaman daha kolay olsa da kadının bu konuda harekete geçmesi partnerini sinirlendirebilecek ve gelecekte yaşanacak şiddetin ağırlık ve boyutunu önemli ölçüde değiştirebilecektir. Dahası, kadının gidecek yeri veya ekonomik bağımsızlığının olmayışı yalnızca bir ispat sorunu değil olanak sorunu teşkil etmektedir.

Yalçın Sancar, yakınlar arasında gerçekleşen suçlarda olayın açığa çıkmasının yaratacağı büyük sorunlar ve travmanın kadını daha sonra işlenen hakaret, şiddet, tehdit gibi bir dizi başka suçun da mağduru haline getirebileceğini hatta kadının hayatının tehlikeye girebileceğini belirtmekte; kadının her şeyi göze alıp resmî makamları harekete geçirmesi halinde ise yeni bir travmatik sürecin başladığını ve başkalarını yaşadıklarına inandırmak için kadının büyük çaba harcamak zorunda kaldığını belirtmektedir¹⁴⁵.

---

¹⁴¹ Gillespie, s. 15, 16.

¹⁴² Russell, s. 81, 82.

¹⁴³ Yalçın Sancar, s. 198.

¹⁴⁴ Goodman, s. 140.

¹⁴⁵ Yalçın Sancar, s. 198, 199.

Kadının yaşadığı şiddeti adli makamlarla paylaşması ve mahkemeye taşınması durumunda da genellikle bu “zaferi” kısa sürmekte; kadın ya duruşmalar esnasında ya da sonrasında partnerinin artan öfkesiyle yüzleşmek zorunda kalmaktadır¹⁴⁶.

Kadının kocası tarafından arkadaşları, komşuları ve ailesinden yalıtılması, yardıma ihtiyacı olduğunda kimseye ulaşamamasına neden olmakta ve bu durum, kadını yalnızca fiziksel olarak değil duygusal açıdan da hapsetmektedir. Bununla birlikte kadın, gördüğü şiddeti utandığı için de etraftan saklayabilmekte; “morarmış bir gözü” veya vücudunda görünen diğer morluk ve yaraları birden fazla kez “görünmez kaza” şeklinde açıklamasının mümkün olmadığını bildiğinden, kendi kendini de çevresinden soyutlayabilmektedir¹⁴⁷. Dahası partneri, kadını arkadaşlarıyla veya ailesiyle gördüğü şiddeti paylaşmaması konusunda ölüme varan çeşitli senaryolarla tehdit edebilmektedir¹⁴⁸. Kadınların bu gibi nedenlerle sağlık görevlilerine sıklıkla vücutlarındaki izler ve diğer yaralanmaları hakkında yalan söyledikleri; özellikle sağlık görevlilerinin ev içi şiddet meselelerine karşı bilgili ve uyarılara karşı tetikte olmadıkları durumlarda kadınların profesyonel yardımdan yoksun kaldıkları görülmektedir¹⁴⁹.

Hukuk da şiddet içeren ilişkinin dinamiklerini dikkate almayarak çocukların velayeti ve ziyaretlere ilişkin düzenlemeler aracılığıyla hem kadın hem de çocuk üzerinde şiddet uygulayan partnerin daha ağır bir tahakküm kurmasını kolaylaştıran bir atmosfer yaratarak süreğen şiddeti pekiştirmektedir¹⁵⁰. Bununla birlikte, ilişki devam ederken veya bittikten sonra kadının adli makamlara yaptığı şikâyet üzerine verilen tutuklama veya uzaklaştırma kararının da uzun vadede tek başlarına yeterli olmadığı ve şiddeti durdurmadığı belirtilmektedir¹⁵¹.

Walker, ilişkinin ilerleyen safhalarında şiddet döngüsündeki gerilim inşası aşamasının daha belirgin hale geldiğini ve sevgi-pişmanlık davranışlarının azaldığını

---

¹⁴⁶ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 16.

¹⁴⁷ Goodman, s. 146-147; Aynı görüş için bkz. Russell, s. 81; Aynı görüş için bkz. Clare Dalton-Elizabeth M. Schneider, *Battered Women and Feminist Lawmaking*, New York Foundation Press, 2000, s. 210.

¹⁴⁸ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 13.

¹⁴⁹ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 16.

¹⁵⁰ Lenore Walker, “The Battered Woman Syndrome Defense”, *Battered Woman* içinde (Ed. Louise Gerdes), Greenhaven Press, Inc., San Diego 1999, s. 86.

¹⁵¹ Roberts, s. 63.

belirtmektedir¹⁵². Dolayısıyla ilişkideki şiddet seviyesi her zaman aynı seyretmemekte; genellikle şiddetin sıklığı ve yoğunluğu gittikçe artmakta ve sonunda kadının öldürülmesiyle sonuçlanmaktadır¹⁵³. Dahası birçok kadın, şiddet uygulayan erkekten ayrılıp boşandıktan sonra bile şiddet görmeye devam etmektedir. Bu, özellikle şiddet uygulayan kişiyle aynı yerde yaşamaları veya sürekli temas halinde olmalarını gerektiren çocuğun velayeti gibi durumlarda çok da sık görülmektedir¹⁵⁴.

İlişkideki şiddetin derecesinin, özellikle erkeğin kadının kendisinden ayrılmak için hazırlandığını anladığında veya kadın duygusal anlamda kendini geri çektiğinde arttığı belirtilmektedir¹⁵⁵. *Stark*, erkeğin ayrılığı kadın üzerindeki zorlayıcı kontrolü için risk olarak gördüğü; ayrılık sürecinde kadınların ciddi veya ölümcül yaralanma riskinin arttığını ve erkeklerin terk edilmelerine karşı misilleme olarak kadınları öldürme oranlarının oldukça yüksek olduğunu belirtmiştir. Öyle ki bu nedenlerle, kadınlar şiddet içeren bir ilişkide kendilerini ayrıldıkları veya evi terk ettikleri senaryodan daha güvende görebilmektedir¹⁵⁶. Benzer şekilde *Ewing*, şiddetin en fazla kadınların ilişkiyi bitirme isteklerini partnerlerine ilettiklerinde veya şiddet içerikli ilişkiden uzaklaşarak hayatlarının kontrolünü ele almaya çalıştıklarında arttığını ve kadınların büyük bir kısmının ayrılma evresinde veya ayrıldıktan sonra öldürüldüğünü belirtmektedir¹⁵⁷.

Dahası, kadınların ilişkiyi neden sonlandırmadığına ilişkin sorular ilişkiyi sonlandırmaya çalışmadıkları şeklinde bazı ön kabuller içermektedir. Ancak çoğunlukla gerçekte durum bunu yansıtmamakta; kadın genellikle kaçmaya çalışmakta veya kaçmayı en az bir kere denemektedir. Bu tür denemeler, kadının daha fazla şiddet ve baskı görmesine neden olmakta, bununla birlikte birçok kadın ayrılmaya karar verdikten veya ayrıldıktan sonra partnerleri tarafından öldürülmekte¹⁵⁸ ve/veya öldürüleceğine

---

¹⁵² Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 99.

¹⁵³ Stubbs-Tolmie, "Falling Short of the Challenge?", s. 729; Roberta K. Thyfault, "Self-Defence: Battered Woman Syndrome on Trial Comments", *California Western Law Review*, C. 20, S.3, 1984, s. 487, 490; *Walker*, ilişkide erkeğin şiddet gösterme tipolojisi ne olursa olsun şiddetin seviyesinin gittikçe arttığını ve en sonunda ilişkinin yüksek ölüm riskinin bulunduğu bir safhaya ulaştığını belirtmiştir. Bkz. *Walker*, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 280.

¹⁵⁴ Walker, "Post-traumatic stress disorder in women", s. 28.

¹⁵⁵ Walker, "Battered Women Syndrome and Self-Defence", s. 333.

¹⁵⁶ Evan Stark, *Coercive Control: The Entrapment of Women in Personal Life*, Oxford University Press, New York 2007, s. 115-166.

¹⁵⁷ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 13.

¹⁵⁸ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 385; Callahan, s. 148; Biggers, s. 10; Russell, s. 80 vd.

inanmaktadır¹⁵⁹. Kadınlar, daha önce de bahsedildiği üzere evden ayrılmaktan başka polise veya savcıya başvurmak, ailesine veya yakınlarına haber vermek, koruma kararı almamaya çalışmak, boşanma davası açmak, partnerlerinden saklanmak gibi birçok yola başvurmakta; bunların hiçbiri elinden gelmiyor veya kadın bu girişimlerinde daha önce başarısız olduysa şiddet atağının gelmesini geciktirmek gibi başka birtakım yollar denemektedir¹⁶⁰.

Kadın, yaklaşan tehdidi değerlendirdikten sonra sorunla başa çıkmak ve kaçmak arasında bir seçim yapar. Örselenen kadının durumunda bu fiziksel veya psikolojik kaçış arasında bir seçim yapmak anlamına gelmektedir. Tekrar tekrar şiddete uğrayan kadınlar, genellikle kaçmaktan başka başa çıkma stratejileri geliştirmeyi öğrendikleri için örselenmiş kadının tipik korku veya travma tepkisi, kadının aşırı uyarılmasına ve ardından belirli bir olaydan kaynaklanan tehlikenin en aza indirilmesi veya inkâr edilmesi, depresyon, ve hatta bastırma, unutmaya gibi çeşitli yöntemler kullanarak yaşadığı durumlardan psikolojik olarak kaçmasına da sebebiyet verir¹⁶¹. Böylece, örselenmiş kadınların bazı durumlarda kaçmak yerine hayatta kalmaya odaklanmaları, o günü veya dayağı atlatmak için ne yapacaklarına ilişkin plan kurmaları gibi nedenlerle uzun vadeli planlar yapmamalarının da olası olduğu belirtilmektedir. Örselenmiş kadınlar böylece, hangi yöntemin kendilerini en az tehlikeye atacağını değerlendirerek partnerleriyle başa çıkma açısından psikolojik birtakım stratejiler de geliştirerek ilişkiyi sürdürmeye devam etmektedirler¹⁶².

Dahası, şiddet içeren bir ilişkiyi sona erdirmenin her zaman şiddeti sona erdirmenin açık ve etkili bir yolu olduğu ve şiddet gören kadının sorumluluğunda olması gerektiği şeklindeki yaygın (ve hatalı) varsayım, kadının bunu yapmamasının sorumsuzca bir davranış olarak değerlendirilmesine neden olur. Dışarıdan mantık dışı görülen bu durum, kadınların meşru savunma iddialarında öldürücü güç kullanmalarının gerekli

---

¹⁵⁹ Debra S. Kalmuss- Murray A. Straus “Wife’s Marital Dependency and Wife Abuse”, *Journal of Marriage and the Family*, C. 44, S.2, 1984, s. 280 vd.

¹⁶⁰ Mangum, s. 606.

¹⁶¹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 51, 52.

¹⁶² Thyfault, s. 489, 490. Bununla birlikte, uzman görüşünün özellikle kadının daha önceki kaçma ve ilişkiyi bitirmeye ilişkin denemelerini göstererek kadınların bu tür ilişkilerde pasif kaldığı şeklindeki yanlış görüşü ortadan kaldırma amacına da hizmet ettiği belirtilmektedir. Bkz. Jeanne-Marie Bates, “Expert Testimony on the Battered Woman Syndrome in Maryland”, *Maryland Law Review*, C. 50, S. 3, 1991, Bates, s. 937.

olduğunun mahkeme tarafından şüpheyle karşılanmasına neden olur¹⁶³. Ancak, belirtildiği üzere çoğu zaman ilişkinin kadın tarafından bitirilmesi veya kadının partnerinden uzaklaşarak başka bir yere gitmesiyle şiddet ve istismar bitmemekte; kadınlar bu aşamada ısrarlı takibe, tacize, şiddet görmeye ve hatta öldürülmeye devam etmektedirler¹⁶⁴. *Walker*, bazı durumlarda ayrılık sonrasında kadınların eski partnerlerinden geleceğini düşündükleri tehlikenin uzun soluklu olduğunu ve hatta bazen eski partnerlerinin yanına dönüp onların gazabıyla tekrar yüzleşmektense partnerlerinin işledikleri bir başka suçu üstlenerek hapse girmeye dahi istekli olabildiklerini ifade etmiştir¹⁶⁵. *Mahooney*, kadının bağımsızlaşmaya çalışması ve partnerinden ayrı kalma çabasının partnerini tetiklemesini, dayacağı ve genellikle şiddeti tırmandırmasını “*ayrılık saldırısı (separation assault)*” olarak tanımlamakta; ayrılma veya ayrılmaya teşebbüs anında şiddet uygulayan kişinin güç ve kontrol istencinin genellikle daha şiddetli ve potansiyel olarak ölümcül hale geldiğini belirtmektedir. Ayrılık saldırısı, bir kadının vücut bütünlüğüne ve iradesine yönelerek onun gitmesini engellemeye, ayrılma isteğine karşı öfke patlamalarıyla misilleme yapmaya ve zorla birlikteliği devam ettirmeye çalışan erkeğin özel bir saldırı türü olup genellikle ilişkinin devamında eskisinden çok daha ileri seviyede güç ve kontrol kurmasıyla sonuçlanır¹⁶⁶.

Dahası kadının neden ilişkiyi bitirmediğine ilişkin bu soru, kadını ilişkide tutan şeyin çoğu durumda tehdit ve şiddet olduğunun; polisin, yargının kadına yardım etmede yetersiz kalarak ev içi şiddet olaylarının üstünün kapatıldığının, kadınların ekonomik durumlarındaki yetersizliğinin görmezden gelinmesine neden olmaktadır¹⁶⁷. Kadının ilişkiyi sürdürmeye devam ettiği için şiddet görmesinde rol oynadığına ilişkin anlayış, kurbanı suçlamaktadır¹⁶⁸. Ancak kuşkusuz, kadına yönelik şiddetin yerleşik kabulü, ceza gibi toplumsal olarak kabul edilebilir nedenlerle meydana gelmesi koşuluyla, belli bir düzeyde dayak yemeyi kabul etmeye ve görmezden gelmeye yönelik bu tepkiyi daha da

---

¹⁶³ Julie Stubbs- Julia Rowenna Tolmie, “Race, gender and the Battered Woman Syndrome: an Australian Case Study”, *Canadian Journal of Women and the law*, C. 8, S.1, 1995, s. 149; Shaffer, s. 12; Aynı görüş için bkz. Angela Browne, *When Battered Woman Kill*, New York Free Press, New York 1987, s. 64, 65, 83 vd.; Gillespie, s. 146.

¹⁶⁴ Shaffer, s. 12.

¹⁶⁵ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 18, 456 vd.

¹⁶⁶ Martha Mahooney, *Legal Images of Battered Women: Redefining the Issue of Separation*, *Michigan Law Review*, C. 90, S. 1, 1990, s. 65 vd.

¹⁶⁷ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 385.

¹⁶⁸ Rothenberg, “The Success of the Battered Woman Syndrome”, s. 92.

güçlendirmiştir. *Walker*, şiddet uygulayan ve bunun sorumluluğunu üstlenen erkeklerin çoğu zaman şiddet içeren davranışlarını, kadınlara "ders" vermek adı altında ussallaştırdıklarını ifade etmektedir¹⁶⁹.

Söz konusu şiddet, bir ilişki bağlamında uygulanan şiddet olduğundan kadının ilişki içinde kalmaya devam etmesinin hem gerçekçi hem de duygusal nedenlerinin bulunduğu ifade edilmektedir. Örneğin, şiddet uygulayan partner hâlâ kadının duygusal anlamda sevdiği ve güvendiği bir kişi olabilir¹⁷⁰. Bununla birlikte, kadınlar toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılı olarak “eşini memnun etmek, annelik ve ev işlerini yapmak” gibi yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda olduklarını; ailenin, kendilerinin ve aile meseleleriyle ilgili söz söyleme hakkının eşlerinde olduğunu düşünebilmektedirler. Gördükleri şiddeti de bu yükümlülüklerini yerine getirmelerindeki başarısızlıklarının bir sonucu olarak “hak edilmiş bir ceza” olarak yorumlayabilmekte ve içselleştirebilmektedirler¹⁷¹.

Ev içi şiddet, bireysel olarak örselenmiş kadınların şiddet içeren ilişkilerde kalmayı seçmeleriyle ilgili bir mesele olmayıp toplumun erkeklerin kadınlar üzerindeki şiddet kullanımına hem açık hem de zımnî olarak göz yummasıyla ilgili bir sorundur. Kolluk kuvvetleri, ceza adaleti sistemi, sağlık çalışanları, sığınma evi çalışanları ve din adamları ve kadınların şiddet uygulayan partnerlerle kalmaları için baskı yapan toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların şiddet içeren ilişkiyi sonlandırmasını çoğu zaman engellemekte; yardım ve destek eksikliği, onları adeta partnerlerinin yanında kalmaya mecbur bırakmaktadır¹⁷².

Dolayısıyla, örselenmiş kadının şiddet içeren bir ilişkiden kalıcı olarak ayrılamaması, bireysel patolojisinin bir göstergesi olarak görülmemeli; kadının çabaları bunun yerine polisin tepkisi, ekonomik durum, mahkeme kararları, partnerinden gelecek daha ciddi tehlikeler gibi kendi kontrolü dışındaki birçok faktör bağlamında değerlendirilmelidir¹⁷³. Kadın pasif bir birey olduğu için şiddet gördüğü ilişkide kalmaya devam etmemekte, kaçmayı veya ayrılmayı denediğinde kendi açısından herhangi bir

---

¹⁶⁹ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 5.

¹⁷⁰ Russell, s. 81.

¹⁷¹ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 18.

¹⁷² Ayrıntı için bkz. Bess Rothenberg, “We Don’t Have Time for Social Change”, s. 775; Griffith, s. 170.

¹⁷³ Schuller- Rzepa, s. 656; Mangum, s. 606, 607.

fayda göremediği için ilişkide kalmaya devam etmek durumunda bırakılmaktadır¹⁷⁴. Ceza yargılaması esnasında kadının kendisine şiddet uygulayan partnerinin yanında kalmaya devam ettiğinin ve şiddete niçin göz yumduğunun açıklanması önemli olmakla birlikte bu cevapların vurguladığı asıl önemli nokta, kadının savunma eyleminin gerekli olduğudur¹⁷⁵.

D. SÜREKLİ ŞİDDET HALİ

Şiddet ve istismar içeren davranışlar, bir dizi ayrık olay olarak ortaya çıkmaz. Bu tür bir ilişki içinde tekil şiddet ve istismar edici olaylar görülse de yakın ilişkideki güç ve kontrol dinamiğinin anlaşılması bu münferit olayların ötesine geçmektedir¹⁷⁶.

Şiddet döngüsü içinde fiziksel şiddetin durduğu bir dönemde veya balayı döneminde kadın hâlâ yaşadığı psikolojik şiddetin etkisindedir. Kadının hareketleri kısıtlanmaya devam eder, şiddet uygulayan partnerin denetimi sürekli kendini hissettirir, ekonomik baskı sürer, kadın balayı döneminin daha uzun sürmesi veya bir fiziksel şiddet olayının yaşanmaması için kendini partnerinin duygu durumuna göre ayarlar, onu kızdırmamak için çaba gösterir. Dolayısıyla bu esnada da erkeğin kadın üzerinde psikolojik şiddet uygulamadığı söylenemez. Çünkü kadının yaşadığı psikolojik şiddet görünürde bir psikolojik şiddet olmadığı süreçte de devam etmektedir. İlişki boyunca fiziksel şiddetin durduğu aralıklarda ilişkinin şiddet içeriği durmuş veya bitmiş sayılamaz. Aksine, sürekli bir şiddet hâli ortaya çıkar.

Bir öfke patlaması sonucunda erkeğin kadına uyguladığı fiziksel şiddet olayı da kendi başına değerlendirilmemelidir. Bu tür bir fiziksel şiddet sıradan bir sokak kavgasından farklı olarak uzun vadede karşı tarafı kontrol altına almak, bütünüyle sindirmek ve karşı taraf üzerinde bir tahakküm kurma amacını taşımaktadır.

Bununla birlikte, psikolojik şiddetin akut ve ciddi bir fiziksel veya cinsel şiddet olayına yol açmadan da gerçekleşebildiği belirtilmektedir. Bu nedenle *Dutton*'a göre farklı ciddi şiddet olayları arasındaki sürenin - kadının bir sonraki olayın ne zaman olacağını asla bilemeyebileceği ve devam eden psikolojik şiddetle yaşamaya devam

---

¹⁷⁴ Gondolf- Fisher, s. 17.

¹⁷⁵ Gillespie, s. 179.

¹⁷⁶ Ann Dutton, s. 1208.

edebileceği bir süre - etkisini göz ardı etmek, örselenmiş kadınların bazılarının süregiden bir "sıkıyönetim (state of siege)" içinde yaşadığını fark etmemek anlamına gelecektir¹⁷⁷.

"Sıkıyönetim (state of siege)" ilişkideki ilk şiddet ve istismar eylemiyle başlamakta ve yalnızca onu takip eden belirli şiddet veya taciz eylemleriyle noktalanmaktadır. Bu nedenle, şiddet ve istismar örüntüsü, karakteri zamanla değişebilen ancak yine de ilişkinin doğasını sonsuza kadar değiştiren tek ve devam eden bir varlık olarak görülmelidir. Fiziksel veya cinsel şiddet olayları arasında uzun süreler geçtiğinde ve şiddet uygulayan partner huzurlu ve sakin görüldüğünde dahi örselenmiş kadının korkusu, tetikte olma hâli veya bu ilişkiden kurtulmak için çok az seçeneği olduğu algısı devam etmektedir¹⁷⁸. Bu nedenle, şiddet ve istismar örüntüsü uzun bir süre boyunca devam ettiğinde, tek bir istismar olayının belirli psikolojik etkilerini (örneğin, mağdurun depresyonu, kaygısı veya somatik şikayetleri) diğer etkilerden soyutlamak genellikle zor görünmektedir¹⁷⁹.

Hilberman ve Manson, örselenmiş kadınların kendilerini duygusal anlamda felce sürükleyen bir korku hali içinde olduklarını, yaşadıkları baskı ve stresin bitmek bilmediğini ve bir sonraki saldırı tehdidinin varlığını hep koruduğunu, sürekli bir kaygı hâlinin hüküm sürdüğünü, yaklaşan "kıyamet" anına dair kronik bir endişe ve korkunun örselenmiş kadının psikolojik durumunu yansıttığını belirtmektedirler¹⁸⁰. Kadının maruz kaldığı dayak olayı hiçbir zaman münferit olmadığından sürekli tekrarlanmakta, *kümülatif* fiziksel ve duygusal zarar vermekte ve çoğu zaman bir önceki yaralar iyileşmeden önce yeni bir dayak olayı meydana gelmektedir. Bu noktada uykunun dahi şiddete mola anlamına gelmediğini belirtmek gerekmektedir, çünkü kadın dayakla uyandırılabilen veya uyandırılıp tecavüze uğrayabilmektedir¹⁸¹. *Gillespie*'in söylemiyle "*Korku örselenmiş bir kadının değişmez arkadaşı hâline gelmektedir*"¹⁸².

Kadınlar bu tür ilişkilerde sürekli bir şiddet korkusu içinde yaşamakta ve zaman geçtikçe gerginlik ve tehlike sinyallerini de takip ederek erkeği neyin tetiklediğini tahmin

---

¹⁷⁷ Ann Dutton, s. 1208.

¹⁷⁸ Ann Dutton, s. 1208, 1209.

¹⁷⁹ Ann Dutton, s. 1210.

¹⁸⁰ Elaine Hilberman- Kit Munson, "Sixty battered women", *Victimology*, C. 2, S. 3-4, 1977, s. 466 vd.

¹⁸¹ Gillespie, s. 53, 124.

¹⁸² Gillespie, s. 123.

etmeye başlamaktadırlar. Bu nedenle de yaşadıkları ev gibi ortak alanlarını, çocuklarına ait her detayı ve kendi davranışlarını kontrol altına almaya çalışmakta; zaman zaman da ne olduğu öngörülemez bu tetikleyiciden kaçabilmek umuduyla yaşamaya başlamaktadırlar. Yumurtanın yeterince pişip pişmediğinden, herhangi bir konuda fikrini beyan etmeye kadar kadının yaptığı her şey bir ölüm kalım meselesi haline gelmekte ve bunun gerginliği, duygusal ve psikolojik bedeli kadının hayatını korkunç bir duruma sürüklemektedir¹⁸³. Dahası kadının gösterdiği çabanın başarısızlığı her şeyi daha da korkunç hale getirmekte ve kadın her ne kadar fiziksel güvenliğinin ve büyük ihtimalle hayatının yaklaşan şiddet atağını mümkün olduğu kadar uzun süre savuşturabilmesine bağlı olduğunu bilse de partnerinin kendisine hazırladığı sonu ve büyük patlamayı nihai olarak engelleyemeyeceğini de bilmektedir. Erkek öfke patlamalarını ve dayaklarını, kadının başarısızlıklarına veya kusurlarına bağladıkça onu bu konuda manipüle edebilmektedir. Ancak geçekte kadının yaptığı veya yapmadığı hiçbir şeyin partnerinin onu dövüp dövmeyeceği veya ne zaman döveceği ile bir başka deyişle şiddet döngüsünün kendisiyle neredeyse hiçbir ilgisi bulunmamaktadır¹⁸⁴.

Ewing, kadınların yaşadıkları mağduriyetin bir dizi tekrarlayan olay şeklinde vuku bulduğuna ve şiddeti uygulayan kişiyle sürdürdüğü ilişkinin uzun yıllar devam ettiğine vurgu yapmaktadır. Örselenmiş kadın, süregelen bir şiddetin etkisinde kaldığında ve kendisine söz konusu şiddeti uygulayan partnerini öldürdüğünde, kadının şiddete karşı geç gelen bir öfkeyle öç aldığını düşünülebilmektedir. Ancak yazara göre kadının öldürme eyleminin öç almaya ilişkin bir tarafı olsa da bu durum onların esasen kendilerini korumak için partnerlerini öldürdükleri gerçeğini yanlışlamamaktadır¹⁸⁵. Bununla birlikte kadının karşı karşıya kaldığı şiddetin ileride ayrıntılı olarak değinileceği üzere diğer meşru savunma hallerine göre farklı yapısı, yalnızca yaşadığı şiddet olayının tek bir kişi tarafından- ki bu kişi kendisiyle yakın ilişkide olan bir kişi olduğu için psikolojik açıdan çok daha yaralayıcı olmaktadır- tekrarlaması nedeniyle değil aynı zamanda kadının bu tür bir şiddetten kaçmak için genellikle başka herhangi bir yolu olmamasından gelmektedir¹⁸⁶.

---

¹⁸³ Gillespie, s. 131.

¹⁸⁴ Gillespie, s. 131, 132.

¹⁸⁵ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 72.

¹⁸⁶ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 72.

Örselenmiş kadının şiddeti ve istismarı herhangi bir şekilde durdurmak için elinde olan seçeneklere ilişkin algısı da yalnızca geçmiş şiddet deneyimi tarafından şekillenmemekte, aynı zamanda şiddete tepki olarak gelecekteki eylemlerini de etkilemektedir. Bu bağlamda, seçeneklerinin olup olmadığına ilişkin algısı, şiddeti sona erdirecek herhangi bir yöntemin bulunup bulunmadığı, büyük ölçüde deneyim yoluyla öğrenilenlere dayanmaktadır¹⁸⁷.

Şiddet uygulayanın olumsuz uyarıcıları geri çektiği bazı dönemlerde şiddet yerine karşı tarafa haz veren veya sevgi dolu davranışların ikâme edilmesinin, kurbanlar için psikolojik bağımlılık ve/veya öğrenilmiş çaresizlik yarattığı daha önce de belirtilmişti¹⁸⁸. Akut şiddetin görece daha az olduğu döngünün üçüncü evresinde, tehlike bir an için son bulsa da kadın bu dönemde de korku ve endişeden tamamen uzakta değildir. Kadın huzurun ve hatta mutluluğun daha uzun sürebileceğine kendini inandırmaya çalıştığı bu evrede de gerilimin tepe noktaya çıkacağı zamana dair uyarı işaretleri aradığından sürekli olarak bir gerilim içinde kalmaya devam etmektedir¹⁸⁹. Üstelik şiddetin en fazla olduğu dönemde yaşadığı dayanın yarattığı korku, saldırı sona erdiğinde hemen ortadan kalkmamakta sonrasında da uzun süre varlığını sürdürebilmekte ve bu da kadının davranışlarını etkileyebilmektedir. Bu nedenle de belirtmek gerekir ki partnerinin şiddetiyle ilgili tamamen makul bir korkuya kapılması için yakın zamanda yeni bir saldırıyla karşı karşıya olması ve hatta tehditkâr bir davranışa maruz kalması dahi gerekmemektedir¹⁹⁰.

Uzun süre psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddetin olduğu bir ilişkide şiddet bitse ve/veya kadın ilişkiyi bitirse de sendromun sona ermediği iddia edilmiştir. Buna göre, ilgili ceza davalarında her ne kadar örselenmiş kadınların partnerlerini genellikle birlikte yaşadıkları veya ilişkinin yeni bittiği bir zaman diliminde öldürdüğü görülse de bazı yazarlara göre partnerinden örneğin bir yıldan fazla bir süredir (belki de süresiz olarak) ayrı yaşayan bir kadın da sendrom kriterlerini sağlayabileceğinden, sendromun ve meşru savunma iddialarının kapsamının önemli ölçüde genişletilebileceği iddia edilmektedir¹⁹¹.

---

¹⁸⁷ Ann Dutton, s. 1219.

¹⁸⁸ Lenore Walker, "Battered Woman Syndrome: Empirical Findings", s. 145.

¹⁸⁹ Gillespie, s. 133.

¹⁹⁰ Gillespie, s. 134.

¹⁹¹ McMahan, s. 41.

Tüm bu nedenlerle kadının yaşadığı birbirinden zamansal olarak ayrılmış fiziksel saldırılar tamamıyla bağımsız olaylar olmayıp devam eden şiddetin birer parçalarıdır. Bize göre örselenmiş kadınların durumunda aralıksız devam eden psikolojik bir şiddet ve arada “ataklar” hâlinde gelen fiziksel ve cinsel saldırılar bulunmaktadır. Bu nedenle biz bu şiddet biçimini çalışmamızın bundan sonraki kısmında “sürekli şiddet hâli” olarak adlandıracağız. Sürekli şiddet hâlinin tezimiz bakımından önemi ise, bu şiddetin tipik bir meşru savunma olayını teşkil etmemesinden ileri gelmektedir. Sürekli şiddet hâli, ileride çok daha ayrıntılı açıklayacağımız üzere tipik bir meşru müdafaa olayından çok daha kapsamlı bir şiddet biçimine işaret etmektedir. Kadının yaşadığı sürekli şiddet hâlinde fiziksel ve cinsel şiddet atakları son bulsa bile aralıksız devam eden psikolojik şiddetin yarattığı korku ve tahakkümün kümülatif etkileri şiddeti süregelenleştirmekte ve şiddet bütüncül biçimde, tek ve uzun bir sekans olarak karşımıza çıkmaktadır.

E. TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU İLE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), Amerikan Psikiyatri Birliği (American Psychiatric Association/ APA) tarafından klinik bir tanı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle örselenmiş kadın sendromunu travma sonrası stres bozukluğu olarak ortaya koymak, kadının durumunun yargı makamının önüne “klinik” bir vaka olarak getirilmesine neden olmaktadır¹⁹².

TSSB tanısı, kişinin klinik değerlendirme prosedürleri aracılığıyla belirli bir dizi kriteri karşılayıp karşılamadığının araştırılmasını gerektirmektedir. Örselenmiş kadın bu kriterleri karşılamıyorsa TSSB tanısı garanti edilemeyecek ve bu nedenle, TSSB ile Örselenmiş Kadın Sendromu tanısı desteklenemeyecektir¹⁹³. Dahası, DSM-III-R’de¹⁹⁴ tanımlandığı şekliyle TSSB, travmatik deneyimlere maruz kalmaktan kaynaklanan olası reaksiyon aralığının yalnızca bir alt kümesini tanımlamakta ve bu aralık, "klinik" fenomen olarak tanımlanmayan reaksiyonları da içermektedir. Ayrıca, şiddet ve

---

¹⁹² Ann Dutton, s. 1198, 1199.

¹⁹³ Ann Dutton, s. 1199, 1120.

¹⁹⁴ DSM, American Psychiatric Association tarafından yayınlanan ve Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı olarak çevrilebilecek olan “Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders” isimli psikiyatrik tanı kitabının kısaltmasıdır. DSM, özel olarak ABD’de kullanılmaktadır.

istismarın kronik olduğu durumlarda, mağdurun psikolojik tepkileri, şu anda tanımlandığı şekliyle TSSB tarafından tanımlananlardan daha karmaşık olabilmektedir¹⁹⁵.

TSSB'ye neden olan kaza, doğal afet, terör olayı, cinsel istismar gibi travmatik olayların genellikle yalnızca tek seferde ve beklenmedik şekilde vuku bulması; yabancılar tarafından gerçekleştirilmesinin yanında ÖKS'nin uzun yıllar süregelen biçimde meydana geldiği, bir döngü halinde kendini tekrar ettiği ve yakın partner tarafından gerçekleştirildiği unutulmamalıdır¹⁹⁶. Yakın partner tarafından gerçekleştirilen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddetin, travma sonrası stres bozukluğunu aşan kendine özgü özellikleri bulunmakta; şiddetin uzun süre devam etmesi ÖKS'nin belirgin ve karakteristik özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁷.

Dahası, örselenen kadınların şiddete gösterdikleri tepkilerden bir kısmı, TSSB'ye ait semptomları (veya TSSB şeklinden tanımlanmayan diğer klinik tanılara ait semptomları) içermesine rağmen ÖKS yaşayan kadınların tamamı bu kategoriye dahil edilmemektedir¹⁹⁸. Her örselenmiş kadının TSSB geliştirmediği ve örselenmiş kadın sendromu yaşamadığı da belirtilmelidir¹⁹⁹. Bununla birlikte, daha ciddi şekilde şiddet ve istismara uğrayan örselenmiş kadınların TSSB geliştirme riskinin daha yüksek görüldüğü ifade edilmektedir²⁰⁰.

Belirtmek gerekir ki yargılama esnasında dikkati öncelikle "klinik bir sendroma" odaklamak kafa karıştırıcı ve hatta yanıltıcı olacaktır. Örselenmiş kadının şiddete verdiği tepkiler "klinik" bir bağlam içinde ele alındığında kadının içinde bulunduğu durum, klinik bir bozukluk veya patolojik olarak görülecektir. Böylece kadının kusur yeteneğinin bulunmadığı veya azaldığı sonucuna varılması gibi istenmeyen durumlar doğabilecektir. Oysa sendromun bu şekilde ele alınması yalnızca yanlış olmakla kalmayıp Örselenmiş Kadın Sendromu ile amaçlanmış olanın tam tersini teşkil etmektedir²⁰¹.

---

¹⁹⁵ Ann Dutton, s. 1200.

¹⁹⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 51.

¹⁹⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 51.

¹⁹⁸ Walker, "Post-traumatic stress disorder in women", s. 21.; Ann Dutton, s. 1199.

¹⁹⁹ Ann Dutton, s. 1199.

²⁰⁰ Follingstad, s. 494; Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 68 vd.

²⁰¹ Ann Dutton, s. 1199.

İstismarın dinamiklerini açıklamak için kadının psikolojik bozukluğu olduğu argümanını ileri sürmek, örselenmiş kadınların öz denetimden yoksun ve erkeklerden daha az rasyonel oldukları şeklindeki klişeyi pekiştirmekte, şiddetin sosyal ve yasal bağlamdan kopmasına hizmet etmektedir. Ayrıca, şiddete uğrayan kadının psikolojik durumuna odaklanılarak şiddet uygulayanın cezai eylemleri ve sorumluluğu gizlenmektedir²⁰². Örselenmiş Kadın Sendromu'nun Travma Sonrası Stres Bozukluğu'nun bir alt kategorisi olarak ele alınması, kadını psikolojik hastalığı olan bir kişi olarak yansıttığından, kadının makul kişi olarak hareket etmesinin mümkün olmadığı gibi bir sonuca varılmasına neden olabilecektir.

Bunlarla birlikte, Örselenmiş Kadın Sendromu kavramını TSSB teşhisinin yapısına ve mevcut tanı ölçütlerine uyacak şekilde sınırlamak, ev içi şiddet sorununun sınırlı bir biçimde anlaşılmasına neden olacaktır. Çünkü TSSB, travmatik deneyimlere maruz kalmaktan kaynaklanabilecek bir dizi tepkinin yalnızca bir alt kümesini tanımlamakta ve bu nedenle, örselenmiş kadının şiddet deneyimi ve şiddete tepkisiyle ilgili önemli diğer bilgileri dışlamaktadır²⁰³. Ancak, örselenmiş kadının durumunda şiddet kronik olduğundan örselenmiş kadının psikolojik tepkileri, TSSB ile tanımlananlardan daha karmaşık olabilmektedir²⁰⁴.

F. ÖRSELENMİŞ KADINLAR VE CEZA HUKUKU

I. Genel Olarak

Ev içindeki şiddeti kriminalize eden bazı yasalar mevcut olsa da bu durum hâlâ aileye özel ve iki kişi arasındaki bir mesele olarak algılanmaktadır²⁰⁵. Kolluk kuvvetleri, savcılar, yargıçlar ev içi şiddeti aile içinde ve ceza adaleti sistemi dışında çözülmesi gereken bir sorun olarak görmekte; ev içi şiddeti yabancı tarafından gelen herhangi bir saldırı kadar ciddiye almamakta ve bu meseleye öncelik vermemektedirler²⁰⁶.

Aile, tüm pratik faydaları da bunu gerektirdiği için yasaların müdahalesinden çoğu zaman bağışktır. Aileye hâlâ suçlanamayacak bir varlık olarak bakılmakta ve içerisindeki

---

²⁰² Mangum, s. 609.

²⁰³ Mangum, s. 608.

²⁰⁴ Mangum, s. 608.

²⁰⁵ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 263.

²⁰⁶ Mangum, s. 598, 599.

şiddetli çatışmaların varlığına rağmen ailenin bir kurum olarak devam etmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda da kadın adeta erkeğin mülkiyetinde görülmekte ve erkek egemen ceza adaleti sistemi hukuki yardım arayan kadına çok az yasal yol sağlamaktadır²⁰⁷.

Özellikle hukukun uygulanmasında yapısal eşitsizlik açıkça görünmekte ve verilen yargı kararları eliyle de bu eşitsizlik sürdürülmektedir. Bu eşitsizlik sorunu, toplumsal cinsiyete dair eşit hakları içeren hukuk normlarının getirilmesiyle çözülecek bir sorun olmayıp gelinen noktada eşit hakları içeren birçok hukuk normunun varlığına rağmen yapısal adaletsizliğin sürmesi de bunun bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır²⁰⁸.

Herkese eşitlik iddiasıyla ortaya çıkan devlet kurumları en temel prensiplerde kadın erkek eşitliğini garantilese de bu kadınların erkekler tarafından gelen bir direnç ile yüzleşmesini gerektirdiğinde onları ailenin getirdiği eşitsizlik alanına terk etmiş ve etmeye devam etmektedir²⁰⁹. Dolayısıyla herkese eşit şekilde yaklaşan liberal ceza hukuku düzenlemeleri, kadınların halihazırda içinde buldukları eşitsiz durumları hesaba katmamaktadır. Ataerkinin, kanun yazımı, yorumu ve uygulanması sırasında yeniden üretilmesi kadın erkek eşitsizliğini perçinlemektedir. Bu bağlamda da örneğin herkese eşit yaklaşan ve cinsiyet açısından da nötr gibi görünen ceza kanunu düzenlemeleri olan meşru savunma yasaları, çok yaygın bir sorun olan örselemiş kadının görmezden gelinmesine ve yapısal adaletsizliğin sürdürülmesine yol açmaktadır.

Bu bağlamda yasaların herkese eşit yaklaşması, işlevlerini yerine getirememelerine neden olmaktadır. Tarihsel süreçte meşru savunma kurumunun amacı, insanların kendilerini içinde buldukları tehlikeli durumdaki erkeğe ait davranış biçimlerini açıklamak haline geldiğinden, kurum kadınların ihtiyaçlarına tepkisiz kalmıştır. Bu nedenle herkese eşit yaklaşan yasa, fiiliyatta kadını meşru savunma hakkından yoksun bırakmaktadır.

---

²⁰⁷ Maria Roy, Some Thoughts Regarding the Criminal Justice System and Wifebeating, *Battered Women: A Social Psychological Perspective*, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977, s. 138.

²⁰⁸ Gülriz Uygur, “Toplumsal Cinsiyet ve Adalet: Hukuk Adaletsizdir”, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2015, s. 130.

²⁰⁹ Dicle Koğacıoğlu, “Gelenek Söylemleri Ve İktidarın Doğallaşması: Namus Cinayetleri Örneği”, Cogito: Feminizm Özel Dosyası, S. 58, 2009, s. 14.

Polisin aile içi şiddet durumlarında müdahalede bulunmaktan imtina etmesi ve “kocanın öfkesinin dinmesini” beklemesi de kadına uygulanan şiddetin kapalı kapılar ardında kalmasına neden olan önemli etmenlerden biridir. Kadınlar bu sebeple şikayette bulunmaktan, bu durumu adli düzeyde takip etmekten caydırılmakta ve böylece şiddet döngüsü devam etmektedir²¹⁰. Kolluk kuvvetleri, aile içi şiddet vakalarıyla ilk temasa geçen devlet birimi olduğundan, polisin ciddiye almadığı herhangi bir şiddet vakasının, devlet kurumları düzeyinde daha ileri taşınması oldukça zor olmaktadır.

Kolluk kuvvetleri ve mahkemeler, önlerine gelen davalara kendi ön yargılarını dayattıklarında ve şiddete uğrayan kadınlara ilişkin vakalarda ihmalkâr davrandıklarında kocanın şiddetine göz yumulduğu için erkeğe şiddet eylemlerini sürdürmesi için adeta izin verilmiş bulunmaktadır. Roy’a göre kadınlar da şiddeti sona erdirmek için herhangi başka bir yol bulamadıklarından kendilerini ve çocuklarını koruyarak adeta “savaş alanlarında” kalmaya zorlanmaktadırlar²¹¹.

Dahası, resmî politikalar hukuku kaçınılmaz olarak araçsallaştırmakta ve kadınlara ilişkin meselelerde hukuk, baskıcı bir niteliğe bürünerek toplumdaki dinamizmi frenleme görevini üstlenmektedir. Böylece ataerkil ideolojinin kodlarını taşıyan hukuk, ayrımcılığı pekiştirmiş ve özel alanda gerçekleşen kadına yönelik suçları uzun süre görmezden gelmiştir²¹². Başta fiziksel şiddet olmak üzere ev içinde yaşanan cinsel şiddet gibi tüm şiddet biçimlerinin aileye ait meseleler olarak kabul edilmesi ve kamusal alanda devletin her kademesinin bu konulara yaklaşımın sömürüyü meşrulaştıran birer aktör rolü oynaması eşitsiz ilişkilerin ve tahakküm ilişkilerinin üzerini örtmektedir.

Kendisine şiddet uygulayan partnerine karşılık veren kadın, özellikle mahkemeler Örselenmiş Kadın Sendromu’yla ilgili uzman tanıklığını kabul etmeye başlamadan önce, eylemlerine duruma uyan ceza hukuku kurumlarından birini ileri sürerek savunma yapmakta zorlanmıştır. Ancak örselenmiş kadınların şiddet öykülerinin kılınmasına

---

²¹⁰ Roy, s. 138-139; Gondolf ve Fisher, yürüttüğü bir çalışmada kadının şiddet gördüğünü söyleyerek kolluk kuvvetlerine başvurduğu hallerde polisin toplamda “hiçbir şey yapmama, nasihat verme, uzlaştırma, işi başka bir birime sevk etme” şeklinde karşılık verdiği, şiddet uygulayan erkeği yakalama, uzaklaştırma gibi müdahalelerin ise oldukça küçük bir oranının bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. İstatistiklerle ilgili ayrıntı için bkz. Gondolf- Fisher, s. 70 vd.

²¹¹ Roy, s. 139; Erkek şiddetine tepkisizliğin şiddetin kabul ediliyor olması ve eril imtiyazı yansıttığına dair benzer görüş için bkz. Goodman, s. 141.

²¹² Yalçın Sancar, s. 63, 64.

ilişkin tartışma Amerika’da 1970’lerin sonlarına doğru gittikçe büyümüştür. Maddi ceza hukuku, geleneksel “erkek tipi cinayetlere” uymayan, kadınlar tarafından işlenen cinayetleri açıklamakta başarısız olduğundan kadınlar, kendi gerçekliğini, yaşam deneyimlerini görünmez kılan bir yapının sınırları içinde sunmanın bir yolunu aramak zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla kadın, işlediği iddia edilen suç, öldürme eyleminin kendine özgü dinamiklerini hesaba katmayacak şekilde tasvir ederek örneğin kusur yeteneğinin azalması gibi birtakım hukuki kurumlar kapsamında savunmaya mecbur kalmıştır²¹³. Kadın bir yayaya araba çarptığında evli veya kanunen yabancı kişiler de olsa uğradığı zarar için sürücüyü dava edebilirken, suratına yumruk yediğinde medeni haline göre hukuki seçeneklerinin değiştiği belirtilmektedir²¹⁴.

II. Örselenmiş Kadın Sendromu ve Ceza Hukuku

Kendilerine şiddet uygulayan eşlerinin saldırganlığı ve sık sık tırmanan gerilim karşısında kadının yakın tehlike korkusunun makul olup olmadığı, Amerikan Ceza Hukukunda Örselenmiş Kadın Sendromu ile birlikte tartışılmaya başlanmıştır. Örselenmiş kadınlar, sendromla ilgili uzman tanıklığının mahkemelerde delil olarak ileri sürülmesiyle birlikte, yargıçları ve meslekten olmayan jürileri ÖKS konusunda bilgilendirerek adil bir yargılama elde etmeye çalışmışlardır²¹⁵. Bir ceza davasında ev içi şiddet veya yakın partner şiddeti söz konusu olduğunda, ilişkiye dair şiddet dinamiklerinin ve şiddete uğrayan kadınların deneyimlerinin doğasının anlaşılması önem arz etmektedir²¹⁶. Sendromun, hem şiddetten kaynaklı psikolojik etkileri hem de şiddet döngüsü ve öğrenilmiş çaresizlik teorileri içeren ilişki dinamiklerini içerecek şekilde tanımlayan temyiz kararlarından sonra birçok eyalette, ÖKS ile ilişkili delil ileri sürülebilmesi kabul edilmiştir²¹⁷. Böylece Örselenmiş Kadın Sendromu, avukatları, yargıçları ve jürileri, şiddet ve istismar deneyiminin kadınların algılarını, tepkilerini ve kararlarını nasıl etkilediği konusunda bilgilendirmek için bir mekanizma sağlamıştır.

---

²¹³ Griffith, s. 156, 157. Kochan, mevcut sistemde ahlaklı ve kanuni olmanın tek yolunun mümkün olduğu kadar standartları ve kuralları koyan kişiler yani erkekler gibi davranmak olduğunu belirtmektedir. Bkz. Deborah Kochan, “Beyond the Battered Woman Syndrome: An Argument for the Development of New Standards and the Incorporation of a Feminine Approach to Ethics”, *Hastings Women’s Law Journal*, C. 1, S.1, 1989, s. 94.

²¹⁴ Goodman, s. 142.

²¹⁵ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 37, 38.

²¹⁶ Mangum, s. 595.

²¹⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 38.

Sendrom, meşru savunma yasalarının oluşturulmasında ve uygulamasında geçerli olan “makul erkek” standardını esnetmek için kadınların partnerlerini öldürdüğü vakalarda kullanılmıştır. Yargılamalarda uzman tanıklığı ileri sürülebilmesi de zamanla yasal kabul görmüştür²¹⁸. Partnerlerini öldüren örselenmiş kadınların durumları esasen "bir kadın yasal süreçlerden veya yasalar tarafından yeterli korumadan yoksun bırakıldığında işlediği cinayetin haklı olup olmayacağına" karar verme mücadelesi olarak tanımlanmaktadır²¹⁹. Böylece ÖKS sayesinde sınırlı olasılıkları barındıran geleneksel meşru müdafaa düzenlemelerinin koşulları için yeni standartlar oluşturulması tartışmasına alan açılmıştır²²⁰.

III. Geleneksel Meşru Savunma Düzenlemelerinin Ataerkil Yapısı

Dayak, toplumsal cinsiyete dayalı istismarın hem kişiler arası hem de toplumsal biçimlerini içermektedir. *Goething*'e göre dayak, kadını kontrol etmeye ve bu kontrolü sürdürmeye istekli bir erkeğin, kadını erkeğe teslim ederek rehin tutmasına yardımcı olan bir toplumsal düzen ile birleşmesini temsil etmektedir²²¹. Ataerkil toplumsal yapı, bir kadının bazen kendi hayatından endişe duyarak da olsa erkeğin kişisel ihtiyaç ve arzularının kölesi olduğunu göstermekte ve eşitsiz bir yakın ilişkide erkeğin arkasında toplumun ağırlığını hissettirmektedir²²². Dayağın bu sosyolojik tanımı, örselenmiş erkek biçiminde bir kavramın olamayacağını ortaya koymaktadır. Erkekler, kadınlar tarafından haksız muamele görebilir ve hatta ciddi şekilde istismar edilebilir, ancak örselenmiş erkek sendromu yaşayamazlar. Ataerkil bir toplumda, kadınlar romantik yakın partner ilişkisinin geleneksel dinamikleriyle bir erkeği tutsak edemezler²²³. Çünkü sistematik şiddet ve istismara maruz kalmak, kişinin cinsiyetine tarihsel olarak eşitsiz konumlanan

---

²¹⁸ Ferraro, s. 112.

²¹⁹ Mira Mihajlovich, “Does Plight Make Right: The Battered Woman Syndrome, Expert Testimony and the Law of Self-Defense”, *Indiana Law Journal*, C. 62, S. 4, 1987, s. 1257.

²²⁰ Bununla birlikte, ÖKS'nin bir savunma stratejisi olarak kullanılmasının kadınların yasalar ve yargı makalemleri karşısında içinde buldukları eşitsizliklere meydan okumak yerine onları sağlamlaştırdığını savunan yazarlar bulunmaktadır. Buna göre, gereklilik, orantılılık, yakın tehlike gibi meşru savunma koşullarına ilişkin standartların kadınların deneyimini dışlayacak şekilde formüle edilmesini tartışmaya açmak yerine kadın deneyimlerini hüküm süren dar eril yasal kısıtlamalara uyduracak şekilde yeniden tanımlamaktadır. Bir başka deyişle, hukuk sisteminin temel sorunlarını ele almayı örselenmiş kadın sendromunu yasaların aradığı koşulları karşılayacak şekilde kurgulamaktadır. Bkz. Julie Stubbs, “Battered Woman Syndrome”, *Current Issues in Criminal Justice*, C. 3, S. 2, 1991, s. 269-270.

²²¹ Ann Goething, *Battered Women; Held in Captivity*, *Encyclopedia of Domestic Violence* içinde (Ed. Nicky Ali Jackson), Routledge, New York 2007, s. 84.

²²² Goething, s. 84.

²²³ Goething, s. 84, 85.

bir toplumsal düzeni gerektirmektedir. Burada aslolan kadın ve erkek arasındaki asimetrik güç ilişkisinden kaynaklanan tarihsel bir eşitsizlik biçimidir.

Evrensel bir sorun olan kadına yönelik şiddet, kadınla erkek arasındaki çağlar boyunca sürmüş eşit olmayan güç ilişkilerinin görünürdeki yüzüdür. Kadınlara yönelik şiddet kadınların fiziksel, psikolojik ve cinsel bütünlüklerine zarar vererek temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmektedir²²⁴. *Schneider*, bu noktada şiddet gören ve özellikle de kendilerine saldıranları öldüren kadınların içinde bulunduğu koşulların, toplumsal cinsiyet eşitliği sorunu olarak algılanmasına karşı derin bir toplumsal direniş bulunduğunu ifade etmektedir. Ona göre şiddet gören ve saldırganını öldürmekle suçlanan kadınların eşit yargılanma haklarına ilişkin problem genel olarak ceza hukukunun tamamına yayılan bir eşit haklar sorunudur: *Stephen Schulhofer*'ın da belirttiği gibi “*ceza adaleti sisteminin tartışmasız biçimde erkekler ve erkek bakış açılarıyla meşgul olması gerçeğinden*” kaynaklanır²²⁵.

Toplumsal cinsiyet bakımından tarafsız olmak eşitsizliklere kayıtsız kalmak değil normların toplumsal cinsiyet eşitsizliği bilinciyle kaleme alınması anlamına gelmekte ve bu da öncelikle hukukta adaletsizliğin görünmesini gerektirmektedir²²⁶. Liberal hukukun halihazırda var olan eşitsizlikleri görmezden gelerek eşit olmayan bireylere eşit haklar sunması, bireylerin içinde buldukları eşitsizliği perçinlemektedir. “Nötr” olduğu kabul edilen normlar, kadınların hukuk ile ilişkisini de bu şekilde belirlemektedir. Ataerkil ilişkilerin hukuk normları ve bu normların uygulaması üzerinde somutlaştığı gerçeği, liberal hukukun kadına ilişkin meselelerde tarafsız ve eşit yaklaşarak adaleti amaçladığı iddiası yanlışlanabilir.

Partnerlerini öldüren örselenmiş kadınların hukuk ile olan ilişkilerinde yaşadıkları sorunun pek çok kaynağı bulunmakta; özellikle yakınlarına karşı şiddet uygulayan kadınların “canavar” olduğuna dair yaygın görüşler, örselenmiş kadınlarla ilgili yaygın yanlış mitler, makullük kavramındaki cinsiyet yanlılığı, meşru savunma özelinde yakın tehlike ve orantılılık standartların uygulanmasına ilişkin yasal kabuller ve genel olarak

---

²²⁴ Yalçın Sancar, s. 190.

²²⁵ Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 717.

²²⁶ Deniz Polat Akgün, Adil Yargılanma Hakkı ve Hukuk Devleti Işığında “Şiddete Uğramış Kadın Sendromu” Üzerine Bir İnceleme Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, 2022, s. 153.

kadınları patolojikleştiren ve kadınları ilişkin derin kültürel önyargılar bunlardan bazılarını oluşturmaktadır²²⁷.

Estrich, ataerkil görüşleri ve standartları yansıtan ceza hukuku kurallarının çoğunun, bir diğer erkeğe zarar veren erkekler hakkındaki kendine özgü yargılarını dayattığını belirtmektedir. Bu bağlamda ceza hukuku, bir “erkek dövüşüne” uygulanan “erkek kuralları”dır. Tecavüz, kavga, rıza, savunma veya direnme gibi kavramların tamamı erkeklere ait deneyimler üzerinden temellendirilmektedir²²⁸.

Ümit Atılğan, haksız tahrik kurumuna ilişkin düzenlemeleri tarihsel olarak inceleyerek söz konusu düzenlemelerin temelinde yatan ataerkil anlayışın çağdaş ceza yasalarına ilişkin olmadığını Roma Hukuku ve Anglo Sakson Hukuku’nda örneğin karısı veya kızını müşterek hanede zina halinde yakalayan *pater familiasın* işlediği adam öldürme fiili için ceza verilmemesi gibi birçok düzenlemede bu anlayışın karşımıza çıktığını belirtmektedir. Dahası, yazar premodern yasalarda kadını malvarlığına dahil edip kadına yapılan saldırılara mal sahibi erkek tarafından cevap verilmesini haklı sayan düzenlemelere işaret etmektedir²²⁹. *Ümit Atılğan*’a göre haksız tahrikte de diğer ceza yasalarında olduğu gibi temel alınan insan “erkek” olup, hukuktaki öfke tanımı kadınlar dışarıda bırakılarak yapılmış ve tepki fiilleri temellendirilirken erkeklerin olaylara verdiği tepkiler esas alınmış, böylece haksız tahrikin kuramsal yapısı da tarihsel olarak bu ölçütler doğrultusunda oluşturulmuştur²³⁰.

Anglo Sakson hukukunun kökenlerine bakıldığında *William Blackstone*’un daha önceleri kocasını öldüren bir kadının “vatan hainliği” suçunu işlemekle aynı değerlendirildiğine ulaştığı görülmektedir. Şayet *lord* karısını öldürürse bu bir yabancıyı ya da herhangi bir başkasını öldürmüş sayılmakta ancak kadın onu öldürürse bu yalnızca evlilik bağlarına ve toplumsal kabullere meydan okuması anlamına gelmekle kalmayıp aynı zamanda kocasının otoritesine itaati de ortadan kaldırdığı için yasalarca çok daha gaddar bir suç olarak kabul edilmektedir. Hukuk kadının bu eylemini bir tür “vatana ihanet” suçu olarak tanımlamakta, onu kralı öldürmekle aynı cezaya mahkum etmektedir

²²⁷ Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 717.

²²⁸ Susan Estrich, *Real Rape*, Harvard University Press, 1987, s. 60 vd.

²²⁹ Eylem Ümit Atılğan, *Türkiye’deki İç Hukuk Kültürü Üzerine Sosyo-Hukuki Bir Araştırma: Haksız Tahrik Kararlarında Eril Tahakküm Kodları*, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, s. 76.

²³⁰ Haksız tahrik kurumunda eril temellendirmeye ilişkin ayrıntı için bkz. Ümit Atılğan, s. 77 vd.

ve kadın cezası diri diri yakılmak olarak çekmektedir²³¹. Görüldüğü üzere hukuk, tarihsel olarak kadının kocasını öldürmesini özel bir suç olarak görmüştür.

Hukukun akıl yürütme biçimi tarihsel olarak liberal felsefi geleneğin varsayımlarıyla ve ataerki tarafından şekillendirildiğinden örneğin eşitlik yasası ayrıcalıklı beyaz erkekler arasındaki eşitliği, meşru müdafaa bakımından tepki verme şekli erkeklerin tepki verme şeklini, düzenlemelerdeki makul kişi makul erkeği yansıtmakta; ataerki deneyimleri eşit ve tarafsız hukuk normları olarak sunmaktadır. Kadınlara, kadın doğasına ve kadın deneyimlerine ilişkin tanımlar da kadınları erkek gözünden gören anlayışları yansıtmaktadır²³². Görünürde adaletli bir şekilde işlevini sürdürmek için de yasa evrensel, nesnel, tarafsız olduğu iddiasındadır. Tarafsızlık ve nesnellik iddiasında olan hukuk dili, sistematik ve kurumsal tahakkümü görünmez kılmakta; bir tarafta mesafeli ve tarafsız bir duruş sergilerken diğer tarafta da oluşturulma sürecinde tarihsel olarak dışlanan kadınları susturmaya yarayan araçlardan biri haline gelmektedir²³³. Bu nokta da yargı ve toplumsal ilişkiler, erkek şiddeti problemini çözme konusunda “isteksiz” davrandığından ataerki hakimiyetin devamlılığını sağlamak ve aile içi şiddetin devamlılığı konusunda bir çeşit müsamaha göstermektedir²³⁴.

Meşru savunma, genellikle mağdurun çok kısa bir an sonra ölme tehlikesinin bulunduğu bir durumda ve son anda saldırganı öldürdüğü durumları çağrıştırmaktadır. Ancak Örselenmiş Kadın Sendromu'nun bulunduğu durumlarda kadın, saldırı atağı sona erdikten sonra veya yakın zamanda herhangi bir “saldırı” olmadığı durumlarda partnerini öldürmekte; dahası, kadının savunma hareketini yapmak yerine genellikle ilişkiyi bitirmek gibi bir ihtimalinin olduğu varsayılmaktadır²³⁵. Bu nedenle *Keegan*, şiddet gören kadınların uzun yıllar ceza hukuku tarafından savunmasız bırakıldıklarını; saldırı esnasında partnerlerini öldürmedikleri müddetçe de savunmasız bırakılacaklarını belirtmektedir²³⁶. Meşru savunma hükümlerinin yapısının örselenmiş kadınların

---

²³¹ Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 718, 719.

²³² Lucinda M. Finley, “Breaking Women's Silence in Law: The Dilemma of the Gendered Nature of Legal Reasoning”, *Notre Dame Law Review*, S. 64, 1989, s. 892-894.

²³³ Finley, “Breaking Women's Silence in Law”, s. 896, 897.

²³⁴ Goodman, s. 144.

²³⁵ Faigman, s. 621, 622; Benzer görüş için bkz. Gillespie, s 61 vd.

²³⁶ Katelyn E. Keegan, “The True Man & The Battered Woman: Prospects for Gender Neutral Narratives in Self-Defense Doctrines”, *Hastings Law Journal*, C. 65, S.1, 2013, s. 267, 268.

iddialarını zorlaştırmasının yanında şiddet gören kadınlarla ilgili yaygın yanlış kabuller, kadınların şiddet öykülerine ilişkin ifadelerinin dikkate alınıp araştırma konusu yapılmaması gibi sebeplerle bu hükümlerin mahkemelerde uygulaması da kadınların aleyhine olmaktadır²³⁷.

Gillespie, meşru savunma hukukunun erkekler için oluşturulmuş bir hukuk olduğunu vurgulamaktadır. Yüzyıllar içinde gelişen meşru savunma düzenlemeleri, erkeklerin kendini içinde bulduğu iki temel durum için geliştirilmiştir: Birincisi, örneğin masum bir şekilde sokakta yürüyen bir kişiyi soymak için karanlık bir sokaktan geldiğinde olduğu gibi “bir yabancıdan ani saldırısı”, ikincisi ise kontrolden çıkan ve aniden ölümcül bir hal alan yumruk dövüşü veya kavga hâli. Bu ikinci hâl genellikle, her iki tarafın da iradî bir biçimde girdiği bir yumruklaşmada taraflardan birinin kaybedeceği düşüncesiyle aniden silahını çıkarıp diğerini öldürmekle tehdit ettiği türden bir bar kavgası hâlidir²³⁸. *Schneider* de meşru müdafaa kanununun her ne kadar herkese uygulanabilir olduğu iddia edilse de bu tür bir “toplumsal aklanmanın” erkek deneyimi tarafından şekillendirildiğini ve meşru müdafanın bir askerin veya evini, ailesini veya karısı bir saldırganla karşılaştığında namusunu koruyan bir erkeği imgelediğini belirtmektedir. Bu nedenle, *Gillespie*’a göre kadınların kendilerini korumak için cinayet işledikleri koşullar her ne kadar genellikle yakın ilişkinin fiziksel veya cinsel tacizinden kaynaklansa da kadının değil erkeğin meşru savunma deneyiminin şekillendirdiği kurallar uygulanmakta; toplum, savcılar, jüriler, yargıçlar aracılığıyla karısının sevgilisini öldüren bir adamı bir tecavüzcüsünü öldüren bir kadına göre daha kolay mazur görmektedir. Erkeklerin ve kadınların eylemleri farklı yasal beklentilere ve farklı standartlara tabi olduğundan erkeğin bahsedilen eylemine her zaman yasal açıdan göz yumulmasa da en azından motivasyonu yargıçlar tarafından anlaşıldığından sempatiyle karşılanmaktadır²³⁹.

Dahası, iki durumda da tarafların aynı boyutta, güçte, fiziksel yapıda, dövüş yeteneğinde; tarafların birbirine genellikle yabancı bazen de tanıdık; karşılaşmaların halka açık alanlarda meydana gelen “münferit” olaylar olduğu; her ikisinin veya en

---

²³⁷ Stubbs-Tolmie, “Falling Short of the Challenge?”, s. 713.

²³⁸ Gillespie, s. 4.

²³⁹ Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 719, 720.

azından birinin gerçi çekilebileceği, kaçabileceği veya böylece çok büyük ve geri çekilmeyi imkansız kılacak kadar ani bir saldırı olmadığı sürece “kan dökülmeden” bitebileceği varsayımları üzerinden temellendirme yapılmıştır²⁴⁰.

Ceza hukukunda gelişen birçok kural ve gereklilik de meşru savunmayı yalnızca erkekler bakımından haklı çıkarabilecek şekilde ortaya çıkmıştır. Dahası, erkeklerin içinde bulunduğu durumlarda dahi karşı tarafı öldürmek kesinlikle gerekli olmadığı sürece kimsenin meşru savunma iddiasında bulunması mümkün olmamakta ancak bu durumda söz konusu gereklilik de tehlikeli koşullarla karşı karşıya kalan bir erkekten beklenen davranış standartlarına uyuyorsa kabul edilmektedir²⁴¹. Amerikan Ceza Hukuku’nda önceleri, bir erkeğin yumruk yumruğa kavga etmesi, saldırıyı püskürtmek için gerekenden fazla güç kullanmaması beklenmekte, bu da kendisine karşı silah kullanılmadığı müddetçe silah kullanamayacağı anlamına gelmekteydi. Ancak bir silaha başvurması gerekiyorsa da onu mümkünse karşı tarafı öldürmek yerine saldırıyı savuşturmaya yarayacak yetkinlikle kullanması gerekmekteydi²⁴². Henüz başlamamış ve fakat beklenen bir saldırıya veya sırf bir tehdit durumuna karşı öldürücü güç kullanamamakta; rakibini pusuya düşürmek, hazırlıksız yakalamak veya herhangi bir önleyici saldırı gerçekleştirmek gibi yüzleşmeyi reddeden “korkakça” davranışlarda bulunmasına izin verilmemektedir²⁴³.

Gillespie’a göre örselenmiş kadının, örneğin partneri uyurken, partnerinin arkası dönükken veya sarhoşken değil de erkekler arası kavgalarda olmasının normal kabul edildiği gibi partneriyle yüzleşerek yani “erkekçe” bir yanıt vermesini beklemek ve erkekçe yanıt vermede başarısız olursa hayatını hapiste geçirmesine karar vermek bu bakımdan oldukça absürt görünmektedir. Aynı şekilde, yasanın bir kadının davranışının ancak erkek gibi davrandığında makul olduğunu söylemesi de eşit derecede anlamsız ve çelişkilidir²⁴⁴.

Bununla birlikte, meşru savunma düzenlemelerinin oldukça dar bir anlayış kapsamında yalnızca *bedensel zarar ve ölüme* yaptığı vurgu göz önüne alındığında

---

²⁴⁰ Gillespie, s. 5.

²⁴¹ Gillespie, s. 5.

²⁴² Gillespie, s. 5, 6.

²⁴³ Gillespie, s. 6.

²⁴⁴ Gillespie, s. 99.

örselenmiş kadının içinde bulunduğu durumu yansıtmakta ve kadının içinde bulunduğu durumda partnerini öldürmesinin en makul yol olabileceğini açıklamada elverişsiz olduğu ifade edilmektedir²⁴⁵. Meşru savunma düzenlemelerinin erkek deneyimleri üzerinden oluşturulduğu ve başka bir durum için esnetilmeye müsait olmadığı kabul edilmektedir. Burada kadınlara ve kadın deneyimlerine ilişkin toplumsal tutum da büyük rol oynamaktadır. Şiddet mağduru kadınlar, kendileriyle beraber şiddetin hedefi haline gelebilen çocuklarını korumak için şiddete maruz kalmaya devam etmek veya kendilerini kurtarmak için onları da terk etmek; kalmak ve şiddet görmeye devam etmek veya kaçarak takip edilmek ve en sonunda öldürmek; ölmek veya öldürülmek gibi umut vadetmeyen seçenekler arasında seçim yapmak zorunda kalmaktadırlar. Toplumun bu kadınlara ne olduğu görme konusundaki isteksizliği ve ceza adaleti sistemi, birbirlerini karşılıklı olarak kadınların bu koşullarda yaptıkları seçimleri onlara dair yerleşik ve yanlış varsayımlar üzerinden değerlendirmeleri konusunda etkilemişlerdir. Bu nedenle, süregelen bir şiddet halinde kapana kısılmış kadının en sonunda direnerek partnerini öldürmesi meşru savunma olarak değil cinayet olarak görülmektedir²⁴⁶.

Meşru savunma iddiasında bulunan bir kadın, partnerini öldürdüğünde yakın ve yaşamı tehdit eden veya ağır bir tehlike altında olduğuna dair bir algı ışığında "makul" davrandığına dair ispat yükü altındadır²⁴⁷. Meşru savunmaya ilişkin maddi hukuk kuralları örselenmiş kadınlara (ve genel olarak kadınlara) karşı taraflı olmakla eleştirilmiştir²⁴⁸. Meşru müdafaa düzenlemeleri iki eşit arasındaki bar kavgası, davetsiz bir misafire veya bir yabancıya karşı kendini savunma gibi şiddet durumları öngörmektedir. Ancak yasaları oluşturan anlayışın altında yatan iki eşit arasındaki bu olasılıklar, bahsedildiği üzere örselenmiş kadınların yaşamlarındaki şiddet biçimlerinden çok uzaktır²⁴⁹.

Öncelikle iki erkeğin karşılıklı kavgasında olduğu gibi erkek ve kadın arasındaki şiddet olaylarında genellikle fiziksel eşitlik bulunmamaktadır. Daha da önemlisi kadınların yakın partner ilişkilerinde yaşadıkları şiddet, iki yabancı arasında tek seferlik

---

²⁴⁵ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 59.

²⁴⁶ Gillespie, s. 8.

²⁴⁷ Griffith, s. 144.

²⁴⁸ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 46.

²⁴⁹ Schuller- Rzepa, s. 656.

bir münakaşanın doğasıyla birbirine hiç benzememektedir²⁵⁰. Eşit gücün kadın-erkek çatışması ve erkek-erkek çatışması için aynı şekilde tanımlanması fikri, yalnızca fiziksel farklılıklar değil, aynı zamanda toplumsal faktörler göz önüne alındığında da anlamsız kalmaktadır²⁵¹. Meşru savunma yasasının temelinde yatan anlayışı yansıtan iki temel *erkek meşru savunma hali* değerlendirildiğinde görülecektir ki örselenmiş bir kadının durumu saldırıya uğrayan yabancıya göre daha fazla benzemektedir. Çünkü kadının partnerinden gelen dayak eşit kişiler tarafından karşılıklı olarak girilen yumruk dövüşlerinden çok tek taraflı saldırılar olmaya daha yatkındır. Her ne kadar taraflar birbirine yabancı olmasa da dayaklar genellikle tek taraflı bir öfke krizinin sonunda ortaya çıkmakta ve kadın bu kavgaya gönüllü olarak değil zorunlu olarak dahil olmaktadır²⁵².

Günşen İçli, kadın suçluluğu ile ilgili araştırmaların ortak bulgusunu erkeklerin herhangi bir yakınlıklarının bulunmadığı yabancı kişilere karşı öldürme ve yaralama eylemlerini gerçekleştirirken kadınların bu eylemleri genellikle erkek arkadaş, nişanlı, eş veya diğer aile üyelerine karşı gerçekleştirmesi olarak ortaya koymaktadır²⁵³. *Russell*, erkek suçluların yakın partnerlerine karşı suç işledikleri durumda ise yargısal tutumun genellikle bir yabancıya karşı işledikleri duruma göre daha az ceza almaları yönünde olduğunu belirtmektedir²⁵⁴.

Kadın suçlular bakımından kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs, kasten yaralama ve kasten yaralamaya teşebbüs suçlarını işleyenler arasında şiddete maruz kalan kadınların oranlarının oldukça yüksek olduğu ve bu kadınların kendilerine şiddet uygulayan kişilere (eş, erkek arkadaş veya diğer partnerler) karşı suç işledikleri de bulgular arasındadır²⁵⁵. Erkek partnerlerini öldüren kadın suçluların, bu suçlarının yıllarca süren mağduriyetten sonra meşru savunma, misilleme veya çaresizlik gibi sebeplere atfedildiği belirtilmektedir²⁵⁶.

---

²⁵⁰ Schuller- Rzepa, s. 656.

²⁵¹ Patricia Easteal, "Battered Woman Syndrome: What is Reasonable?", *Alternative Law Journal*, C. 17, S. 5. 1992, s. 221.

²⁵² Gillespie, s. 41.

²⁵³ Günşen İçli, s. 37, 43 vd.; Russell, s. 17.

²⁵⁴ Konu hakkındaki araştırmalar için bkz. Russell, s. 57 vd.

²⁵⁵ Günşen İçli, s. 90 vd.

²⁵⁶ Russell, s. 7. Aynı doğrultuda bkz. JC Campbell, "Nursing Assessment for Risk of Homicide with Battered Women", *Advances in Nursing Science*, C. 8, S. 4, 1986, s. 37 vd.

Savunmanın gerekliliğinin evrensel olduğu farz edilse ve her zaman nesnel gerçekmiş gibi sunulsa da gerçekte meşru savunma düzenlemelerinde sınırları belirlenen gereklilik koşulu ataerkil bakış açısıyla oluşturulmuştur. Çünkü geleneksel meşru savunma unsurları, kabaca eşit fiziksel boyut ve yeteneğe sahip iki erkek arasındaki bir karşılaşma paradigmasına dayanır. En önemlisi de bu karşılaşma tek seferlik bir saldırı ve savunma modeli öngörmektedir²⁵⁷. Bunlarla birlikte, geleneksel meşru savunma koşulları yetkililerin mümkün olan ilk fırsatta devreye gireceğini varsaydığından, failin saldırganı uzak tutmak için o anda yalnızca *gerektiği kadar* kendini savunması gerektiği belirtilmektedir²⁵⁸.

Meşru savunma düzenlemelerinin ortak beklentisinin genellikle, savunma hareketi yapan kişinin saldırıyı yapan kişinin kendisine ölüm veya ciddi bedensel zarar tehlikesi yarattığına ve kendisini başka türlü koruyamayacağına dair inancının makul gerekçelere dayanması olduğu belirtilmiştir²⁵⁹. Ancak örselenmiş kadın bu savunmayı yaparken hem meşru savunma yasalarının doğasında bulunan erkek tipi “makullük” normları ile hem de mahkemenin örselenmiş kadınlar ve yakın ilişki şiddeti ile ilgili sahip oldukları yanlış kanımlarla mücadele etmek durumundadır²⁶⁰. Makul insan tanımı, örselenmiş bir kadının korkusunun meşruiyetini ve eylemlerinin makullüğünü kanıtlama fırsatından mahrum kalmasına neden olarak adil yargılanma hakkını engelleme riski yaratmaktadır²⁶¹. *O'Donovan* bu tür davalarda gerçekte olan şeyin, evrensel olduğu iddia edilen insan davranışının erkek tanımları ve anlayışları ile kadın grupları ve büyük ölçüde erkek yargı sistemi arasındaki bilgi yarışması olduğunu belirtmektedir²⁶². Ona göre, cinayete karşı savunmaların hukuki söyleminde “makul insan” inşası düşünüldüğünde yargıcın bilgi üzerindeki gücü ortaya çıkmaktadır. Bu inşa, fiziksel tehdide veya sözlü saldırıya anında şiddetle karşılık verme yeteneğine sahiptir; beden bütünlüğüne saldıran bir kişiyi püskürtmek veya erkekliğine yönelik bir hakareti haklı çıkarmak için gereken şiddetin derecesini değerlendirebilir; provokasyon altında aklının hakimiyetini kaybederken mantıklı kalabilir. Kısacası, fiziksel yeteneğinde, eyleminde ve tepkisinde

---

²⁵⁷ Kochan, s. 97.

²⁵⁸ Kochan, s. 97.

²⁵⁹ Schuller- Rzepa, s. 656.

²⁶⁰ Schuller- Rzepa, s. 656.

²⁶¹ Bates, s. 929.

²⁶² Katherine O'Donovan, “Law's Knowledge: The Judge, The Expert, The Battered Woman, and Her Syndrome”, *Journal of Law and Society*, C. 20, S. 4, 1993, s. 428.

erkek olarak vücut bulmuştur. Kendini savunacak ya da öfkelerini kaybedecek kadar güçlü hissetmektedir. Bu inşa, cinayete karşı savunmaların tanımı olarak yasaya yerleştirilmiştir; varlığının uzman kanıtlarıyla gerekçelendirilmesi gerekmez, herkesin sağduyu deneyimini yansıttığı kabul edilmektedir²⁶³. Kadının hareketleri ve deneyimleri de bu inşa üzerinden değerlendirilmekte ve kadın bu formülasyona uymadığından mantıksız olarak kategorize edilmektedir.

Kochan, cinsiyetin ancak geleneksel meşru savunma standartlarının uygulanabilmesi için kadınların deneyimlerini erkeklerin deneyimlerine uydurmaya hizmet ettiği ölçüde kabul edilebilir bir sübjektif faktör olduğunu belirtmekte; geleneksel unsurların adaletli olmayacağını gösteren öznel faktörlere hukukun izin vermeyeceğini ileri sürmektedir. Ona göre, "makul erkek" teriminin yerini "makul insan" veya "makul kadın" olsa bile "gereklilik" hala erkek tarafından tasavvur edilen bir faktör olarak kalmaya devam edecek; "makul insan" ve hatta "makul kadın" standardı, toplumsal cinsiyete dayalı daha derin bir standardı maskeleyen hizmet etmektedir²⁶⁴.

Ewing'e göre, yasalar kadından partneri kendisine karşı ciddi bir bedensel zarar vereceğine veya onu öldüreceğine dair şüpheye yer bırakmayacak şekilde ve apaçık bir hareket yapana kadar harekete geçmemesini ve deyim yerindeyse "boş boş oturmasını" tavsiye etmektedir²⁶⁵. Bu nedenle yaşadığı şiddet döngüsü ve geçmiş deneyimlerinden yola çıkarak yaklaşan tehlikeyi öngörmeye yönelik geliştirdiği algılarını dikkate almamaktadır.

Meşru savunma iddiasında bulunan kişinin savunma hareketinin makul olup olmadığı konusunda objektif kriteri savunanlar sıradan, zeki ve sağduyulu bir kişinin tüm koşullar altında eylemi makul olarak değerlendirip değerlendirmeyeceğini araştırmaktadırlar. Sübjektif kriteri savunanlar²⁶⁶ ise olayın tüm koşulları göz önüne alındığında tehlike, zararın yakınlığı ve kullanılan gücün miktarının sanığın algısına göre makul olup olmadığına karar verilmesini doğru bulmaktadırlar. Ancak, *Mather*'e göre her

---

²⁶³ O'Donovan, s. 428, 429.

²⁶⁴ Kochan, s. 106.

²⁶⁵ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 61.

²⁶⁶ *Gillespie*, sübjektif kriterin en azından gerçekçi olmayan ve ilgisiz bir makul insan standardına dayandırılmadığını ifade etmektedir. Bkz. *Gillespie*, s. 120.

iki durumda da makullük değerlendirmesinde bir erkek standardı kullanılmaktadır²⁶⁷. Objektif yaklaşımla, benzer koşullar altında hareket eden objektif bir kişinin aynı şekilde hareket edip etmeyeceği değerlendirmesini yapıp meşru savunmanın gerekli olup olmadığı, gerekli ise orantılı olup olmadığını saptarken çoğu zaman, bir kadının belirli bir durumda tepki verme şeklini etkileyebilecek olan şiddet dinamiklerini ve şiddetin etkilerini dikkate almamaktadır. Bu yaklaşımla spesifik olarak, farklı insanların benzer koşullara tepkilerindeki farklılıkları açıklayabilecek şiddetin ağırlığı ve sıklığı gibi, sanığın maruz kaldığı şiddet ve istismarın geğmişini genellikle kabul etmemektedir²⁶⁸.

Dahası, zaten makullük erkeğe özgü bir karakter özelliği olarak görülmekte kadın mantığın ve mantıklı insanın antitezi olarak kodlanmaktadır. Bu anlayışa göre, kadın olmak, duygusal olmak ve mantıklı dūřünememekle bağdaştırılmakta; kadınları pasif olarak kategorize etmek de bu dūřünceleri peręinlemektedir²⁶⁹.

Meřru savunma dūzenlemelerindeki “kendi” kavramı, yalnızca fiziksel bütünlük ve vücut bütünlüğü olarak anlaşılmaktadır. Ancak buradaki “kendi” kavramı, kişinin fiziki yapısından ve vücut bütünlüğünden daha fazlası olup onun psikolojik fonksiyonları, davranışları, tecrübesi de fiziksel varlığına anlam ve değer vermektedir²⁷⁰. Ewing’e göre “kendi” kavramı bu perspektiften anlaşılırsa biręok örselenmiş kadının partnerini öldürdüğü durumun meşru savunma olarak kabul edilmesi kolaylaşacaktır. Çünkü örselenmiş kadınlar, partnerlerinin kendilerine ciddi bir şekilde zarar vermesinden ve hayatlarına anlam ve değer veren psikolojik bütünlüklerini de yok etmelerinden korumak için onları öldürmektedirler: Kısacası kadınlar bu durumda “psikolojik meşru savunma” içinde hareket etmektedirler²⁷¹.

Örselenmiş kadınların kendilerine şiddet uygulayan partnerlerini öldürdüğü durumlar genellikle iki farklı şekilde geręekleřir. İlk durumda, örselenmiş kadın fiziksel saldırıya uğrarken partnerini öldürmektedir ve bunlar karşılaşmalı çatışmalar olup geleneksel meşru savunma olaylarıyla örtüşmektedir. İkinci durumda ise kadın saldırının

---

²⁶⁷ Victoria M. Mather, “The Skeleton in the Closet: The Batter on in the Closet: The Battered Woman Syndrome, Self Defense, And Expert”, Mercer Law Review, C. 39, S. 2, 1988, s. 569, 570.

²⁶⁸ Biggers, s. 7, 8.

²⁶⁹ Mather, s. 570; Schuller- Rzepa, s. 657.

²⁷⁰ Ewing, Battered Woman Who Kill, s. 62.

²⁷¹ Ewing, Battered Woman Who Kill, s. 62; Psikolojik meşru savunma ile ilgili ayrıntı için bkz. Ewing, Battered Woman Who Kill, s. 77 vd.

durulduğu bir esnada veya tam olarak o anda hiçbir saldırı yokken partnerini öldürmektedir²⁷². Geleneksel meşru savunma koşulları, ikinci durumlarda birkaç nedenden ötürü kadınlar için zorluk arz etmektedir. Öncelikle, geleneksel “orantılılık” kuralı, eşit gücün eşit güçle eşleştirildiğini varsaymaktadır. Modern eğilim, tarafların cüsselerini ve cinsiyetlerini hesaba katmakta olsa da kadının öldürücü güç veya silah kullanması yine de meşru müdafaa iddiasını engellemektedir²⁷³. İkincisi, örselenmiş kadının fiziksel şiddetin durulduğu veya fiziksel şiddetin olmadığı bir anda partnerini öldürdüğü ve dolayısıyla "yakın" tehlike bulunmadığı için saldırıyı kendisi başlatmış sayılmakta ve savunma hareketi hukuka uygun kabul edilmemektedir. Ancak bu, pek çok kadının partnerinden gelen saldırı sırasında kendini savunmayacak durumda olduğunu ve kendini korumak için ilk ve bazen tek fırsatı değerlendirdiğini görmezden gelmektedir²⁷⁴.

Kadınlar davranışını Örselenmiş Kadın Sendromu bağlamında açıklama seçeneği olmaksızın şiddet içeren ilişkinin özgül dinamiklerini ve kendi deneyimlerini aktarmakta zorlanmakta ve yargı mercileri kadınların savunma hareketini uzun süreli şiddet hali bağlamında değerlendirmemektedir²⁷⁵.

IV. Uzman Tanıklığı

Örselenmiş Kadın Sendromu hakkında uzman tanık ifadesine, 30 yılı aşkın bir süredir Amerika Birleşik Devletleri ve diğer birçok ülkede mahkemelerde izin verilmektedir. *Walker*, örselenmiş kadınların kapalı kapılar ardında olup bitenler hakkında kendi savunmalarında bir şeyler söylemeye korktuğunu özellikle vurgulamaktadır. Kadının erkeği öldürdüğü andaki korkuları ve psikolojik durumuna ilişkin gerçeklerin ortaya koyulabilmesi için uzman tanıklığına gereksinim olduğunu belirtilmektedir. Böylece bu davalarda kadının sorumluluğu hakkında daha iyi bir yargıya varılabilecektir²⁷⁶.

---

²⁷² Bates, s. 927.

²⁷³ Bates, s. 928.

²⁷⁴ Bates, s. 928, 929. İleride daha ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere Amerikan Ceza Hukuku bakımından tehlikenin “yakınlığı” olarak tartışılan husus Türk Ceza Hukuku bakımından da saldırının bizim “saldırının varlığı” olarak ifade edeceğimiz “gerçekleşmesi, gerçekleşmesinin veya tekrarının mukakkaklığı” bakımından tartışılmaktadır.

²⁷⁵ Griffith, s. 157.

²⁷⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 527.

Bilindiği üzere Amerikan Ceza Hukuku sisteminde jüriyi iddianın esaslarına ikna etmek önem arz etmektedir. Birçok hukukçu, Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan davalıların meşru savunma iddiasında bulunarak jüriyi ikna etmelerinin ve beraat almalarının oldukça zor olduğunu belirtmektedir²⁷⁷. Örselenmiş Kadın Sendromu ile ilgili uzman tanıklığı 1979 yılında *Ibn Tamas v. State* kararından sonra hem mahkemeler düzeyinde hem de akademik çalışmalar açısından oldukça önem kazanmıştır²⁷⁸.

Söz konusu davalarda meşru savunma iddiası, sanık kadının öldürme eylemi sırasında partneri tarafından kendisine yöneltilen yakın bir ölüm veya ağır bedensel zarar görme tehdidi karşısında makul bir endişe duyduğunu ayrıca bu tehdidi savuşturmak için kullandığı gücün makul ve gerekli olduğunu kanıtlamasını gerekli kılmaktadır²⁷⁹.

Uzman tanıklığı bu noktada kadının hareketinin makullüğünü özellikle öldürme eylemi sırasında kendisine yönelen direkt bir saldırı olmamasına rağmen kadının neden yakın tehlike algısında olduğu üzerinden açıklamak; şiddet içeren ilişkinin dinamikleri ve sonuçlarını değerlendirmek²⁸⁰; kadının neden bu tür bir ilişkiyi sonlandıramadığına²⁸¹ dair jürideki yanlış kanıyı yok etmek açılarından önem arz etmektedir. Böylece uzman tanıklığı örselenmiş kadınların, dışarıdan bir gözlemci tarafından başka türlü anlayılamayacak durumlarda kendilerini yakın tehlikede olarak algılamalarının makullüğünün görülmesine yardımcı olmaktadır²⁸². Bu türden bir uzman tanıklığı aynı zamanda örselenmiş kadınların durumunu bireysel patolojilerle indirgeyen görüşlerin dar perspektifinin aşılmasını sağlayacaktır²⁸³. Dolayısıyla, bu yaklaşım odağın kadından alınıp şiddet biçimine verilmesini sağlayacaktır. Uzman tanıklığının, ev içi şiddetin psikolojik ve fiziksel etkileriyle sınırlı olmaması gerektiği, kadının şiddete verdiği önceki tepkileri ve şiddetten kaçmak için denediği yolları, bu denemelerin sonucunu da içermesi gerektiği belirtilmektedir²⁸⁴. Bu nedenle şiddet gören kadın daha önce polise başvurduysa buna ilişkin belgeler, darp raporları, partnerine karşı herhangi bir uzaklaştırma kararı

---

²⁷⁷ Schuller-Vidmar, s. 275.

²⁷⁸ Schuller-Vidmar, s. 273, 275.

²⁷⁹ Wayne R. LaFave- Austin W. Scott, *Handbook on Criminal Law*, West Publishing Company, 1972, s. 392, 393; Benzer görüş için bkz. Gillespie, s. 159.

²⁸⁰ Schuller-Vidmar, s. 277.

²⁸¹ Gillespie, s. 159.

²⁸² Ann Dutton, s. 1194, 1195; Benzer görüşler için bkz. Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 58 vd.

²⁸³ Russell, s. 25.

²⁸⁴ Ann Dutton, s. 1195, 1196; Benzer görüş için bkz. Gillespie, s. 159.

aldırmayı deneyip denemediği, aldırdıysa buna ilişkin bilgiler, varsa boşanma davasına ilişkin süreç, aile, arkadaş veya yakınlarının tanıklıkları da uzman tanıklığına dahil edilmelidir.

Dolayısıyla Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin uzman tanıklığı, yalnızca sendroma ilişkin genel bilgilerin verilmesine ilişkin olmamalı kadının özel olarak bu sendromu yaşayıp yaşamadığı da saptanmalı; sendrom ve olay arasında bağ kurulmalıdır²⁸⁵. Üstelik, farklı kadınların şiddete karşı tepkileri de farklı olduğundan ve şiddet döngüsü farklılık gösterebileceğinden kadının yalnızca Örselenmiş Kadın Sendromu yaşadığını belirtmek de yeterli olmayacaktır²⁸⁶. Uzman tanıklığında hem doğrudan belirli bir saldırıya uğramadığında dahi yakın tehlikeyi sezmesine neden olan psikolojik özellikler ve algısal yeteneklerine ilişkin saptamalar hem de örselenmiş kadın sendromuna ilişkin genel bilgiler ve şiddet döngüsüne ilişkin değerlendirmeler yer almalıdır²⁸⁷.

Bu doğrultuda *Dutton*, Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin uzman tanıklığında kadının söz konusu ilişkide deneyimlediği kümülatif şiddet ve istismar geçmişinin, ilgili olduğu durumlarda belirli bir olaydaki şiddet veya istismarın niteliği ve kapsamı; kadının şiddete verdiği psikolojik tepkiler; kadının daha önce yaşadığı şiddet ve istismar olaylarına tepki olarak denediği stratejiler ve bu stratejilerin sonuçları; kadının hem şiddete karşı önceki stratejilerini hem de bu şiddete karşı psikolojik tepkilerini etkileyen bağlamsal faktörlerle ilgili bilgilerin muhakkak yer alması gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre bu şekilde *kişiselleştirilmiş* bir değerlendirme, uzmanın şiddete maruz kalmış kadının hayatındaki belirli bağlamsal faktörleri ve kadının şiddete verdiği özel tepkiyi açıklamaya yardımcı olabilecek özel faktörleri dikkate almasına olanak tanıyacaktır. Böylece, örselenmiş kadın ve onun durumuna özgü bilgiler, şiddete uğramış kadınlar hakkında genel olarak bilinenlerle birlikte değerlendirilerek ÖKS yaşayan kadınla ilgili hem bilimsel literatüre hem de uzman tanıklığına dayalı sonuçlar elde edilecektir²⁸⁸.

---

²⁸⁵ Madison, s. 1036.

²⁸⁶ Madison, s. 1054.

²⁸⁷ Madison, s. 1051. Benzer görüş için bkz. Gillespie, s. 159.

²⁸⁸ Ann Dutton, s. 1201-1202.

Bu nedenle, şiddete karşı psikolojik tepkiler, örselenmiş bir kadının eylemlerini anlamak için merkezi olabilirken, örselenmiş kadınların deneyimlerine ilişkin tanıklık, kadınların yaşamlarını şekillendiren genel sosyal ve kültürel bağlamlar içinde çerçevelendirilmelidir²⁸⁹. Meşru savunma açısından önemli olan da yalnızca şiddetin ani etkileri değil aynı zamanda şiddetin neden olduğu kolektif deneyim ve geçmişin, kadının ölüm veya ciddi bedensel yaralanmanın yakın olduğuna dair algısına olan etkisidir²⁹⁰.

Bazı yazarlara göre uzman tanıklığı, öğrenilmiş çaresizlik teorisini dahil ederek bazı örselenmiş kadınların neden kendilerini korumak için belirli seçeneklere sahip olduklarını görememelerini veya bu seçenekleri neden kullanmadıklarını açıklamaya yardımcı olabilmektedir²⁹¹. Amerika’da uzman tanıklığının yargılamalarda kullanılmasıyla şiddete dayalı bir ilişkinin dinamiklerine dair bilgiler ve mevcut davadaki Örselenmiş Kadın Sendromu’nun varlığına ilişkin görüşle birleştiğinde, meşru savunma standartlarının karşılanmasına yardımcı olmakta ve bu da pek çok jürinin kadının hareketini hukuka uygun olarak değerlendirmesini veya daha hafif derecedeki bir öldürme suçundan hüküm giymesini sağladığı belirtilmektedir²⁹².

Uzman tanıklığı olmasa kadının şiddet ve istismar öyküsü bilinmeyecekken, şiddet içeren ilişkinin genel ve özel dinamikleri ile bunların kadın üzerindeki etkileri çoğu durumda bu tanıklık ile meşru savunmanın ileri sürülmesinde yardımcı olmaktadır²⁹³. Dahası uzman tanıklığı, özellikle kadının yargılama esnasında partnerinden gördüğü şiddetin derecesini olduğundan daha hafif göstermesi veya şiddete ilişki ifadesini geri alması gibi durumlara önlem olarak savcı tarafından kadının önceki ifadelerinin güvenilirliğini artırmak için de kullanılabilir²⁹⁴. Bu noktada belirtilmesi gerekir ki Örselenmiş Kadın Sendromu’na ilişkin uzman tanıklığıyla birlikte kadınların şiddet öyküsüne ilişkin delillerin kabul edilmesi, kadının yaşadığı şiddeti uzun süre boyunca gözlemlediği ve yaklaşan tehlikeyi bilebileceğini açıklayabilmesi, yalnızca meşru savunma iddiasını kanıtlamasını sağlamayarak suçsuzluğunu saptamak için değil aynı zamanda davayla ilgili bilgi toplama sürecinin rasyonelleşmesini sağlamak için

---

²⁸⁹ Mangum, s. 609.

²⁹⁰ Hatcher, s. 34.

²⁹¹ Ann Dutton, s. 1197.

²⁹² Walker, “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, s. 321, 322.

²⁹³ Walker, “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, s. 323; Gillespie, s. 159 vd.

²⁹⁴ Walker, “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, s. 322.

gereklidir²⁹⁵. Çünkü aksi halde yaygın ataerkil kanaatler hüküm sürmekte, jürilerin örselenmiş kadınlarla ilgili daha pasif oldukları, düşük sosyoekonomik statüye sahip oldukları gibi yerleşik inanışları benimsediği belirtilmektedir²⁹⁶.

Bununla birlikte, uzman görüşünün yargılama esnasında yasal düzenlemelerin doğru bir şekilde uygulanmasını garanti etmek amacını taşıdığı, bu bağlamda da görüşün özellikle kadının şiddet öyküsü, kendisine yöneltilen zarar ve zarar tehditleri, yasal korumanın spesifik olayda kadını korumak için yeterli olup olmadığı gibi sorulara yanıt vermesi gerekmektedir²⁹⁷. Geleneksel olmayan meşru savunma vakalarında, Örselenmiş Kadın Sendromu'na dair uzman tanıklığı, savunma için daha önemli bir işlev görmektedir. Çünkü kadının artan korkusu hakkında jüriyi eğitmek yerine, savunma, sanığın dayaklara ve istismara karşı bir dizi özel psikolojik tepki gösterdiğini tespit etmek için kullanılarak kadının o andaki düşünce yapısını ve makullüğünü ortaya koymaktadır²⁹⁸.

Bununla birlikte *Madison*, yalnızca ikinci grup meşru savunma vakalarında değil karşılaşmanın olduğu meşru savunma vakalarında da, Örselenmiş Kadın Sendromu ile ilgili uzman tanıklığının önemli olduğunu belirtmektedir. Ona göre uzman tanıklığı, her ne kadar kadının partneriyle bir şiddet atağı içinde olmadığı durumlarda çok daha hayati öneme sahip olsa da tipik meşru savunma vakalarında da kadının yaşadığı korku hali ve kendisini korumak için gerekli ve orantılı güç kullandığı hakkında jüriyi bilgilendirmektedir²⁹⁹. Dahası, karşılaşmanın olduğu meşru savunma davalarında Örselenmiş Kadın Sendromu, kadının tehlikeyi makul bir şekilde algılayamadığına ilişkin kültürel varsayıma karşı çıkmak ve daha önce ciddi ve yaşamını tehdit eden saldırılara niçin son seferde olduğu gibi tepkiler vermediğini açıklamada işe yaramaktadır. Çünkü önceki dayaklara benzer şekilde tepki vermemesi, sanık aleyhine söz konusu saldırının ciddiyeti hakkında şüphe uyandırmak için kullanılabilir. Bu nedenle sendrom

---

²⁹⁵ Schneider, "Women's Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony", s. 721.

²⁹⁶ Russell, s. 21.

²⁹⁷ Stubbs-Tolmie, "Falling Short of the Challenge?", s. 712.

²⁹⁸ Sarah Crippen Madison, "A Critique and Proposed Solution to the Adverse Examination Problem Raised by Battered Woman Syndrome Testimony in *State v. Hennem*", *Minnesota Law Review*, C. 74, 1990, s. 1. 103; Rebecca A. Kultgen, "Battered Woman Syndrome: Admissibility of Expert Testimony for the *Defense-Smith v. State*", *Missouri Law Review*, C. 47, S. 4, 1982, s. 845.

²⁹⁹ Madison, s. 1029 vd.

delili, kadının tehlike algısının mantıksız olmadığı ve kullanımın güç derecesinin aşırı olmadığı sonucunu destekleyebilmektedir³⁰⁰.

Uzman tanıklığı, mahkemelerin örselenmiş kadını kendiliğinden meşru savunma tanımının dışına koymasını önlemeye yardımcı olmak için sunulmaktadır. Çünkü, kadının tehlike algısının makul olduğu yönündeki iddiasına güvenilirlik kazandıran uzman tanıklığına ilişkin görüş olmaksızın karşılaşmanın olmadığı durumları geleneksel meşru savunma gerekliliklerine uydurmasının zor olduğu belirtilmekte; bu durumlarda hukuka uygunluk iddiasında bir başarı yakalamanın aksine kadının saldırıyı gerçekleştiren olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir³⁰¹.

ÖKS ile ilgili uzman görüşünün sunulması sayesinde kadından başka bir tanığın konuyla ilgili fikirleri etkili olmakta ve özellikle kadının deneyimleri, bilimsel bir çerçevede açıklandığı için görüşü veren kişinin güvenilirliği kadının söylediklerinin güvenilirliğini güçlendirmektedir³⁰². Örselenmiş kadının tipik deneyimlerini ve tepkilerini saptamak için kullanılan sendrom, bu deneyimlerin bireysel düzeyde yani söz konusu sanığın eylemlerinin değerlendirilmesinde faydalı olmaktadır³⁰³.

Sonuç olarak uzman görüşü ve şiddet geçmişine ilişkin deliller, kadının eylemlerinden sorumlu olmadığını iddia etmek için değil hem kusur yeteneğinin azlığı gibi yaygın yanlış inanışları sorgulamak ve bunları değiştirerek kadının güvenilirliğini temellendirmek hem de kadın, öldürme eylemini gerçekleştirdiği esnada onun algılarını

---

³⁰⁰ Phyllis L. Crocker, "The Meaning of Equality for Battered Women Who Kill Men in Self-Defense", *Harvard's Woman Law Journal*, C. 8, 1985, s. 130 vd.

³⁰¹ Bates, s. 929, 930.

³⁰² Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 384; A. Renée Callahan, "Will The "Real" Battered Woman Please Stand Up? In Search Of A Realistic Legal Definition Of Battered Woman Syndrome", *Journal of Gender & The Law*, C.3, S.1, 1994, s. 121.

³⁰³ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 384; Mangum, s. 604. Bununla birlikte, bazı yazarlar örselenen kadın sendromunun sadece kendisine şiddet uygulayan erkeği öldüren kadına odaklanıldığını belirtmekte; bunun yerine yakın ilişkide olduğu kadına şiddet uygulayan erkeğe odaklanılmasını ve *örselenen erkek sendromu* teriminin kullanılmasını önermişlerdir. Ancak, şiddet uygulayan erkeklerle ilgili olarak "sendrom" teriminin kullanımının erkeklerin birey olarak tıbbın konusu haline getirilmesi veya patolojik olarak tanımlanarak kusurluluklarının azaltılması söz konusu olacak ve böylece davranışlarının sorumluluğundan kaçmalarına zımnen izin verileceği belirtilmektedir. Bu nedenle, şiddet uygulayan erkeklerle ilgili sendrom teriminin kullanımında çok daha dikkatli olunması gerektiği belirtilmektedir. Bu türden bir yaklaşım davranışın suç teşkil eden doğasını göz ardı edecek ve yakın partner ilişkisindeki erkek şiddetinin sosyal, politik ve ekonomik bağlamını kamufle edecektir. Bkz. Therese McCarthy, "*Battered Woman Syndrome: Some Reflections on the Invisibility of the Battering Man in Legal Discourse, Drawing on R v. Raby*", *Australian Feminist Law Journal*, C. 4, S, 1, 1995, s. 141-151.

ve düşünsel sürecini anlamak için kullanılmaktadır³⁰⁴. Bu şekilde kadının psikolojik bir hastalığı olmadığına; hayatta kalma kabiliyetine ve partnerinin yaklaşan eylemlerini algılamaya ve tahmin etmeye yönelik özel kapasitesine vurgu yapılmakta³⁰⁵; kadının önceki şiddet deneyimleri nedeniyle ciddi bir tehlikenin yaklaştığını ve ölüm riskiyle yüz yüze olduğunu tahmin edebildiği gösterilmektedir³⁰⁶.

V. Örselenmiş Kadın Sendromu'na ve Sendromun Ceza Davalarında Kullanılmasına Yönelik Eleştiriler ve Bu Eleştirilere Yönelik Cevaplarımız

Örselenmiş Kadın Sendromu'nu oldukça sert eleştirilere maruz bırakan *Faigman*, sendromun yargılamalarda delil olarak kullanılmasının kadınların mahkemeler nezdinde “hastalıklı” olarak nitelendirilmesine neden olduğunu ifade etmiştir. Çünkü ona göre mahkemelerde örselenmiş kadınların bir sendromdan “mustarip” olduğu, öğrenilmiş çaresizliğin ve bir psikolojik rahatsızlığın kurbanı haline geldiği iddiaları gündeme gelmektedir³⁰⁷. Bu sendroma göre şiddet içeren ilişkinin patolojisi, kadının patolojisi haline gelmekte ve bu tür bir karakterizasyonun, kadının güçsüz karakteri olduğuna dair yerleşik düşüncelerden başka bir temeli bulunmamaktadır³⁰⁸.

---

³⁰⁴ Russell, s. 136; Benzer şekilde bkz. Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 53, 57; Dalton-Schneider, s. 210-211.

³⁰⁵ Sue Osthoff-Holly Maguigan, “Explaining Without Pathologizing: Testimony on Battering and Its Effects”, *Current Controversies on Family Violence* içinde (Ed. Donileen R. Loseke-Richard J. Gelles-Mary M. Cavanaugh), Sage Publications, 2005, s. 230 vd.

³⁰⁶ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 53, 55.

³⁰⁷ David L. Faigman- Amy J. Wright, “The Battered Woman Syndrome in the Age of Science”, *Arizona Law Review*, C. 39, S. 1, 1997, Faigman- Wright, s. 69.

³⁰⁸ Faigman- Wright, s. 69. Bununla birlikte yazar her ne kadar Örselenmiş Kadın Sendromu'nu yeterince ampirik olmamakla eleştirse de öncelikle, teorinin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ev içi şiddet vakalarına dikkat çekmesi ve şiddet vakalarının görünürlüğünü artırarak devletin bu konuya kaynak ayırmasına sebep olmasını sendromun bazı yararları arasında saymaktadır. Yazara göre, sendromun Amerika'da tartışılmaya başlanmasıyla araştırmacıların dikkati yakın ilişkideki şiddet dinamiklerine yoğunlaşmıştır. Dahası, ona göre de sendromun ceza davalarında ileri sürülmesi, meşru savunma kurumunun eksikliklerine işaret etmiştir. Hukukun, şiddeti genel olarak erkek kavramı şeklinde ele alması nedeniyle birçok hukuk sisteminde davalı kadın, yargılama esnasında hem “muhtemel” bir saldırı olduğu durumda güç kullandığını hem de kullandığı gücün “orantılı” olduğunu kanıtlamak durumunda kalmaktadır. *Faigman*'a göre bu iki koşul yalnızca erkeklerin saldırganlarla savaştığına dair idealize inancın etrafında kökleşmiştir. Ancak, kadın fiziksel olarak kendinden iri olan bir erkeğe karşı mümkün olan “tek fırsatında” savunma yapabilecektir. Bu nedenle de kadın, erkeğin sert fiziksel şiddetine karşı öldürücü bir silah kullanarak karşılık verebilir. Çünkü çoğu kadın bu saldırıyı yumrukla savuşturamayabilir. Bkz. Faigman- Wright, s. 68, 69.

Ancak, örselenmiş bir kadının partnerinin zorlaması altında hareket ettiğini söylemek, onların partnerlerinden bağımsız ve kendi iradesi olmayan bireyler olduğunu söylemek birbirinden farklıdır³⁰⁹. Dahası, *Faigman* örselenmenin uzun süren bir durum olduğunu, kadının çoğu örnekte başka yollar denediğini ama tüm bunların sonuçsuz kaldığını; şiddet döngüsünün dayanılmaz bir noktaya geldiğini ve hayati tehlike yarattığını, “kurtulma” durumlarında dahi uzun yıllar devam edecek fiziksel ve psikolojik etkilerin bulunduğunu gözden kaçırmaktadır. Örselenme, tekil bir psikolojik veya fiziksel şiddet vakası sonrasında ortaya çıkmamakta; kadının hiçbir durumda şiddetten kaçamayacağı, kurtulamayacağı veya partnerinin manipülasyonuna uğrayacağı ön kabulüyle kadını zayıf ve kurban rolüne sabitleyen bir anlayış etrafında şekillenmemektedir.

İkinci olarak *Allard*, kadınların bu sendroma ilişkin delil ileri sürerken kendilerini zayıf, pasif ve korkak olduklarına, bir başka deyişle “normal” bir kadın olduklarına ikna etmeleri gerektiğini ifade etmiş ve ÖKS’nin kadınlara dair klişeleri yeniden ürettiğini belirtmiştir. Bu nedenle de belirtilen özelliklerden farklı davranan bir kadın, yargılama esnasında ÖKS ile ilişkilendirilmeyecek; örneğin pasif, nazik, iyi “beyaz” kadın bu savunmayı ileri sürerek korunmayı hak ederken “siyah” kadının kötü, güçlü ve dominant imajı onun bu savunmayı öne sürerek korunmasını hak etmeyecektir³¹⁰. Çünkü bu kadının otoriter, ahlaksız olarak kabul edilen imajı ve davranışları “normal” kadından sapmakta ve eylemleri öğrenilmiş çaresizliğe dayandırılmamaktadır³¹¹. Kuramın toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreten normatif normal kadın tanımları, “öteki” kabul edilen kadınlar için geçerli olmadığından ÖKS pasif olarak kategorize edilmeyen siyah kadınları dışlamaktadır³¹².

Allard, ÖKS’deki kadın karakterizasyonunda kadınlar hakkında duygusal olmak, itaatkâr olmak, en küçük bir kriz anında kolay heyecanlanmak, pasif, erkeğe bağımlı ve merhametli olmak gibi klişelerin yer aldığını ve bunların toplumun “normal” bir kadının nasıl olması gerektiğine dair kabul ettiği geleneksel normlarını yansıttığını iddia

---

³⁰⁹ Shaffer, s. 20.

³¹⁰ Sharon Angella Allard, “Rethinking Battered Woman Syndrome: A Black Feminist Perspective”, *UCLA Women’s Law Journal*, C.1, S. 191, 1991, s. 193, 194.

³¹¹ Allard, s. 204.

³¹² Allard, s. 205. Aborjin kadınların, örselenmiş kadın sendromu ile ilgili mahkemelerde karşılaştığı benzer zorluklar bakımından bkz. Stubbs-Rowenna Tolmie, s. 150 vd.

etmektedir³¹³. Geleneksel heteroseksüel kadınlık mefhumlarıyla uyumlu olmayan güçlü, yetkin, saldırgan ve cinsel olarak aktif kadınlar, "öğrenilmiş çaresizlik" tasavvurlarına uymadıklarında gerçekte örselenmiş kadın sendromu standartlarına uyuyor olsalar bile yargı mercileri nezdinde sendromla ilişkilendirilmeyebilmektedirler³¹⁴.

Benzer şekilde *Ammons*, örselenmiş kadın profilinin beyaz, orta sınıf, edilgen, zayıf ve bir şiddet anında kontrolünü kaybederek suç işleyen kadın olduğunu; tipik örselenmiş kadınla aynı fizyolojik ve sosyolojik özellikleri yansıtmayan diğer kadınların meşru savunma iddialarının olumsuz etkilenebileceğini ifade etmiştir. Siyah kadınların halihazırda zaten şiddet eğilimli olduğuna, beyaz kadınlar gibi pasif veya fiziksel olarak zayıf olmadığına ilişkin yaygın ön yargılar, siyah kadınların mağduriyetinin görece önemsiz kalmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle sanık, jüriyi eylemlerinin makul olduğuna, ölüm veya ciddi bedensel zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya olduğuna ve başka bir kaçış yolu olmadığına ikna edememekte ve söz konusu kadınlar diğer kadınlar gibi Örselenmiş Kadın Sendromu'nun meşru savunma davalarındaki olası başarısından yeterince yararlanamamaktadırlar³¹⁵. Çünkü jürinin de toplumun sahip olduğu örselenmiş kadınlara ilişkin belli başlı yerleşik düşüncelere sahip olduğu ve sanığın "örselenmiş kadın tipolojisine" uymadığı durumlarda mahkemede dezavantajlı konuma düştüğü belirtilmektedir³¹⁶.

Stubbs ve Tolmie, finansal olarak bağımsız, birkaç kez evi terk etmiş, daha önce kendisine şiddet uygulayan partnerine karşılık vermiş ve kendini savunurken onun kolunu kırmış, silah çekmiş bir kadının "tipik pasif örselenmiş kadın" profiline uymadığı için Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin kriterleri sağlayamadığını belirtmişler ve ÖKS'nin pasif, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı bir kadın profili yarattığını iddia etmişlerdir³¹⁷. Örselenmiş kadının, kendisine uygulanan şiddete edilgen bir şekilde

---

³¹³ Allard, s. 196. Benzer şekilde bkz. Ferraro, s. 113; Shaffer, s. 13-14.

³¹⁴ Ferraro, s. 125, 126.

³¹⁵ Ammons, s. 1018, 1019, 1070-1072.

³¹⁶ Russell, s. 21; Yazar, yine de sendromun, standarttan fazla sapmayan birçok kadın sanık için gerçekten yararlı olduğunu belirtmekte ve araştırmaların örselenmiş kadın sendromunun, kadınlar hakkındaki yaygın yanlış inançlarla savaşmada yardımcı olduğunu ve toplumun şiddet konusunda tutumlarının yavaş yavaş değişmeye başladığını ifade etmektedir. Bkz. Russell, s. 56, 57.

³¹⁷ Stubbs-Tolmie, "Falling Short of the Challenge?", s. 737; Partnerlerinin şiddetine karşılık veren kadınların diğer örselenmiş kadınlara oranla meşru savunma için partnerlerini öldürdüklerine jüriyi ikna etmekte güçlük çektiklerine ve daha ağır hüküm giydiklerine ilişkin araştırma için bkz. Schuller- Rzepa, s. 657-669.

katlanan “başına geleni hak eden” kurban idealinden saptığı durumlarda, bu riskin daha fazla arttığı belirtilmekte; bir kadın ne kadar çok öfke veya saldırgan eğilimler sergilemişse, alkol veya uyuşturucu kullanımıyla ilgili sorunlar yaşamışsa, suç faaliyetlerine karışmışsa veya daha özgür bir profil çizmişse mahkemelerde Örselenmiş Kadın Sendromu’na dayalı savunmanın o kadar riskli olabileceği ifade edilmektedir³¹⁸.

Üçüncü olarak *Stark*, Örselenmiş Kadın Sendromu’nun indirgemeci olduğunu belirterek sendromu, kadının potansiyel olarak alçaltıcı bir temsili olarak görmektedir. Yazar, şiddet uygulayan partnere öldürücü tepki vermekle yargılanan bir kadının bulunduğu durumlarda, kadının şiddet içeren eylemlerinden veya erkeğin davranışlarının mağdur psikolojisi üzerindeki etkisinden ziyade, şiddet uygulayan kişinin zorlama ve denetimini vurgulayan alternatif bir savunma çerçevesi kullanmasını önermektedir. Böylece kadınların hakkaniyet talebinin temelini, kadına dair psikolojik değerlendirmeler ve toplumsal damgalamalar yerine yapısal eşitsizlik, kadınların sistematik olarak ezilmesi ve tahakküm altında kalmasına dayandırmanın; odak noktasını erkeğin kadının özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaları, zorlayıcılığı ve denetimine kaydırmanın daha faydalı olacağını belirtmektedir³¹⁹.

Ancak, daha önce de belirtildiği üzere örselenen kadın pasif bir şekilde yaşayacaklarını beklememektedir. Onu çaresiz bırakan bireysel durumlar yine toplumsal faktörlerden kaynaklanmaktadır. Kadın ilişkiden kaçmak için zaten birçok yol denemiş ancak bunlardan sonuç alamamıştır. Siyah veya “öteki” kadınların daha az hukuki güvenliğe sahip olduğu gerçeği ise Örselenmiş Kadın Sendromu’na özgü bir eksiklik olarak değerlendirilmemeli siyah veya “öteki” kadınların daha az hukuki güvenliğe sahip olmasının da yapısal bir eşitsizlik olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. ÖKS, meşru savunmanın kurumunun tarihsel olarak üzerinden temellendirildiği ataerkil yapının sorgulanmasını ve liberal hukukun eşit olmayan bireylere nötr yaklaşan normlarının bireyler arasındaki yapısal eşitsizlikleri perçinlediğine işaret etmektedir.

ÖKS’nin ceza davalarında kullanılmasına yönelik eleştiriler beş temel başlıkta toplanabilmektedir. İlk olarak, *Faigman*, partnerlerini öldürdükleri olaylara ilişkin

---

³¹⁸ Shaffer, s. 25;

³¹⁹ Evan Stark, “Re-Presenting Woman Battering: From Battered Woman Syndrome to Coercive Control”, Albany Law Review, C. 58, S. 4, 1995, s. 975 vd.

davalarda olayın özellikleri ile geleneksel meşru savunma kavramları arasındaki uyumsuzlukların farkında olan örselenmiş kadınların kendilerini meşru savunma doktrininin sınırları içine sokmak için Örselenmiş Kadın Sendromu üzerine sosyal bilim araştırmalarını kullanmalarını eleştirmektedir. Bu doğrultuda ona göre cezai kovuşturmalarda meşru savunma iddiasına başvurulduğunda, davanın koşulları, geleneksel meşru savunma modeline tam olarak uymadığında sanık, olayın aslında gerekli tüm şartları içerdiğine mahkemeyi ikna etmek amacıyla, Örselenmiş Kadın Sendromu hakkında kanıt sunmaya çalışmaktadır³²⁰.

Faigman, Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin yasal analizlerde erkeğin fiziksel saldırıları ile örselenmiş kadının öldürücü tepkisi arasındaki zaman aralığının öneminin genellikle göz ardı edildiğini; erkeğin saldırının kadını sürekli bir korku haline sokması nedeniyle savunma eylemi ne zaman gerçekleşirse gerçekleşsin örselenmiş kadınların haklı bulunduğunu böylece meşru savunma doktrininin “yakın tehlike” şartını neredeyse sonsuz bir zaman aralığına kadar genişletmeye çalıştıklarını iddia etmiştir³²¹. Bununla birlikte, sanığın davranışları değerlendirilirken kullanılan “makul insan” ölçütünde katı objektif bir standart yerine sanığın sübjektif özelliklerinin ölçüsüz bir biçimde dikkate alındığını belirtmektedir³²².

Faigman'a göre her ne kadar Örselenmiş Kadın Sendromu içeren davalar, çok katı ve mekanik bir biçimde uygulanan geleneksel meşru savunma doktrininin sorgulanmasını sağlasa da sendrom teorisi, genel olarak katıdır ve örselenmiş kadınlara dair yeni yerleşik fikirlerin oluşmasına neden olmaktadır. Ona göre davalarda Örselenmiş Kadın Sendromu yerine kadının, öldürme eyleminden önce içinde bulunduğu bireysel durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu katılıktan kaçınmak için mahkemeler, özellikle kadını şiddet içeren ilişkilerde kalmaya zorlayan ekonomik ve sosyal faktörlere ilişkin güvenilir ampirik bulguları delil olarak kabul etmeli, kadının kendisine geçmişte şiddet uygulandığına ve öldürücü tepkinin verildiği anda şiddet uygulayan partnerin kendisini

---

³²⁰ Faigman, s. 622-623. Örselenmiş Kadın Sendromu'nun meşru savunma vakalarında kanıt olarak kullanılması için yeterli olmamakla eleştiren *Faigman* dahi bu teorinin geleneksel meşru savunma standartlarının katı ve biçimci uygulamasını gözler önüne serdiğini ifade etmektedir. Bu tür bir uygulama oldukça soyut bir makul kişinin ne yapacağını göz önünde bulundurarak örselenmiş kadının partnerine saldırısını çevreleyen şiddet geçmişi, partnerinden ayrılmasını engelleyen sosyal ve ekonomik baskılar gibi özel koşulları haksız yere görmezden gelmektedir. Bkz. Faigman, s. 643.

³²¹ Faigman, s. 631.

³²² Faigman, s. 625.

öldüreceği algısına ilişkin ifadelerini dikkate almalı ve araştırmalıdır. Böylece, meşru savunma eyleminin makullüğünü belirleyen standartlar yine nesnel kalacak ancak sanığın içinde bulunduğu tüm özel durumlar dikkate alınmış olacaktır³²³.

Ancak *Faigman*, mahkemeleri ve akademisyenleri örselenmiş kadın sendromunu uygulayabilmek için geleneksel meşru savunma doktrininin temel şartlarını terk etmeye çalışmakla suçlarken hukuk normlarının oluşturulmasında ve uygulamasında hakim olan eril bakış açısını görmezden gelmektedir. Geleneksel meşru savunma hükümleri, erkekler arası şiddeti temel alan sınırlı durumları temel almakta; bu hükümlerin mekanik ve katı pozitivist bir yorumu da örselenen kadınların durumunun görmezden gelinmesine neden olmaktadır. Örselenmiş Kadın Sendromu'nun gündeme gelmesi ve mahkemelerde meşru savunma iddialarında delil olarak ileri sürülmesi hem meşru savunma öğretisinin yapısını sorgulamakta hem de koşulların mekanik bir yorumundan uzaklaşarak olayın özelliklerini içine alan bir kavrayış önermektedir.

Küçüktaşdemir, Örselenmiş Kadın Sendromu'nun meşru savunma koşulları açısından değerlendirmesinin yapılmasını “zorlama bir yorum” ve insanın yaşam hakkına ilişkin etik değerin aşınması olarak nitelendirmiş ve buradaki meselenin suç genel teorisi vasıtasıyla çözülebilecek sorunlar olmayıp devletin aile içi şiddeti önlemedeki başarısızlığının eseri olduğunu ifade etmiştir³²⁴. Ancak, erkek bakış açısı meşru savunma yasasına nüfuz ettiği için orantılılık, geri çekilme, tehlike ve zararın yakınlığı kavramları da bu bakış açısıyla geliştirilmiştir³²⁵. Dahası, bize göre asıl meşru savunmaya ilişkin koşulların mekanik yorumu ve kurumun temellerinin eril deneyimlere dayandığının görmezden gelinmesi, insan yaşamına ilişkin etik değerlerin aşınmasını teşkil etmektedir.

Üçüncü olarak, ÖKS'nin sanığın eylemlerini açıklamak için mahkemenin kadının sendrom sahibi olduğuna inanmasına neden olacak şekilde şiddet geçmişinin kullanılmasına bir gerekçe olarak gösterildiği ve böylece sanığa empatiyle bakılmasına sebep olunduğu iddia edilmektedir. Kadınlar bu şekilde “örselenmiş kadınlık üzerinden cinayet isnatlarından paçayı sıyrabilmektedir”. Dahası bu görüşü savunanlara göre ceza

---

³²³ Faigman, s. 644, 646, 647.

³²⁴ Özgür Küçüktaşdemir, “Ceza Hukukunda Örselenmiş Kadın Sendromu”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, 2015, s. 568, 571.

³²⁵ Mather, s. 569; Stubbs, “Battered Woman Syndrome”, s. 268.

hukukunun “*sendromlaşarak*” suçlar açısından kişisel sorumluluğun reddedilmesine ve yasal yetki olmaksızın cebir yoluyla düzen kurulmasına müsaade etmeye yol açılmaktadır³²⁶.

Ancak, sendromun kullanılması kadınların içinde bulunduğu tarihsel eşitsizliğin somut bir biçimini vurgulayarak, yakın partnerleri tarafından kendilerine uygulanan şiddetin biçiminin anlaşılmasını sağlamak için önem arz etmektedir. Sendromun, tarihsel olarak halihazırda kadınlar aleyhine uygulanmış bir yasanın yaygın biçimde içinde buldukları durumu görece ve kapsayacak şekilde yorumlanmasını sağlamak adına kullanılması amaçlanmaktadır. Meşru savunma kurumu, erkek deneyimleri üzerinden temellendirildiği ve örneğin kadının kocasının kendisine evlilikleri boyunca uyguladığı psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddeti kapsamına almadığı için sendrom, her geçen gün biraz daha ağırlaşan şiddet sarmalı içinde ölüme yaklaşan kadının özneleşme sürecinde kendini savunma eylemini açıklamaktadır.

Dördüncü olarak *Dressler*, Örselenmiş Kadın Sendromu bahane edilerek kadının kendisine şiddet gösteren partnerinin hayatı üzerinde sonsuza kadar ahlaken bir hak iddia edebilmesinin kabul edildiğini iddia etmektedir. Çünkü ona göre, kadın bu hakkını sonsuza uzayan bir süreçte her an kullanabilir. Dahası, bu tür davalarda örselenmiş kadın partnerini genellikle karşılaşmasız biçimlerde örneğin erkek savunmasız biçimde uyumaktayken öldürülmektedir. Ona göre bu sendrom nedeniyle bir insanın hayatının istendiği gibi “harcanması” durumu aklanmakta ve yanlış yapan bir kişinin adeta bir sinek gibi ezilmesine veya çöp gibi atılmasına müsaade edilmektedir³²⁷. Yazara göre, kadının kendisine hayatı boyunca şiddet uygulayan partneri üzerinde hak iddia ettiğini ve bunun ahlaken kabul edilemeyeceğini savunulurken örselenmiş kadınların durumunda erkeğin şiddetin her türlüünü uygulayarak kadının hayatı üzerinde tahakküm kurduğunun ve adeta onu objeleştirerek kendisine tabi kıldığının görmezden gelinmesi dikkat çekicidir.

Ancak ilişki boyunca bir şiddetin döngüsünde ve hayati bir risk içinde yaşayan kadının kendini savunarak partnerini öldürdüğü durumda kadının değil şiddet uygulayan

---

³²⁶ Russell, s. 23. Yazar, aktardığı bu görüşlere katılmamaktadır.

³²⁷ Joshua Dressler, “Battered Woman Who Kill Their Sleeping Tormenters: Reflections on Maintaining Respect For Human Life While Killing Moral Monsters”, *Criminal Law Theory: Doctrines of the General Part* içinde, Ed. Stephen Shute- A. P. Simester), Oxford University Press, New York 2005, s. 271.

erkeğin “sinek gibi ezilen” taraf olduğunu iddia etmek yaygın bir çelişkiyi yansıtmaktadır. Ancak, bir kimsenin uzun süreli psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddete tahammül etmesi ve bunu kabullenmesine ilişkin görüşün sorgulanması gerekmektedir. Şiddetin bu şekilde kategorik olarak reddi ve her ne kadar sistematik biçimde şiddet uygulamış olursa olsun şiddet uygulayıcısının “ahlaken” şiddeti hak etmediğinin iddia edilmesi, şiddet tehdidi altında olmayan kimselerin bu türden bir tehlike altında olmamalarının rahatlığını yansıtan bir görüştür. Dahası, bu türden bir görüş şiddeti kategorik olarak bir başka deyişle bütünüyle reddederken aslında ezenin tahakkümünü aklamaktadır.

Sheehy ve arkadaşları, meşru müdafaa doktrininin öldüren örselenmiş kadınları kapsayacak şekilde genişletilmemesini, bu tür suçluların önündeki engellerin yalnızca yasalar olmadığı şeklinde açıklamaktadır. Örselenmiş kadınların onlara şiddet uygulayan partnerlerini meşru savunma amacıyla öldürebileceklerine dair bir ön yargı bulunmaktadır. Bu ön yargı ilk olarak kadının yakın tehlike algısı veya kullanılan gücün gerekli olup olmadığı, ikinci olarak da kadının şiddet içeren bir ilişkiyi neden sürdürdüğüyle ilgili toplumdaki yaygın yanlış inanışlar üzerinde toplanmaktadır. Bunlar daha önce de değinildiği üzere kadınların şiddetten hoşlanmaması, minimum insan özsaygısı göstermedeki yetersizliği ve pasifliği, evliliğe ve yakın ilişkilere dair uyuşmazlıkların ev içine ait meseleler olduğu ve iki kişi arasında özel olarak çözülmesi gerektiğine dair yaygın inanışlardan oluşmaktadır³²⁸. Kadına dair bu ön kabullerin altında aslında kadının ev içi şiddeti kabullenmesine ilişkin beklenti yatmakta; kendisine uzun yıllar şiddet uygulayan partnerine tepki vermesi ve onu kendini korumak için de olsa öldürmesi toplumsal açıdan kabul görmemektedir³²⁹.

Wells ise meşru müdafaa savunmasının uzun süreli şiddet içeren ilişki bağlamında kadınlar tarafından kullanılmasını engelleyen şeyin meşru savunma tanımından çok onun kurgusu olduğunu belirtmektedir. Bu anlayışın arkasında yalıtılmış, erkek erkeğe şiddetin bir görüntüsü yatmakta; kronik, döngüsel ve çoğu zaman kaçınılmaz olan ev içi şiddet, bu paradigmanın dışında kalmaktadır³³⁰.

---

³²⁸ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 375.

³²⁹ Stubbs-Tolmie, “Falling Short of the Challenge?” s. 736.

³³⁰ Wells, s. 272.

Russell, örselenmiş kadın sendromunun çift taraflı bir kılıç olduğunu ifade etmekte; bir “sendrom” olarak gündeme geldiği için ÖKS ile mahkemelerde örselenmiş kadınların durumunun daha etkili, kabul gören ve inandırıcı bir delil yoluyla belgelendiğini ancak bir yandan da sendromun kadınların psikolojik bozukluklarının bulunduğuyla ilişkin yanlış kanıyı gündeme getirebileceği ihtimalinin de dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir³³¹.

Son olarak, mahkemede örselenmiş kadına özel bir makullük değerlendirmesi yapılmasının kadınların zayıf yönlerine vurgu yaparak toplumsal cinsiyet yargılarını güçlendirebileceği ve karşı karşıya kaldıkları koşullardan ziyade kim oldukları ve toplumda neyi temsil ettiklerine göre değerlendirilebilecekleri de iddia edilmiştir³³². Ancak Örselenmiş Kadın Sendromu, tam tersine karşı karşıya kaldıkları koşulları ve onları çevreleyen durumları yansıtmak için bir araç olarak kullanılmakta; böylece örselenmiş kadınların içinde bulunduğu kendine özgü durum vurgulanmaktadır.

Dahası, kadınlara özel bir hukuka uygunluk savunmasının cinsiyetler arası eşitlik sağlama konusunda tam tersi yönde etki göstereceğini savunan yazarlar bulunmaktadır³³³. Ancak daha önce de bahsedildiği üzere ÖKS, meşru savunma düzenlemelerini silikleştirmekten ve kadınlara özel bir hukuka uygunluk sebebi yaratmaktan ziyade kadın ve özellikle örselenmiş kadınların durumunun kendine özgü niteliklerini ve yasaların eril yapısını sorgulatmaktadır.

Ev içi şiddet ve yakın partner şiddetine dair artan farkındalığa rağmen, pek çok insan örselenmiş bir kadının neden ilk şiddet olayından sonra bu ilişkiyi bitirmediğini, polisi aramadığını, aile üyeleri veya diğer yakınlarından yardım istemediğini, partnerine karşı sessiz kaldığını, sağlık kurumlarına başvurmadığını anlamakta güçlük çektiğini belirtmektedir. Örselenmiş kadının bu ilişkiyi neden sürdürdüğü anlaşılacağı için, kadın hakkında onun “akıl hastası” veya “mazoşist” olduğu, kocasını her şiddet olayından önce “kışkırttığı” için dayak veya psikolojik baskıdan sorumlu olduğu, durumunu adli makamlara haber vermediği için başına gelenleri hak ettiği gibi mitler yayılmaya devam

---

³³¹ Russell, s. 99.

³³² Russell, s. 127. Yazar bahsettiği bu görüşe katılmamaktadır.

³³³ Russell, s. 208. Yazar bahsettiği bu görüşe katılmamaktadır.

etmektedir³³⁴. Buna göre kadın birtakım mazoşistik özellikler taşıdığı için şiddet gördüğü ilişkide kalmaya devam etmektedir³³⁵. Bu yaygın yanlış fikirlere göre örselenmiş kadının durumunda iki ihtimal bulunmaktadır: Kadın ya yalancı ya da hastalıktır. Her ihtimalde de kendisine şiddet uygulayan partnerinin yanında kalma ve ona karşı ölümcül güç kullanma kararında makul ve mantıklı hareket etmemektedir³³⁶. Dahası, genellikle kolluk kuvvetlerinin ev içi şiddet olaylarına doğru ve zamanında müdahale yaptığı düşünülürken, kadın polise başvurmadığı zamanlarda suçlanmaktadır³³⁷.

Ancak, sendromun toplum ve yargı bakımından en faydalı yönlerinden biri de yanlış inanışlar ve mitler konusunda insanları bilgilendirmek olup sendroma ilişkin uzman tanıklığıyla sağlanan kanıtlar da, örselenmiş kadınlar hakkında kamuoyunda yer alan mevcut mitleri ortadan kaldırırken aynı zamanda sanığın neden hayatını korumaktan başka alternatif görmediğini açıklamak bakımından önem arz etmektedir³³⁸. ÖKS'nin mahkemelerde kullanılırken her örselenen kadın için kişiselleştirilmiş bir değerlendirme yapılmasının yanında ÖKS'ye ilişkin genel bilgilere de yer verilmesiyle bu yaygın mitlerin her tekil vakada kadının meşru müdafaa savunmasının önüne geçilmesini sağlamaktadır.

---

³³⁴ Griffith, s. 161, 162; Bruce Robertson, "Battered Woman Syndrome: Expert Evidence in Action", *Otago Law Review*, C. 9, S. 2, 1998, s. 282.

³³⁵ Albert R. Roberts, "Introduction: Myths and Realities Regarding Battered Women", *Helping Battered Women: New Perspectives and Remedies* içinde (Ed. Albert R. Roberts), Oxford University Press, New York 1999, s. 7.

³³⁶ Shaffer, s. 7.

³³⁷ Kultgen, s. 840.

³³⁸ Russell, s. 23.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU VE MEŞRU SAVUNMA

A. GENEL OLARAK

Anglo Sakson hukuk sisteminde kadının yakın tehlike algısının makullüğünü açıklamak için Örselenmiş Kadın Sendromu'nun kullanılması genellikle Örselenmiş Kadın Sendromu şeklinde bir ayrı savunmanın var olduğu yanılıgına ve örselenmiş kadınların kendilerini savunmak için benzersiz bir hakları olduğuna dair yanlış bir inanca yol açarak eleştirilmiştir. Bu eleştiri temelini, şiddet veya istismarın tek başına bir cinayeti haklı çıkarmadığı fikrinden almaktadır³³⁹. Ancak, Örselenmiş Kadın Sendromu'nun kendisi bir hukuka uygunluk sebebi değildir. Bu sendrom delili ile iddia edilen savunma, meşru savunma olduğundan ortaya koyulması gereken şey, olay sırasında kadının makul bir şekilde hayatının yakın bir tehlikede olduğunu algılayıp algılamadığıdır. Bu nedenle, tek başına şiddet geçmişi öldürücü güç kullanımını haklı çıkarmazken kadının yakın bir ölüm tehlikesi veya büyük bedensel zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu makul bir şekilde algıladığını ortaya koyarak meşru savunma iddiasına olanak sağlamaktadır³⁴⁰.

---

³³⁹ Thyfault, s. 495.

³⁴⁰ Rebecca D. Cornia, "Current Use of Battered Woman Syndrome: Institutionalization of Negative Stereotypes About Women", UCLA Women's Law Journal, C. 8, S. 1, 1997, s. 101; Thyfault, s. 495; Mihajlovich, s. 1259; Bates, s. 920; Elisabeth Ayyıldız, "When Battered Woman's Syndrome Does Not Go Far Enough: The Battered Woman As Vigilante Elisabeth", The American University Journal of Gender, Social Policy & the Law, C. 4, S.1, 1995, s. 143. Bununla birlikte, bazı yazarlar örselenmiş kadın sendromunun kullanılarak kadınların, kendilerine uzun süredir şiddet uygulayan partnerlerini öldürmelerinin meşru savunma düzenlemelerine uydurulmasını eleştirmektedir. Çünkü bu şekilde, meşru savunma düzenlemelerinin temelinde yatan ahlaki muhakeme modeli sorgulanmamakta ve durum var olan koşullara uydurulmaya çalışılmaktadır. İlkeler etiği üzerine kurulu meşru savunma yasası, ahlaki akıl yürütmeye kadın bakış açısını barındırmamaktadır. Bu nedenle hukuk, yasadaki tehlikenin yakınlığı koşulu sağlanmamış olsa da kadının kendini koruma kapsamında birini öldürmeye zorlandığına ilişkin ihtimali göz ardı etmektedir. Çünkü altta yatan geleneksel etik, bir başkasını öldürmenin ahlaki açıdan yanlış olduğunu dikte eder. İlkeler etiği, yapısı itibarıyla gerçekten öznel değerlendirmelere izin vermez. İlke önce gelir ve öznelliğe ancak ilkeye uyduğu ölçüde izin verilir. Geleneksel kendini savunma senaryosu, ikisinden birinin ölmesi gereken bir durumda, saldırganın öldürülmesinin mi yoksa sanığın öldürülmesinin mi ahlaki açıdan daha kabul edilebilir olduğunu seçmemizi gerektirir. Sanığın eylemleri, yalnızca meşru savunma unsurlarına sıkı sıkıya bağlı kalındığında etik ve dolayısıyla haklı meşru savunma olarak değerlendirilecektir. Yetkililerin mümkün olan ilk fırsatta müdahale ettiği tek seferlik bir saldırı/savunma varsayımı, dayak yiyen tipik bir kadının karşılaştığı sorunu asla ele almayan bir ilkeyle sonuçlanır. Aslında, bu nedenlerle meşru savunmanın geleneksel unsurları mantıklı değildir ve bir defalık saldırı/savunma ve yetkililerin müdahalesini içermeyen durumlara adaletli bir şekilde uygulanamaz, çünkü bu gibi durumlara uymamaktadır. Bkz. Kochan, s. 103 vd.

Belirtildiği üzere örselenmiş kadın ve erkek arasındaki fiziksel eşitsizlik, kadının olası saldırı anında kendini savunmasını hem mantıksız hem de yüksek ihtimalle başarısız kılacağından kadın, partnerini örneğin o uyurken veya sarhoş olduğu bir anda öldürmektedir. Ancak, kadının kendini saldırılardan kurtarmak için herhangi başka bir olasılık bulunduğuna inanmadığı ve tek yol olarak gördüğü bu durum, önleyici saldırı olarak kabul edilmektedir³⁴¹. Kadının bir saldırıyı savuşturmak için *güç kullanımının gerekli olduğuna haklı bir biçimde inanması koşuluyla*, kendisini savunmak için saldırganı harekete geçmeden önce tepki vermesinin meşru savunmaya dayanmasına engel olmayabileceği belirtilmektedir³⁴².

Ancak, *Robertson* makullük koşulunun aranmasının önleyici saldırıların, meşru savunma olarak nitelendirilmesi ihtimalini dışarıda bırakmadığını ifade etmektedir³⁴³. *Stubbs ve Tolmie*, kadının erkekle çoğu durumda göğüs göğüse çarpışarak kendini koruma olasılığı düşük olduğu için önleyici saldırılar yoluyla (örneğin bir sonraki şiddet atağına kadar silah veya kesici aleti hazırlayarak) kendini savunmalarının normal olduğunu belirtmektedirler³⁴⁴. Bize göre de, kadının bu tür bir hazırlık yaparak şiddet atağını beklemesi önleyici savunma olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü kadının yaşadığı şiddet zaten yıllardır devam eden kümülatif bir şiddettir. Bu şiddetin derecesi genellikle ilişkinin devam ettiği yıllar boyunca artmakta ve ölümle sonuçlanmaktadır. İlişki süresince kadın şiddetin zirve yaptığı özellikle fiziksel şiddetin derecesinin arttığı atakların geleceğinden emindir. Örselenmiş bir kadının şiddet geçmişi, şiddet ataklarının durduğu anlarda veya *Walker*'ın balayı dönemi olarak adlandırdığı fazlarda dahi psikolojik şiddetin kendini hissettirmedeği hiçbir anın olmadığını ve fiziksel şiddetin de sürekli kendini tekrar ettiğini göstermektedir. Bu tür bir ilişkide şiddet aralıksız devam etmekte, bu nedenle de şiddetin kümülatif ve topyekûn tek bir şiddet süreci olarak ele alınması gerekmektedir. Dolayısıyla kadının örneğin silahı ve kesici aleti hazır bulundurarak bir sonraki şiddet atağını beklemesi önleyici savunma değil şiddetin devam ettiği bir anda yapılan savunma hareketi olarak değerlendirilmelidir. Örselenmiş Kadın Sendromu'nun ceza davalarında kullanımını bize göre kadınların şiddet geçmişlerini

---

³⁴¹ Claire de Than-Russell Heaton, *Criminal Law Fourth Edition*, Oxford University Press, Hampshire 2013, s. 274, 275.

³⁴² Nicola Monaghan, *Criminal Law Fifth Edition*, Oxford University Press, Hampshire 2018, s. 383.

³⁴³ Robertson, s. 281.

³⁴⁴ Stubbs-Tolmie, "Falling Short of the Challenge?", s. 733.

kümülatif ve tek bir şiddet olayı olarak ele alınması ve meşru savunma koşullarının uygulanabilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Bazı yazarlar, öldürücü güç eğer kadının şiddet gördüğü anda kullanılmışsa ceza davalarında Örselenmiş Kadın Sendromu'nun ileri sürülmesinin gerekli olmadığını iddia etmekte ve yalnızca fiilen devam eden bir şiddet anı haricindeki öldürme olaylarının bu sendrom dahilinde öldürmeyi açıklamak için kullanıldığını vurgulamaktadırlar. Bu kapsamda, geleneksel veya karşılaşmalı bir meşru savunma iddiasında bulunurken şiddet ve şiddetin etkilerini ele almaya gerek bulunmamaktadır³⁴⁵. Ancak, karşılaşmalı meşru savunma olaylarında da özellikle kadının şiddet gördüğü anda neden kaçarak kendini korumadığı ve öldürme eyleminin gördüğü şiddetle orantılı olup olmadığı bağlamında Örselenmiş Kadın Sendromu'nun ileri sürülmesi önem arz etmektedir.

B. AMERİKAN CEZA HUKUKU VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU

I. Amerikan Ceza Hukuku'nda Meşru Savunma

Amerikan Hukuk Enstitüsü tarafından ilk kez 1962'de ilan edilen ve o günden beri birçok eyaletin ceza kanunlarına temel oluşturan *Amerikan Model Ceza Yasası'nın* (*American Model Penal Code*) meşru savunmaya ilişkin §3.04 (1) hükmünde *savunma yapan kişi şayet mevcut olayda kendisine yöneltilen hukuka aykırı güç kullanımına karşı kendini korumak amacıyla güç kullanımının "derhal" gerekli olduğuna inanıyorsa* bunun hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Yasa'nın §3.04 (2) b hükmünde *öldürücü güç kullanımının, ölüm, ciddi bedensel yaralanma veya kuvvet veya tehdit kullanılarak cinsel ilişkiye zorlamaya karşı kendini korumak için böyle bir gücün gerekli olduğuna inanıyorsa* hukuka uygun olduğu belirtilmiştir³⁴⁶.

Bir eylemin haklı olup olmadığı değerlendirilirken meşru savunma bakımından asıl mesele, makul insan ölçütünde göz önünde bulundurulan objektif anlayış ile yakın tehlike ölçütündeki sübjektif anlayış arasında bir uzlaşma noktası bulmaktır. Bu

---

³⁴⁵ Biggers, s. 9.

³⁴⁶ American Law Institute, Model Penal Code, 1984, [Model Penal Code](#), (E. t: 26.12.2022)

kapsamda jürinin kadının eylemi gerçekleştirdiği andaki algısı konusunda ikna edilmesi gerekmektedir³⁴⁷.

Amerikan Ceza Hukuku ve Türk Ceza Hukuku arasında meşru savunmanın koşulları bakımından bazı farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle “yakın tehlike” kavramı ve savunmanın makullüğü kapsamında incelenen “makul insan” ölçütleri Türk Ceza Hukuku’na yabancıdır. Anglo Sakson hukuk sistemi açısından saldırgan olmayan bir kişi, saldırganın yakın zamanda hukuka aykırı bir güç kullanacak olmasına karşı kendisini korumak için böyle bir güç kullanmasının gerekli olduğuna makul bir şekilde inanıyorsa bir başkası üzerinde bu gücü kullanması hukuka uygundur. Hukukta, saldırıda bulunan ve savunma yapanın çatışan haklarını düzenlenirken denge, savunma yapanın lehine bozulmuş durumdadır³⁴⁸. Bununla beraber spesifik olarak öldürücü gücün kullanımı, kişinin yalnızca saldırganın hukuka aykırı ve yakın öldürücü güç kullanımını önlemek için gerekli olduğuna makul bir biçimde inanılan durumlarda hukuka uygundur³⁴⁹.

II. Örselenmiş Kadın Sendromu Açısından Genel Olarak Geleneksel Meşru Savunma Düzenlemeleri

Meşru savunma doktrininde herhangi bir değişikliğin gerekli ve hatta arzu edilir olup olmadığı meselesi, bu yasaların yazımında bir sorun olup olmadığının değerlendirilmesinden geçmektedir. Örselenmiş Kadın Sendromu’nun olduğu olaylarda uygulamanın mantıksız birtakım sonuçlara neden olması ve bu sonuçların nadiren değil sürekli ortaya çıkması, düzenlemelerin kusurlu olduğunu göstermektedir³⁵⁰. Örselenmiş kadınların partnerlerini öldürdükleri davalarda özellikle “tehlikenin yakınlığı ilkesi” meşru savunma iddiasına mantık dışı bir engel teşkil etmekte; çatışma dışı durumlarda partnerlerini öldüren önemli sayıda örselenmiş kadın mağdurun haksız yere dezavantajlı duruma düşmesi de meşru savunma doktrinindeki yanlışın sadece sezgisel olmadığını

---

³⁴⁷ Russell, s. 117-119.

³⁴⁸ Than- Heaton, s. 270.

³⁴⁹ Joshua Dressler, *Understanding Criminal Law*, Matthew Bender & Company, Inc., B. 7, 2015, s. 166.

³⁵⁰ Jeffrey B. Murdoch, “Is Imminence Really Necessity? Reconciling Traditional Self-defense Doctrine with The Battered Woman Syndrome”, *Northern Illinois University Law Review*, C. 20, S.1, 2000, s. 198.

ortaya koymaktadır³⁵¹. *Murdoch* bu durumu “meşru müdafaa yasası özünde çok temel şekilde kusurludur” şeklinde ifade etmektedir³⁵².

Daha önce *Gillespie*'in meşru savunma yasalarının sosyotarihsel açıklamasını yaparken konuya ilişkin düzenlemelerin, bir kişinin yabancı tarafından aniden saldırıya uğradığı durum veya eşit durumdaki iki kişi arasındaki anlaşmazlık veya kavganın kontrolden çıkması olarak iki durumu temel aldığı ifade ettiğinden söz etmiştik. Bu durumlar, geleneksel meşru savunma yasaları açısından makul görünse de örselenmiş kadınların durumunu çevreleyen koşullar burada bahsedilen “yasal olarak savunulabilir şiddet” anlayışıyla çelişmektedir³⁵³. Çünkü, örselenmiş kadınların karşı karşıya kaldığı şiddet devamlılık arz etmekte ve bir yabancı tarafından değil yakın partner tarafından uygulanmaktadır³⁵⁴.

Geleneksel meşru savunma yasalarının “zamanı dar bir biçimde kavraması” nedeniyle partnerinin saldırı hareketi ile kadının verdiği yanıt arasındaki gecikme, “tehdidin yakınlığı” koşuluna gölge düşürebilmektedir³⁵⁵. *Lavallee v. R.* kararında bir Kanada Yüksek Mahkemesi yargıcının belirttiği üzere “ilk hukuka aykırı saldırı ile davalının tepkisi arasında önemli bir zaman aralığı varsa sanığın meşru savunma yerine intikam amacı güttüğünden şüphelenme eğilimi doğmaktadır”³⁵⁶.

Dahası, *Allard*, mahkemede meşru savunma iddiasında bulunmak için, sanığın ciddi bedensel zarar veya ölüm "yakın" tehlikesi içinde olduğuna "makul" olarak inandığının gösterilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu inancın makul olması için, zarar tehdidinin yakın olması gerekmektedir. Ancak, geçerli yakınlık ve makullük tanımları örselenmiş kadının deneyimlerini dışlamaktadır. Yargılama esnasında Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin deliller ileri sürüleliyorsa kadının partnerinin geçmişte uyguladığı şiddet ve istismara ilişkin deliller öldürme eylemiyle ilgisiz olduğu gerekçesiyle kabul edilmeyecektir.³⁵⁷.

---

³⁵¹ Murdoch, s. 205, 206.

³⁵² Murdoch, s. 206.

³⁵³ Schuller-Vidmar, s. 276.

³⁵⁴ Schuller-Vidmar, s. 276.

³⁵⁵ Schuller-Vidmar, s. 276.

³⁵⁶ *Lavallee v. R.* 21022, 1 SCR 852, 1990, s. 115.

³⁵⁷ *Allard*, s. 193.

Meşru savunma hukukunun geleneksel ataerkil yapısı, toplumsal cinsiyet rolleriyle birleştiğinde, yargıçların ve jüri üyelerinin örselenmiş bir kadının davranışını makul olarak değerlendirme yetisi de sınırlanmaktadır. Tam da bu nedenle Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin uzman tanıklığı, jürileri ikna etmede fark yaratarak eylemin meşru savunma kapsamına girdiğinin anlaşılmasında yardımcı olmaktadır³⁵⁸. Bu nedenle Amerika'da ceza yargılamasında Örselenmiş Kadın Sendromu hakkında uzman tanıklığı uygulaması yaygınlaşmış, uzmanın konuya ilişkin görüşünün jüriyi bu sendromu yaşayan kadının neden örselenmemiş bir kişiden ve hatta örselenmiş bir erkekten farklı davranabileceği konusunda eğitebileceği ve böylece jüriye, partnerini öldürdüğü sırada kadının neden kendisini yakın bir tehlike içinde algıladığına ilişkin bir temel sağlayabileceği belirtilmiştir³⁵⁹.

Bununla birlikte, ÖKS ilgili uzman tanıklığının mahkemeler tarafından kabul ediliyor olması, tek başına meşru savunma koşullarının gerçekleştiğinin kabulünü sonuçlamamaktadır. Sanığın savunma anına ilişkin algısının makul olup olmadığını değerlendirmesine yardımcı olmak için sendromla ilgili kanıtlar kabul edilmekte ancak pek çok durumda jüri, sanığın iddiasını geleneksel meşru savunma hukuku açısından değerlendirirken yakınlık standardını içerecek şekilde savunma eyleminin gerekli olup olmadığını yine geleneksel standartlara bağlı kalarak araştırmaktadır³⁶⁰.

Bu noktada önemle belirtmelidir ki *Osland v. R* davasında vurgulandığı üzere Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin delillerin, kadının eylemini hukuka uygun kılmada yeterli olmayıp bunların yargılama konusu olaydaki vakıalar ve ilgili yasal düzenlemelerle bağdaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle, Örselenmiş Kadın

---

³⁵⁸ Allard, s. 193; Stubbs-Tolmie, "Falling Short of the Challenge?", s. 711. Bununla birlikte, bazı yazarlar öldürme eylemini gerçekleştiren kadında ÖKS olup olmadığına ilişkin bilirkişi görüşü almanın bazı durumlarda tehlikeli sonuçlara yol açabileceğini ifade etmektedirler. Çünkü kadın, ÖKS'ye ilişkin kriterleri sağlamıyor ancak öldürme eylemi meşru savunma eyleminin şartlarını sağlıyor **olabilir**. Yargılama esnasında ÖKS'ye fazla ağırlık vermek davranışın gerekli ve makul olduğu o şartlarda meşru savunma koşullarının sağlanıp sağlanmadığının gözden kaçırılmasına neden olabilmektedir. Bkz. Sheely- Stubbs-Tolmie, s. 386. Benzer şekilde, uzun yıllar şiddet gören kadının örselenmiş kadın profiline uyduğunu kanıtlamadığı durumlarda örselenmiş kadın sendromuna ilişkin bilirkişi görüşünün yargılamada kabul edilmemesinin kadının meşru savunma iddiaları için zararlı sonuçlar doğurabileceği; mahkemelerin ÖKS'yi sanığın davranış ve olay anındaki algılarını aydınlatan bir delil türü olarak değil eğer meşru savunma iddialarından faydalanmak istiyorlarsa tüm şiddet gören kadınların uyması gereken bir standart olarak ele aldıkları belirtilerek ÖKS'ye ilişkin tereddütler dile getirilmiştir. Bkz. Bess Rothenberg, "We Don't Have Time for Social Change", s. 783.

³⁵⁹ Hatcher, s. 26.

³⁶⁰ Murdoch, s. 205-207.

Sendromu'nun varlığı suç isnadına yönelik bir savunma olmayıp tek başına sorumluluktan kurtulmayı sağlamamakta; ceza yasalarındaki mevcut düzenlemelerle ilişkilendirilmek durumundadır³⁶¹.

Yakın aile ilişkisi içinde olan kişiler bakımından meşru savunma hakkının sınırlandırılmasının nedeni aile düzeninin korunmasına ilişkin kaygıdan ibaret olup aile içinde bir kişinin kayda değer bir menfaati ihlal edildiğinde birlikteliğe saygı gösterme yükümlülüğünün devam ettiği; sürekli kötü muamele hallerinde ise bu yükümlülük yerine genel meşru savunma hükümlerinin devreye girmesinin gerektiği kabul edilmektedir³⁶². Aileyi korumak, kadının hayatını, vücut ve cinsel dokunulmazlığını korumaktan daha mühim görüldüğünden ve kadının toplumsal konumunun devamlılığı aile kurumunun devamlılığı için önem arz ettiğinden, adalet sistemi meşru savunma düzenlemesini sürekli şiddet halini göreceğ biçimde esnetmek konusunda isteksiz davranmaktadır.

III. Amerikan Ceza Hukukunda Meşru Savunma Koşullarının Örselenmiş Kadın Sendromu'na Uygulanması

a. Yakın Tehlike

Örselenmiş bir kadının şiddet uygulayan partnerini öldürdüğü koşullar, genellikle yakın tehlikeye dair meşru savunma hukukundaki standart anlayışı yansıtmamaktadır. Çünkü bu vakalarda kadın, partneri uyurken, sırtı dönükken, dikkatsizken veya başka bir şekilde ortada devam eden şiddet olayı yokken, alkollü olduğu için bilinci yerinde değilken, dikkatini televizyona vermişken eylemini gerçekleştirebilmektedir³⁶³. Bu türden bir eylem, kadın o anda tehlike içinde olmadığından veya görünürde bir yakın tehlike olmadığından doğrudan akıl dışı olarak kategorize edilmektedir³⁶⁴. Çünkü, bu kavrayış, meşru savunma hükümlerinin sınırlı ataerkil yapısını yansıtmakta ve kadının eylemini ilk bakışta klasik meşru müdafaa savunma içerisine yerleştirememektedir.

Örneğin *State v. Norman* davasında Kuzey Karolina Yüksek Mahkemesi, yıllarca süren taciz ve şiddeti, öldürme tehditlerini ve öldürücü gücün kullanılmasından önceki

---

³⁶¹ McMahan, s. 24.

³⁶² Melik Kartal, *Meşru Savunmanın Hukuki Esası Bağlamında Gerekliklik ve Orantılılık*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 169-171.

³⁶³ Allard, s. 193; Stubbs, "Battered Woman Syndrome", s. 268.

³⁶⁴ Allard, s. 193.

saatlerde şiddetin belirgin bir şekilde tırmandığını gösteren savunma kanıtlarına rağmen sanığın suçun işlendiği sırada acil bir fiziksel tehlide ilişkin kanıt sunamaması nedeniyle meşru savunma iddiasının kabul edilmemesine ilişkin karar onanmıştır³⁶⁵. Karara göre yargıç ve jürinin sanığın kendisini yakın bir tehlike içinde olduğuna dürüst bir biçimde inandığı ve dolayısıyla partnerinin öldürülmesinin gerekli olduğu, sanığın bu doğrultudaki inancına temel oluşturan hallerin “makul bir kişinin” de zihninde böyle bir inancı oluşturmak için yeterli olduğu, sanığın kendisini büyük bir bedensel zarar veya ölümden korumak için gerektiği kadar güç kullandığı konularında ikna olması gerektiği anlaşılmaktadır³⁶⁶.

Bu nedenle özellikle, partnerleri kendilerine fiziksel şiddetin uygulanmadığı esnada bir başka deyişle eşzamanlı olarak herhangi bir şiddet atağı yokken ve fakat yeni atakların beklendiği zaman diliminde savunma hareketinin yapıldığı ve öldürücü gücün kullanıldığı vakalar açısından meşru savunma tartışması önem arz etmektedir³⁶⁷. Ancak, yüzleşmeli vakalar bakımından da tehlike, öldürücü gücün orantılılığı bakımından göz önünde bulundurulacağından yakın tehlike koşulunun her iki meşru savunma türü açısından irdelenmesi gerekmektedir.

Anglo Sakson hukuk sisteminde saldırının yakınlık şartına yönelik muameleler de farklılık göstermektedir. Bazı yargı bölgeleri, çok yakında gerçekleşecek bir saldırının varlığını ararken bazıları “yakında” gerçekleşecek bir saldırı veya savunma hareketinin “derhal” yapılması gerekliliğini koşul olarak aramaktadır³⁶⁸. Bazı mahkemeler ve hukukçular, derhal saldırı yapılmasını şart koşan kuralların, savunan tarafından uygulanan gücün makul olmasının, onları darp edenlerle olan geçmişleri yüzünden şiddete uğrayan kadınlar veya genel olarak kadınlar için dezavantaj yarattığını; yakınlık koşulunun aksine derhal saldırı gerekliliğinin bu faktörlerin dikkate alınmasına izin vermediğini belirtmektedirler. Bu nedenle her ne kadar çoğu mahkeme iki kavramı

---

³⁶⁵ State v. Norman, 89 N.C. App. 384, 366 S.E.2d 586, 1988.

³⁶⁶ Russell, s. 119.

³⁶⁷ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 45-46; Çalışma boyunca, “imminent” kavramı “yakın”, “immediate” kavramı değişimli olarak kullanılmak üzere “acil, derhal” olarak çevrilmiştir.

³⁶⁸ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 50.

değişken şekilde kullansa da bu görüşü savunanlar, derhal yerine yakınlık koşulunu savunmaktadırlar³⁶⁹.

"Acil tehlike", kişinin savunma gücü uyguladığı zaman ile zararın meydana gelmesini beklediği zaman arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Burada, savunma gücü kullanıldığında hukuka aykırı saldırganlığın o anda mevcut veya "eli kulağında, yakın" olması gerekmektedir. Buna karşılık, acil tehlike söz konusu olduğunda savunma gücünün uygulandığı zaman ile tehdit edilen zararı önlemek için kullanılması gereken zaman arasındaki ilişki ele alınır. Burada tehlike, acil tehlikede olduğu duruma göre daha uzak bir gelecekte meydana gelmektedir³⁷⁰.

Beklenen hukuka aykırı saldırının yakın veya derhal olması yerine savunma gücünün "derhal gerekli" olmasını şart koşan Model Ceza Kanunu, her iki duruma da uyum sağlamak ve savunma gücünün kullanıldığı zaman ile saldırı zamanı arasındaki ilişkiyi ele alan bir standart benimseyerek savunma gücünün kullanıldığı anda gücün hukuka aykırı zararın önlenmesi için kullanılmasının zorunlu olmasını temel almaktadır³⁷¹.

Bununla birlikte bazı yazarlar, gereklilik şartı temel alındığında yakınlık kavramının adeta gereklilik şartı için bir ihtiyaç niteliğinde veya onun bir faktörü şeklinde ele alındığını ancak bazı gereklilik hallerinde yakınlık şartının sağlanmadığını belirtmektedirler. Bu bahsedilen son hallerde yakınlık gerekliliğe ayrılmaz bir unsur olarak hizmet etmemektedir³⁷². Buna karşılık, savunma gücünün yalnızca yakın bir zararı engellemek için kullanılmasına izin veren bir standardın kabulü de yakın zararı, savunma hareketinin gerekli olması ve hukuka aykırı zararın "hemen" ortaya çıkmasını gerektireceği için bu kavramı bağımsız bir gereklilik gibi ele almaktadır. Bu nedenle böyle bir standardın kabulü halinde, mevcut durumdaki savunma gücü, zararı önlemek için son fırsatı temsil etse bile, gecikmeli hukuka aykırı saldırıyı önlemek için gerekli savunma gücüne izin vermeyecektir³⁷³.

---

³⁶⁹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 64, 65.

³⁷⁰ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 66.

³⁷¹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 67.

³⁷² Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 67.

³⁷³ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 67, 68.

Schopp ve arkadaşları, örselenmiş kadınlar açısından da geçerli olmak üzere tüm meşru savunma vakaları için “derhal gereklilik” ölçütünün kabul edilmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır. Bu yoruma göre, örselenmiş kadın sanıklar, karşılaşmanın olmadığı vakalarda savunma hareketinin gelecekteki bir saldırıyı engellemek için derhal gerekli olduğunu doğru bir şekilde algıladıklarını ortaya koyabildikleri takdirde hareketleri hukuka uygun kabul edilmelidir. Yazarlara göre örselenmiş kadınların durumuna en uygun düşen zamansal yorumu “derhal gereklilik” şartı sağlamakta; kadınlar bu şarta uyum sağladıklarını ise ancak Örselenmiş Kadın Sendromu’na ilişkin uzman tanıklığı ile ortaya koyabilmektedirler³⁷⁴.

Rosen, "zorunluluk kavramından bağımsız bir yakınlık kavramının önemi olmadığı" sonucuna varmıştır. Yazar, yakınlık çok uzun yıllardır meşru savunmanın ayrılmaz bir parçası olduğu için başarılması oldukça zor görünse de yakınlık ve zorunluluk çatıştığında yakınlığın, zorunluluğa alan bırakarak ortadan kalkması gerektiğini dahası zorunluluğun mantıksal açıdan yakınlık ile muhakkak ilintili olmadığını belirtmektedir³⁷⁵. Zorunluluk, araç sonuç ilişkisini temel alarak “belirli bir amacın gerçekleştirilmesinde vazgeçilemeyecek bir şey” anlamını ihtiva etmektedir. Saldırgan sanık, kendisine karşı savunmada bulunmadan sanığı her zaman öldürebilir ve ona ciddi bedensel zarar verebilir. Dolayısıyla zorunluluk, korunmak istenen çıkarla bağlantılıdır, yani, meşru savunma bağlamında, kaçınılması istenen zararın savunma eylemi olmadan meydana geleceği ölçüde bir eylem gereklidir³⁷⁶.

Walker, örselenmiş kadınlar tekrarlayan biçimde şiddete uğramamış bir kimseye göre genellikle yaklaşan tehlike ipuçlarına karşı aşırı *tetikte* olduklarından ve durumun ciddiyetini *algılayabildiklerinden* meşru savunma iddiaları açısından yakınlık ve aciliyet ayırımının kritik olduğunu belirtmektedir³⁷⁷. Ona göre örneğin, partner uykusundan uyanıp fiziksel veya cinsel şiddet uygulamaya devam edebileceğinden veya aralarında çıkan küçük bir problem şiddetin sürekli olduğu bir ilişkide bir anda hayati bir noktaya

³⁷⁴ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 69.

³⁷⁵ Richard A. Rosen, “On Self-Defense, Imminence, and Women Who Kill Their Batterers”, North Carolina Law Review, C, 71, S. 2, 1993, s. 380 vd.

³⁷⁶ Yazar zorunluluğun ikinci bir özelliği daha bulunduğunu belirtmektedir. İstenen sonuca ulaşmak için mevcut olan tek seçenek savunmadır. Dahası, zorunluluk tanımının kendisinde olmayan bir doğal sonuç olarak, savunma gücü kullanılmasını gerektiren durumun, savunmanın yapıldığı kişi tarafından yaratılmış olması gerektirir. Bkz. Murdoch, s. 194, 195.

³⁷⁷ Walker, “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, s. 324.

ulaşabileceğinden, ev içi şiddet olaylarında yakın tehlike normal bir kavgada olduğundan farklı ve yeni bir anlam kazanmaktadır³⁷⁸.

Mihajlovich, örselenmiş kadın sendromunun ve sendroma dair uzman tanıklığının yüzleşmesiz meşru savunma davalarında savunma hareketi esnasında kullanılan öldürücü gücün orantılılığı ve örselenmiş kadının yaklaşan tehlikeyi algılamasının makullüğü konularında meşru savunma koşullarının yok sayılarak bunlarla kurumun etkisizleştirildiğini; kadının hareketinin hukuka uygun olup olmadığı yerine durumun ne kadar kötü olduğuna odaklanıldığını belirtmektedir³⁷⁹.

Anderson ve *Anderson* mahkemelerin, meşru savunma için yakınlık şartının “seyreltilmesine” ilişkin asıl korkunun örselenmiş kadınların kendi kendilerini koruyarak ihkak-ı hakta bulunmaları olduğunu iddia etmektedirler. Ancak onlara göre “yakınlık” standardını ve “makullük” gerekliliklerini dar yorumlayan mahkemeler, bu şekilde kadın sanıkların anayasal savunma haklarını reddetmektedirler³⁸⁰. Dahası, bazıları meşru savunma ilkelerinin sulandırılarak yakınlıktan ziyade zorunluluk şeklinde değerlendirilmesinin insanlara kendilerini koruma durumu gündeme geldiğinde öldürme yetkisi vereceğinden korkmaktadırlar. Ancak bunun olacağına inanmak, hata ilkesini göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, meşru savunma iddiasının değerlendirilmesinde, karşılık verilmesi gereken saldırının karşı tarafın eylemlerinden kaynaklanması esastır. Bu nedenle yakın tehlike yerine zorunda kalınan bir durumun temel alınması, meşru savunma dışına çıkılmasına neden olacaktır. Çünkü fail, savunmayı gerekli kılan durumu yaratmaktan sorumlu değildir³⁸¹.

Uykusunda bir insanın neden ve nasıl tehlikeli olabileceğini veya ufak bir uyuşmazlığın nasıl ölümcül boyutlara gelebileceğini anlamak şiddet ve istismarın hüküm sürmediği bir ev için zor görünse de şiddetin süregeldiği bir ilişkide kadının, daha önceki dayak olaylarından, partnerinin belli bir bakışından, bir kelimesinden, şiddet içeren bir

---

³⁷⁸ Walker, “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, s. 324.

³⁷⁹ Mihajlovich, s. 1271

³⁸⁰ Erich D. Andersen-Anne Read Andersen, “Constitutional Dimensions of the Battered Woman Syndrome”, Ohio State Law Journal, C. 53, S. 2, 1992, s. 404.

³⁸¹ Murdoch, s. 216, 217.

kavgada sıradan sayılabilecek bir itme, tekmeleme veya tokattan daha kötüsünün henüz gelmediğini anlayabileceği belirtilmektedir³⁸².

Partnerinin tehditleri, ses tonundaki en ufak bir değişiklik ve gelecekte gerçekleştireceği şiddete ilişkin söylemleri, dayak ilişkisinin bağlamı dışında değerlendirildiğinde yaklaşan şiddet, yakın tehlikenin meşru savunma bağlamındaki yasal tanımından çok uzak olarak görülebilir³⁸³. Ancak, kadın geçmiş deneyimlerinden de hareketle partnerindeki bu değişikliklerden veya onun söylemlerinden başına ne geleceğini anlayabilmektedir.

Bu doğrultuda yakınlık kavramının, kadınların ev içi şiddete tepki olarak giriştikleri savunma eylemleri açısından tamamen uygunsuz olduğu iddia edilmiştir. 1987'de *Zecevic v. DPP* davasında Avustralya Yüksek Mahkemesi, meşru savunma yasasını yeniden formüle etmiş ve savunma eylemi açısından saldırının "yakın" olup olmadığı değil gerekli olup olmadığı konusunda araştırma yapılmasına karar vermiştir³⁸⁴. *Zanker v. Vartokas* davasında, gelecekte belirsiz bir zamanda gerçekleşecek olan bir saldırının, eğer kaçınılmazsa "yakın" olduğuna, yani bu durumlarda kurbanın bunu engellemek için başka makul hiçbir yolunun bulunmadığına karar verilmiştir³⁸⁵.

State v. Leidholm davasında sanık, eşini uyurken bıçakladığında mahkeme kadının kendisini olası hukuka aykırı zararlara karşı korumak için öldürücü gücün gerekli olup olmadığına inandığına dair sübjektif bir standart kabul etmiştir³⁸⁶.

State v. Gallegos davasında uzun süreli fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet öyküsü bulunan kadın sanık, olay günü de partneri tarafından ağır fiziksel ve psikolojik şiddete uğramış, cinsel birlikteliğe zorlanmıştır. Saldırgan, çiftin çocuklarından birini de kemerle dövmüş ve gece silahını çıkararak şayet kadın ondan ayrılmaya kalkarsa kadını öldürmekle tehdit etmiştir. Sonrasında daha önceleri çok defa oldukça ağır ve ciddi şiddet olaylarının yaşandığı yatak odasına gelmesini emretmiş, kadın da o gece partnerini o yatakta yatarken öldürmüştür. Mahkeme sanığın meşru savunma iddiasında

---

³⁸² Walker, "Battered Women Syndrome and Self-Defence", s. 325, 326.

³⁸³ Bates, s. 931.

³⁸⁴ *Zecevic v. Director of Public Prosecutions*, 162 CLR 645, 1987.

³⁸⁵ Stubbs- Rowenna Tolmie, s. 143, 144.

³⁸⁶ *State v. Leidholm*, 334 N.W.2d 811, 1983

bulunabilmesi için görünen veya acil ve ağır bir bedensel zarar veya ölüm tehlikesinden korktuğunu göstermesi gerektiğini; ancak sanığın mutlaka o esnada tehlike olduğunu kanıtlamasına gerek olmadığını ifade etmiştir. Savunmanın aciliyetin kilit mesele olduğu bu davada New Mexico Temyiz mahkemesi sanığın tehlike korkusu açısından objektif ve sübjektif unsurlardan oluşan karma bir standart benimsemiş; sanığın zarar tehdidi algısının ve benzer durumlarda makul bir kişinin de meşru müdafaa içinde hareket edip etmeyeceğinin birlikte dikkate alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu tür bir ilişkide kadın sürekli bir "kümülatif dehşet" içinde yaşadığından devamlı olarak ev içi şiddete maruz kalan bir kişinin öznel algıları, meşru savunma eylemlerinin makul olup olmadığının belirlenmesi açısından özel önem arz etmektedir. Tehdit edici davranış veya taraflar arasındaki iletişim, tehlikenin yakınlığına ilişkin kadının algısının altını doldurabilecektir. Mahkeme, ev içi şiddet olaylarının kadın açısından yanılma payına mahal bırakmadan öngörülebilir kalıpları takip etme eğiliminde olduğunu; sarhoşluk veya kıskançlık gibi yinelenen uyarıların, erkeğin öfke patlamalarını kışkırttığını vurgulamıştır. Dışarıdan bakan biri için anlamsız olan söz veya jestlerin, şiddet veya istismara uğrayan kişi için yaklaşmakta olan fiziksel şiddeti gösterebildiği ifade edilmektedir. Bu nedenlerle, mahkemeye göre örselenmiş kadınların kendini savunmak için harekete geçmeden önce açık ve belirgin ölümcül bir saldırıyı beklemesini istemek, yalnızca gerçeği görmezden gelmeye neden olacaktır. Sonuç olarak mahkeme, geçmişteki şiddet olaylarına ilişkin kanıtların "*tehlikenin görünürdeki yakınlığıyla doğrudan ilgili olduğuna*" ve savunma hareketinin yapıldığı anda taraflar arasında çatışma olmayan durumlarda da meşru savunmanın mümkün olduğuna karar vermiştir³⁸⁷.

State v. Hundley davasında mahkeme, aciliyet teriminin kişinin derhal harekete geçmesini gerektirecek bir duruma gereksiz biçimde vurgu yaptığını ve uzun bir süre boyunca sanığa yönelen sistematik korku ve dehşet birikiminin doğasını göz ardı ettiğini tespit etmiştir³⁸⁸.

Meşru savunma yasaları genellikle bar kavgası gibi yüzleşmeye dayalı kavgalara dayandığından saldırının yakın olması koşulunu aramak, kişinin zamanından önce eyleme geçmemesini sağlamak için mantıklı olabilirken mağdurun şiddetin ne zaman

---

³⁸⁷ State v. Gallegos, 65 Wn. App. 230, 828 P.2d 37, 1992.

³⁸⁸ State v. Hundley, 236 Kan. 461, 693 P.2d 475, 1985.

tekrarlayabileceğini tahmin edebileceği “döngüsel şiddet ilişkileri” bağlamında mantıklı değildir. Doktrin, meşru savunma düzenlemelerini “erkek tipi kavga” standardına dayandırdığından kadınların tekrarlanan şiddet ve istismara tepkilerini meşru müdafaa kapsamında ele alamamaktadır³⁸⁹. Bu yasalar, meşru savunma için kullanılan gücün karşılıklı çatışmanın ortasında uygulanacağı varsayımını taşımaktadır³⁹⁰. Örselenmiş kadın sendromu da yakınlık konusunda katı bir görüşün, tekrar eden şiddet durumlarına uygulanamayabileceğini öne sürerek yakınlık şartının yeniden değerlendirilmesi yönünde özellikle Anglo Sakson hukukunda mesafe kat etmiştir³⁹¹. Aralarındaki şiddet deneyimlerinin derecesinin sürekli arttığını gören kadın, partnerinin onu bir gün öldüreceğine dair “sürekli bir korku halinde” yaşamaktadır³⁹². Kadın, eski deneyimlerinden ötürü partnerini terk etmeyi veya yardım aramayı denerse partnerinin neler yapabileceğini bilmektedir. Dolayısıyla, o anda bir fiziksel atak yaşamıyor olsa da hayatının tehlikede olduğunu farkındadır³⁹³. Çünkü onun durumunda tehlikenin yakınlığı “sürekli”dir³⁹⁴.

Bahsedildiği üzere Avustralya’da *Zecevic v. DPP* davası meşru savunma düzenlemesine ilişkin uygulamayı yeniden formüle etmiş ve saldırının “yakınlığını” artık teknik bir gereklilik olmaktan çıkarmıştır. Bu bağlamda, bir sanığın meşru savunma iddiasında başarılı olması için yakın bir saldırı tehlikesinin bulunduğunu ortaya koyması değil savunma eyleminin “gerekli” olduğunu göstermesi gerekmektedir³⁹⁵. Ancak her durumda, örselenmiş kadın, genellikle partnerini öldürmeden hemen önceki şiddet atağının veya son şiddet döngüsünün taraflar arasında herhangi bir diğer şiddet olayından öldürücü güç kullanılmasına neden olacak kadar farklı olduğunu ifade etmek zorunluluğu ile karşılaşmaktadır³⁹⁶.

People v. Garcia davasında iki erkek, sanık Garcia’ya nitelikli cinsel istismarda bulunup onu darp etmelerinin ardından geri dönüp tekrar saldırmakla tehdit etmiş, Garcia

---

³⁸⁹ Shaffer, s. 7; Stubbs, “Battered Woman Syndrome”, s. 267; Hatcher, s. 37; O’Donovan, s. 429.

³⁹⁰ Cheryl Regehr- Graham Glancy, “Battered Woman Syndrome Defense in Canadian Courts”, *The Canadian Journal of Psychiatry*, C. 40, S. 3, 1995, s. 130.

³⁹¹ Shaffer, s. 8.

³⁹² Easteal, s. 221.

³⁹³ Thyfault, s. 493, 494.

³⁹⁴ Easteal, s. 221.

³⁹⁵ Stubbs-Tolmie, “Falling Short of the Challenge?”, s. 733.

³⁹⁶ Griffith, s. 182.

eve giderek bir silah almış ve saldırganların peşine düşmüş, sonrasında onlardan birini bulup öldürmüştür. Mahkeme sonunda Garcia'yı meşru savunmadan yararlandırarak beraat ettirmiş ve bu dava kadınların meşru savunma davaları açısından bir dönüm noktası haline gelerek meşru savunma düzenlemesinin yorumunu önemli ölçüde değiştirmiştir³⁹⁷. Kaldı ki gelecekteki tehlikenin doğası, bu davadaki gibi yabancılar arasında değil, yakın partner ilişkisinin bulunduğu ve sürekli döngüsel şiddetin hüküm sürdüğü bir ilişkide çok daha fark edilebilir.

Walker ve arkadaşları, bu tür ilişkilerde kadının durumunu bir uçurumun kenarından itilmek üzere olan bir insana benzetmektedirler. Yakın teriminin, "olmak üzere" anlamını yansıtabilecek şekilde yeniden tanımlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Onlara göre kadın, uçurumdan aşağı itilmeden önce kendini savunmalıdır; yoksa bu, onu zarar görmekten korumada yetersiz olacaktır. Faillerin çoğu, özellikle aynı evde yaşıyorlarsa, kadını nasıl bulacaklarını ve ona zarar verme ya da öldürme tehditlerini nasıl değerlendireceklerini bildiklerinden tehlikenin yakınlığı kavramının ev içi şiddet durumları için yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir³⁹⁸.

Bu bağlamda *Mather*, benzer şekilde örselenmiş kadınların partnerlerinin kendilerine ağır ve ciddi şiddet uyguladığı bir olay esnasında veya olayın ardından kendilerine çok daha şiddetli bir dayak veya ölüm tehdidinde bulunmasından sonra onları öldürdüklerini belirtmektedir. Örselenmiş kadın, saldırganının davranışlarında bir şeylerin bu defa "farklı" olduğunu algılamakta ve tehditlerini yerine getireceğine inanmakta; bu nedenle o uyuduğunda veya arkasını döndüğünde harekete geçmektedir³⁹⁹.

Bir şiddet atağının da "devam etkisinin" bulunması mümkün olmakla birlikte, örselenmiş kadınların tekrar eden ve ciddi bir şiddet döngüsüyle mücadele etmesi gerekmekte; bu nedenle kadınlar şiddetin kümülatif etkilerine karşı daha duyarlı hale gelmektedirler⁴⁰⁰.

---

³⁹⁷ Mather, s. 565, 566.

³⁹⁸ Lenore E. Walker-Amanda E. Temares- Brandi N. Diaz- Giselle Gaviria, "Psychological Evaluation of Battered Women Who Kill in Self-Defense: A Review of 34 Cases", *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 2022, s. 2.

³⁹⁹ Mather, s. 565, 566.

⁴⁰⁰ Russell, s. 112.

Dahası, *Horder*'a göre saldırı ve savunma hareketi arasındaki zamansal gecikmenin kabul edilmemesi ile ilgili sorun, yasanın savunma hareketi için kişide hem öz denetim kaybı hem de anlık bir öfke patlaması olacağını varsaymasıdır. Buradaki anlık öfke patlamasıyla kişi savunma hareketini yaparak kendisine saldıran kişiye karşı adaleti sağlamaya çalışmaktadır. Ancak bahsedilen tarihsel varsayım, bütün meşru savunma eylemlerini içine alamayan kısır bir anlayışın ürünüdür. Ona göre bu anlayış, savunma hareketi yapan kişinin sakince eylemini gerçekleştirdiği durumları dikkate almamaktadır⁴⁰¹. Dolayısıyla, örselenmiş kadın dayak yediği anlardan birinde canına tak ettiğinde öfke patlaması yaşayarak partnerini öldürmeyip ertesi gün o uyurken onu öldürse de meşru savunma şartlarını sağlayabilecektir.

Ancak bununla beraber *Horder*, müşterek hukukta hareket ile buna verilen tepki arasında bir gecikme olamayacağına, bu olay özelinde erkeğin hareketi üzerine kadının öldürme hareketinin ani olması gerektiğine dair hiçbir zaman hukuki bir koşul bulunmadığını iddia etmektedir⁴⁰². Dolayısıyla böyle bir hukuki koşul da bulunmadığından ona göre, şiddetin süregeldiği bir ilişkide kadın bir kavga ve dayak olayından sonra örneğin partneri uyurken veya olayın ertesi günü partnerini öldürürse de sendrom kapsamında meşru savunma sınırları içinde kalabilecektir. Bu noktada bu görüşün de, kadının gördüğü şiddeti parçalara ayırdığını belirtmek gerekmektedir. Bu nedenle son şiddet atağı veya şiddet tehdidi tek başına ele alındığında bu atağın veya tehdidin üzerinden zaman geçtikten sonra savunma hareketi yapıldığında standart meşru savunma koşulları sağlanamayacaktır. Bize göre, erkeğin uzun yıllar kadına uyguladığı fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet kümülatiftir. Örselenmiş kadınların pek çoğunun erkek sarhoşken, uykudayken verdiği “gecikmiş” kabul edilen tepki aslında bardağı taşıran son damla olarak kabul edilen ve tepkiyle nedensel bağı olan son şiddet atağının üzerine verilmiştir⁴⁰³. Ancak bu şiddet atağı da şiddet döngüsünden tamamen bağımsız ve ayrı bir olay olarak değerlendirilmemeli, atağın sürekli şiddet halinin yalnızca bir bölümünü oluşturduğu dikkate alınmalıdır.

---

⁴⁰¹ Wells, s. 272.

⁴⁰² Wells, s. 271.

⁴⁰³ Wells, s. 271, 272.

Bununla birlikte, örselenen kadınların çoğu partnerleri tam da onlara şiddet uyguladığı sırada en azından bir defa onlara karşılık vermiş ancak böyle bir durumda çok daha ciddi şekilde zarar görmüşlerdir⁴⁰⁴. Dahası *Thyfault*, fiziksel güç eşitsizlikleri nedeniyle, kadının bir saldırı başlayana ve saldırganla göğüs göğüse mücadele etmesi gerekene kadar beklemesinin akıllıca olmayacağını ifade etmiştir⁴⁰⁵. Örselenmiş Kadın Sendromu'nun bulunduğu vakalarda kadının öldürücü güç kullandığı durumlardan biri de ağır şiddet olayının yaşandığı ikinci fazdaki kadar ciddi bir fiziksel şiddetin olmadığı, gerilimin tırmandığı birinci fazdır⁴⁰⁶. Çünkü kadının fiziksel şiddetin en ciddi ve ağır olduğu aşamada partnerine karşı koyması pek mümkün olmayabilir. Şiddet döngüsünün içinde fiziksel şiddetin en ağır olduğu aşamanın tekrar edeceğinden emin olan kadının, partnerinin sakin olduğu, barışmaya çalıştığı veya uyuduğu, daha pasif ve hazırlıksız olduğu bir anda öldürücü güç kullanarak kendini savunması daha mantıklıdır.

State v. Stewart davasında mahkeme bu görüşe paralel olarak, geleneksel meşru savunma hükümlerinin uzun süreli şiddete maruz kalan mağdurların durumuna uymayacağını vurguladıktan sonra kadının şiddet geçmişi ve partneriyle arasındaki fiziksel güç eşitsizlikleri nedeniyle “şiddete ara verildiği” bir anda savunma hareketini uygulaması gerekebileceğini ifade etmiştir⁴⁰⁷.

Sonuç olarak “yakın tehlike koşulu” geleneksel olarak olaydan hemen önceki veya olay sırasındaki koşullara odaklanmaktadır. Koşul, tekrarlanan şiddet hallerini veya geçmişteki ve gelecekteki tehditleri, bu şiddet biçiminin kümülatif zararlarını ve etkilerini dikkate almamaktadır. Bu nedenle söz konusu geleneksel yorum, şiddet içeren bir olaydan sonraki bir noktada veya şiddet içeren olaydan önceki tehdit döneminde savunma hareketi gerçekleştiren kadının meşru savunma iddiaları bakımından olumsuz sonuçlara neden olmaktadır⁴⁰⁸.

b. Ölüm veya Ciddi Yaralanma Tehdidi

---

⁴⁰⁴ Walker, “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, s. 325.

⁴⁰⁵ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 373.

⁴⁰⁶ Thyfault, s. 494.

⁴⁰⁷ *State v. Stewart*, 663 A.2d 912, 1995.

⁴⁰⁸ Jacqueline R. Castel, “Discerning Justice for Battered Woman Who Kill”, University of Toronto Faculty of Law Review, C. 48, S. 2, 1990, s. 237 vd.

Kadınların kendilerine şiddet gösteren partnerlerini öldürdükleri vakalarda ilişki içinde daha yüksek oranda ölüm riski içinde oldukları ve hatta yaşanan ilk şiddet olayının dahi ölüm veya ciddi yaralanma tehdidi içerdiği belirtilmektedir⁴⁰⁹. Kendisine saldıran partnerini öldüren kadın neden diğer zamanlarda şiddet gördüğünde eyleme geçmediğini ve kurtulduğunu ancak bu defa kendisi için yakın bir tehlike görerek eyleme geçtiğini açıklamak zorunda bırakılmaktadır⁴¹⁰. Ev içi şiddete dair kamusal kabulün ve görünmezliğin, kadının şiddet öyküsünü gölgeleme ve şimdiye kadar gördüğü şiddetten “sağ çıktığına” göre tehlikede olmadığına dair algı yaratma tehlikesi bulunmaktadır⁴¹¹. Ancak, hukuk kişiden ne şiddete tahammül göstermek zorunluluğunu ne de fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet görülen bir ilişkide kişinin ölmediğine tamah etmesini bekleyebilir.

Örselenmiş Kadın Sendromu’na maruz kalan bir kadın, ölüm veya ciddi yaralanma tehdidi altında olduğuna dair makul bir inanca sahip olsa da öldürücü güç kullanımının da makul olduğunu mahkemede açıklamadığı müddetçe partnerini öldürmesi meşru savunma kapsamında değerlendirilmemektedir. Bu ek koşul nedeniyle ölüm veya ciddi yaralanma tehdidinde dair korkusunu makul bir şekilde açıklayan koşullar, kadının kendisini korumak için niçin öldürücü güç kullanmayı gerekli bulduğunu açıklamadığı için meşru savunma iddiası sekteye uğrayabilmektedir⁴¹².

Uzun süre şiddet gören kadınların, partnerlerine karşı harekete geçmelerine sebep olan kırılma anı farklılık gösterebilmektedir. Bu dönüm noktası genellikle partnerlerinden gelen tehditlerin sıklaşması, bunların ciddiyetinin artması, gördükleri şiddetin sıklığının ve derecesinin artması veya örneğin şiddetin artık yakınları veya arkadaşlarının yanında görünür bir biçimde meydana gelmesi olabilmektedir⁴¹³.

c. Savunma Hareketinin Orantılılığı Bakımından Öldürücü Güç Kullanımı

⁴⁰⁹ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 35.

⁴¹⁰ Mangum, s. 603, 604.

⁴¹¹ Wells, s. 272.

⁴¹² Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 49.

⁴¹³ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 65.

Meşru savunma iddiasını değerlendiren mahkemeler, sanık kadının kullandığı kuvvetin miktarına bakmakta ve meşru savunma iddiasının haklı bulunması için kadının makul bir ölçüde kuvvet kullandığının tespit edilmesi gerekmektedir. Önceleri geleneksel meşru savunma doktrini içinde birçok mahkeme öldürücü olmayan bir güç kullanımına karşı öldürücü güç kullanımını kabul edilebilir ve makul bulmamaktaydı. Doktrinin bu yorumu, şiddete uğrayan ve daha fazla şiddet görmekle tehdit edilen kadınları, kendilerini savunmak için “silah” kullandıklarında meşru savunma iddiasında bulunabilme hakkından yoksun bırakmıştır⁴¹⁴.

People v. Bush davasında kadın, ilişki boyunca ağır şiddet görmüş ve şiddetli bir dayanın ortasında evi terk etmeye ve polisi aramaya çalışmıştır. Kadının bu çabaları partneri tarafından engellemekle kalmamış, kaçmaya çalışması partnerini daha fazla sinirlendirerek karısına ölüm tehditleri savurmasına neden olmuştur. Partnerinin tekme ve yumruklarını savuşturmaya çalışmış, daha sonra kadın, mutfak tezgahının üzerindeki bıçağı almış ve ölümcül bir bıçak darbesiyle onu bıçaklamıştır. Mahkemede jüri, sanığın gördüğü şiddet konusunda bilgilendirilmiş olmasına rağmen kadının karşılaştığı tehlikenin ciddiyetini değerlendirirken ihmalkâr davrandığı ve kendisini savunmak için “silaha” başvurduğu gerekçeleriyle onu birinci derece cinayetten suçlu bulmuştur. Kadının içinde bulunduğu durum, öldürücü güç kullanmasını haklı çıkarmamış ve bu dava, doktrine sıkı sıkıya bağlı kalındığında jürinin sistematik şiddet gören kadının içinde bulunduğu durumu hesaba katmadığını ve yüzleşmeli meşru savunma hali gibi klasik bir vakada bile öldürücü gücün kadın açısından olumsuz sonuçlanabileceğini göstermiştir⁴¹⁵.

Örselenen kadınlar uzun süre yumruk, tokat, boğma ve tekmelere maruz kalmakta; her şiddet olayında alet veya silah kullanılsa bile partnerlerinin elleri, yumrukları ve ayakları aslında tehlikeli ve potansiyel olarak ölümcül birer silah haline gelmektedir⁴¹⁶. Kadın da ölümcül şiddetin kullanıldığı bir ilişkide genellikle erkeğin onu silah olmadan da öldürebileceğinin ve silahsız da olsa fiziksel bir kavgada partnerinin kendisinden daha güçlü olduğunun bilincindedir⁴¹⁷. Silah kullanılmaksızın devam eden şiddet olaylarında kadına verilen zararın ciddiyeti düşünülürken söz konusu darp olayının birkaç farklı

---

⁴¹⁴ Russell, s. 119, 120.

⁴¹⁵ Russell, s. 120.

⁴¹⁶ Eastal, s. 221.

⁴¹⁷ Keegan, s. 269, 270.

şiddet türünü kapsadığını ve bazen saatlerce sürebileceğini de akılda tutmak önem arz etmektedir⁴¹⁸.

Meşru savunma düzenlemelerinin doktrinel şekli birbirine nispeten yabancı olan, kabaca eşit büyüklükte ve güçte iki saldırganın bir kerelik bir çatışma karşılaşmasına göre tasarlanmıştır⁴¹⁹. Silahsız saldırı tehditleri, doğası gereği, erkek saldırgandan daha az güçlü, fiziki yapı olarak daha küçük (ve muhtemelen daha az saldırgan bir cinsiyet rolü tarafından kuşatılmış) bir kadına yönelik silahlı saldırılardan daha az tehdit edici değildir⁴²⁰. *State v. Wanrow* davasında mahkeme, kadınların bir erkeğin üstün fiziksel gücü veya büyüklüğüyle mücadele etmek için silah kullanması gerekebileceğini ifade etmiştir⁴²¹.

Bu bağlamda müdahil olan iki tarafın orantısız büyüklüğü ve gücü mahkemeler tarafından dikkate alınmalıdır⁴²². Ayrıca, örselenmiş kadın, kendini savunmak için kendi vücudunu (örneğin yumruklarını, ayaklarını) kullanmanın, partnerini yalnızca daha öfkeli ve daha acımasız hale getirdiğini fark etmiş olabilir. Mahkemelerde bu nedenle de bir süredir, öldürücü güç kullanımına dair orantılılık iddiaları değerlendirirken tarafların büyüklüklerini, cinsiyetlerini, saldırının özellikle şiddetli doğasını ve saldırganın şiddet geçmişini dikkate alma eğilimi olduğu belirtilmektedir⁴²³.

Schopp ve arkadaşları, karşılaşmanın olduğu bir olayda partneri kavganın o aşamasında henüz öldürücü güç kullanmıyorsa kadının öldürücü güç kullanımını makul zemine oturtulmasının daha zor olabileceğini belirtmektedirler. Bununla birlikte, örselenmiş bir kadın, şiddet sırasında öldürücü olmayan gücün arttığı bir dayak örüntüsü yaşıyorsa, bu geçmiş, meydana gelen öldürücü olmayan saldırı anıyla bağlantılı olarak öldürücü gücün gelmekte olduğuna dair makul inanç için bir temel sağlamaktadır. Bu nedenle kadın, meydana gelen öldürücü olmayan kuvvet anına, şiddetin geçmişteki

---

⁴¹⁸ Gillespie, s. 52.

⁴¹⁹ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 372; Stubbs, “Battered Woman Syndrome”, s. 268, 269.

⁴²⁰ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 373.

⁴²¹ *State v. Wanrow*, 91 Wash. 2d 301, 588 P.2d 1320, 1978.

⁴²² Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 374.

⁴²³ Mather, s. 565. Benzer şekilde bkz. Biggers, s. 8.

tırmanma modeline ve güvenli alternatiflerin yokluğuna dair kanıtlar sunarak öldürücü savunma gücü kullanmanın gerekliliğine dair makul bir inancı destekleyebilecektir⁴²⁴.

Bununla birlikte, sürekli şiddet döngüsünün olduğu yakın partner ilişkileri açısından saldırının ölümcül olmadığı durumlarda da öldürücü güç kullanılabileceğine ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Amerikan Ceza Hukukunda ölüm veya ciddi yaralanma dışında hiçbir şeyin, bir başkasının hayatına son vermeyi, bir defalık karşı karşıya gelme karşılaşmalarında haklı göstermediği kabul edilse de devam eden bir ilişkide, bir kişinin artık ölümcül olmayan kaçınılmaz ve sürekli acıya tahammül etmesinin beklenemeyeceği bir nokta olabileceği de belirtilmektedir⁴²⁵.

d. Savunma Hareketinin Gerekli Olması

Pek çok kadın, kendilerini herhangi bir saldırı olmadıkları bir anda gerçekleştirdikleri savunma hareketleriyle korudukları, saldırıya uğramadan önce silahlandıkları veya şiddet durduğu esnada partnerlerini öldürdükleri için mahkemede meşru savunma iddiasında bulunamamaktadırlar⁴²⁶. Ancak, örselenmiş kadının partneri kişi hakkındaki özel bilgisi, bir saldırının kaçınılmaz oluşunu başkaları tarafından fark edilmeden çok önce öngörebilmesini sağlayabilmektedir⁴²⁷. Bu noktada, örneğin kadının kaçabilecekken veya başka bir yola başvurabilecekken neden öldürücü güç kullandığı ve dolayısıyla savunma hareketinin gereklilik koşulunu sağlayıp sağlamadığı tartışma konusu olmuştur.

Kaçma yükümlülüğü karşılıklı çatışmanın olmadığı durumlarda savunma hareketinin “kesinlikle gerekli” olduğu iddiasını baltalayabilmektedir. Çünkü bir saldırı başlamadan önce geri çekilme fırsatına sahip olduğu düşünölen sanığın güç uygulamadan zarar verme tehdidinden kaçınabileceği iddia edilebilecektir⁴²⁸. Ancak bu görüş, ev içi

⁴²⁴ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 74.

⁴²⁵ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 373.

⁴²⁶ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 372.

⁴²⁷ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 373; *Ewing*, uzun süre şiddete uğrayan birçok kadının yaşadıkları psikolojik işkenceden ötürü “akıllarını kaçırma” tehlikesiyle karşı karşıya kaldıkları noktada partnerlerini öldürdüklerini belirtmektedir. Bu türden bir psikolojik meşru savunma mağdurun sübjektif tehlike algısıyla tutarlı görünse de suçu daha düşük bir sorumluluk düzeyine indirebilir ancak öldürmeye karşı yasal bir savunma oluşturmamaktadır. *Ewing*'den aktaran Walker, “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, s. 324.

⁴²⁸ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 75, 76.

şiddet dinamiklerini göz ardı etmektedir. Bununla birlikte, artık Amerika’da yargı alanlarının çoğunda, meşru savunma için güç kullanmadan önce kaçma yükümlülüğü terk edilmiştir⁴²⁹.

Kaçma yükümlülüğü artık kabul edilmese de savunma hareketini yapan kişinin meşru savunma hükümlerinden faydalanabilmesi için saldırıyı başka bir şekilde defetme şansının kalmamış olması gerektiği kabul edilmektedir⁴³⁰. Bu nedenle, meşru savunma için güç kullanımının gerekli olduğuna makul olarak inandığı iddiasını desteklemek için, kadının bu defa da yasal alternatiflerin ya mevcut olmadığına ya da bunların etkisiz olduğuna makul olarak inandığını kanıtlaması gerekmektedir⁴³¹.

Örselenmiş kadın daha önce de değinildiği üzere geçmiş deneyimlerinden yola çıkarak genellikle ilişkiyi bitiremeyeceğini veya partnerinden uzaklaşamayacağını bilmekte; bunları gerçekleştirse dahi şiddetin sona ermeyeceğini öngörebilmektedir. Bu nedenle kadın kendini ölüm veya ağır bedensel zarar tehlikesi içinde görmekte ve *ona göre* tehlikeden korunmak için saldırıya karşılık vermekten başka çaresi bulunmamaktadır.

Kaldı ki, bir saldırının önceden fark edilmiş olması, kadının dışarı çıkmak veya polisi aramak gibi barışçıl yollarla saldırıyla başa çıkılabileceği anlamına gelmemektedir⁴³².

Amerika'da bazı yargı sistemleri, savunma hareketinin gerekliliğine dair makul inançtan ziyade yalnızca inancı gerektiren Model Ceza Yasası, hükmünü benimsemektedir. Diğer yargı bölgeleri, sanıkların bu gerekliliğe ilişkin inançlarını tamamen göz ardı ederek savunmayı fiili gereklilik durumlarıyla sınırlandırmaktadır⁴³³. Yargılama esnasında kadının savunmanın gerekliliğine dair makul bir inanca sahip olup olmadığını değerlendirilirken “makul bir insanın” neyi tehlike olarak algılayacağına dair kullanılan nesnel standart, yasaların ortalama bir kişiyi genellikle bir kadın olarak değil erkek olarak alması ve daha spesifik olarak genellikle şiddet geçmişine sahip biri olarak

---

⁴²⁹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 76.

⁴³⁰ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 372.

⁴³¹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 77.

⁴³² Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 373.

⁴³³ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 50.

ele almaması nedenleriyle beklentileri karşılamayacaktır. Bazı yazarlar, bu noktada daha sübjektif bir standart kullanılsa yani savunma eylemi yapma kararı verildiği anda sanığın bildiği her şeyi bilen biri hareket noktası olarak ele alınsa dahi dava esnasında uzman tanıklığı ileri sürülmeden örselenmiş kadının öldürme eyleminin makul olup olmadığının dışarıdan anlaşılmasının güç olacağını ileri sürmektedirler⁴³⁴.

Müşterek hukuktan Amerikan Ceza Hukukuna geçen tarihsel meşru savunma kuralına göre meşru savunma iddiasında bulunan bir kişinin ancak, fiziksel olarak “*sırtı bir duvara yasladıktan sonra*” yani son çare olarak ve hiçbir fırsat bulamadığında öldürücü güç kullanma izni bulunmaktaydı. Zaman içinde, bir kişinin ailesini ve mülkünü korumak adına “teslim olmamak⁴³⁵” için savunma yapmadan önce geri çekilme şansı varsa geri çekilmesi gerektiğine ilişkin gereklilik yumuşamıştır⁴³⁶. Ceza hukuku, bu prensiple erkeklerin ailenin ve evin tek koruyucusu olduğuna dair geleneksel rolünü tanıyan anlayışa atıfta bulunmaktadır⁴³⁷.

Anglo Sakson hukukunda "erkek adam doktrini"⁴³⁸ olarak adlandırılan bu doktrin, "insanın gereksiz yere birinin canını almasının karşısında güçlü bir kural olduğu kadar, korkakça ve küçük düşürücü bir rol oynamamaya karşı da bir siyasa olduğu" temelinden hareket etmekte ve genel olarak erkeğin, ailesini ve malını savunma hakkının bulunduğu kabul edilmektedir⁴³⁹. Sanığın öldürücü güç kullanmadan önce geri çekilme yükümlülüğü olduğuna ilişkin kural sanığın evini ve malını koruması gerektiği durumlarda bertaraf edilmiş ve bu hallerde sanığın bu saldırılara karşılık vermesi, geri çekilme veya kaçma yükümlülüğünün istisnası olarak meşru savunma kapsamında kabul edilmiştir⁴⁴⁰.

Daha sonra devlet, yalnızca evin içinde ve çevresinde değil, aynı zamanda savunanın yasal olarak orada olma hakkı olduğu sürece halka açık yerlerde de öldürücü güç kullanılmasına izin vermiştir. Bu prensip, geri çekilme geçerli bir seçenek olsa bile öldürücü gücü haklı çıkarmıştır⁴⁴¹. Keegan'a göre tıpkı bir erkeğin kendisini, ailesini ve

---

⁴³⁴ Walker, "Battered Women Syndrome and Self-Defence", s. 323.

⁴³⁵ "Stand his ground" ilkesi Türkçeye *teslim olmamak* şeklinde çevrilmiştir.

⁴³⁶ Keegan, s. 261.

⁴³⁷ Keegan, s. 261.

⁴³⁸ "True Man Rule Doctrine" Türkçeye *erkek adam doktrini* şeklinde çevrilmiştir.

⁴³⁹ Regehr- Glancy, s. 130.

⁴⁴⁰ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 374.

⁴⁴¹ Keegan, s. 261.

evini bir saldırganla karşı korumak için kendini yetkili hissetmesi gerektiği gibi, kadınların da şiddet uygulayan bir partnere karşı güç kullanmakta haklı görülmesi gerekirken bu doktrinler, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olduğundan kadınlar için durum erkekler için olduğu kadar yalın ve berrak değildir⁴⁴².

Kuralı çevreleyen politika, başlangıçta bir kişiyi tehlikeli bir durumdan korkakça kaçmak zorunda kalmaktan korumayı amaçlamaktaydı⁴⁴³. Erkek adam doktrini, bir erkeğin bulunmaya hakkı olduğu yerleri özellikle de bulunmaya en çok hakkı olan yeri yani evini temel almaktaydı⁴⁴⁴. Erkeklerle ailelerini ve evlerini koruma hakkı tanınmışken kadınların bulunmaya en çok hakları olan yerden, yani evlerinden kaçıp gitmelerini beklemek doğru olmayacaktır. Evini ve malını koruyan erkeğin hareketleri meşru savunma kapsamında kabul edilirken örselenmiş kadının kendisini korumak için ona şiddet uygulayan partnerini öldürmesinin meşru kabul edilmemesi de haklı olarak eleştirilmelidir. Örselenmiş Kadın Sendromu delilleri ile yapılan savunma, kadınların gerçek deneyimlerinin yargılamalarda dikkate alınmasını sağlayarak cinsiyete dayalı meşru savunma uygulamasını tartışmaya açmayı hedeflemektedir⁴⁴⁵. Evini ve malını koruyan erkeğin savunma hareketi, meşru savunma yasaları açısından istisna kabul edilerek zamanla kural haline gelmiş ve günümüze ulaşmıştır. Ancak Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan partnerini öldüren kadınların meşru savunma kapsamına alınması, geleneksel meşru savunma hükümlerinin esnetilmeye çalışıldığı gerekçesiyle reddedilmektedir. Tarihsel meşru savunma yasaları yalnızca erkekler söz konusu olduğunda esnetilmekte; kadınlar söz konusu olduğunda ceza hukuku düzenlemelerinin yapısı bahane edilerek örselenmiş kadınlar ceza hukuku korumasının dışına itilmektedir.

Bilinmeyen bir saldırganla karşılaşan kişiler her zaman saldırının yapıldığı yere fiziksel olarak bağlı değildir. Halka açık yerlerde, yerinde duran bir kişi, evine çekilme veya daha şiddetli bir çatışmadan kaçınma fırsatına da sahiptir. Bu vakadaki saldırı daha yakın gibi görünse de, kendini korumak için kuvvete ihtiyaç duyması, muhtemelen şiddete uğramış kadınların şiddet uygulayan partnerleriyle sürekli olarak mücadele

---

⁴⁴² Keegan, s. 262.

⁴⁴³ Keegan, s. 264.

⁴⁴⁴ Keegan, s. 266.

⁴⁴⁵ Regehr- Glancy, s. 130.

etmeleri için gerekli olandan daha azdır⁴⁴⁶. Kadının evinden daha fazla geri çekileceği bir yer yoktur⁴⁴⁷. Bu nedenle, geri çekilme görevi benzer şekilde aile içi şiddet bağlamında dışlanmalıdır⁴⁴⁸.

Amerika’da geri çekilmeye dair koşulu hala bünyesinde barındıran yargı alanlarında dahi fail, meşru savunma iddiası yapmasına neden olan saldırıya kendi evinde uğruyorsa koşul bertaraf edilmektedir. Bu nedenle, özellikle evde meydana gelen saldırıları içeren, örselenmiş kadınların gerçekleştirdiği meşru müdafaa vakalarının çoğunda sanığın geri çekilme yükümlülüğünün olmadığı belirtilmektedir⁴⁴⁹. Bu bağlamda, *Lavallee v. R* davasında bir yargıcın belirttiği üzere kendini savunmak veya çatışmadan geri çekilmek üzerine yapılan doktrinel tartışma, bir kişinin kendini savunmak yerine evini terk etmesini gerektirmemektedir. Kadının yaşadığı ev, ilişkinin zorlayıcı şartları altında onun için bir hapisshaneden farksız olsa da ev erkeğin evi olduğu kadar kadının da evidir⁴⁵⁰. Müşterek hukuk, bir kişinin kaçmak zorunda kalmadan kendi mülkünü korumak için güç kullanmasına her zaman izin vermiştir. Bu müsamaha, ev içi şiddet gören kadınlar için de uygulanmalı, kadının evinden kaçıp gitmesi beklenmemelidir⁴⁵¹.

Bu nedenle evin erkeğin kalesi olduğu metaforundan yola çıkılarak “Kale Doktrini⁴⁵²” olarak da adlandırılan cinsiyetçi ilkeler, eğer kadın da orada yaşıyorsa evin kadının da evi olduğunu kabul etmek için yeniden yorumlanmalı ve ayrılmak zaten şiddeti nadiren durdurduğu için zarar görmemesi için kadının evden ayrılmasının meşru savunma iddiası için şart koşulması beklenmemelidir⁴⁵³.

Weiland v. State kararında Florida Yüksek Mahkemesi, evden kaçma yükümlülüğünün dayatılmasının, aile içi şiddet mağdurlarını olumsuz etkileyebileceğini ve kaçma yükümlülüğüne ilişkin görüşün, aile içi şiddetle ilgili yaygın mitleri güçlendirdiğini belirtmiştir⁴⁵⁴. Mahkeme böylece "hakları dahilinde hareket eden “erkek

---

⁴⁴⁶ Keegan, s. 266, 267.

⁴⁴⁷ Keegan, s. 270.

⁴⁴⁸ Keegan, s. 267.

⁴⁴⁹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 50

⁴⁵⁰ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 390; Benzer görüş için bkz. Gillespie, s. 144, 145.

⁴⁵¹ Wells, s. 272.

⁴⁵² “Castle Doctrine” Türkçeye *Kale Doktrini* şeklinde çevrilmiştir.

⁴⁵³ Walker- Tames- Diaz- Gaviria, s. 2.

⁴⁵⁴ *Weiland v. State*, 732 So.2d 1044, 1999.

adamı”, “kaçma olanağı olmayan ve tabi kılınan kadınla” değiştirerek evdeki şiddeti bir yabancının yaşanılan yeri işgalinden çok itaat olarak kavramsallaştırmıştır⁴⁵⁵.

Bununla birlikte, Amerika’da birçok yargı bölgesinde, saldırıya uğrayan kişi, bunu güvenli bir şekilde yapamıyorsa ve/veya tehlikedeysse (ya da daha önce de belirttiğimiz üzere kendi evindeyse) geri çekilmesine gerek bulunmamaktadır. Örselenmiş bir kadının partneri tarafından gelecek yakın ve ölümcül bir tehlikeye ilişkin makul bir algıya sahip olabileceğini varsayarsak geri çekilmenin gerekli olmadığını benimseyen bir yargı isteminde zaten sorun olmayacaktır. Azınlık görüşü benimsendiğinde yani sanığın savunma hareketini yapmadan önce kaçma yükümlülüğü altında bulunduğu yargı bölgelerinde ise kadınlar, bazı zorluklar yaşayabilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki şiddet uygulandığı esnada kadın genellikle evinde olsa da saldırgan bir davetsiz misafir değil, aynı zamanda evin bir sakinidir. Dolayısıyla kadınla birlikte ona şiddet uygulayan partner de o evdedir. Ayrıca, daha önce ayrıntılı olarak bahsettiğimiz üzere ekonomik durum, kaçınca gidebileceği bir yer olup olmaması, çocukların varlığı gibi birçok faktör kadının kaçma ihtimalini zorlaştırmaktadır⁴⁵⁶.

e. Savunma Hareketinin Makullüğü

Bu noktada, görünürde çok yakında gerçekleşecek bir şiddet eylemi olmamasına rağmen örselenmiş kadınların, bir saldırının geleceğini ve savunma hareketinin yapılmasının gerekli olduğunu nasıl makul bir şekilde algıladıkları tartışılmaktadır. Bu bağlamda Örselenmiş Kadın Sendromu’nun bir özelliği olarak, dışarıdan bakan çoğu insan için herhangi bir gösterge olmamasına rağmen kadınların yaklaşan şiddetin ipuçlarını fark edebilmeye yönelik bir algı geliştirebildikleri savunulmaktadır⁴⁵⁷.

Örselenmiş kadın, ilişkideki şiddet geçmişi nedeniyle kendisine şiddet uygulayan partnerinden gelen ipuçlarına karşı duyarlı hale gelmekte ve yaklaşan tehlike öngörüsü geliştirmektedir⁴⁵⁸. Örselenmiş kadın, önceki şiddet ve istismar olaylarından yola çıkarak partnerinin davranışlarını gözlemleyerek ondan gelen herhangi bir tehdit imasını anlayabilmektedir. Yaşadığı sayısız olayın sonrasında partneri tarafından ağır şiddete

---

⁴⁵⁵ Keegan, s. 273.

⁴⁵⁶ Mather, s. 568, 569; Wells, s. 272; Biggers, s. 10.

⁴⁵⁷ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 52; Cornia, s. 104; Madison, s. 1049 vd.

⁴⁵⁸ Eastal, s. 221.

maruz kaldığı tehlikeye işaret eden davranışsal ipuçlarını öğrenmek için fırsatı olmuştur⁴⁵⁹.

Buna göre, açık göstergeler olmadan yaklaşmakta olan şiddeti algılamaya yönelik özel kapasite, örselenmiş kadınların meşru savunma için öldürücü güç kullanımını haklı çıkaracak kadar şiddetli olacağını makul bir şekilde öngörmelerini de sağlamaktadır. Böylece, ÖKS yaşayan kadınlar, dışarıdan bir gözlemcinin öldürücü gücün savunma için gerekli olmadığını düşüneceği durumlarda partnerini öldürecek nitelikte bir savunma hareketi yapılmasının saldırıyla orantılı olacağını algılayabilmektedirler⁴⁶⁰. Ortada bir karşılaşmanın ve çatışmanın olmadığı durumlarda, dışarıdan bakan gözlemciler “o anda” yaklaşmakta olan ölümcül şiddetin açık belirtilerini göremese de kadın kendi deneyimlerinden yola çıkarak başkalarına göre “aşırı bir önlem” olarak görülebilecek savunma hareketini gerçekleştirmektedir⁴⁶¹. Ancak karşılaşmanın olmadığı durumlarda dahi kadının hareketi önlem değil, fiziksel çatışmanın dindiği zaman aralığında devam eden ve süregelen saldırıya karşı savunma hareketinin gerçekleştirilmesidir.

Ewing araştırmasında, örselenmiş kadınların öldürme eyleminden önce de darp edilme sıklığının, ağır yaralanmaların yanı sıra kadının boğazına bıçak dayamak gibi hayati tehlike oluşturan eylemlerin ve ölüm tehditlerinin sayısının arttığını belirtmektedir. Dahası bu ilişkilerde silah kullanımı, kadının yanı sıra çocukların şiddet ve istismara uğrama sıklığı, çocukların velayeti ve yaşamları veya kadının kendisini terk ederse onu bulacağına, takip edeceğine ve öldüreceğine ilişkin tehditlerin de sıkça tekrarlandığı görülmektedir⁴⁶². Bununla birlikte partnerini öldüren örselenmiş kadınların partnerlerini öldürmemiş örselenmiş kadınlara oranla daha sık ve daha ağır şekilde şiddet gördükleri, daha sık cinsel istismara uğradıkları ve kötü muameleye maruz kaldıkları, kendilerine

---

⁴⁵⁹ *Dutton*, savaş esirleri veya rehinelere gibi baskı gören ve mağdur edilen kişilerin, onlara zulüm eden kişilerin davranışlarını doğru okumak için güçlü bir güdüye sahip olduklarını; bunun şiddet içeren ilişkilerde şiddet gören kadınlar için de geçerli olduğunu belirtmiştir. *Dutton*'dan aktaran *Biggers*, s. 9.

⁴⁶⁰ *Schopp- Sturgis- Sullivan*, s. 52.

⁴⁶¹ *Cornia*, s. 104. Bununla beraber, *Schopp* ve arkadaşlarına göre örselenmiş kadınların makullüğünü ortaya koyan yaklaşmakta olan tehlikeyi doğru bir şekilde tahmin etmeleri ne özel bir kapasitenin ne de başlı başına örselenmiş kadın sendromunun ürünüdür. Bunlar benzer durumlardaki geçmiş davranışlardan sıradan bir tümevarımsal çıkarım sürecini yansıtmaktadırlar. Bkz. *Schopp- Sturgis- Sullivan*, s. 73.

⁴⁶² *Regehr- Glancy*, s. 132.

karşı çok daha sık silah kullanıldığı ve daha fazla sayıda ölüm tehdidi aldıkları ifade edilmektedir⁴⁶³.

Lavallee v. R. davasında bir yargıcın belirttiği üzere “bir erkeğin genel olarak erkeklerin kendilerini bu konumda bulmamaları nedeniyle örselenmiş eş konumunda ne yapacakları onların hayal gücünü zorlamaktadır”. Bu nedenle örselenmiş kadınların durumu değerlendirilirken “makul” olanın tanımı, varsayımsal "makul insanın" yaşadığı dünyaya genel olarak yabancı olan koşullara uyarlanmak zorundadır⁴⁶⁴.

Neyin "makul" olduğuna karar verirken, geleneksel hukuk, referans noktası olarak örselenmiş kadının içinde bulunduğu durumu tam olarak yansıtmayan bir referans noktası olan "ortalama insanı" temel almıştır⁴⁶⁵. Bu noktada, meşru savunma iddiaları açısından “makul insan” dışında başka standartlar kullanılması önerilmiştir. İlk olarak cinsiyetten bağımsız bir standart kullanılabilceği, böylece erkek tipi şiddet kullanımına ilişkin değerlendirmelerin önüne geçilebileceği belirtilmiştir. Bu yaklaşım, tamamen örselenen kadının bireysel özelliklerine odaklanılacağı veya kadına ilişkin toplumsal genellemelerin dikkate alınacağı yönünde eleştirilmiştir⁴⁶⁶. Kaldı ki “makul insan” standardı da cinsiyetten bağımsız olma iddiasındayken gerçek durum bunu yansıtmamaktadır. Dahası, kadına uzun yıllar partneri tarafından uygulanan psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet cinsiyetten bağımsız olmanın aksine cinsiyet temelli olma iddiasındadır⁴⁶⁷. Makul örselenmiş kadın standardının kullanılması veya Örselenmiş Kadın Sendromu’na dayalı tamamen ayrı bir savunma tipinin oluşturulması önerilmiş; ancak bunlar da bazı yazarlar tarafından zayıflık, pasiflik, itaatkâr olma gibi örselenmiş kadınlara ilişkin yerleşik düşünceleri yeniden üretebileceği yönünde eleştirilmiştir⁴⁶⁸.

Objektif ölçüt ve ortalama insanın, kişi kadının durumunda olsa nasıl hareket edeceği sorusuna verilen cevaplar hem ortalama bir insanın kadının durumunda olsa nasıl

---

⁴⁶³ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 61.

⁴⁶⁴ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 390.

⁴⁶⁵ Schuller-Vidmar, s. 275, 276.

⁴⁶⁶ Mather, s. 571.

⁴⁶⁷ Mather, s. 571.

⁴⁶⁸ Mather, s. 571, 572.

hareket edeceğini düşünebileceğini varsaydığından hem de bilimsel kanıt sunulamayacak bir bakış açısına işaret edeceğinden temelsiz kalacaktır⁴⁶⁹.

Amerika'da eyaletlerin çoğunda meşru savunma için öldürücü güç kullanmanın gerekliliği için makul bir inanç gerektirse de uygun makullük standardı tartışma konusudur ve mahkemeler sıklıkla bu konuda sübjektif ve objektif standartlar arasında bir seçim yaparak ikiye ayrılmaktadır. Sübjektif standarda göre kadının makullük inancı, jürinin değil onun açısından değerlendirilmelidir. Bu yapılırken de makul inanca dair standartlar "nesnel" olarak etiketlenir ve o kişinin gerçek zihinsel durumlarını ele aldıkları için kişisel bakış açısını değerlendirmeye katan "öznel" olarak etiketlenen standartlarla karşılaştırılır. Bu nedenle, sanığın bakış açısından bir inancın makul olması gerekliliği de sanığın öznel bakış açısından nesnel bir değerlendirmeyi gerektiriyor görünmektedir⁴⁷⁰. Sübjektif standart, sanığın inançlarının ve eylemlerinin makul olup olmadığına karar verirken, özel olarak sanığın sosyal gerçekliğinin dikkate alınmasını ve sanığın bakış açısının benimsenmesini gerektirmektedir⁴⁷¹. Ancak *Schopp ve arkadaşlarına* göre, hem gündelik dilde hem de yasal kullanımda makul bir inanç, akıl yürütmeye ve sağlam bir muhakeme yoluyla değerlendirilen güvenilir kanıtlar temelinde oluşturulmaktadır⁴⁷².

Meşru savunma iddialarını değerlendirmedeki en büyük zorluklardan biri "*savunanın öznel algıları ile varsayımsal makul kişinininkiler arasındaki dengeyi sağlamak*"tır⁴⁷³. Sanıkların suçlu olup olmadığını belirlerken, jürilerden genellikle aynı koşullarda "makul bir kişinin" ne yapabileceğini değerlendirmeleri istenmektedir. Makul kişi, anlaşılması zor bir kavram olup aslında hem nesnel bir test olması amaçlanırken hem de zorunlu olarak jürilerden sanığın durumunun özel bağlamını dikkate alınması istenmektedir. Jüri sübjektif bir değerlendirme yaparak makul kişiyi geçmiş deneyimler ve algılar açısından sanıkla tıpatıp aynı olarak tasavvur ederse, o zaman makul kişi de doğal olarak aynı koşullar altında sanıkla benzer şekilde hareket edecektir. Ancak, tamamen nesnel standartlar belirlendiğinde de bu yaklaşım fazla katı olacak ve savunma

---

⁴⁶⁹ Russell, s. 124.

⁴⁷⁰ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 91.

⁴⁷¹ Cheryl A. Terrance- Karyn M. Plumm- Katlin J. Rhyner, "Expert Testimony in Cases Involving Battered Women Who Kill: Going Beyond the Battered Woman Syndrome", *North Dakota Law Review*, C. 88, S. 4, 2012, s. 932.

⁴⁷² Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 91, 92.

⁴⁷³ Keegan, s. 277.

hareketi yapan kişinin bakış açısını kaçınılmaz olarak nitelendiren ve şekillendiren özellikleri nedenleri göz ardı ederek onun karşılayamayacağı bir standarda tabi tutacaktır⁴⁷⁴. Makullük standardını bireyselleştirmede başarısız olan nesnel standart, olaylara sanığın bakış açısından bakmadığı için jüri üyelerinin, sanığın koşulları ve geçmişi göz önüne alındığında neyin makul olduğuna ilişkin algısına dikkat etme olasılığını en aza indirmektedir⁴⁷⁵. “Erkek değerlerini” temel alan nesnel standart böylece, kadınların karşı karşıya olduğu toplumsal gerçekliğin ve eşitsizliklerin görmezden gelinmesine hizmet etmektedir⁴⁷⁶.

Anderson ve Anderson'a göre Örselenmiş Kadın Sendromu teorisi, makul bir kişinin kadının içinde bulunduğu koşullar altında sanık gibi tepki vereceği fikrine odaklandığından, nesnel makullük standartlarına sahip eyaletlerde bile geçerli olacaktır. Karşılaşmanın olmadığı meşru savunma davalarında sanığa kendisini ifade etme şansını tanımayan mahkemeler, sendrom teorisinin geçerliliği konusunda ön yargılı yaklaşmaktadırlar. Ancak sanığa anayasal haklarının da ihlal edilmemesini garanti etmek için, eyleminin bu koşullar altında makul olduğuna dair savunmasını yapmasına izin verilmesi gerekmektedir⁴⁷⁷. *Terrance ve arkadaşları*, kadının deneyimlerinin göz önünde bulundurulduğu durumlarda da bunların yine de belli bir yere kadar zaten nesnel olarak makul olması gerektiğini belirtmişlerdir⁴⁷⁸.

Daha önce de değinildiği üzere geleneksel meşru savunma yasaları, tek seferlik bir karşılaşmanın olduğu saldırı ve savunma durumlarını düzenlemektedir⁴⁷⁹. Tek seferlik bir karşılaşmanın olduğu ve tehdidin görece bir yabancından geldiği durumlarda, tehdide ait olgusal özellikler, yine bir yabancı konumunda olan ceza yargılaması öznelere tarafından değerlendirilmektedir⁴⁸⁰. Bu karşılaşma, herkesin önünde veya tanıkların huzurunda gerçekleşirse durum daha basit hale gelir. Ancak yakın partner ilişkisi gibi göz önünde yaşanmayan ilişkilerde yaşanan şiddet olaylarıyla ilgili, yakın ilişkinin doğası

---

⁴⁷⁴ Keegan, s. 277.

⁴⁷⁵ Terrance- Plumm- Rhyner, s. 930.

⁴⁷⁶ Terrance- Plumm- Rhyner, s. 930.

⁴⁷⁷ Andersen- Andersen, s. 404.

⁴⁷⁸ Terrance- Plumm- Rhyner, s. 931.

⁴⁷⁹ Mihajlovich, s. 1257; Robertson, s. 279.

⁴⁸⁰ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 374.

gereği görgü tanığı yoktur veya azdır⁴⁸¹. Bu tür ilişkilerde yaşananlara başkalarının tanıklık etmesi çoğu zaman olanaklı olmamakta; bazı durumlarda da taraflar yaşananları özellikle saklamaktadır⁴⁸².

Yakın ilişkinin içinde bulunduğu koşullar, o kadar geniş bir zaman dilimini ve o kadar çok olayı kapsayabilir ki, bunların tek seferlik bir karşılaşmada yaşananlar gibi mahkemede tekrarlanması imkânsızdır. Dahası, bu tür bir ilişkiye dair koşulları anlamak, duygusal bağlar, güç dinamikleri ve ilişkiye dair şiddet deneyimlerinin kümülatif doğası gibi somut olmayan durumları de içermektedir⁴⁸³. Bu nedenle mahkemelerde, kadının davranışının makul ve gerekli olduğuna dair algısının içinde bulunduğu koşullara göre değerlendirilmesinin gerektiği belirtilmektedir⁴⁸⁴.

Bununla birlikte, kadının en başından şiddet yanlısı bir erkekle beraber olmasının veya sonrasında şiddetten kaçmamasının kadının makullüğünü gölgeleyeceği belirtilmektedir. Ancak klasik meşru savunma doktrini dahi kişinin savunma esnasında kullandığı gücün, uygulandığı sırada gerekli olduğuna dair makul bir inançla hareket etmesini beklemekte; kişinin ideal olarak makul bir yaşam öyküsü göstermesini talep etmemektedir⁴⁸⁵. Bu nedenle kadının tüm hayatı boyunca genel geçer şekilde makul kabul edilen seçimler yapmasını aramak ve bu doğrultuda davranışının makul olup olmadığına karar verilmesini beklemek meseleyle ilgisizdir.

Son olarak örselenmiş kadının meşru savunma kapsamında öldürücü güç kullanmasının, kadının yakın bir ölüm veya ciddi bedensel zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığına dair makul bir inanca dayandığının ÖKS'ye ilişkin deliller ileri sürülmeden kabul edilmesinin pek mümkün olmadığı ileri sürülmüştür⁴⁸⁶.

---

⁴⁸¹ Regina A. Schuller, "The Impact of Battered Woman Syndrome Evidence on Jury Decision Processes", *Law and Human Behavior*, C. 16, S.6, 1992, s. 599.

⁴⁸² Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 374.

⁴⁸³ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 374.

⁴⁸⁴ Sheely- Stubbs- Tolmie, s. 374.

⁴⁸⁵ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 88.

⁴⁸⁶ Allard, s. 193.

C. TÜRK CEZA HUKUKU VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU

I. Örselenmiş Kadın Sendromu Türk Ceza Hukukunda Neden Meşru Savunma Kapsamında İncelenmelidir?

Ceza hukuku (ve özel olarak meşru savunma) düzenlemelerinin eril deneyimleri yansıttığına daha önce değinilmişti. *Finley*'in belirttiği üzere nesnel ya da tarafsız olduğu varsayılan hukuk kavramları büyük ölçüde erkekler tarafından tanımlanmışsa ve bir uyumsuzluk olup olmadığı ya da bir zararın meydana gelip gelmediği konusunda toplumsal yargıları şekillendiriyorsa o zaman hukukun kadınların *örneğin* cinsel istismar deneyimlerini yeterince kavrayıp kavrayamayacağı ve kadınların zararını tazmin edip edemeyeceği gibi soruları cevaplandırmak, yasal müdahalenin ne zaman ve hangi biçimde kadınlar için güçlendirici olabileceğini ve ne zaman devletin kadınların zararlarının tazminine ilişkin seçeneklerini artırdığını anlamak açısından önem arz etmektedir⁴⁸⁷. Hukuki kavramların ve hukuki akıl yürütmenin ataerkil deneyimler üzerinden temellendirilmesinin yanı sıra uygulamada da ceza adaleti sistemi, özellikle konu ev içi şiddet olduğunda devletin özel alana müdahale etmekten kaçınan tavrını perçinlemekte ve özel alanda kadına yönelik herhangi bir hak ihlaline müdahalede bulunmamaktadır. Tam da bu nedenle örselenen kadınların durumunda olduğu gibi mahkemelerde de oldukça yaygın biçimde kullanılan ve erkeğe ait deneyimleri yansıtan temel hukuk kavramlarının gözden geçirilmesi ve mekanik lafzi yorumlar yerine kadın deneyimlerini içine alacak şekilde tartışılması gerekmektedir.

Meşru savunmanın tarihsel olarak genellikle birbirine yabancı kişilerin sokakta yaşanan kapkaç veya hırsızlık olayı gibi durumları veya bir barda kahvehanede yaşanan uyumsuzluğun büyüyerek kavgaya dönüşmesi gibi durumları kapsamına aldığı doktrinel tartışmaya daha önce yer vermiştik. Örselenmiş kadınların durumunda ise bahsi geçen bu iki duruma hiç benzemeyen uzun süreli, kadının sürekli olarak birlikte yaşadığı bir yakını tarafından uygulanan psikolojik, fiziksel, cinsel şiddet durumu söz konusu olup kadının içinde bulunduğu sürekli şiddet hâlinin hayatının her anına sızması, kadının ekonomik özgürlüğünün bulunmaması, ailesinden, arkadaşlarından soyutlanmış olması, çoğu

---

⁴⁸⁷ Lucinda M. Finley, *The Nature Of Domination And The Nature Of Women: Reflections On Feminism Unmodified*, Northwestern University Law Review, C. 82, S. 2, 1988, s. 384. İtalikler bize aittir.

durumda gidecek bir yerinin nedenleriyle iyice yalnızlaşması ve gittikçe kendisine şiddet uygulayan kişiye duygusal açıdan bağımlı hale gelmesi gibi sebeplerle bu şiddet biçiminin kendine özgü birtakım yönler barındırdığı ifade edilmelidir. Örselenmiş Kadın Sendromu oldukça yaygın olmasına rağmen kadınlar, eylemleri tipik meşru savunma hallerine uymadığı ve koşulları sağlamadığı gerekçesiyle ceza adaleti sisteminin dışına itilmekte ancak bu yapılırken meşru savunmaya ilişkin düzenlemeler yapısal açıdan hiçbir şekilde irdelenmemektedir.

Bize göre, sürekli şiddet hâli daha önce de açıkladığımız üzere içinde fiziksel ve cinsel şiddet ataklarını barındırsa da bütüncül bir şiddet haline işaret etmektedir. Bu nedenle uzun ve aralıksız bir şiddet sekansını oluşturan fiziksel saldırıların birbirinden bağımsız ve ayrık olaylar olarak ele alınması mümkün görünmemektedir. Kadın hem ilişki boyunca şiddet görmekte hem de ilişki ilerleyip de şiddet ağırlaştıkça ölüme yaklaşırken kendini koruduğu için savunma yaptığı “o an” halihazırda saldırı bulunmadığı gerekçesiyle hukuka uygun hareket etmediği için hukuk, kadını koruması dışında bırakmaktadır. Bu gibi hallerin, meşru savunma kapsamına alınması, kimileri tarafından meşru savunma koşullarının esnetilmesi olarak görülebilirse de bize göre, oldukça yaygın olan örselenmiş kadınların durumunun varlığının tanınması gerekmektedir. Daha da önemlisi, bu durumu görmezden gelmenin tipik bir meşru savunma halinden çok daha vahim ve kapsamlı bir şiddet biçimini meşru savunma kapsamının dışında bırakmak anlamına geldiğinin kabullenilmesi zorunludur.

Pek çok kadın beklenmedik bir saldırıyla kendilerini önceden korumak için harekete geçmekte, saldırıya uğramadan önce silahlanmakta veya bir dayak olayı esnasında şiddetin durduğu bir anda örneğin partnerini odadan çıkarmak için kapıya doğru ilerlerken, o uyurken, sıradan bir günde onu zehirleyerek partnerini öldürebilmektedir⁴⁸⁸. Meşru savunma düzenlemeleri kümülatif şiddete maruz kalan bir kişinin durumunu düzenlemediğinden şiddete ani şiddet ile karşılık verilmemesi, eyleme geçildiğinde bunun önceden planlandığı sonucuna varılmasına yol açabilmektedir⁴⁸⁹. Ancak savunma

---

⁴⁸⁸ Robertson, s. 279.

⁴⁸⁹ O'Donovan, s. 428.

gecikmiş veya önleyici kabul edildiğinde örselenmiş kadının sanığın öldürücü güç kullanımından doğrudan zarar görme tehlikesi içinde olmadığı savunulmaktadır⁴⁹⁰.

Saldırmanın öldüren kadın, savunma eylemi ve tehdit edilmesi veya uğradığı saldırı arasında bir süre geçtiğinde meşru savunmanın ortodoks gereklilikleri karşısında hukuka uygunluk iddiasında bulunamamaktadır⁴⁹¹. *Robertson*'a göre meşru savunma yasaları bu engellerin üstesinden gelmek için esnetilmeye müsaittir. Özellikle saldırının yakınlığı şartını örselenmiş kadınlara uyarlamak için kadının bir saldırının yakın olduğunu algılayıp algılamadığına karar verirken, uzun süre eşleri tarafından şiddete maruz kalmanın etkisinin dikkate alınması gerekmektedir. Böylece, doktrin revize edilerek başkaları tarafından henüz belirgin değilken bile kadının bir saldırının kaçınılmaz olduğunu algılayabilmesini açıklanabilecektir⁴⁹².

Eroğlu ve Özeroğlu, Örselenmiş Kadın Sendromu'nun kadına karşı şiddetle mücadele konusunda devletin pozitif yükümlülükleriyle yakından ilgili olduğu söylenebilirse de bu sendroma maruz kalan kadınların partnerlerini öldürdükleri eylemlerin meşru savunma kapsamında değerlendirilmesinin, adli mercilerin etkili soruşturma yürütmeleri nedeniyle kadınların kendi adaletlerini sağlamak için kasten öldürme suçunu işleyebilecekleri anlamına gelmediğini ifade etmektedirler. Devletin kadına karşı şiddet konusunda etkili soruşturma yürütmesi "savunma hareketinin zorunluluğu" kapsamında etkili olmaktadır⁴⁹³. Bu hallerde kadınların hareketi kasten öldürme suçu kapsamında görülüp kadın meşru savunmadan yararlandırılmamaktadır, ancak bize göre devletin etkili soruşturma yürütmemesi nedeniyle kadınlar kendi başlarının çaresine bakmakta ve savunma hareketinin meşru olması nedeniyle eylem hukuka uygun olarak doğmaktadır.

Akgün, şiddetin uygulanması ile şiddet bittikten sonra kadın tarafından gerçekleştirilen eylem arasında makul bir süre olduğu, tehlikenin devam etmediği ve bu

---

⁴⁹⁰ Bu noktada, örselenmiş kadının saldırganın büyüklüğünü ve gücünü ölümcül bir güç olarak ve tekrarlanan şiddet olaylarını ani bedensel zarar tehdidi olarak algılayabileceğini ileri süren yazarlar bulunmaktadır. Bkz. Cross, s. 742, 743.

⁴⁹¹ Robertson, s. 281.

⁴⁹² Robertson, s. 281.

⁴⁹³ Fulya Eroğlu-Alev Özeroğlu, "Kötü Muameleye Maruz Kalmış Kadın Sendromu'nun Meşru Savunma Açısından Değerlendirilmesi", Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1-2, 2020, s. 1408, 1409.

nedenle kadının eyleminin meşru savunma kapsamında kabul edilmemesi gerektiği yönündeki anlayışın ÖKS'nin temelinde yatan anlayışla çeliştiğini; sendromun halihazırda kadınların niçin saldırı esnasında karşılık veremediğini, süregelen tehlikenin gerçekliğini ve tekrarlanmasına kesin gözüyle bakılan saldırı tehdidinin varlığını anlatan bir teori olduğunu vurgulamaktadır. Tam da bu nedenle savunmaya ilişkin şartların nesnel açıdan değerlendirilmesi ve makul bir insanın aynı saldırıyla karşı karşıya kalması halinde verebileceği tepkinin tespitine yer verilmesiyle yetinilmemeli, sistematik şiddet gören bir kadının bu durumda ne yapacağı dikkate alınmalıdır⁴⁹⁴.

Daha önce de değindiğimiz üzere aile üyeleri arasında şiddet içeren çatışmaların aile üyelerinin yaşadığı ortamların mahremiyeti altında yaşanırken herhangi bir bağı olmayan kişiler arasındaki şiddetin bar, sokak gibi kamuya açık alanlarda gerçekleşmesi; özel alanda yaşanmayan çatışmaların olduğu yerde genellikle taraflara yardım edecek veya kavgayı sonlandıracak yakınların veya yabancıların bulunması; örneğin barda gerçekleşecek ve gerçekleşen bir kavgada birileri polisi ararken evde yaşanan bir şiddet olayında polisi arayanların komşular olması ve polisin toplum içinde yaşanan bir şiddet olayına göre ev içi şiddete çok daha farklı tepkiler vermesi gibi nedenlerle kategorik olarak birbirinden farklıdır⁴⁹⁵. Bu farklılık yalnızca evlilik birliği içinde yaşayan çocuklu veya çocuksuz aileler için değil yakın ilişki içinde olan partnerler açısından da geçerlidir. Meşru savunma düzenlemeleri, yakın partner tarafından uygulanan sürekli şiddet hallerini içine alacak şekilde uygulanmamakta; genellikle yabancılar arasında yaşanan tek seferlik şiddet olayları için gündeme gelmektedir. Ancak meşru savunma düzenlemesinin yapısı, bize göre kadınların yakın partnerlerinden gördüğü şiddetin tek ve kümülatif bir *sürekli şiddet hali* olduğuna ilişkin değerlendirmenin yapılması halinde örselenmiş kadınların partnerlerini öldürdüğü durumların meşru savunma olarak kabul edilmesine de uygundur.

Akgün, ev içi şiddet olaylarına ilişkin yargılamalarda “şiddete uğramış kadın sendromunun” bir meşru savunma nedeni olarak kullanılıp kullanılmayacağına ve bu sendromun kadının şiddet uygulayan kişiye karşı gerçekleştirdiği eylemin meşruluğuna yönelik bir delil niteliğinde kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin tartışmanın savunma

---

⁴⁹⁴ Akgün, s. 166.

⁴⁹⁵ Richard J. Gelles, “No Place To Go: Social Dynamics of Marital Violence”, *Battered Women: A Social Psychological Perspective*, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977, s. 46

hakkı ve adil yargılama hakkı çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmektedir⁴⁹⁶. Ona göre, sendrom teorisi suç ve ceza siyasasında bir değişimi amaçlamakta; mahkemelerde sendroma ilişkin bir tartışmanın yapılmaması ise etkili bir inceleme yapılmamasına neden olmakta ve adil yargılanma ilkesine aykırılık teşkil etmekte ve hukuk devleti ilkesiyle çelişmektedir. Şiddete uğramış kadın sendromu gibi özel bilgi ve uzmanlık gerektiren bir konuda herhangi bir inceleme yapılmadan ve konunun uzmanlarına danışılmadan gerçekleştirilecek bir yargılama, hakkaniyete aykırı ve keyfi olacak, makul ve adil olmayan bir sonuca neden olacaktır. Dahası, kadının şiddete uğrayan partnerini terk ettiği veya terk etmeyi denediği durumlarda daha büyük bir tehlike ve tehlide maruz kalacağına ilişkin deliller göz ardı edilecektir⁴⁹⁷. Kadının savunma eyleminin mantığı ve meşru olup olmadığı ancak şiddet döngüsü dikkate alınarak anlaşılabilir; sendromun bir meşru savunma nedeni veya kadının güncel ve süreğen bir tehlike içinde olduğuna dair algısının gerçekliği ve akla uygunluğunun ispat edilebilmesi için bir savunma delili olarak kabul edilmemesi hakkaniyete uygun bir yargılama yapılması ilkesine aykırılık oluşturacaktır⁴⁹⁸.

Aşağıda Türk Ceza Hukuku bakımından meşru savunmanın koşulları incelenerek Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların partnerlerini öldürdüğü haller meşru savunma koşulları açısından incelenecek ve sendromla meşru savunmanın yapısı arasında bir değerlendirme yapılacaktır.

II. Türk Ceza Hukuku Bakımından Meşru Savunma ve Örselenmiş Kadın Sendromu

a. Genel Olarak

Meşru müdafaa, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrasında "*Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara*

---

⁴⁹⁶ Yazar örselenmiş kadın sendromu yerine şiddete uğramış kadın sendromunu kabul etmektedir. Akgün, s. 158.

⁴⁹⁷ Akgün, s. 162, 167.

⁴⁹⁸ Akgün, s. 163.

göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez” şeklinde düzenlenmiştir.

Doktrinde baskın görüş meşru savunmanın hukuki niteliğinin hukuka uygunluk sebebi olduğu yönünde olup meşru savunma halinde işlenen fiil hukuka uygundur ve bu halde faile ceza verilemez⁴⁹⁹. *Erem* ise meşru savunmayı mazeret sebeplerinden biri olarak görmekte ve meşru savunmanın varlığı halinde kusurluluğun teşekkül edemediğini belirtmektedir. Bu nedenle ona göre meşru savunma halinde işlenen fiiller hukuka aykırı olmakla birlikte fail kusurlu görülmemektedir⁵⁰⁰.

Dönmezer ve Erman, meşru savunma halinde işlenen fiilin hukuka uygunluğunun sebebinin hukuk düzeninin hakkın tecavüze uğramasına izin veremeyeceği esasında aramak gerektiğini; savunmada bulunmanın kendisini ve türünü korumak için her canlıda içgüdüsel olarak geliştiğini; kuvvet kullanarak haksız saldırınının savuşturulmasının aynı zamanda bir sosyal savunma olduğunu belirtmiştir. Onlara göre, bu nedenlerle meşru savunmaya ait metinlerin mümkün olduğunca *geniş yorumlanması* gerekmektedir⁵⁰¹.

b. Meşru Savunmanın Koşulları

Meşru savunmanın hukuka uygunluk sebebi oluşturabilmesi için saldırı ve savunmanın bazı koşulları sağlaması gerekmektedir. Bu koşulların neler olduğu hususunda doktrinde büyük ölçüde fikir birliği hakimdir. Aşağıda meşru savunmaya ilişkin koşullar yalnızca Örselenmiş Kadın Sendromu bakımından önem arz ettiği ölçüde incelenecektir.

Failin ilgili hukuka uygunluk durumunun bilgisine sahip olması gerektiği ve gerçekleştirdiği savunma hareketinin gerekli ve uygun olduğunu bilmek zorunda olduğu; ayrıca belirli hukuksal değerlerin korunması saikiyle hareket etmesi gerektiğine ilişkin

---

⁴⁹⁹ *Dönmezer-Erman*'a göre, hukuka uygunluk nedenleri, hukuka aykırılık unsuru gerçekleşikten, fiil hukuka aykırı bir şekilde işlendikten sonra etki yaparak hukuka aykırılığı ortadan kaldırmamakta fakat fiilin doğrudan doğruya hukuka uygun biçimde doğmasını sağlamaktadır. Bkz. Sulhi Dönmezer- Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. II, B. 14, Der Yayınları, İstanbul 2019, s. 249; Meşru savunmanın suçta etkisini açıklayan teroiler bakımından ayrıntı için bkz. Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa*, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995, s. 49 vd.

⁵⁰⁰ Faruk Erem, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, Seçkin Kitabevi, C. 2, B. 12, Ankara 1985, s. 1-3; Faruk Erem- Ahmet Danişman-Mehmet Emin Artuk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, B. 14, Ankara 1997, s. 549 vd.

⁵⁰¹ *Dönmezer- Erman*, s. 342, 343.

görüŖ⁵⁰² Türk Ceza Hukuku'nda da bazı yazarlar tarafından takip edilmekte ve sübjektif hukuka uygunluk unsuru olarak savunma iradesinin bulunması da meŖru savunma koŖulları arasında sayılmaktadır⁵⁰³. Özenç, doktrinde ve Yargıtay kararlarında saldırının geniş yorumlanması gerektiğine ilişkin düşüncenin savunma hareketini yapan kişinin meŖru savunma bilinci ile hareket etmesi gerektiğine ilişkin yorumu doğrular nitelikte olduğunu belirtmektedir⁵⁰⁴. Ancak Kangal, Türk Ceza Kanunu bakımından failin hukuka uygunluk içerisinde hareket ederken belirli bir amaç doğrultusunda hareket etmesi koŖulu aranmadığından sübjektif anlayışı benimsemenin mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu nedenle ona göre, meŖru savunma bakımından saldırıyı defetmek zorunluluğu ile fiilin işlenmesi yeterli olup failin ayrıca hukuka uygunluk durumunun mevcudiyetini bilerek hareket etmesi gerekmemektedir⁵⁰⁵. Dursun ve Bozbayındır da failin ayrıca haklılık bilinciyle hareket edip etmediğinin, hukuka sadakat gösterip göstermediğinin araştırılması ve özellikle bunun yokluğuna ceza hukuku açısından sonuç bağlanması, failin sahip olduğu zihniyetin cezalandırılması anlamına geleceğinden hareketle, bu unsurların varlığına değer atfedilmesinin gerek Türk Ceza Hukuku'nun mevcut normatif yapısı gerek ceza adaleti bakımından yerinde olmadığı sonucuna varmaktadırlar⁵⁰⁶.

Çalışmamızda savunma iradesinin bulunması sübjektif koŖuluna ayrı bir başlık altında yer verilmemekle birlikte esasen sübjektif unsurun bulunup bulunmadığının çalışmamızın konusunu oluşturan Örselenmiş Kadın Sendromu yaŖayan kadınlar açısından ayrıca incelenmesine gerek olmadığına da vurgulanması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu durumlarda kadın, kendisine yöneltilen haksızlığa karşı hareket etmekte ve saldırıya uğrayan hukuki değerini koruma iradesiyle savunma hareketini gerçekleŖtirmekte; dolayısıyla kadınlar saldırganları olan partnerlerini öldürdükleri

---

⁵⁰² Bernd Heinrich, *Ceza Hukuku Genel Kısım I*, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 207, 208; MeŖru savunma açısından sübjektif hukuka uygunluk unsuru olarak savunma iradesi için s. 256 vd.

⁵⁰³ Bkz. Cengiz Apaydın, *MeŖru Savunma*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 108 vd; Aykut Ersan, *Ceza Hukukunda MeŖru Savunma ve MeŖru Savunmada Sınırın AŖılması*, Oniki Levha Yayınları, Ankara 2013, s. 50 vd.

⁵⁰⁴ İzzet Özenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 17, Ankara 2021, s. 364.

⁵⁰⁵ Zeynel T. Kangal, *Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, s. 203, 204; Benzer şekilde Kartal, savunmada bulunan kişinin ayrıca savunma bilinciyle hareket edip etmediğinin araştırılmasına gerek bulunmadığını, meŖru savunmanın maddi şartlarının olayda gerçekleŖmesinin yeterli olduğunu ifade etmektedir. Kartal, s. 123.

⁵⁰⁶ Selman Dursun-Ali Emrah Bozbayındır, "Ceza Hukukunda Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Manevi Unsurları Meselesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 73, S. 1, 2015, s. 86, 87.

olaylarda, çalışmanın konusunu oluşturan vakaların doğası gereği kendilerini koruma bilinciyle sübjektif unsur içinde hareket etmektedirler.

Doktrinde meşru savunmaya ilişkin koşullar genellikle saldırıya ilişkin ve savunmaya ilişkin koşullar olmak üzere iki ana başlık altında incelenmekte ancak alt başlıklar açısından birçok farklı görüş bulunmaktadır. Biz de bu ikili ayrımı takip ederek meşru savunmada saldırıya ilişkin koşulları saldırının haksız olması, saldırının bir hakka yönelik olması, saldırının varlığı; savunmaya ilişkin koşulları savunmada zorunluluk bulunması, savunma ile saldırı arasında orantı bulunması, savunmanın saldırıya ve saldırıya karşı yapılması olarak incelemekteyiz.

aa. Saldırıya İlişkin Koşullar

i. Saldırının Haksız Olması

Saldırının haksız olması koşulu hukuka aykırı olma şeklinde anlaşılmalıdır. *zbek-Doğan-Bacaksız*'a göre haksızlık ve hukuka aykırılığın aynı bağlamda değerlendirilmesinin nedeni failin eyleminin, bir temel hak ve özgürlüğe dayanmasıyla ilgilidir⁵⁰⁷. Bununla birlikte, saldırının hukuka aykırı olması yeterli olup Ceza Kanunu'ndaki kanuni tiplerden birini oluşturması gerekmemektedir⁵⁰⁸. Dahası, kanuni tipi sonulayacak fiillerden oluşan saldırının suça teşebbüs düzeyine ulaşması da gerekmemektedir⁵⁰⁹.

Örselenmiş kadınların karşı karşıya kaldığı psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet kuşkusuz haksız saldırı teşkil etmektedir. Her ne kadar meşru savunma kapsamında bu saldırıyı teşkil eden eylemlerin ayrıca suç teşkil etmesi gerekmede de örselenmiş kadınların durumunda bu eylemlerin teknik anlamda da suç oluşturduğu belirtilmelidir.

---

⁵⁰⁷ Veli zer zbek- Koray Doğan- Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 11, Ankara 2020, s. 302.

⁵⁰⁸ Dönmezer- Erman, s. 343. Benzer şekilde bkz. Hilal Düzenli, *Türk Ceza Hukukunda Meşru Savunma*, Turhan Kitabevi, Ankara 2020, s. 73.

⁵⁰⁹ Fahri Gökçen Taner, "Türk Ceza Hukukunda Meşru Savunma", *Ceza Hukuku Dergisi*, C.5, S. 12, 2010, s. 226; *Hacıfazlıoğlu* saldırı suç teşkil ediyorsa icra hareketlerine başlanmış olması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Tuğçe Hacıfazlıoğlu, "Meşru Savunmanın şartları", *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 9, S. 86, 2017, s. 16; *Ersan*, icra hareketlerine başlanmadığı sürece suça teşebbüs de dahil olmak üzere söz konusu suçtan dolayı herhangi bir sorumluluk söz konusu olmayacağından suç teşkil eden saldırı fiilleri bakımından icra hareketlerine başlanmış olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. *Ersan*, s. 17.

Bu noktada eşler arasındaki cinsel şiddete ayrıca bir parantez açmakta fayda vardır. Kocanın karısı ile rızası dışında cinsel ilişkide bulunması uzun yıllar suç olarak kabul edilmemiş; evlilik akdinin cinsel ilişkide bulunma yükümlülüğü getirdiği ve buna bağlı olarak kocanın, karısının rızası hilafına cinsel ilişkide bulunması halinde suçlanamayacağı şeklinde özel bir muafiyet tanınmıştır⁵¹⁰. Cinsel ilişki, sıklıkla kadınların kocalarına karşı görevlerin bir parçası olarak kabul edilmektedir⁵¹¹. Devlet, ataerkil pratiğin bir yansıması olarak evlilik içinde yaşanan cinsel saldırıyı özel alana içkin bir konu olarak kabul ederek ceza hukukunun dışına itmiş, bu “ataerkil” muafiyet kadını hukuki korumadan yoksun bırakmıştır.

Kadın böylece, evlilik içinde kamusal normlarla, kamusal alanda da hem toplumsal normlar hem de kamusal alanın mekanizmalarıyla çok yönlü bir denetime tabi tutulmuştur⁵¹². Evlilik içinde gerçekleşen tecavüzün uzun yıllar suç olarak görülmemesinin temel nedeni, kadının bir hak süjesi olarak değil, kocanın üzerinde her türlü tasarrufta bulunabileceği bir nesne olarak görülmesidir⁵¹³. 765 sayılı ETCK’de kocanın eşe karşı cinsel saldırı suçunu işleyemeyeceğine dair açık bir hüküm olmamakla birlikte, kocanın karısıyla zorla cinsel ilişki kurması halinde cinsel saldırı suçunun oluşmayacağı, ancak kullanılan araçların “*müessir fiil*” suçunu oluşturabileceği, ilişkinin zorla anal yoldan gerçekleştirilmesi halinde ise “*aile efradına kötü muamele*” suçunun oluşacağı ifade edilmiş; Yargıtay uygulaması da bu yönde devam etmiştir⁵¹⁴. 5237 sayılı TCK’nin 102. maddesinin 2. fıkrasında ise nitelikli cinsel saldırının eşe karşı işlenmesi hâli şikayete tabi bir suç olarak düzenlenmiş ve evlilik, ceza indirimi sebebi olarak kabul edilmemiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, ceza kanununda suç olarak düzenlenmemiş olsaydı da evlendiği için kendi isteklerine aykırı şekilde eşinin isteklerini yerine getirmekle yükümlü olduğu görüşü kabul edilemeyeceğinden karısını cinsel ilişkiye zorlayan erkeğin hareketleri zaten haksızdır.

Meşru savunma açısından incelenen saldırının bir başka hukuka uygun davranışı oluşturduğu durumlarda bu hareketin hukuka aykırı olmadığı dolayısıyla harekete karşı

---

⁵¹⁰ Yalçın Sancar s. 107.

⁵¹¹ Prescott- Letko, s. 74.

⁵¹² Ayşegül Huysal, “Türk Ceza Hukukunda Kadının Kamusalılığı”, *Kadın, Kamusal Alan ve Hukuk* içinde (Ed. Ülker Yükselbaba), Tekin Yayınevi, İstanbul 2017, s. 174, 175.

⁵¹³ Yalçın Sancar s. 107.

⁵¹⁴ Fahri Gökçen Taner, *Cinsel Özgürlüğe Karşı Suçlar*, Seçkin Yayıncılık, B.2, Ankara 2014, s. 85.

meşru savunmada bulunamayacağı ifade edilmektedir⁵¹⁵. Daha önce de belirtildiği üzere meşru savunma bakımından saldırı fiilinin ayrıca ceza kanununda suç olarak düzenlenmesi gerekmeyp haksızlık ihtiva etmesi yeterli olsa da evliliğin, cinsel saldırının hiçbir hâli bakımından hukuka uygunluk sebebi teşkil etmeyeceği; dolayısıyla kadının savunma hareketinin, hukuka uygun bir eyleme karşı gerçekleştirilmediğinin vurgulanması önem arz etmektedir. Evlilik, doğrudan kadının eşinin cinsel isteklerine rıza verdiği anlamına gelmemekte, evlilik birliği erkeğin cinsel saldırı teşkil eden hareketlerini hukuka uygun hale getirmemektedir. Bu nedenle *Demirbaş*'ın 765 sayılı ETCK bakımından “*kocanın karısının istememesine rağmen onunla cinsel ilişkiye girmek istemesi üzerine, kadının kocasını yaralaması halinde meşru müdafadan yararlanamayacağına*⁵¹⁶” veya Özen’in “*cinsel ilişkinin evliliğin gereklerinden olduğu gerekçesiyle evlilik içinde eşlerin birbirinden cinsel ilişkide bulunma taleplerinde bulunmalarının hukuka uygun olduğuna ve karının kocanın cinsel ilişki isteğine karşı koyarak savunmada bulunma hakkı olmadığına*⁵¹⁷” ilişkin görüşüne katılmak mümkün değildir. Cinsel saldırı teşkil eden eylemler 5275 sayılı TCK bakımından suç olarak düzenlenmemiş olsaydı da bunlar, hukuka uygunluk teşkil eden eylemler olmadığından ve haksızlık ihtiva ettiklerinden bu hallerde savunma hareketi gerçekleştiren ve partneriyle arasında evlilik akdi bulunan örselenmiş kadın, partnerine karşı meşru savunma halinde kalacaktı.

Kendi haksız hareketiyle saldırıya uğrayanın saldırıdan kurtulmak için yaptığı savunmanın meşru olup olmadığı hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Kimi yazarlar, bir kişinin haksız hareketinin ona karşı yapılan hareketi meşrulaştırmayacağından hareketle kendi haksız hareketiyle saldırıya uğrayanın

---

⁵¹⁵ Veli Özer Özbek- Koray Doğan- Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 17, Ankara 2022, s. 330.

⁵¹⁶ Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 16, Ankara 2021, s. 306. *Centel-Zafer-Çakmut*, suç sayılmayan ancak hukuka aykırı olan diğer eylemlere karşı da meşru savunmanın olabileceğini ve hatta hukuk düzenince korunan bir hakkın kötüye kullanılmasının da saldırı sayılarak kişiye meşru savunma hakkı verdiğini belirttikten sonra evlilik içi cinsel saldırı suçunun da hakkın kötüye kullanılması kapsamında saldırı sayılacağını etmişlerdir. Bkz. Nur Centel- Hamide Zafer- Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayıncılık, B. 8, İstanbul 2014, s. 298-299. Bize göre, evlilik içi cinsel saldırının evlilik birliğinden doğan hakkın kötüye kullanılması kapsamında ele alınması mümkün olmayıp evlilik içi cinsel saldırı doğrudan “haksız” (ve TCK kapsamında da suç teşkil eden) saldırı teşkil etmektedir.

⁵¹⁷ Muharrem Özen, s. 83, 84.

saldırıdan kurtulmak için yaptığı savunmanın meşru savunma kapsamında olduğunu⁵¹⁸ belirtirken kimi yazarlar saldırıya neden olan kimsenin artık kendisini korumak hakkından yoksun kalmış sayılacağını⁵¹⁹ ifade etmektedirler.

Topçu, belirli koşullar altında ilk haksız davranışı gerçekleştiren kişinin de meşru savunma kurallarından faydalanabileceğini belirlemekte; meşru savunmaya ilişkin düzenlemelerde zorunluluk haline ilişkin düzenlemelerin aksine “kendisine saldırılmasına sebebiyet vermemiş olma” şeklinde bir koşula yer verilmemesinin de bu görüşünü desteklediğini belirtmektedir. Şayet hareket, karşı tarafı savunma durumuna sokmamakta ve fakat haksız tahrik etkisi yaratmaktaysa meşru savunma koşullarının olduğundan bahsedilemeyecek; hareket, karşı tarafı savunma pozisyonuna sokmuş ve karşıdan gelen tepki aşırı olduğu için orantısız nitelikteyse veya kişi saldırısını sonlandırmasına rağmen tepki devam ettiyse meşru savunma koşullarından faydalanabilecektir⁵²⁰.

Demirbaş, kişinin meşru savunmadan yararlanmak için saldırıyı yarattığı durumlarda bu hukuka uygunluk sebebinden yararlanamayacağını, böyle bir yararlanma düşüncesinin olmadığı durumlarda meşru savunmanın oluşabileceğini ifade etmektedir⁵²¹. Ancak *Özbek-Doğan-Bacaksız*, haksız saldırıya kasten sebep olan kişinin bu saldırıya karşı meşru savunma iddia edemeyeceğini ileri sürmektedirler⁵²². *Ersan*, zorunluluk düzenlemesinin aksine kanunda meşru savunmaya ilişkin kanuni düzenlemede saldırı bakımından *bilerek neden olmama* gibi bir koşulun aranmamasından hareketle kişi maruz kaldığı saldırıya kendisi sebebiyet vermiş olsa da bu saldırı, haksızlık teşkil ettiği sürece meşru savunmanın mümkün olacağını belirtmektedir⁵²³.

Centel-Zafer-Çakmut, haksız tahrik olarak nitelendirilen eylemlerin kişinin savunma hakkını ortadan kaldırmayacağını belirtmektedir⁵²⁴. *Dönmezer-Erman*, saldırıyı

---

⁵¹⁸ Dönmezer-Erman, s. 346 vd.; Nevzat Toroslu-Haluk Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, B. 25, Ankara 2019, s. 166; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 304; Mahmut Koca- İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 12, Ankara 2019, s. 279; İzzet Özgenç, s. 360-361.

⁵¹⁹ Centel-Zafer-Çakmut, s. 299.

⁵²⁰ Namık Kemal Topçu, *İngiliz ve Amerikan Hukukuyla Karşılaştırmalı Meşru Savunma*, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 280-299.

⁵²¹ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 307-308. Benzer görüş için Muharrem Özen, s. 87-88.

⁵²² Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 304.

⁵²³ Ersan, s. 19.

⁵²⁴ Centel-Zafer-Çakmut, s. 299.

kendi kusurlu hareketiyle kışkırtan kişinin hareketinin, saldırıda bulunan kişiyi meşru savunma haline getirecek ağırlık ve derecede değilse saldırının haksız sayılmayacağını ifade etmektedirler⁵²⁵. *Koca-Üzülmez*, haksız tahrik altında kalan kişinin işlediği fiilin hukuka aykırı olma vasfını devam ettirmesi nedeniyle haksız tahrik olarak nitelendirilen bir hareketi yapmanın kişinin savunma hakkını ortadan kaldırmayacağını⁵²⁶ ifade etmekle birlikte, karşısındaki kişiyi kendisine saldırmaya kışkırtıp meşru savunma örtüsü altında hukuka uygunluk nedeninden yararlanmaya çalışan kişinin meşru savunmadan yararlanamayacağını belirtmektedirler⁵²⁷. *Apaydın*'a göre, kişi meşru savunma hükümlerinden yararlanmak amacıyla bilinçli olarak karşısındakini saldırıda bulunması için tahrik etmedikçe kişide hukuku kötüye kullanma fikri bulunmadığından meşru savunmadan faydalanabilecektir. Ancak, bilinçli olarak karşısındaki kişiye provokasyonda bulunup saldırıyı başlatan kişi hukuka aykırı fiili yüzünden meşru savunma hakkını kaybedecektir çünkü bu durumda saldırgan kendisidir⁵²⁸.

Ergüne ve Sarıtaş, sırasıyla *maksatlı provokasyon* ve *kasıtlı provokasyon* olarak adlandırdıkları failin, muhatabını bir saldırıya yöneltmek için bir plan doğrultusunda tahrik teşkil eden fiiller ve karşı tarafın tahrik olacağını bilerek ve fakat saldırı başlatmasını sağlamak gibi özel bir amaç söz konusu olmayan fiiller açısından bir değerlendirme yapmışlardır. Maksatlı provokasyonda kişi muhatabını saldırıya yöneltmek için plan dahilinde provokasyonda bulunmakta ve bu halde saldırganın saldırıya girişmesi failin amacı ve provokasyonun ana neticesini oluşturmaktadır. Bu durumlarda kişi meşru savunma koşullarında karşı tarafa zarar vermek için imkan sağlamak istemektedir⁵²⁹. Kasıtlı provokasyonda ise kişi saldırıyı başlatıp neticede meşru savunma şartlarından yararlanmak amacıyla olmasa da karşı tarafın tahrik olarak saldırıda bulunma olasılığı olduğunu bilmekte ve bunu göze almaktadır. Bu durumda meşru savunmanın koşullarını meydana getirmek gibi bir amaç bulunmayıp yine de karşı tarafın bir saldırı başlatabileceği öngörülmektedir⁵³⁰. Yazarlar, Türk Ceza Kanunu açısından kasıtlı provokasyon hallerinde meşru savunma uygulanmamasına yönelik açık

⁵²⁵ Dönmezer-Erman, s. 347, 348. Benzer şekilde bkz. Toroslu-Toroslu, s. 166.

⁵²⁶ Aynı görüş için bkz. İzzet Özgenç, genel hükümler, s. 360, 361.

⁵²⁷ Koca-Üzülmez, s. 279.

⁵²⁸ Apaydın, Meşru Savunma, s. 64-65. Benzer görüş için bkz. Topçu, s. 300 vd.

⁵²⁹ Elif Ergüne- Erkan Sarıtaş, "Provokatif Meşru Savunma", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 26, S. 2, 2022, s. 487, 488, 514.

⁵³⁰ Ibid, s. 488.

bir düzenleme olmaması ve bu durumda kışkırtma hareketine gidilerek *ALIC* uygulaması yapılması halinde normatif düzenlemelerden kopuk bir sonucun ortaya çıkacağını belirtmektedirler. Çünkü saldırı ve savunma, fiillerin icrası anına göre değerlendirildiğinden provokatif hareket anına göre yapılacak değerlendirme kanunilik ilkesiyle bağdaşmayacaktır⁵³¹. Her ne kadar saldırıdan daha önceki bir ana göre değerlendirme yapılmasına imkân veren bir değerlendirme doğru olmayacaksa da maksatlı provokasyon hallerinde kişinin sırf savunmada bulunmak için meşru savunma koşullarını doğal olmayan bir biçimde oluşturduğu göz ardı edilmemelidir. Ortada hakkın kötüye kullanılması ile kamufle edilmiş hukuka aykırı bir saldırı bulunduğundan bu hallerde meşru savunma kabul edilmemelidir⁵³².

Önder de tahrik eden kişinin belirli bir amaç için hareketi başlattığı ve meşru müdafaa örtüsü altında cezadan kurtulmayı düşündüğü hareketleri *amaççı tahrik* olarak nitelendirmiş ve bu hallerde kişinin meşru savunmadan yararlanamayacağını belirtmiştir. Ancak ona göre, tahriki teşkil eden hareket taksirle gerçekleştirilmişse kişi meşru müdafadan yararlanabilecektir. Çünkü kişi, taksirli hareketinin meşru savunmadan yararlanma gibi bir etkisinin olacağını ve saldırı karşısında kalabileceğini beklememektedir⁵³³.

Örselenmiş kadınların uzun yıllar süren psikolojik, cinsel ve fiziksel şiddete kendi haksız hareketleriyle neden olmadığına kuşku yoktur. Ancak daha önce de belirtildiği üzere bazı durumlarda yükselen gerilimin farkına varan kadın, şiddetin en yüksek noktasına ulaştığı anda şiddetin derecesini veya göreceği zararı azaltmak için partnerini kışkırtacak hareketler yaparak kavgayı öne çekmekte veya hızlandırmakta; böylece örneğin kavganın başkalarının önünde yaşanmasını sağlamaya çalışmaktadır. Ancak kadının buradaki amacı, meşru savunma hükümlerinden faydalanmak için bilinçli olarak karşı tarafı provoke ederek saldırıyı başlatmak değildir. Kadın, başlayacağı muhakkak olan saldırı atağından daha az zararla kurtulmak istemekte, örneğin erkeğin kendisine fiziksel saldırısını kimsenin olmadığı bir ortamda değil aile veya arkadaşlarının önünde yaşayarak daha az zararla bu olayı atlattığını ummaktadır. Kaldı ki, örselenmiş kadınların

---

⁵³¹ Ibid, s. 512, 513.

⁵³² Ibid, s. 514-518.

⁵³³ Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, s. 246, 247.

yaşadığı tekil şiddet olayları sürekli şiddet halinin birer parçası olup tüm şiddet sürecine ait olaylar birbirinden bağımsız değerlendirilemeyeceğinden kadınların bir saldırı olayını partnerlerini “kışkırtarak” başlatarak öne çekmeleri halinde dahi kendini koruma haklarından yoksun kaldığı ileri sürülemeyecektir.

Saldırının icrai fiillerle gerçekleştirilebileceğine kuşku olmasa da ihmali fiillerin saldırı teşkil edip etmeyeceğine dair bir görüş birliği bulunmamaktadır. *Heinrich*, ihmali hareketlerin saldırı olarak kabul edilebilmesi için ihmalde bulunan kişinin hareket etmek hukuksal yükümlülüğü altında olması gerektiğini ifade etmektedir⁵³⁴. *Önder*, gerçek ihmali suçlar ve ihmal suretiyle icrai suçlar bakımından ayırım yapmakta ve gerçek ihmali suçların saldırı olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir. Ona göre saldırı, icrai bir fiili ifade ettiğinden hareketsizlik kuralı olarak saldırı niteliği taşıyamaz. Ancak kişi belirli bir şekilde hareket etmek mecburiyetinde ise bu mecburiyeti yerine getirmediğinde hareketsizlik saldırı niteliği taşır⁵³⁵. *Özen* ise ihmali hareketler bakımından bir ayırım yapmayarak bunlara karşı yapılan savunmaların meşru savunma teşkil etmeyeceğini ve saldırının icrai bir fiili gerektirdiğini belirtmektedir⁵³⁶. *Ersan*, saldırı teşkil eden davranışların hukuksal değeri ihlal edecek şekilde ihmali nitelikte de olabileceğini belirttiikten sonra soyut tehlike yaratan davranışların saldırı oluşturup oluşturmadığından ziyade saldırının güncelliği ve saldırının yöneldiği hak gibi koşulların göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir⁵³⁷. Örselenmiş kadınların yaşadığı şiddet değerlendirildiğinde kadının partnerinin hareketlerinin icrai olduğu belirtilmeli, sürekli şiddet halinin bu açıdan bir soru işareti barındırmadığı ifade edilmelidir.

Kusur yeteneğine sahip olmayan kişinin hareketlerinin haksız sayılıp sayılmayacağı konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Kimi yazarlar, kusur yeteneği bulunmayan kişinin fiillerinin de haksız olabileceğini⁵³⁸ belirtirken kimi yazarlar haklıyı haksızdan ayırma yeteneği olmayan kişilerin hareketlerinin haksız sayılmayacağını ve dolayısıyla bu kişilerin fiillerine karşı zorunluluk halinin mümkün olabileceğini

---

⁵³⁴ Heinrich, s. 219. Aynı görüş için bkz. Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 302.

⁵³⁵ Önder, s. 241.

⁵³⁶ Muharrem Özen, s. 75, 76.

⁵³⁷ Ersan, s. 11, 12.

⁵³⁸ Toroslu-Toroslu, s. 165, 166; Demirbaş, Genel Hükümler, s. 307; Koca-Üzülmez, s. 279; İzzet Özgenc, s. 360.

belirtmektedirler⁵³⁹. *Dönmezer- Erman*, bazı yazarların saldırının haksızlık niteliğinin hem objektif hem de sübjektif bir biçimde değerlendirileceğini bu yüzden ceza ehliyetine sahip olmayan kimselerin hareketleri ne haklı ne de haksız sayılamayacağı için saldırı objektif bakımdan haksız olsa da sübjektif bakımdan haksızlığın varlığı ve bu kişilere karşı meşru savunmada bulunma hakkının kabul edilemeyeceğinden hareketle böyle bir saldırı durumunda kişinin ancak zorunluluk halinde kalabileceğine ilişkin görüşünü aktarmışlardır⁵⁴⁰. Ancak onlara göre, haksızlığın objektif olarak bulunması ve haksızlık niteliği taşımasının yeterli olup saldırıyı gerçekleştirenin kusur yeteneğinin herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Hukuk, insan tarafından yapılan hareketin haklı veya haksız olduğunu onu gerçekleştiren kişinin değerlendirme yeteneğinden ayrı olarak nitelendirmektedir⁵⁴¹.

Bize göre de, *Özbek-Doğan-Bacaksız*'ın belirttiği üzere haksızlık ve kusurluluk birbirinden ayrı kavramlar olduğu ve hareket ile kusur yeteneği kavramları birbirinden farklı içerik teşkil ettiği; tipe uygun ve hukuka aykırı hareket edebilen bir kişi kusur yeteneğine sahip olmasa da fiilin haksızlık niteliği devam edeceğinden bu kişilerin fiillerine karşı da meşru savunmada bulunulabilecektir⁵⁴². Benzer şekilde *Apaydın*, kusur yeteneğine sahip olmayan kişilerin fiilleri objektif olarak haksızlık oluşturuyorsa bunların haksız saldırı kabul edilmesi gerektiğini; kusur yeteneğinin kusurluluğun değil cezalandırmanın ön koşulu olduğunu belirtmektedir. Kusur yeteneği faile, haksızlık ise fiile ilişkin bir değerlendirmedir⁵⁴³. Bu nedenle örselenmiş kadının partneri kusur yeteneğine sahip olmayan bir kişi olsa da fiilleri haksızlık niteliğini koruduğundan kadının savunması meşru savunma kapsamında değerlendirilebilecektir.

Karşılıklı çatışmanın söz konusu olduğu durumlarda ilk saldırıyı kimin gerçekleştirdiği tespit edilemiyorsa meşru savunma düzenlemelerinin uygulama alanı bulup bulamayacağı konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Öğretide bazı yazarlar, tespit edilememiş olsa da gerçekte meşru savunma halinde olup hukuka uygun hareket eden kişinin mahkum edilmesinin hakkaniyete aykırı olacağı gerekçesiyle her iki taraf

---

⁵³⁹ Erem-Danişman- Artuk, s. 571.

⁵⁴⁰ Dönmezer-Erman, s. 345.

⁵⁴¹ Dönmezer-Erman, s. 346; Benzer şekilde bkz. Centel-Zafer-Çakmut, s. 298.

⁵⁴² Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 304; Benzer şekilde Düzenli, s. 79, 80; Muharrem Özen, s. 94; Ersan, s. 12, 13, 19.

⁵⁴³ Apaydın, Meşru Savunma, s. 64.

bakımından da meşru savunma hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtirken⁵⁴⁴; bazı yazarlar saldırıyı başlatan tespit edilemediği için meşru savunma hükümlerinin iki taraf bakımından da uygulanmayacağını belirlemekte; bazı yazarlar ise ortada karşılıklı çatışma olmasından hareketle bu hallerde haksız tahrik hükümlerine gidilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁵⁴⁵.

Biz Örselenmiş Kadın Sendromu bakımından sürekli şiddet halini kabul ettiğimiz ve buna göre şiddetin sistematik ve kümülatif; saldırının bütüncül değerlendirilmesi gerektiği için karşılıksız çatışma hallerinde kadının partnerini öldürmesi durumlarında da saldırıyı başlatanın partner olduğu konusunda bir ayırım yapılmaması gerektiğini düşünmekteyiz.

Son olarak, saldırganın kişisel cezasızlık sebeplerinden birine sahip olması fiilin, haksızlığını ortadan kaldırmamaktadır⁵⁴⁶. Dolayısıyla örselenmiş kadının partnerinin örneğin milletvekili veya diplomat olması, saldırının haksızlığını etkilemeyecektir.

ii. Saldırının Bir Hakka Yönelik Olması

TCK m. 25/1'de “*gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka*” yönelen bir saldırı ibaresi kullanılmış ve saldırının yöneltildiği haklar bakımından herhangi bir sınırlama yapılmamıştır⁵⁴⁷. Bu nedenle hayata, vücut dokunulmazlığına, cinsel dokunulmazlığa yöneltilen saldırılara karşı meşru savunma hakkı kullanılabilir. Örselenmiş kadınların sistematik ve süregelen bir şekilde yaşadığı fiziksel ve cinsel şiddet kuşkusuz yaşam, vücut bütünlüğü ve cinsel dokunulmazlık haklarını, özgürlük, onur ve şeref gibi değerlerini ihlal etmektedir.

---

⁵⁴⁴ Koca Üzülmüş, s. 279. Bize göre her ne kadar meşru savunmanın yapısına aykırı bir değerlendirme olsa da *Ersan*, bu gibi durumlarda ilk saldırıyı gerçekleştiren bakımından da meşru müdafaa hükümlerinin uygulanmasının adaletsiz olacağı düşünülürse de ilk saldırıyı gerçekleştirenin de karşı taraftan gelecek gerçekleşmesi muhakkak güncel bir saldırı tehdidi altında bulunduğu kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiş ve bu nedenle karşılıklı saldırı ve savunmanın birarada bulunduğu durumlarda en adaletli çözümün her iki taraf bakımından meşru müdafaa hükümlerinin uygulanması olduğunu belirtmektedir. Bkz. *Ersan*, s. 22, 23.

⁵⁴⁵ *Demirbaş*, s. 308.

⁵⁴⁶ *Dönmezer-Erman*, s. 345; *Toroslu*, s. 165, 166; *Özbek-Doğan-Bacaksız*, s. 303; *Demirbaş*, Genel Hükümler, s. 307; *Koca-Üzülmüş*, s. 279; *Düzenli*, s. 81; *Muharrem Özen*, s. 92, 93; *Ersan*, s. 18.

⁵⁴⁷ 765 sayılı ETCK'da meşru müdafa konusu saldırının “nefse veya ırza” yöneltilmiş olması gerekmektedir.

Bununla birlikte örselenmiş kadınlar aşağılanmaya, hor görülmeye, hakarete, maruz kalmakta, arkadaş ve ailelerinden yalıtılmakta, özgürlüklerinden mahrum bırakılmakta ve en önemlisi denetim ve gözetim altına alınarak sürekli bir korku halinde yaşamaktadırlar. Gördükleri psikolojik şiddet, süreklilik arz etmekte ve TCK kapsamında eziyet veya aile bireylerine kötü muamele suçlarını da oluşturabilmektedir. Dolayısıyla, *örselenmiş kadınların durumunda şiddetin* hem maddi bir yönü olup vücut bütünlüğünün bozulması hem de manevi bir yönü olup *bu şiddet* ruh sağlığının bozulmasına neden olmakta; *kadınların* vücut bütünlükleri, onur ve özgürlükleri ihlal edilmektedir⁵⁴⁸.

iii. Saldırının Varlığı⁵⁴⁹

Saldırının zamansal sınırı 765 sayılı ETCK'nin lafzına bakıldığında “*vukubulan*” kelimesi kullanılarak oldukça kısıtlı bir biçimde ortaya koyulmuştur. Ancak 765 sayılı TCK döneminde de Yargıtay kararlarında saldırının varlığı koşulunun bu şekilde dar yorumlanmadığı; başlaması ve tekrarı muhakkak saldırıların da “*vukubulan*” saldırı olarak kabul edildiği belirtilmektedir⁵⁵⁰.

TCK m. 25'te ise “*gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırı*” şeklinde bir ifade kullanılarak saldırıya zamansal açıdan görece geniş bir çerçeve çizilmiştir⁵⁵¹. Böylece kişilerin haksız saldırılara karşı kendilerini koruma olanaklarının 765 sayılı ETCK'ye göre daha geniş bir çerçevede düzenlendiği ve zamansal sınırın “belirlilik” kuralına uyumlulaştırıldığı belirtilmektedir⁵⁵².

Savunmanın hukuka uygun kabul edilebilmesi için savunma ve saldırının hem zaman olması gerektiği ifade edilmektedir. Saldırı başlamadan önce gerçekleştirilen bir savunmada zorunluluk koşulunun sağlanmadığı; saldırı bittikten sonra gerçekleştirilen bir

---

⁵⁴⁸ Eziyet ve aile bireylerine kötü muamele suçu hakkında ayrıntı için bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayınları, B. 13, Ankara 2020, s. 222-224, 601-603.

⁵⁴⁹ Doktrinde “Saldırının Halen Mevcut Olması” olarak ele alınan koşulu “Saldırının Varlığı” olarak incelemeyi uygun gördük.

⁵⁵⁰ Ali Parlar, *Ceza Hukukunda Meşru Savunma ve Haksız Tahrik*, Bilge Yayınevi, Ankara 2015, s. 16. İtalikler bize aittir.

⁵⁵¹ Madde gerekçesinde “Meşru savunmanın “haksız saldırı” koşulu bakımından, “gerçekleşen haksız saldırı” ile “gerçekleşmesi muhakkak haksız saldırı” veya “tekrarı muhakkak haksız saldırı” aynı sayılmıştır. Böylece kişilerin haksız saldırılara karşı kendilerini korumaları olanağı daha da genişletilmiş olmaktadır.” şeklinde meşru müdafaya zamansal açıdan getirilen bu çerçevenin sınırı açıklanmıştır.

⁵⁵² Parlar, s. 13; Ersan, s. 30, 31.

savunmada ise öç alma halinin bulunduğu belirtilmektedir⁵⁵³. Gelecekteki bir saldırıya karşı önlem almak mümkün kabul edildiğinden suç işlemeksizin bundan kurtulmanın mümkün olduğu savunulmaktadır⁵⁵⁴. Haksız saldırı henüz gerçekleşmeden yapılan savunmanın meşru savunma olarak kabul edilemeyeceği, bu durumda ancak haksız tahrik düzenlemelerinin uygulama alanı bulabileceği ifade edilmektedir⁵⁵⁵.

Dönmezer-Erman, saldırının halen varlığı şartının geniş yorumlanması ve başlayacağı artık *muhakkak* olan bir saldırıyı başlamış, bitmiş ancak tekrarlamasından korkulan bir saldırının da henüz bitmemiş olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedirler⁵⁵⁶. *Centel-Zafer-Çakmut*, benzer şekilde, gerçekleşmesi *muhakkak* olan bir saldırı tehlikesinin savunmayı haklı kılacağını; başlayıp bitmiş ancak tekrarlaması *muhtemel* olan, devamından korkulan bir saldırının da halen var olan bir saldırı sayılacağını ifade etmektedirler⁵⁵⁷. *Koca- Üzülmmez*, henüz başlamamış, gelecekteki *muhtemel* bir saldırıya karşı meşru savunmanın kabul edilemeyeceğini savunmaktadırlar⁵⁵⁸. *Demirbaş*'a göre başlayacağı *kuvvetle muhtemel* olan bir saldırıyı başlamış olarak; bitmekle beraber *tekrarından korkulan* hareketleri de halen mevcut saldırı şeklinde değerlendirmek gerekmektedir⁵⁵⁹. *Toroslu- Toroslu*'ya göre, henüz gerçekleşmemiş olmakla birlikte, gerçekleşmesine *kesin gözüyle bakılan* ve sona ermiş olmasına rağmen tekrarına *kesin gözüyle bakılan* bir saldırı da meşru savunma nedenidir⁵⁶⁰.

Özbek-Doğan-Bacaksız, saldırının varlığının kabulü için halen mevcut olmasının şart olmadığını, gerçekleşmesinin *muhakkak* olmasının da yeterli olduğunu belirtmektedirler. Çünkü taraflar arasında karşılıklı çatışma aranırca çoğu örnekte savunmaya geçmek dahi mümkün olmayacaktır⁵⁶¹. Ancak yazarlara göre, bitmiş saldırıya yönelik davranışlar öç almaya yönelik olduğu ve ceza hukukunun öç alma eylemini korumadığı; gelecekteki bir saldırıyı önlemeye yönelik davranışların da hukuka uygun

---

⁵⁵³ Dönmezer-Erman, s. 351.

⁵⁵⁴ Centel-Zafer-Çakmut, s. 296.

⁵⁵⁵ Parlar, s. 18.

⁵⁵⁶ Dönmezer-Erman, s. 351.

⁵⁵⁷ Centel-Zafer-Çakmut, s. 297.

⁵⁵⁸ Koca-Üzülmmez, s. 280.

⁵⁵⁹ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 310.

⁵⁶⁰ Toroslu-Toroslu, s. 164, 165.

⁵⁶¹ Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 307.

sayılmayacağı için kendisini “her günkü” gibi dövüp sızan kocasını uykusundayken öldüren kadının davranışının meşru savunma kapsamında değerlendirilmemesi gerekmektedir⁵⁶².

Önder, başlamamış bir saldırıya karşı savunmanın, ancak “o an” yapılabilecekse ve beklendiği takdirde savunma imkansızlaşacaksa meşru olduğunu belirtmektedir⁵⁶³. Benzer şekilde *Özen*'e göre ise, henüz başlamamış bir saldırıya karşı savunmanın mümkün olması için saldırı başladığı zaman savunmada bulunmanın çok zor veya imkansız olması gerekmektedir⁵⁶⁴. Ancak ona göre de, meşru savunmaya ilişkin hükümler geniş yorumlanmalı, saldırının doğurduğu zararlı tehlikenin varlığı halinde de savunma hareketini gerçekleştiren fail meşru savunma hükümlerinden faydalanabilmelidir⁵⁶⁵.

Parlar'a göre, başlamış bulunan ve nerede biteceği bilinmeyen haksız saldırı halinde fail, meşru savunmada bulunduğu gibi saldırının sona ermediği ve tekrarlanmasının da *umulur* olduğu bir evrede yapılan savunma meşru savunma kapsamında değerlendirilmelidir. Ancak, saldırgan etkisiz hale getirildiyse veya saldırı kesildikten sonra yenilenmediyse haksız saldırının varlığı koşulunun gerçekleştiğinden bahsedilemeyecektir⁵⁶⁶. *Hafizoğulları- Özen*, tekrarın sadece tahmin edilmesinin yeterli olmadığını, tekrarın muhakkak olup olmadığını beşeri genel deney kurallarına ve oluşa göre belirleneceğini ifade etmişlerdir⁵⁶⁷.

Şare'ye göre kanunun gerçekleşmesi ve tekrarı muhakkak saldırıların kanun kapsamına alınmasıyla hukuksal bir yararı doğrudan ihlal etmemekle birlikte ihlal edileceğine kesin gözüyle bakılan bir fiil de başlamış bir saldırı olarak kabul edilmiştir⁵⁶⁸. Bununla beraber, kanaatimizce sistematik şiddet halleri bakımından henüz

---

⁵⁶² Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 306, 307.

⁵⁶³ Önder, s. 243.

⁵⁶⁴ Muharrem Özen, s. 79.

⁵⁶⁵ Muharrem Özen, s. 75. *Özen* 765 sayılı ETCK döneminde yaptığı bu değerlendirmede meşru müdafaa hükmünün İtalyan Ceza Kanunu'na paralel şekilde saldırıdan doğan zarar tehlikesini de içine alacak şekilde değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur.

⁵⁶⁶ Parlar, s. 19, 20.

⁵⁶⁷ Zeki Hafizoğulları- Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, US-A Yayıncılık, B. 12, Ankara 2019, s. 219.

⁵⁶⁸ Ersin Şare, “Yüksek Mahkeme Kararlarında Meşru Savunma”, *İzmir Barosu Dergisi*, C. 83, S. 1, 2018, s. 29, 30.

gerçekleşmemiş saldırıların, saldırılara maruz kalan kişinin hukuksal yararını doğrudan ihlal etmediğini söylemek güçtür. Sürekli şiddet hâli süresince şiddet ataklarının durulduğu aralıklarda kadın fiziksel şiddet görmüyor olabilir. Ancak yaşadığı psikolojik şiddet devam etmektedir. Hayatı partneri tarafından tahakküm altına alınmış olan kadın, bir sonraki şiddet atağını beklemekte, partnerinin hareketleri, tavırları, sözleri ve imalarından yaklaşan tehlikeyi algılamaya çalışmakta, kendini korumak için bazı önlemler almak zorunda hissetmekte, tüm hayatını partnerini kızdırmamak, olası bir şiddet atağını elinden geldiğince ötelemeye çalışarak geçirmektedir. Bu nedenle şiddet ataklarının “durulduğu” dönemlerde de yaklaşan tehlikenin kadının hukuksal yararını ihlal ettiğini kabul etmek gerekecektir.

Bu noktada, kişinin, hayat, vücut, cinsel dokunulmazlığına yönelik gelecekte bir saldırı gerçekleştirileceğine ilişkin bir tehdidin, saldırının varlığına ilişkin bir emare olarak kabul edilip edilmeyeceğine değinmek gerekmektedir. *Düzenli*, tehdide ilişkin beyanın saldırının varlığı olarak değerlendirilmesi ve saldırının güncelliğiyle ilgili bir sorun olarak algılanması gerektiğini ifade etmektedir. Ancak yazara göre her ne kadar tehdit ile kişinin iç huzuru ve güvenliği bozulmaktaysa da tehdit fiilini savuşturmak için gerçekleştirilecek savunmanın, meşru savunma olarak değerlendirilmesi güç olup yalnızca gelecekte bir saldırı gerçekleştirileceğine ilişkin korkutmalar saldırının varlığını kabul için yeterli olmayacaktır⁵⁶⁹.

Örselenmiş kadınların durumunda, kadın geçmiş deneyimlerin ve uzun yıllar gördüğü şiddetin bir sonucu olarak partnerinin tehditlerinin blöf niteliği taşımadığını bilmektedir. Kadın daha önce çok kez, partnerinin kendisine uygulamakla tehdit ettiği tüm eylemleri gerçekleştirdiğini deneyimlemiştir. Partnerinin tehdit sırasında bahsettiği hukuki değer ihlallerini daha önce de gerçekleştirmiş olması nedeniyle güncel tehditlerin de gerçekle olan yakınlığı yeni bir şiddet atağının başlayacağına ilişkin güçlü bir emare olarak kabul edilmelidir. Çünkü bu tehditler, bütün bir şiddet sürecinin yalnızca küçük bir parçasını ifade etmektedir.

Kişinin maksadının saldırı olduğuna inandıran dış belirtiler varsa saldırının muhtemel olduğu söylenebilmektedir. Muhtemel bir saldırıya karşı hazırlık yapılması ve

---

⁵⁶⁹ Düzenli, s. 49, 54.

savunma araçlarını önceden hazırlanması halinde de meşru savunmanın kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁷⁰. *Demirci*'ye göre saldırı tehdidi altında bulunan kişinin savunma için bazı hazırlıklar yapması ve saldırı esnasında da bunları kullanması eylemleri, bizatihi suç oluşturmadığı müddetçe bu eylemler, meşru savunma nedeniyle cezalandırılmamalıdır⁵⁷¹. *Özen*, bu noktada meşru savunmanın amacının sadece saldırıyı savuşturmak değil aynı zamanda saldırıları önlemek olduğunu ortaya koymaktadır⁵⁷². Gerçekleşmesi muhakkak saldırıyı, saldırıyı gerçekleştirecek kişi tarafından başka bir ara hareket süreci olmaksızın bir sonraki adımda doğrudan doğruya hukuksal değer ihlalinin ortaya çıkacağı bir saldırı olarak tanımlamakta ve gerçekleştirilecek ve tekrar edecek saldırı ve bunun hukuksal değer ihlali şeklindeki sonuçları arasında sıkı bir zamansal yakınlık bulunması gerektiğini, aksinin yeni bir “önleyici saldırı fiili” olduğunu belirtmektedir⁵⁷³. Saldırının gerçekleşeceği ana kadar zaman varsa saldırının gerçekleşmesini engelleyecek önlemlerin alınması ve savunmanın kolaylaştırılması mümkün olsa da amaç, savunma fiilini gerçekleştirmek değil saldırıyı savuşturmak olduğundan gerçekleşmesi beklenen saldırıyı önlemeye yönelik hiçbir adım atılmaması durumunda savunmada zorunluluk bulunduğunun tartışmalı hale geleceği ifade edilmektedir⁵⁷⁴.

Örselenmiş kadınların durumunda ise, hem daha önceki kaçma ve saldırıları engellemeye yönelik davranışların sonuçsuz ve yetersiz kalması hem kadının içinde bulunduğu ve harekete geçmesini zaman zaman engelleyen öğrenilmiş çaresizlik durumu, saldırının gerçekleşeceğini kesin olarak bilmesine rağmen kaçmasını veya yakınlarına haber vermek gibi alternatiflere başvurmamasının önüne geçmektedir. Bu nedenle kadının öncesinde silahlanarak yaklaşan şiddet atağını beklemesi ve başkaca bir adım atmaması

---

⁵⁷⁰ Dönmezer-Erman, s. 353; Muharrem Özen, s. 79.

⁵⁷¹ Yazara göre bu kapsamda “*Örneğin aralarında daha önceden adam öldürme meselesi yüzünden husumet bulunan ve her an saldırı tehdidi altında bulunan kişinin ruhsatlı silahı ile gezmesi ve saldırı esnasında da bu silahını kullanması halinde sırf bu eylemi nedeniyle tasarlayarak adam öldürmeden cezalandırılması mümkün değildir. Çünkü bu durumda silah sanıkta savunma amacıyla bulunmaktadır. Ancak saldırıya karşı savunma eylemi dışında mağdurun eylemi başka bir suç oluşturuyorsa örneğin; temin ettiği silah ruhsatsızsa ya da 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanun'un 4. maddesi veya 15 maddesinin son fıkrası gereğince suç oluşturuyorsa bu eylemlerin savunma eylemi ile doğrudan bir ilgisi bulunmadığından kişinin sadece bu eylemleri yönünden cezalandırılması gerekir.*” Bkz Ömer Demirci, *Meşru Savunma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2014, s. 54.

⁵⁷² Muharrem Özen, s. 79.

⁵⁷³ Kühl'den aktaran Ersan, s. 32.

⁵⁷⁴ Düzenli, s. 104.

savunmada zorunluluk bulunmadığı anlamına gelmemelidir. Sürekli şiddet hali içinde bulunan kadın, halihazırda partnerinden sürekli dayak yemekte ve psikolojik şiddetle başa çıkmaya çalışmaktadır. Bu şiddet ataklarından herhangi birini önlemeye çabalarken nihayetinde hem bunu çok uzun süre öteleyemeyeceğini hem de partnerinin büyük öfke patlamasını durduramayacağını bilmektedir.

Öncelikle, her geçen gün daha da ciddileşen dayaklar kadını ölüme biraz daha yaklaştırdığından partnerinin küçük fiziksel ataklarını önleme çabası zaten pek bir işe yaramayacaktır. Kadın partneriyle yakın ilişki içinde olduğundan ve aynı evde yaşadığından bunları sonsuza kadar engellemesinin bir yolu bulunmamaktadır. Dahası, defaatle belirtildiği üzere örselenmiş kadınların durumunda yaklaşan şiddet atakları bir bütünün parçası olup kadının bir noktada harekete geçmeye karar verip şiddet atağı öncesi silahlanması veya başka bir hazırlık yapması halinde bütün bir şiddet sürecine karşı cevap vermiş olmaktadır.

Saldırganın dış dünyaya yansıyan hareketlerinden saldırıyı gerçekleştireceğinin kesinliğe yakın bir ihtimalle anlaşılması ve savunmanın o anda gerçekleştirilmesinin zorunlu olması beklenmektedir. Durum doğrultusunda saldırının başlayıp başlamayacağına ilişkin değerlendirmeyi yapacak olan kişi savunmayı yapan kişi olup saldırganın daha önceki hareketleri ve saldırganla arasındaki özel koşullar bu algısının temelini haklılaştıracak unsurlardır⁵⁷⁵. Bu doğrultuda *Taner*, saldırının gerçekleşmesi veya tekrarının muhakkak olup olmadığının her somut olayda savunma hareketini gerçekleştiren kişinin ruhsal durumu göz önünde bulundurularak hakim tarafından belirleneceğini ifade etmektedir⁵⁷⁶.

Saldırgan tarafından savunmada bulunanın haklarına karşı zarar verecek bir tehlike ya da saldırının varlığı gerekir⁵⁷⁷. Bir saldırının süresi saldırıya uğrayan haklar için tehlike tamamen ortadan kalkana veya yardım olmaksızın ortadan kaldırılamadığı ana kadar devam eder⁵⁷⁸. *Dönmezer-Erman*, 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun

---

⁵⁷⁵ Düzenli, s. 61, 62.

⁵⁷⁶ *Taner*, Meşru Savunma, s. 229.

⁵⁷⁷ *Demirbaş*, Genel Hükümler, s. 310.

⁵⁷⁸ *Gropp'tan* aktaran *Apaydın*, Meşru Savunma, s. 76. *Demirci*, de benzer biçimde saldırının devam etmesini tüm etkileriyle birlikte tamamlanuncaya kadar geçen süre olarak tanımlamaktadır. Bkz. *Demirci*, s. 52.

saldırının değil ondan doğan tehlikenin halen var olmasını temel aldığı belirtilmiş, bu anlayışa göre henüz başlamış olmayan bir saldırının da bir tehlike teşkil edebileceğini ve sona eren bir saldırıda tekrar etme tehlikesinin bulunduğunu aktarmıştır⁵⁷⁹. Özen, 765 sayılı ETCK bakımından yaptığı incelemede ceza kanununun saldırının doğurduğu tehlike halinde yapılan savunmanın meşru savunmaya izin verdiğini ifade etmiştir⁵⁸⁰.

Saldırı tehdidine karşı savunma, kendini savunan kişinin herhangi bir risk almadan hala başarılı olma şansını koruduğu ana kadar meşrudur⁵⁸¹. Henüz başlamamış saldırılara karşı meşru savunmanın kabul edilmesi saldırının başladığı anda savunma için geç kalınmış olma ihtimali ve başlaması muhakkak bir saldırının varlığı karşısında kişinin kendini koruma içgüdüsüne dayandırılmaktadır⁵⁸². Aksi takdirde saldırıya hedef olan kişinin savunmada bulunmak için kendisine saldırıda bulunulmasını beklemek zorunluluğu, meşru savunmanın geciktirilmesi anlamına gelecektir⁵⁸³. Dahası saldırı hazırlıkları, savunma yapılabilecek hareketler kapsamına alınmadığında ve saldırının fiilen başlaması beklendiğinde meşru savunma imkanı tamamen ortadan kalkabilir⁵⁸⁴.

Saldırının tamamen sona erdiği, aradan süre geçtiği veya saldırganın uzaklaştığı durumlarda saldırının bulunmadığı kabul edilmekte, bu saldırıya karşı yapılan savunma meşru sayılmamaktadır⁵⁸⁵. Bu konuyla ilgili verilen örneklerde saldırgan kaçtığı, uzaklaştığı ve geri dönmeme ihtimalleri üzerinde durulmakta, savunma hareketini yapan kişinin hareketi olmaksızın saldırganla savunmayı yapan kişinin tekrar karşılaşmayacağı varsayımı üzerinden hareket edilmektedir. Ancak, örselenmiş kadınların durumunda kadın saldırganla bir ilişki içinde veya evlidir, aynı evde yaşıyor veya sürekli olarak görüşmektedir, en iyimser ihtimalde ayrı evde yaşıyor olsalar dahi partneri kadının yaşadığı yeri veya işyerini, kadının ailesinin veya arkadaşlarının yaşadığı yeri bilmektedir. Kadının, daha önce de bahsedilen sebeplerle saldırganı terk etmediği veya edemediği görülmekte, hayatını saldırganla devam ettirmesinin “zorunlu” olduğu bir durumda ise “biten” bir saldırıdan bahsedilmesinin mümkün olmadığı söylenmelidir.

---

⁵⁷⁹ Dönmezer-Erman, s. 352.

⁵⁸⁰ Muharrem Özen, s. 74.

⁵⁸¹ Lewisch'ten aktaran Apaydın, Meşru Savunma, s. 77.

⁵⁸² Düzenli, s. 60.

⁵⁸³ Demirci, s. 53.

⁵⁸⁴ Önder, s. 243.

⁵⁸⁵ Apaydın, Meşru Savunma, s. 82.

Bitmiş olmasına rağmen saldırının tekrarının muhakkak olup olmadığı somut olayın koşullarına göre saldırının tekrarına dair ciddi bir olasılığın varlığı saptanarak belirlenir⁵⁸⁶. Saldırının muhakkak başlayacağına ilişkin ölçütlere benzer olarak devam etmiş ve ara verilmiş ancak tekrar başlayacağı muhakkak olan saldırı için de saldırının tekrar başlayacağı yönünde emareler bulunması ve bunun kesinliğe yakın olması aranmaktadır⁵⁸⁷.

Daha önce de belirtildiği üzere saldırı atakları belirli veya belirsiz bir süre için son bulsa ve gerilim bir sonraki атаğa kadar azalsa da şiddet döngüsünün devam edecek olması nedeniyle yeniden tırmanacak ve şiddet atakları devam edecektir. Örselenmiş kadın ve ona süregelen şekilde şiddet uygulayan partneri arasındaki ilişkide saldırı atağının tekrarının kesin olduğu söyleneceğinden şiddet atakları kesintisiz olmasa ancak tekrarları muhakkak olsa da sürekli şiddet hali zaten devam etmektedir. Dolayısıyla tekrarı muhakkak olan bir saldırı değil kesintisiz biçimde devam eden bir sürekli şiddet hali zaten mevcuttur.

Meşru savunma düzenlemelerinin bu şekilde dar yorumlanması, birçok olayın meşru savunma dışında kalmasına sebep olacaktır. Meşru savunma düzenlemeleri daha önce de belirtildiği üzere saldırganla savunmayı yapan kişilerin tek seferlik karşılaşmalarını veya bir uyuşmazlığın kavgaya ve saldırıya dönüşmesini esas almaktadır. Uzun yıllar devam eden ve kronikleşmiş bir şiddet türünü kapsamına almadığından saldırının halen devam etmesi koşulunu sınırlamak sürekli şiddet halini dışlamaktadır. Böylece, aslında çok yaygın olan bir sorun, saldırının “varlığı” tartışmalarının mekanik biçimde yürütülmesi ve güncellik kavramının saldırı atağının olduğu zamansal dilime sıkıştırılması nedeniyle çözümsüz kalmaktadır.

Düzenli, bu noktada teorinin Türk öğretilerine aktarılırken teorinin suç ve ceza siyasetinde amaçladığı değişimin göz ardı edildiğini ve meselenin ceza hukuku dogmatikliğinde dar anlamda ele alındığını ifade etmektedir. Yazar, yasaları oluşturanların ve bu yasaları uygulayanların hiç deneyimlemedikleri bir şiddet biçimi ve hiç karşılaşmadıkları ölüm tehditlerine varsayımsal olarak yaklaşırken kadınların kendileri

---

⁵⁸⁶ Önder, s. 243 vd.

⁵⁸⁷ Düzenli, s. 65.

gibi davranmalarını beklediklerini vurgulamış; meşru savunmanın ataerkil deneyimler etrafında çevrelendiğine dikkat çekmiştir⁵⁸⁸.

Bir saldırı, ancak eğer o hukuk düzeni ile çelişki içinde bulunuyorsa ve kendisine saldırılan kimsenin buna katlanmak yükümlülüğü bulunmuyorsa hukuka aykırı kabul edilmektedir⁵⁸⁹. Kadınların oldukça yaygın olarak yaşadığı sürekli şiddet halinin, meşru savunma düzenlemelerinin mekanik yorumu yoluyla çözümsüz bırakılması kadınların bu şiddete katlanmak yükümlüğünün bulunduğu düşüncesinin bir ürünüdür.

Taner, meşru savunma kurumunun insanın tehlike anında kendisini koruma ihtiyacı olarak bir sosyal gerçeklikten doğduğunu belirtmektedir. Yazar, kanunun kişinin kendini savunmayacağına dair bir kural getirmesi durumunda dahi buna kimse tarafından uyulmayacağını ve diğer ceza hukuku kurumlarından farklı meşru savunma bakımından kendini koruma içgüdüsünün, kuralların önüne geçtiğini belirtmektedir⁵⁹⁰. Bu doğrultuda meşru savunma bakımından biçimsel kanunilik ilkesinin silikleşebileceğini belirtmek gerekmekte ve tarihsel olarak kanunda düzenlenmeyen sistematik şiddet gibi durumlar açısından kanunun lafzını kaba ve mekanik bir yorumla oldukça yaygın bir sorunu saf dışı bırakacak şekilde yorumlamamayı tercih etmek gerekmektedir.

Yalçın Sancar, tehdit, şantaj, cebir gibi pek çok suçun kanundaki diğer suçlara paralel olarak “üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe” karşı işlenmelerinin cezayı ağırlaştırıcı bir neden olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu suçların belirtilen kişiler tarafından işlenmesi çok daha kolaydır ve mağdur üzerindeki etkileri ağırdır⁵⁹¹.

Gerçekten de, kadın eşi, aynı evde yaşadığı veya aynı ortamları paylaştığı partneri tarafından gelebilecek herhangi bir tehlike veya saldırıya bunlar haricindeki kişilere oranla hem çok daha savunmasızdır hem de partneri veya eşinden gelen şiddet kadının tüm hayatına yayılmaktadır. Bu nedenlerle, benzer şekilde örselenmiş kadınların yaşadığı sistematik şiddetin diğer şiddet türlerinden önemli bir farkı bulunmakta ve bu kapsamda yapılacak meşru savunma değerlendirmelerinde kadın ve erkek arasındaki bu türden bir

---

⁵⁸⁸ Hilal Düzenli, “Hukuk Pratiğinde Kadını Anlamak: Örselenmiş Kadın Sendromu”, *Kadın Yazıları* içinde (Yay. Haz. Türkân Yalçın), Savaş Yayınları, Ankara, 2012, s. 292, 301.

⁵⁸⁹ Heinrich, s. 227.

⁵⁹⁰ Yazara göre zorunluluk halleri bakımından da bu görüş geçerlidir. Bkz. *Taner*, Meşru Savunma s. 221, 222.

⁵⁹¹ *Yalçın Sancar*, s. 192-193.

ilişkinin dinamiği ile iki yabancı arasındaki ilişkinin dinamiğindeki temel farkların dikkate alınması gerekmektedir.

Dahası, saldırganın bir kez etkisiz hale getirilmesi veya saldırının bir an için durması, saldırının bir daha devam etmeyeceği anlamına gelmemektedir. Aksi yönde bir kabul, ev içi şiddetin ve örselenmiş kadınların içinde bulunduğu sürekli şiddet halinin doğasıyla örtüşmemektedir. Şiddet bir an için kesilebilir ancak bu yalnızca son şiddet atağının durulduğu anlamına gelmekte, bu durgunluk bütüncül şiddet bakımından bir fark yaratmamaktadır. Şiddet gittikçe artan bir yoğunlukla devam etmekte, kadının karşı karşıya olduğu tehlikenin boyutları da buna paralel olarak artmaktadır.

Gerçekleşmesi “an meselesi” olan saldırı veya tehlikedeki zamansal yakınlığın geniş yorumlanması, saldırgan ve savunmayı gerçekleştiren kişi arasındaki ilişkinin, husumetin, tehdit altında olan kişinin kendisi tarafından bilinen sübjektif unsurların da göz önüne alınması gerekmektedir; saldırıdan başka türlü kurtulamayacağını objektif olarak saptandığı anın, gerçekleşmesi “an meselesi” olan saldırı veya tehlike anı olarak belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁹².

Örselenmiş kadınların durumunda saldırının gerçekleşmesi “an meselesi” değilse ve örneğin bir sonraki şiddet atağı birkaç saat veya gün sonra gerçekleşecekse bile kadın, partnerinin şiddetinin devam edeceğini kesin olarak bilmekte, giderek artan şiddet derecesinin bir gün hayatına mal olacağını öngörmektedir. Kadının içinde bulunduğu tehlikenin farkında olması, partneriyle olan ilişkisi ve daha önce yaşadıkları tüm şiddet sürecinin geleceğe dair kesinlik içeren bir saptamasından ibarettir. Yıllardır süren fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet hiçbir koşulda birden kesilmeyecek, partnerinin davranışları bir anda değişmeyecektir.

Bazı yazarlar, meşru savunmanın amacının hakkın korunması olduğu; bu nedenle de önleyici davranışın da hakkın korunmasına yaradığı ve daha geç yapılacak bir savunmanın beklenemez olması durumunda önleyici meşru savunmanın haklı olduğunu

---

⁵⁹² Apaydın, Meşru Savunma, s. 78. Şare, TCK bakımından önleyici meşru savunmanın mümkün olmadığını, gerçekleşmesi muhakkak saldırılar yönünden meşru savunmanın kabul edileceğine ilişkin ifadenin dar yorumlanarak yalnızca saldırı öncesinde yapılan ve saldırı fiiline bağlı ve zorunlu hareketler yönünden meşru savunmanın mümkün olabileceğini ifade etmiştir. Bkz. Şare, s. 52.

belirtmektedirler⁵⁹³. Şen ve Şahin, özellikle devlet ve kolluk kuvvetlerinin saldırıya uğrayan kişiye yardım etmeye her durumda ve her an istekli olmamaları, bazı durumlarda niteliklerinin müdahale etmeye yeterli olmadığı gibi nedenlerle etkisiz kaldıklarını vurgulamışlardır⁵⁹⁴. Yazarlara göre, hasımın bulunduğu ve tehdit ettiği, ne zaman geleceğinin belli olmadığı ancak gelme ihtimalinin olduğu ve bunun endişe yarattığı, bu tarz bir tehlide karşı kolluğa haber vermenin etkili bir savunma önlemi olup olmayacağını belli olmadığı, haksız saldırının ne zaman gerçekleşeceğini bilinmediği durumlarda kolluğun zamanı belirsiz bir koruma sağlayamayacağı; saldırının gerçekleşmesinin kesin olduğu durumlarda ise önleyici nitelikte tedbirlerin alınabileceği, cinsel saldırı, öldürme, yaralama gibi durumlarda önleyici meşru savunmanın insanlık tarihinin başından beri var olduğu ve savunmanın gerekli olması nedeniyle zorunluluk unsurunu sağladığı gerekçeleriyle önleyici meşru savunmanın kabul edilmesi gerekmektedir⁵⁹⁵.

Karşıt görüşte olan *Ersan*'a göre ise saldırının güncelliğinden ve savunmanın zorunluluğundan bahsedilemeyeceğinden henüz başlamamış olmakla birlikte gerçekleşmesi muhtemel olan bir saldırıya karşı yapılan ancak saldırıdan önce icra edilen önleyici tedbirler açısından meşru savunmadan bahsedilemeyecektir. Ancak, malvarlığına yönelik muhtemel saldırılara karşı önceden çukur kazma, dikenli veya elektrikli tel örme gibi çeşitli yollarla saldırıdan önce alınan ve fakat saldırı anında eş zamanlı savunma fonksiyonu gösteren durumlarda bu durum söz konusu değildir. Bu gibi durumlarda savunma saldırı ile eş zamanlı fonksiyon gösterdiğinden güncel bir saldırının varlığı koşulu sağlanmaktadır⁵⁹⁶.

Öncelikle belirtmek gerekir ki önleyici meşru savunmanın mümkün olup olmadığına ilişkin tartışma özellikle gerçekleşmesi kesin olarak saptanan veya saldırının gerçekleşmesinin muhtemel olarak saptandığı durumlarda saldırının başka yollarla engellenmesinin veya saldırıya karşı koyulmasının mümkün olmadığı saldırılar bakımından yapılmalıdır. Biz, bahsi geçen saldırılar karşısında hem saldırının güncelliği hem de savunmada zorunluluk bulunması koşulunu kabul etmek gerekeceğinden yazarın

---

⁵⁹³ Lewisch'den aktaran Apaydın, *Meşru Savunma*, s. 78, 79.

⁵⁹⁴ Ersan Şen- Buğra Şahin, "Önleyici Meşru Savunma", *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 15, S. 162, 2020, s. 347.

⁵⁹⁵ Şen-Şahin, s. 348, 349. Bkz. Şare, s. 52.

⁵⁹⁶ Ersan, s. 33-35.

bu görüşüne katılmamaktayız. Kaldı ki vücut dokunulmazlığına yönelik veya hayata karşı gerçekleşecek suçlar bakımından meşru savunmada bulunamayacağına ilişkin kesin bir değerlendirme yaparken malvarlığına yönelecek saldırılar bakımından meşru savunmanın doğrudan kabul edilmesini doğru bulmamaktayız.

Örselenmiş kadınların durumunda kadının partneri bir anda kadın üzerinde şiddet uygulamaktan vazgeçmeyeceğinden yeni bir şiddet atağının gerçekleşeceğinin kesin olduğuna kuşku yoktur. Yüksek mahkeme kararlarına ve medyaya yansıyan olaylardan da bilindiği üzere devlet ve kolluk güçleri kadınları şiddetten korumada yetersiz ve etkisiz kalmakta, bu köklü sorun tarihsel olarak ataerki ve devlet işbirliği içinde çözümsüz bırakılmaktadır.

Kadın, partnerini ağır şiddet gördüğü esnada öldürdüğünde, koşullar genellikle meşru savunma amacıyla hareket ettiğini göstermekte; ancak kadınlar örneğin son ağır fiziksel şiddet olayından saatler veya günler sonra eşlerini öldürdüğünde yanıt gecikmiş kabul edilmektedir⁵⁹⁷. *Apaydın*, mevcut bir saldırı olmadığında ne meşru savunmadan ne de meşru savunmada sınırın aşılmasından veya mazur görülebilecek bir heyecandan söz edilemeyeceğini, aksinin ölümcül kuvvet kullanmanın sınırını “*meşru savunmaya sebebiyet vermemiş, haksız bir saldırısı olmayan ve hatta olayın farkında bile olmayan kişilere karşı merhametsizce ve ölçüsüzce genişleteceğini*”, “*insan yaşamına dair ahlaki değerlerimizin kabalaşarak intikam duygusuyla işlenmiş cinayetlerin hoş görülmesine neden olacağını*” belirtmiştir⁵⁹⁸. Yazar, kadınların tüm hayatını psikolojik, cinsel ve fiziksel şiddetin pençesinde geçirmek zorunda kalan bir anlayışı ahlaki yönden sorgulamamakta ve kadınların erkekler tarafından hayatları boyunca örselenmesini hoş gören bir anlayışa yaklaşmaktadır. Dahası yazar, *Walker*’ın Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların geçmişte yaşadıkları kötü muamele örnekleri nedeniyle kadının şiddeti öngörebilme ve saldırıyı değerlendirebilme yeteneklerinin köreldiğini ifade ettiğini iddia etmiştir⁵⁹⁹.

---

⁵⁹⁷ Meredith B. Cross, “The Expert as Educator: A Proposed Approach to the Use of Battered Woman Syndrome Expert Testimony”, *Vanderbilt Law Review* C. 35, S. 3, 1982, s. 741.

⁵⁹⁸ Cengiz Apaydın, “Kötü Muameleye (Şiddete) Maruz Kalan Kadın Reaksiyonunun Meşru Savunma Hukukundaki Yansımaları”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 125, 2017, s. 45.

⁵⁹⁹ Cengiz Apaydın, “Kötü Muameleye Maruz Kalan Kadın Reaksiyonu”, s. 45.

Ancak ifade ettiğimiz üzere Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınlar tam tersine, yaklaşan tehlikeyi algılama ve gerginliğin yükseleceği evreyi doğru şekilde tespit etme konusunda algılarını geliştirmiş olup saldırının başlayacağı anı önceden değerlendirebilmektedirler.

Benzer şekilde *Koruculu* Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin vakalar ile Türk Ceza Hukuku'nda meşru savunmanın koşullarının özellikle saldırıya ilişkin koşullar bakımından örtüşmediğini; ortada devam eden haksız bir saldırı bulunmadığını; kadının öldürme eyleminin vuku bulan bir saldırıya karşı değil uzun zaman gördükleri haksız saldırıların etkisiyle gerçekleştiğini belirtmektedir. Ancak yazara göre bu vakalarda her ne kadar meşru savunma düzenlemelerinin uygulanması yerinde olmasa da bazı olaylarda saldırının başlamasının “muhakkak” kabul edilebilmesi olasılık dahilinde olabileceğinden somut olaya ilişkin deliller uyarınca bu hususun araştırılması gerekmektedir⁶⁰⁰.

Topçu, saldırının mevcut ya da yakın olması veya zorunluluk koşullarının terk edilmesinin veya bu koşullardan uzaklaşılması fikirlerinin kabul edilemeyeceğini ifade etmiş, bunu tüm insanların “iyi ya da kötü insanlar olup olmamalarına bakılmaksızın yaşama haklarının olduğuna” ilişkin görüşüne dayandırmıştır. Yazara göre, “*Makul derecede mümkün olan her yerde eşine sürekli şiddet uygulayan biri olsa dahi insan hayatının korunması gerekmektedir. Kaldı ki meşru savunma kuralları şiddet gören eşlere acı çektirmek, kadınlara karşı duyulan tarihsel bir güvensizlik veya onları güçsüz kılmak için var olmamıştır.*”⁶⁰¹ Yazar, saldırının varlığı bakımından “derhal gereklilik” koşulunun aranmasını da eleştirmiş ve bu yolun, sadece meşru savunmanın kapsamına alınmak istenen sürekli olarak şiddetine maruz kaldığı kişiyi yakın bir saldırısı söz konusu değilken öldüren kişilerin değil bunlarla beraber daha az hak eden diğer suçluları da kapsayacağını ve yetkililerin kendilerini şiddetten yeterince korumadığına inanan herkesin meşru savunma iddiasında bulunmasına neden olacağını aktarmıştır⁶⁰².

---

⁶⁰⁰ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 127.

⁶⁰¹ Topçu, s. 354, 355.

⁶⁰² Topçu, s. 359.

Dahası yazar, saldırının karşılaştırmalı hukuktaki ifadesiyle yakın olmasına ilişkin koşuldan vazgeçilmesi durumunda saldırganın gelecekteki zarar tehdidini yerine getirip getirmeyeceğinin veya alternatif eylem yollarının saldırıyı önleyip önlemeyeceğinin kesin olarak bilinemeyeceğini ve sırf bu kişilere duyulan “sempati” nedeniyle aslında haksız olmalarına rağmen suçsuz kabul edilmelerine neden olacağını iddia etmektedir⁶⁰³. Aksi bir yaklaşım kişinin hakkını kendisinin alması anlamına gelecek bu da toplumsal düzeni sağlaması için oluşturulan devlet mekanizmasının işlevsizleştirerek toplumsal düzenin bozulmasına neden olacaktır⁶⁰⁴.

Özellikle ezilenlerin durumunda gerçekliğe izdüşümü olmayan bu yaklaşım, örselenmiş kadınların durumuna da uymamaktadır. Devlet mekanizması, örselenmiş kadınları erkek şiddetinden koruyamamaktadır. Kadınlar kendini koruduğunda işlevsizleşeceğinden korkulan devlet mekanizmasının ve bozulacağı düşünülen toplumsal düzenin, seneler boyu kocasının dayığına maruz kalan ve onun izni olmadan dışarıya dahi çıkamayan ve sürekli olarak psikolojik şiddeti ve tahakkümü altında yaşayan bir kadın söz konusu olduğunda işlemeye devam ettiği varsayılmaktadır.

Eroğlu ve Özeroğlu, her türlü fiziksel ve manevi saldırı karşısında bir savunma hareketi olarak ölümcül kuvvetin kullanılmasını doğrudan meşru savunma sınırları içinde bulmadıklarını vurgulamakla birlikte, yerinde olarak sendromun bir intikam sonucu gerçekleştirilen bir kasten öldürmeden farklı olduğunu belirtmişlerdir. Kadın burada öç almak amacıyla hareket etmemekte; saldırıyı başka türlü bertaraf edemediği için bu şekilde bir savunma hareketinde bulunmaktadır⁶⁰⁵.

Bazı durumlarda da kadının ağır bir şiddet atağı yaşanmadan önce silahlanması önleyici savunma olarak değerlendirilmektedir. Ancak bize göre, örselenmiş kadın savunma hareketini yaptığı “anda” bir saldırı hareketinin-hatta partnerinin uyuduğu durumlarda olduğu gibi bir şiddet atağı emaresinin- olmadığı durumlarda bazı hareketler yapmaktadır. Örneğin, kimi zaman dayak yediği anda kullanmak kimi zaman saldırı atağını kendisi başlatmak için kolay ulaşabileceği bir yere sopa koymakta, ortalıktan başını çarpabileceği sivri eşyaları kaldırmakta, kapının arkasından anahtarı

---

⁶⁰³ Topçu, s. 360.

⁶⁰⁴ Topçu, s. 361.

⁶⁰⁵ Eroğlu-Özeroğlu, s. 1414.

çıkarmaktadır. Bu gibi hareketlerden silahlanma olarak değerlendirilecek “*kimi zaman dayak yediği anda kullanmak kimi zaman saldırı atağını kendisi başlatmak için kolay ulaşabileceği bir yere sopa koymak*” önleyici meşru savunma olarak değerlendirilmemelidir. Daha önce de belirtildiği gibi sürekli şiddet hali içinde olan kadının o anda fiziksel bir şiddet görmüyor olması şiddetin bulunmadığı anlamına gelmez: Fiziksel şiddet yalnızca bir süreliğine durmuştur. Bu nedenlerle, kadının savunma hareketi önleyici olma niteliğini taşımaz. Bu hareketler aksine, devam eden ve bitmeyeceği belli olan sürekli şiddet hali esnasında yapılan bir savunma özelliği göstermektedir.

Kişinin karşı tarafı kışkırtarak saldırı başlattığında meşru savunma halinde olamayacağına ilişkin görüşler, onları kavga çıkarmaktan ya da işler kontrolden çıkarsa meşru savunma yasasının arkasına saklanmaktan caydırmak veya cinayete meyilli kişilerin hedeflenen kurbanla kavga çıkararak düzmece bir meşru savunma durumu oluşturmalarını önüne geçilmesi için geliştirilmiş bir kural olsa da özellikle yakın ve ciddi saldırının bulunduğu düşünüldükleri için partnerlerine karşı kullanmak üzere önceden bir silah edindikleri durumlarda örselenmiş kadın sanıklara karşı adaletsiz bir şekilde işlemektedir⁶⁰⁶.

Taşkın, Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların partnerleri pasif haldeyken onları öldürdüklerinde ortada mevcut bir saldırı olmadığından meşru savunmanın ve meşru savunma koşulları sağlanmadığından meşru savunmada sınırın aşılmasının da söz konusu olmadığını; meselenin ancak haksız tahrik veya akıl hastalığına bağlı mazeret nedeniyle geleneksel çözüm yolları kapsamında ele alınabileceğini ifade etmektedir. Yazara göre, bu olaylarda meşru savunma kurumunun gündeme gelmesi öldürücü kuvvet kullanma yasağını genişletecek ve kadına sistematik şiddet uygulayan partnere adeta ölüme layık gören bir anlayışı hukuka entegre edecektir⁶⁰⁷.

Topçu'ya göre sırf bu tür olayları kapsasın diye meşru savunmanın koşullarında esnetmeye gitmek ve koşulları konuluş amaçlarına aykırı yorumlamak, meşru savunmanın yapı taşlarını bozarak öngörülemez sonuçlara sebep olacaktır. Meşru

---

⁶⁰⁶ Gillespie, s. 87, 88.

⁶⁰⁷ Ozan Ercan Taşkın, “Kötü Muameleye Maruz Kalmış Kadın Reaksiyonu: Meşru Savunma mı, Mazeret Nedeni mi?”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 8, No. 21, 2013, s. 57.

savunmanın bir öç alma aracına dönüşmesi, cezanın caydırıcılığını kaybetmesi, saldırganın hukuki korumanın dışına çıkarılarak vahşi hayvan konumuna sokulması, devletin fonksiyonunu yitirmesi gibi sonuçlara yol açacaktır. Dahası, bu kabul zorba bir kişinin kendisini savunma hakkının bulunmadığının kabul edilmesi anlamına gelecektir⁶⁰⁸.

Meşru savunmanın yapı taşlarının bozulmaması adına gösterilen bu hassasiyet, nüfusun oldukça büyük bir kısmını ilgilendiren bir sorunu kapsamı dışında bırakan ve tarihsel olarak ataerkil temellendirmeler üzerine kurulmuş bir düzenlemenin bu sorunu kapsamına alır şekilde anlaşılması için gösterilmemektedir. Dahası, cezanın caydırıcılığı tezimizin konusu dışında kalmakla birlikte, sürekli olarak partnerine fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulayan ve bunun karşılığında hiçbir yaptırımla karşılaşmayan erkekten kendini koruyan kadının omuzlarına erkeğin suçlarının cezasının yüklenmesi oldukça adaletsiz görünmektedir.

Küçüktaşdemir ise, kadının korkusuyla, gelecekteki saldırı tehlikesi ve saldırının muhakkak oluşunun birbirine karıştırıldığını ve kadının öldürme fiilinin meşru savunma hali kapsamında değerlendirilebilmesi için meşru savunmanın şartlarını genişleten zorlama bir yorum yapıldığını düşünmektedir. Yazara göre, ortada bitmiş ancak gelecekte tekrarlanması yüksek olasılıkta ve fakat muhakkak olmayan bir saldırı kadının şiddet göreceği belli olsa da bu belirlilik, şiddet içeren fiilin kadının partnerini öldürerek savunma yapmasını ve erkeğin haksız fiili engelleyebileceği kadar yakın zamanda gerçekleşeceği bir durumu nitelememektedir⁶⁰⁹. Yazara göre tekrarlanacak saldırı ile kadının öldürme fiili arasındaki zaman aralığı saldırının kesinliğini olumsuzlamakta; ancak gerçekleşmesi faile kendisini savunmak dışında başka herhangi bir olanak tanımayan bir zaman diliminde olan, gerçekleşmesi bu zaman diliminde çeşitli belirtiler nedeniyle faile kesin olarak gözükün saldırının muhakkak olduğunun kabulü gerekmekte, bu nedenle de örselenmiş kadının uyuyan partnerini öldürmesi durumunda saldırının

---

⁶⁰⁸ Topçu, s. 967, 968.

⁶⁰⁹ Küçüktaşdemir, s. 566-567.

muhakkak olduğu söylenemeyeceği gibi kadın örneğin adli mercilere başvurarak yardım isteyebilecektir⁶¹⁰.

Sürekli şiddet hali içinde olan kadın, adli mercilere başvurarak yardım istemek, kaçmak, boşanmak, ayrılmak, kendine yeni bir hayat kurmak gibi seçeneklere düşünöldüğu kadar kolay sahip olmamaktadır. Dahası, sürekli şiddet halinde olan bir kadının içinde bulunduğu şiddetin biçiminden daha önce de bahsettiğimiz üzere, fiziksel şiddet atağının son bulması bir kenara ataklar, giderek artan bir sıklık ve şiddetle devam etmektedir. Bununla birlikte, ilişkinin ilerleyen safhalarında, şiddet döngüsünün akut şiddet olayının gerçekleştiği ikinci fazına bazen çok hızlı yaklaşılmakta, bu nedenle tansiyon çok hızlı yükseldiğinden bu “boş zaman diliminin” kimi zaman oldukça kısa olduğu söylenmelidir. Örselenen kadının durumunda mesele saldırının başlayıp başlamayacağı değil ne zaman başlayacağıdır, çünkü kadının durumunda saldırının başlayacağı kesindir.

Şiddetin döngüsü, ölüm veya ciddi zarar verme tehdidi ile sanığın eylemleri arasındaki gecikmeyi açıklamaya yardımcı olmaktadır⁶¹¹. Hukuk savunma hareketinin yapıldığı ana ilişkin değerlendirmesini yaparken şiddet gören kadının şiddet döngüsü içinde tepki vermesinin kolay olduğunu veya en azından yapabilir olduğunu varsaymakta ancak bu şekilde bu tür davalar için yaşamsal önem arz eden şiddet uygulayan partnerden kaçamayacağına ilişkin inancın ve şiddetin devam edeceğine ilişkin korkunun değerlendirmeye alınmaması söz konusu olmakta; sistematik şiddetin doğası gereği şiddetin devamlılığının kuvvetle muhtemel olduğu göz ardı edilmektedir⁶¹².

Bu tür ilişkiler özelinde şiddet, zaman zaman kontrolden çıkan ve şiddetle sonuçlanan birbirinden bağlantısız, sıradan tartışmalar dizisi değildir. Şiddet atakları

---

⁶¹⁰ Ayrıca yazar, örselenmiş kadın sendromunun, meşru savunmanın saldırı ve savunmaya ilişkin şartlarını sağlamadığını belirtmesine rağmen meşru müdafaa mazur görölebilecek bir heyecan, korku veya telaş sebebiyle sınırın aşılmasının belirlenmesinde kullanılabileceğini belirtmiştir. Bkz. Küçüktaşdemir, s. 567-568. Bununla birlikte örselenmiş kadın sendromunun meşru müdafaaın savunmaya ilişkin koşullarının değerlendirilmesinde ve özellikle de hukuka uygunluk nedenlerinde hatanın tespitinde göz önüne alınabileceğini; çünkü bazı kadınların eşlerinden çok ağır şiddet gördüğünü ve nihayetinde çoğunlukta öldüröldüğünü, evden ayrılınca, hatta ilişki bittikten uzun zaman sonra dahi kocası tarafından öldürölen veya çok ağır şiddete maruz bırakılan kadınlar bulunduğunu ifade ettikten sonra kadınların gelecekte böyle bir durumla karşılaşılabileceğini sezebileceğini de eklemiş, ancak saldırının yakınlığı ile ilgili değerlendirmesinde bu durumu dikkate almamıştır. Bkz. Küçüktaşdemir, s. 570, 571, 579.

⁶¹¹ Blowers- Bjerregaard, s. 531.

⁶¹² Akgün, s. 166.

döngünün farklı aşamalarında sürekli olarak gerçekleşen sabit bir fenomendir. Bu nedenle Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadının “dayak yemediği” bir andaki tehlike korkusu mantıksız değildir⁶¹³.

Düzenli, Örselenmiş Kadın Sendromu ve meşru savunma arasındaki ilişkiyi incelerken kadının fiilini işlediği esnada güncel bir saldırının bulunmadığını ancak haksız saldırı olarak nitelendirilemeyecek bir tehlikenin bulunduğunu ve kadının ancak şiddete maruz kalırken gerçekleştirdiği fiillerin meşru bir savunma olarak kabul edilebileceği görüşünü yerinde olarak eleştirmektedir⁶¹⁴. Yazar, uzun yıllar süren bir sistematik şiddet döngüsünün bir anda sona ereceği görüşünün dayanaksız olduğunu, her gün şiddet gören bir kadının partnerinin saldırıya sadece “ara” verdiğini ve saldırının daha sonra tekrarlanacağına muhakkak olduğuna ilişkin inancının temelsiz olmadığını belirtmektedir⁶¹⁵. Dahası yazara göre, meşru savunmanın düzenleniş amacı meşru şiddet tekeline eline alan devletin bireyi koruyamadığı durumlarda bireyin kendi kendisini koruması amacıyla ona sınırlı bir şiddet kullanma yetkisi verilmesi olduğu ve devlet de sistematik biçimde şiddet gören kadınları koruyamadığı için kadının Örselenmiş Kadın Sendromu’ndan muzdarip olup olmadığını araştırılmasına dahi gerek olmadığını belirtmekte ve savunma hareketi tekrarı muhakkak saldırıya karşı gerçekleştirildiğinden fiilin meşru olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir⁶¹⁶.

Kadının gelecekte olacaklara dair öngörüsünün temeli partneriyle geçmiş tecrübelerine dayanmaktadır⁶¹⁷. Bireysel davranışı tahmin etmek zor olsa da, gelecekteki şiddetin en iyi göstergeleri, aynı kişinin benzer koşullarda geçmişte sergilediği şiddet içeren davranışlardır⁶¹⁸.

Örneğin *Andersen ve Andersen*, Amerika’da mahkemelerin aynı zamanda "yakınlık" şartının sanığın bakış açısından belirlenmesi gerektiği ilkesini de hafife aldıklarını ifade etmektedirler. Örselenmiş kadınlara “yakın” görünen şeyin olayları

---

⁶¹³ Gillespie, s. 128.

⁶¹⁴ Düzenli, Meşru Savunma, s. 71.

⁶¹⁵ Düzenli, Meşru Savunma, s. 71.

⁶¹⁶ Düzenli, Meşru Savunma, s. 71.

⁶¹⁷ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 70.

⁶¹⁸ Elbette, kadının anlattıklarını doğrulayan yakınlarının veya komşularının tanıklıkları gibi tanık delilleri ve acil servis kayıtları gibi diğer deliller, onu daha ikna edici hale getirebilir. Ancak kadının partneri tarafından izole edildiği durumlarda bu tür deliller bulunmayabilir. Bkz. Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 72.

sonradan değerlendiren yargıca "yakın" görünmeyebileceğini; araştırmaların, örselenmiş kadınların, o anda tehdit edilmeseler bile, yakında bir ölüm veya büyük bir bedensel zarar görme konusunda haklı bir korkuya sahip olduklarını gösterdiğini belirtmektedirler. Ayrıca örselenmiş kadınlar neredeyse sürekli bir tehlike halindedir ve yaşamları için korku duymaktadırlar. Şiddet atakları arasındaki bir durgunluk dönemi, örselenmiş kadının ölüm veya ciddi şekilde yaralanmasına yol açacak bir şiddet sürecinden kaçmak için tek fırsatı olabilmektedir⁶¹⁹.

Kochan'a göre meşru savunmayı öngören düzenleme zaman içinde tekrarlanan saldırıları içeren bir senaryoyu barındırmamakla kalmaz ve hatta buna ihtiyaç duymaz. Bunun nedeni sürekli tekrarlanan ağır bir şiddet türünün çoğunlukla erkeklerin günlük yaşamlarına için bir durum olmamasından gelmektedir. Dolayısıyla savunmanın gerekliliği yasal yollara başvurma ve polis, adli makamlar veya üçüncü kişilerin müdahale imkanı olmaksızın düzenli fiziksel ve psikolojik şiddetle beraber yaşamak zorunda olma halini içine almamaktadır. Gereklilik, bu tür bir şiddetle yaşamayı tasavvur etmediği için şiddetten arınmış bir şekilde yaşama hakkı, saldırganın hakları ve kadının haklarını koruyan denkleme girmemektedir⁶²⁰.

Birçok kadın için öldürmek, partneriyle arasındaki sürekli bir dehşet ve korku halini sona erdirmek için son çare olarak kullanılan bir durumdur. *Stevens*, örselenmiş kadınların durumunda cinayetin, bir suçlu ile bir kurban arasındaki *aşamalı değiş tokuşun* doruk noktası olarak görülebileceğini belirtmekte; kadınlar için tetikleyici olan şeyi düşmanından gelen sayısız fiziksel ve psikolojik şiddet olaylarının ürettiği çaresizlik duygularını pekiştiren yakın bir tehlike sürekliliğinde yaşamını devam ettirme zorunluluğu olarak tanımlamaktadır⁶²¹. Kadın bu sürekli dehşet ve korku halini sona erdirmek için kaçma veya ilişkiyi sonlandırma çabalarının çoğu kez yetersiz olduğunu deneyimlediğinden veya ekonomik sebepler, gidecek yerinin olmaması gibi birçok dış faktör nedeniyle sonuçsuz kalacağını bilmektedir.

---

⁶¹⁹ Andersen- Andersen, s. 405.

⁶²⁰ Kochan, s. 97, 98.

⁶²¹ Dennis J. Stevens, "Interviews with Woman Convicted of Murder: Battered Woman Syndrome Revisited", *International Review of Victimology*, C. 6, S. 2, 1999, s. 130.

Meşru savunma doktrini geleneksel olarak eşit güce sahip kişileri içeren durumlara uygulandığından ve tehlike, yakınlık ve zarar algıları tipik olarak neyin makul bir fiziksel tepki oluşturduğunu erkek tipi kavgalar açısından tanımladığı ve örselenmiş kadının ölümcül güç kullanması da bu koşullara uymadığından öldürme hukuka uygun hale gelmemektedir⁶²². Ancak kadın için partnerinin tüm tokatları, tekmeleri ve diğer fiziksel zararları kadın açısından niceliksel ve niteliksel olarak aynı değildir; bazıları diğerlerinden daha korkutucudur. Kadın erkeğin yüzünde onun kontrolden çıktığını gösteren belli bir ifadeden şiddetin derecesinin artacağını anlayabilmektedir⁶²³. Şiddet uyguladığı anlarda silah veya kesici alet kullanması, onu öldüreceğine dair sık sık tehdit etmesi, şiddetin hafif bedensel yaralanmalardan ağır bedensel yaralanmalara geçiş yapması ve ciddi sağlık sorunlarının ortaya çıkmaya başlaması, şiddetin gün geçtikçe ağırlaştığının ve ölümcül riskinin fazla olduğunun göstergelerindedir⁶²⁴.

Sonkin ve arkadaşları, şiddetin ölümcüllük riskini değerlendirirken öne çıkan faktörleri, şiddet olaylarının sıklığının artması, şiddet olaylarının ağırlığının artması, erkeğin kadını veya başkalarını öldürmekle tehdit etmesi, alkol ve uyuşturucu kullanım sıklığının artması, erkeğin çocukları kaçırmakla veya zarar vermekle tehdit etmede araç olarak kullanması, erkeğin kadını cinsel ilişkiye zorlaması veya bu konuda tehdit etmesi, silahların ulaşılabilirliği, intihar girişimleri, psikolojik problemler, ev ve iş yerindeki denetim ve gözetleme, günlük yaşam stresi, erkeğin sabıka geçmişi, erkeğin şiddete karşı tutumu, erkek veya kadının yeni ilişkisinin olması olarak sıralamışlardır⁶²⁵.

Şiddet örüntüsü, kadının sıklıkla dayak olayından önce gelen ipuçlarını tanıma konusunda bir algı geliştirmesini sağlamaktadır. Örselenmiş kadınların durumunda yaklaşan şiddeti tanıma becerisi de olarak tanımlanabilecek "aşırı uyarılmışlık (*hipervijilans/hypervigilance*)", kadının başkalarının tanıyamayacağı ipuçlarını belirlemesini sağladığı ifade edilmektedir⁶²⁶. Ev içi şiddet olayları tekrar tekrar meydana geldikçe, kadın erkeğin yükselen öfkesini fark etmeye başlar ve fizyolojik olarak korku

---

⁶²² Rebecca Hudsmith, "The Admissibility of Expert Testimony on Battered Woman Syndrome in Battered Women's Self-Defense Cases in Louisiana", *Louisiana Law Review*, C. 47, S. 5, 1987, s. 983, 984.

⁶²³ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 292.

⁶²⁴ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 301 vd.

⁶²⁵ Daniel Jay Sonkin-Del Martin-Lenore E. Auerbach Walker, *The Male Batterer: A Treatment Approach*, Springer Publishing Company, 1985, s. 106 vd.

⁶²⁶ Anita Neuberger Blowers- Beth Bjerregaard, "The Admissibility of Expert Testimony on the Battered Woman Syndrome in Homicide Cases", *The Journal of Psychiatry & Law*, C. 22, S. 4, 1994, s. 531.

hissiyle uyarılır, bu da otonom sinir sistemini harekete geçirerek nörotransmitterlerini ve hormonlarını serbest bırakır ve bu da daha sonra aşırı uyarılma tepkisi üretir⁶²⁷. Bu aşırı uyarılmışlık iki açıdan önemlidir. İlk olarak, kadın yaklaşan tehlikeyi anlama konusunda bu tür bir ilişkide olmayan bir kişiye göre daha açık olan algıları nedeniyle tehlikenin yakınlığını görebilmektedir. İkinci olarak da daha önce de belirtildiği gibi kadın daha başarısız olacağını düşündüğü kaçma girişiminde bulunmak yerine daha anlık ve tehlikesiz olarak gördüğü yöntemler geliştirerek şiddetle başa çıkmaya çalışabilir. *Walker*, bu noktada örneğin kadınların kavgayı yakınlarının veya aile üyelerinin yanında başlatmaya çalıştığını böylece partnerinin öfkesinin en şiddetli olduğu anda başkalarının yanında olmaları nedeniyle zararı en aza indirmeye çalıştıklarını belirtmiştir⁶²⁸.

Ancak zaten örselenmiş kadınlar saldırganla yakın bir ilişki içinde oldukları ve bir şiddet örüntüsüne sahip oldukları için özellikle tehlike belirtilerine karşı açık olmakta ve tehlikeyi ve yakınlığı farklı algılayabilmektedirler⁶²⁹. Dışarıdan bakıldığında kadının neden ilişkiye devam ettiğini, artan şiddetten korkmasına rağmen polisten veya arkadaşlarından yardım isteyebileceği yerde neden öldürücü güç kullandığını anlamak zor görünebilir. Ancak, kadının tehlike ve saldırının yakınlığına dair algısının makul olup olmadığı şiddet içeren ilişkinin karmaşıklığını ve şiddetin şiddete uğrayan kadının tehlike algısı üzerindeki etkisini açıklamayı gerektirmektedir. Bu tür bir ilişki dinamiği, tipik meşru savunma düzenlemelerinin öngördüğü olaylardan farklı ama tamamen makul tehlike, güncellik ve gerekli güç algıları yaratmaktadır⁶³⁰.

Kadının eylemlerinin hukuka uygunluğunu açıklamada en önemli olan kısım, bu tür ilişkilerdeki şiddet ve istismarın döngüsel doğasıdır. Bu şiddet modeli dikkate alındığında, defalarca şiddet ve istismar gören kadınlar, döngünün farklı aşamalarını tanıma becerisi geliştirmektedirler. Dışarıdan bakan biri kadının partneriyle karşı karşıya gelmediği bir durumda (örneğin partneri uyurken veya bir şiddet söz konusu değilken) saldırdığını düşünse de, şiddete uğrayan kadın, partnerinin şiddet içeren faaliyetlerinde geçici bir durgunluğun farkına varıyor olabilir. İlişkinin doğasına özgü şiddet hali, fiziksel şiddetin devam etmesinin neredeyse kesin olduğunu göstermektedir. Dahası,

---

⁶²⁷ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 51, 52.

⁶²⁸ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 58, 59.

⁶²⁹ Hudsmith, s. 984.

⁶³⁰ Hudsmith, s. 985, 986.

kadın yeni bir şiddet atağının çok yakın olduğunu bilebilir. Döngünün doğası da kadını *sürekli şiddet korkusuyla* diri tutar. Bu nedenle, durumun dışından biri sanığın eylemlerini mantıksız görebilirken kadın, şiddetin yaklaşmakta olan doğasını tanıyan benzersiz bir bakış açısına sahiptir⁶³¹.

Topçu, saldırının gerçekleşmek üzere olup olmadığına yönelik değerlendirmenin “gerçek durum üzerinden olması gerektiğini” ve kişinin geçmiş tecrübelerinin ve içinde bulunduğu ruh halinin dikkate alınamayacağını belirtmektedir⁶³². *Eroğlu ve Özeroğlu* ise haklı olarak, bu noktada kadının düzenli bir şekilde tekrarlanan ve eziyet suçu boyutuna varan sistematik bir kötü muamelenin bulunduğunu belirterek kadının geçmiş tecrübelerinden hareketle belirli bir döngü içinde şiddetin tekrarlanacağını öngördüğünü ve bu nedenle saldırının “tekrarı muhakkak” olarak ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir⁶³³. Saldırgan her ne kadar savunma hareketinin yapıldığı esnada saldırı halinde olmasa dahi kadın saldırganın kontrolü ve tehdidi altında olup kadın tek bir fiziksel saldırının tamamlanmasının ertesinde şiddetin yarattığı etkiyle öldürme eylemini gerçekleştirmemektedir⁶³⁴. Dahası yazarlara göre ortada ani hareketle gerçekleşen bir saldırıya karşı derhal uygulanan bir savunma bulunmamakta; niteliği TCK kapsamında eziyet suçunu oluşturabilecek bir kötü muamele karşısında her an tekrarı gerçekleşebilecek bir saldırı bulunmakta; olaydan hemen önce gerçekleştirilen davranışlar ve sarf edilen ifadelerle beraber olayın sistematik bir şiddet niteliği taşıyıp taşımadığı ve saldırıdan başka türlü kaçma imkanının bulunup bulunmadığının birlikte değerlendirilerek somut olayda sendromun bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekmektedir⁶³⁵. Bu nedenle şayet, meşru savunma hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı tespit edilmekle birlikte orantılılığın bulunmadığı düşünülüyorsa meşru savunmada sınırın aşılmasına ilişkin hükümler uygulanabilmelidir⁶³⁶. Ancak belirtmek gerekir ki burada tekrarlanan şiddet atağı olup şiddetin kendisi kesintisiz devam etmektedir. Bununla beraber ortada Örselenmiş Kadın Sendromu’nun bulunduğu bir defa

---

⁶³¹ Blowers- Bjerregaard, s. 530, 531.

⁶³² Topçu, s. 373.

⁶³³ Yazarlar her kötü muameleyle maruz kalan kadının hareketinin bu kapsamda değerlendirilemeyeceğini ve maruz kalınan kötü muamelenin belirli bir boyuta ulaşması gerektiğini belirtmişlerdir. Bkz. Eroğlu-Özeroğlu, s. 1420.

⁶³⁴ Eroğlu-Özeroğlu, s. 1423.

⁶³⁵ Eroğlu-Özeroğlu, s. 1424, 1426.

⁶³⁶ Eroğlu-Özeroğlu, s. 1429.

tespit edildikten sonra kadın ve partneri arasında yaşanan münferit olayların bu ilişkinin şiddetin hakim olduğu dinamiklerinin dışında değerlendirilmesi zor görünmekte; yaşanan fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet ilişkinin adeta temelini oluşturduğundan somut olaydan hemen önce gerçekleştirilen davranışların ve sarf edilen ifadelerin ayrıca tespitine gerek bulunmamaktadır.

Örselenmiş kadınların yaklaşan tehlikeye ilişkin algısı da “histeriden” ibaret değildir, tam tersine gerçekliğe sıkı sıkıya bağlıdır. Çünkü yakın ilişkinin tanımı gereği kadın daha önce defalarca ona zarar verebileceğini kanıtlamış bir erkekle yaşamaktadır⁶³⁷. Bu tür “uyuyan adam vakalarında (sleeping man cases)⁶³⁸”, kadınların, şiddet uygulayanın eylemlerine karşı aşırı uyanıklık veya aşırı duyarlılık göstermeleri nedeniyle ciddi bir saldırının çok yakında gerçekleşeceğini önceden tahmin etmeleri bu nedenle olanaklıdır⁶³⁹. Son saldırı atağından bu yana geçen zaman aralığında kadın savunma hareketini yapmak konusundaki korkusunu yenmiş de olabilmektedir.

Meşru savunma esasen bir hak olduğundan saldırıya maruz kalan kişi bu hakkı, kendi açısından olumsuz gördüğü tüm olasılıkların tüketildiği ve artık saldırının kesin bir biçimde gerçekleşeceği son anda kullanabilecektir⁶⁴⁰. Kadın aynı erkek tarafından defalarca şiddete uğradıkça erkeğin başka bir saldırısına yönelik verdiği sinyalleri fark etmeyi öğrenmektedir. Kadın hayatını bu ipuçlarını okuyabilmesine ve çok geçmeden saldırıyı engellemek için birtakım sözler söylemek, partnerinin suyuna giderek onu sakinleştirmek gibi adımlar atmasına bağlı olduğunu görmüştür. Kendisini uzun yıllar döven bir adamı öldüren kadın, karşılaşmasız meşru savunma hallerinde partneri henüz kendisine karşı açık bir hamle yapmamış olmasına rağmen onu öldürdüğünde bu durumun erkeğin kendisine tekrar şiddet göstermek üzere olduğunu bilmesinden kaynaklanmaktadır⁶⁴¹. Dışarıdan bakıldığında yaklaşan bir tehlikeye tepki olarak hareket

---

⁶³⁷ Gillespie, s. 124, 125.

⁶³⁸ Örselenmiş kadın sendromuna konu olan olaylarda kadınlar partnerlerini pasif halde örneğin uyku halinde öldürdüğünden ve genellikle bu tür olaylar medyaya sıklıkla yansdığından “sleeping man cases” deyişi yaygın olarak kullanılmaktadır.

⁶³⁹ Mahkemeler, bu terimi kadınların ciddi bir fiziksel saldırıdan bir süre sonra partnerlerini onlar uyurken, sırtları dönükken veya bir odanın diğer ucundayken ve kadınları tam olarak o anda fiziksel olarak tehdit etmeyecek bir haldeyken öldürdüğü vakaları tanımlamak için kullanmaktadırlar. Bkz. Madison, s. 1031, 1032.

⁶⁴⁰ Kartal, s. 102.

⁶⁴¹ Gillespie, s. 73.

ettiği düşünülmeleyen kadın, sürekli şiddet halini yaşayan biri olarak hayatta kalmak açısından en makul ve gerekli tepkiyi göstermektedir.

Jacobson ve Gottman şiddet içeren ilişkileri incelediklerinde şiddet uygulayan partnerleri “pittbull” ve “kobra” olarak adlandırdıkları iki tür gruba ayırdılar. Pitbull özelliği gösteren partnerlerin, öfkeleri arttığında buna eşlik eden kalp çarpıntısı, hızlı ve derin nefes alma gibi fizyolojik belirtiler gösterdiklerini ifade ettiler. Kobra türü partnerler ise sinirlendiklerinde normale göre daha sakin, yavaş ve bilinçli hareket ederler⁶⁴². Partneri sinirlendiğinde hareketleri dışarıdan objektif bir kişinin görebileceği şekilde değişmese ve sakin kalmaya devam etse de uzun yıllar örselenmiş bir kadın, partnerinin sinirlendiğinde nasıl davrandığını, gerilimin yükseldiği anları ve bu sürecin nasıl devam ettiğini gözlemleye gözlemleye zihnine kazımıştır. Dolayısıyla, kadın yaklaşan tehlikeyi bu hallerde de oldukça iyi anlayabilecektir.

Meşru savunma halinde partnerlerini öldüren kadınlar, kimsenin onları ciddiye almadığını, ağır saldırılara karşı kendilerini tek başlarına korumaları gerektiğini ve erkeklerin fiziksel veya zihinsel durumundaki gözlemlenebilir değişikliklerden bu kez onları gerçekten öldüreceklerini anladıklarını hissettiklerini bildirmişlerdir⁶⁴³. Kadınlar genellikle, ilerideki fiziksel ve psikolojik zararlardan kendilerini korumak için son çare olarak öldürücü güç kullanmaya başvurmuşlardır⁶⁴⁴. Kadın yıllarca erkeğin kendisine uyguladığı fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete boyun eğmeyi dahi göze almış, bazı durumlarda polise başvurmuş, kaçmaya çalışmış, uzaklaştırma kararı almış, kaçmış, ilişkiyi bitirmiş ancak bunlar şiddeti sonlandırmadığı gibi gittikçe ağır ve ciddi hale gelen şiddet karşısında kadın, son çaresini kullanmıştır.

Sanığın öldürücü güç kullanarak kendini savunmadan önce, cinayetin “gerçekleşmek üzere” olduğu kadar beklemesi gerekir gerekmediği sorusuna cevap ararken yakınlık kavramına gerçek anlamıyla yaklaşırsa sanığın eylemleri, partneri tarafından hayatına yöneltilecek tehditler meyvelerini vermeye başlamadan haklı gösterilemeyecektir. Ancak sanığın bu durumda son ana kadar beklemesini istemek, kaçmaya çalıştığında başarı şansını önemli ölçüde azaltabilecektir. Bu nedenle yakınlık

---

⁶⁴² Aktaran Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 280.

⁶⁴³ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 303.

⁶⁴⁴ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 304.

temelli bir gereklilik analizinin sorunu, tehdidi savuşturmak için gerekli eylemin aciliyetinden ziyade tehdidin aciliyetine odaklanmasıdır. Zarar önlenemezse veya kadın eylemde bulunmayı geciktirirse zararın meydana gelme riski artacaksa, meşru savunma ilkesi, kişinin daha erken - kendini etkili bir şekilde savunması için gerektiği kadar erken - harekete geçmesine izin vermelidir⁶⁴⁵.

Dahası, tehlike sinyallerini veya tırmanan gerginliğe dair ipuçlarını okuyarak durum el verdiğince çocuklarını uzaklaştırmak, araba anahtarını daha kolay alabileceği bir yere koymak veya erkeğin onu hapsedmesinin kolay olduğu odalardan uzaklaşmak gibi bir takım önlemler almaya çalışması gerektiği için örselenmiş bir kadın için hayatta kalmak kelimenin tam anlamıyla tehlikeye karşı oldukça duyarlı olmasından geçmektedir. Kadın tehlike sinyallerini ne kadar erken okuyabilirse hayatta kalabilme ve yaralanma olasılığı da o kadar artmaktadır⁶⁴⁶. *Gillespie*, kocasını öldüren örselenmiş bir kadının kocasının kendisine ciddi şekilde zarar vermek üzere olduğunu kocasının kendisini daha önce oldukça ağır şekilde yaraladığı bir şiddet olayındaki ifadenin aynısına sahip olmasından anladığını açıklaması kimilerine şaşırtıcı geldiğini ancak durumun oldukça yaygın olduğunu ifade etmiştir⁶⁴⁷.

Bununla birlikte, örselenmiş bir kadının şiddet uygulayan partnerinden gelen ölüm veya ağır zarar tehditlerini ciddiye almaktan başka bir seçeneğinin bulunmadığı da vurgulanmalıdır. Çünkü kadın, daha önce sık sık tehditleri gerçekleştirme isteğine dair ilk elden çok acı deneyimler yaşamış olup bu tehditleri blöf veya şaka olarak varsayıp hayatına normal bir şekilde devam etmesi kendisinden beklenmemelidir. Şiddetin artma eğiliminde olduğunu bildiğinden adamın onu öldürebileceğini ve geçmişte olduğundan daha ağır zarar verme tehditlerinin altının boş olmadığını da bilmektedir. Tartışma halinde olan birbirine yabancı insanların aksine örselenmiş bir kadının kendisine şiddet uygulayan erkekten gelen ölüm tehditlerini ciddiye almasının oldukça normal olduğu ifade edilmektedir⁶⁴⁸.

---

⁶⁴⁵ Murdoch, s. 210, 211.

⁶⁴⁶ Gillespie, s. 134.

⁶⁴⁷ Gillespie, s. 134.

⁶⁴⁸ Gillespie, s. 134.

Kadın, her ne kadar erkeğe şiddetin durulduğu bir anda karşılık veriyor gibi görünse de tırmanan gerilimin zirveye ulaştığı anda bu defa gerçekten ölebileceğini öngördüğü durumlar olabilmektedir⁶⁴⁹. Örselenmiş bir kadının, kocasını kendisini ağır şekilde yaralayacağından ya da öldüreceğinden korktuğunu ifade ettiğinde kastettiği korku, sadece adamın adeta bir yabancıymış gibi ani hareketlerinin yarattığı bir endişe değil ona daha önce yaptığı ve yapmakla tehdit ettiği her şeye ve deneyiminden yola çıkarak büyük olasılıkla yapacağını düşündürdüğü eylemlere bir tepkidir. Aktif şiddetin olmadığı bir anda tehditler ve sözlü tacizler kendi başlarına anlamsız ve önemsiz görünseler de şiddet döngüsü modeline büyük açıdan bakıldığında örselenmiş kadının bildiği bir gerçeği yansıttığı görülmektedir: “*Yaklaşmakta olan daha ağır bir şiddet atağının habercileri*”⁶⁵⁰.

Kadın kendi acı verici deneyiminden bir sonraki dayanın bir öncekinden daha kötü olabileceğini ve bir kez başladığında partnerini durdurmakta güçsüz kalacağını bilmektedir. Kadının bu noktada eline silah alması şiddet henüz başlamamış olduğundan ilk bakışta aşırı bir tepki gibi görünse de aslında karşı karşıya olduğu duruma verdiği tamamen makul bir tepki olup şiddet başladığı anda partnerinin hareketinden kaçamama ihtimali yüksek olduğundan aslında *tek* makul tepkidir⁶⁵¹. Dahası kadın denediği tüm yolların sonuçsuz kalmasından başka içinde bulunduğu “öğrenilmiş çaresizlik” nedeniyle yardım istemekten kaçınabildiği göz önünde bulundurulmamaktadır⁶⁵².

Kadının yaşamının kendisini savunmak için partnerini öldürme hareketini gerçekleştirdiği ana dek hasarı en aza indirmek için elinden gelen tüm önlemleri almaya çalışmakta ve genellikle saldırı atağı başladıktan sonra saldırgan durmaya karar verene kadar dayağa katlanmak durumunda kalmaktadır. Örselenmiş kadının gelecek şiddetin kaçınılmaz olduğunu ve üstelik şiddet atağı başladıktan sonra kendisini savunmaktan aciz kalabileceğini bilmesine rağmen kendisini savunmak için başarı şansının daha yüksek olacağı bir fırsat araması makuldür⁶⁵³. Saldırının varlığına ilişkin katı kurallar, bazen bir ölüm kalım durumunu ürkütücü bir kumar oyununa dönüştürebilmektedir. Mevcut

---

⁶⁴⁹ Walker, *The Battered Woman Syndrome 4th Edition*, s. 528.

⁶⁵⁰ Gillespie, s. 135.

⁶⁵¹ Gillespie, s. 135.

⁶⁵² Eroğlu-Özeroğlu, s. 1415.

⁶⁵³ Gillespie, s. 69.

yasalara göre örselenmiş kadınlardan herhangi biri örneğin evin kapısında kendisini öldüreceğine dair tehditler savuran, kapıyı tekmeleyen ve camları kıran partnerine kapıyı açarak ona gerçekten saldırdığı anı beklemiş ve bu noktada onu öldürmüş olsa meşru savunma halinde olduğu kabul edilecektir⁶⁵⁴. Sürekli şiddet hali gibi yaygın bir şiddet halinin meşru savunmanın saldırının varlığına ilişkin koşulunun mekanik yorumuna kurban edilmesi, daha önce birçok kez ölümle burun buruna gelmiş ve belki de tesadüfen hayatını kaybetmekten kurtulmuşken kadının savunma hareketinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için bir kez daha ölümle burun buruna gelmesi ve aslında hayatını riske atması koşulu haline gelmesine neden olmaktadır.

Düzenli'ye göre, saldırının güncelliği koşulunun geniş yorumlanmasının sebebi saldırıyı cezalandırmak değil saldırı fiilinin gerçekleşmesinin önüne geçmektir⁶⁵⁵. Örselenmiş kadının durumunda amacın da saldırıyı cezalandırmak değil durumun doğası gereği kendini korumak ve hayatta kalmak olduğuna şüphe yoktur.

Yazar, örselenmiş kadının erkekten şiddet gördüğü anda savunma hareketini gerçekleştirilmesi gerektiği ve dolayısıyla savunma hareketinin yüz yüze olması gerektiğine ilişkin kabulün karşılaşma esnasında kendini korumaya fiziki gücü yetmeyen kişilerin hiçbir zaman meşru savunmadan yararlanamayacakları çıkarımına da neden olduğunu ifade etmektedir⁶⁵⁶.

Kadının algısının makul olmasındaki tek etken şiddet deneyimi değil aynı zamanda şiddet uygulayan eşten korunmak için polise, mahkemelere, komşulara, akrabalara veya başka birine güvenilmeyeceğini bilmesinden gelmektedir⁶⁵⁷. Bununla birlikte aslında kadının acımasız bir partner tarafından uygulanan şiddetin kurbanı olduğunda polisi araması, bir cesaret ve meydan okuma eylemi olarak görülmelidir. Kadının dışarıdan birilerine haber vermesi kocasının ona karşı çok daha şiddetli bir intikam alması riskini doğurduğundan kadın, polisi ararken kendini çok daha büyük bir tehlikeye atıyor olabilmektedir. Örselenmiş bir kadının bazen polisi, bir arkadaşını veya ailesini araması için fırsat ve cesaret bulması yıllar alabilmektedir. Tam da bu nedenle,

---

⁶⁵⁴ Gillespie, s. 71, 72.

⁶⁵⁵ Düzenli, Meşru Savunma, s. 61.

⁶⁵⁶ Düzenli, Örselenmiş Kadın Sendromu, s. 315.

⁶⁵⁷ Gillespie, s. 135 vd.

kadının polisi arayıp yardım istediğinde polislerin gelmemesi veya duruma yeterli özeni göstermemesi kadın için düşünüldüğünden daha yıkıcıdır. Kadın bu noktadan sonra hem çok daha öfkeli bir adamla baş başa kalır hem de toplumdan erkeğin onu dövebileceğine ve bunun için hiçbir bedel ödemeyeceğine; onun da kendisini koruması için polise güvenemeyeceğine dair bir mesaj almış olur⁶⁵⁸.

Düzenli, kadının içinde bulunduğu sosyal gerçeklik ve psikolojik tepkilerin birbirini dışlayan hususlar olmadığını; bu tepkilerin sosyal gerçekliğin bir sonucu olduğunu vurgulamıştır. Kadının şiddet gördüğü partnerini terk edememesi de birçok dış faktörün birleşimi ve doğal olarak sosyal gerçekliğin bir ürünüdür.⁶⁵⁹

Ayyıldız, örselenen kadınların durumunda partnerlerin fiziksel ve psikolojik şiddet uygulayarak kadının üzerinde tahakküm kurduğunu ve kanunları hiçe saydığını; meşru savunmada bulunmak için partnerini öldüren kadının da onun haksız yere kazandığı bu avantajları kaldırmış olduğunu belirtmektedir⁶⁶⁰. Kadın yıllarca kendisine uygulanan şiddeti ve istismarı yaşamaya mecbur bırakıldıktan, sık sık adli mercilere yaptığı başvuruları sonuçsuz kaldıktan sonra en sonunda kendini korumak için partnerini öldürüp savunma yaptığında yalnızca suçlu değil aynı zamanda zalim ve evini, ailesini dağıtan kişi ilan edilmektedir⁶⁶¹. Ancak, kendine hayatı boyunca şiddet uygulayan partnerinin cezalandırıldığını görmeyen kadın, tanımı gereği asıl mağdurdur⁶⁶². Kadın yıllarca fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet görmüş; kendisine şiddet uygulayan partnerinden uzaklaşmaya ve ilişkiyi sonlandırmaya çalışmış ve hatta onu adli mercilere şikayet etmiştir. Bunlardan sonuç alamayan kadın gittikçe artan şiddete nihayetinde partnerini öldürerek cevap vermekte ve adaleti tesis ederek kendini korumaktadır.⁶⁶³

Kadının şiddet öyküsü ve şiddetin ilişkiye hakimiyetinin anlaşılabilmesi, kadının eylemlerinin makullüğünün anlaşılması açısından oldukça önemlidir⁶⁶⁴. Ancak kadının

---

⁶⁵⁸ Gillespie, s. 139.

⁶⁵⁹ Düzenli, Örselenmiş Kadın Sendromu, s. 312.

⁶⁶⁰ Ayyıldız, s. 147.

⁶⁶¹ Ayyıldız, s. 142.

⁶⁶² Ayyıldız, s. 147, 148.

⁶⁶³ Ayyıldız, s. 148.

⁶⁶⁴ Dalton-Schneider, s. 209, 210. Kadının şiddet öyküsünün mahkemede sunulmasının meşru müdafanın koşullarının kadının içinde bulunduğu durum bakımından değerlendirilirken dikkate alındığına ilişkin araştırma için bkz. Marilyn Kasian- Nicholas P. Spanos- Cheryl A. Terrance-Suzanne Peebles, "Battered

tehlikeye ilişkin tüm algısı geçmiş şiddet eylemlerine bağılıken kadının şiddet öyküsü, geleneksel meşru savunma paradigması altında mahkemede durumuyla ilgisiz görülecektir⁶⁶⁵. Oysa, örselenmiş bir kadın açısından ilişkide yaşadığı şiddetin bütünü oldukça sarsıcı ve yorucu hale gelmekte ve şiddet olaylarının kadında yarattığı psikolojik etkiler basitçe her bir olaya özel etkinin birbirine eklenerek doğrusal artış gösterdiği şeklinde hesaplanmamakta; bu şiddet olayları kadının psikolojisi üzerinde eksponansiyel bir etkiye neden olmaktadır. Bu nedenle de hukuki açıdan ev içi şiddet, ayrı ayrı birbirinden bağımsız olaylar şeklinde değil devam eden bir durum olarak ele alınmalıdır.

Bu tür bir davada odak noktası, sanığın o ana ilişkin zihinsel durumu ve düşünme biçimi olduğundan kadının şiddet öyküsü oldukça önemlidir. Sanığın şiddet öyküsü, niçin ciddi bedensel zarar veya ölüm tehlikesinden dürüstçe ve makul bir biçimde korktuğunu açıklamaya yardımcı olmaktadır. Örselenmiş Kadın Sendromu, bu noktada başlı başına bir hukuka uygunluk sebebi olmayıp mahkemenin kadının şiddet öyküsünü anlamasına ve olayı kadını çevreleyen koşullar kapsamında değerlendirmesine yaramaktadır⁶⁶⁶. Amerika’da mahkemelerin daha önceleri “*ölen kişinin karakterine odaklanılarak dikkati ölüm esnasında meydana gelen olaylardan uzaklaştırılacağı*” iddiasıyla şiddet geçmişine ilişkin delillerin sunulmasına izin vermemesine rağmen daha sonra kadının makul biçimde yakın tehlike içinde olduğunu düşündüğü ve bu kapsamda gerekli tepkiyi vererek kendini koruduğunu anlamak adına bu kapsamdaki delillerin sunulması yaygınlaşmıştır⁶⁶⁷.

Geleneksel meşru savunma yasası açısından bakıldığında kadın yakılmış, bıçaklanmış, dayak nedeniyle düşük yapmış, kemikleri kırılmış ve hatta kalıcı bazı yaralanmalar yaşamış olabilir. Birçok kez polisi aramış, uzaklaştırma kararı almış, boşanma davası açmış, saldırganın onu takip etmemesi için başka önlemler almış olabilir. Ancak tüm bunlara rağmen, meşru savunma düzenlemesi kadının partnerini öldürdüğü esnada yakın bir ölüm veya ağır bedensel zarar tehdidi yaşamadığı için eyleminin hukuka

---

Women Who Kill: Jury Simulation and Legal Defenses, Law and Human Behaviour, C. 17, S. 3, 1993, s. 308.

⁶⁶⁵ Keegan, s.268; Benzer görüş için bkz. Dalton-Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 717 vd.

⁶⁶⁶ Russell, s. 125.

⁶⁶⁷ Russell, s. 126.

uygun olmadığı kabul edilmektedir⁶⁶⁸. Kadının bu eylemi örneğin bir meyhanede yaşanan yumruklu bir kavgadan daha az meşru savunma hali teşkil etmektedir.

Gillespie'a göre aile içi şiddetle ilgili araştırmalar eşlerini döven erkeklerin bunu nadiren bir kez yaptığını ve dayağın alışkanlık haline gelerek zamanla daha sık ve daha ciddi hale geldiğini gösterdiğinden ona göre bu gibi durumlarda da ölüm veya ciddi yaralanma tehdidinin her zaman çok yakın olduğunu söylemek hiç abartı olmayacaktır. Böyle bir ilişkiyi, sanki bu kişiler aynı barda ara sıra karşılaşan düşmanlar veya periyodik olarak köpeklerin havlaması konusunda tartışan komşularmış gibi tehdit ve risk içermeyen sakin dönemlerle ayrılmış bir dizi kısa yüzleşmeler olarak görmek gerçekçi olmayacaktır. Çünkü bu kişiler birbiriyle yaşamaktadır ve şiddet tehdidi örselenmiş kadının hayatının kalıcı ve devam eden bir parçasıdır. O nedenle asıl soru, partnerinin onu tekrar dövüp dövmeyeceği değil ne zaman döveceği ve onu incitip incitmeyeceği değil ne kadar kötü yaralayacağı ve bu defa onu öldürüp öldürmeyeceğidir⁶⁶⁹.

Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma gibi mütemadi suçlarda saldırı varlığını bir süre devam ettireceğinden bu sürede haksızlık ve dolayısıyla hukuka ayırılık durumu da devam edecek, bu devamlılık süresince meşru savunmada bulunabilmesi mümkün olacaktır⁶⁷⁰. Çalışmamızın konusu olan şiddet hallerinde ceza hukuku anlamında mütemadi bir suç olmasa da sürekli şiddet hali söz konusu olduğundan bu şiddet devam ettiği sürece savunma hareketi meşru müdafaa kapsamında kalacaktır. Çünkü şiddet, yalnızca fiziksel şiddet atağı anlarında ortaya çıkmamakta; kesintisiz bir şekilde varlığını sürdürmektedir.

Saldırı, sistematik bir şekilde uygulanan bir eziyet suçu veya süreklilik gösteren ve döngüsel şekilde tekrarlayan bir istismar niteliğinde olup buradaki saldırının tamamen sona erdiğini söylemek mümkün olmayacaktır⁶⁷¹. Örselenmiş kadın adli makamların veya yakınlarının onun yaşadığı psikolojik ya da fiziksel şiddeti kontrol etmede büyük ölçüde

---

⁶⁶⁸ Kochan, s. 103, 104.

⁶⁶⁹ Gillespie, s. 68.

⁶⁷⁰ Kühl'den aktaran Ersan, s. 31.

⁶⁷¹ Yazarlar, sistematik şiddet döngüsünün saldırının muhakkak tekrarlanacağı sonucuna götürmesi halinde tekrarı muhakkak saldırının varlığının gündeme geleceğini ve meşru müdafa uygulamasının kabul edilebileceğini belirtmektedirler. Bkz. Eroğlu,-Özeroğlu, s. 1415.

başarısız olduğunu ve olacağını bilerek neredeyse sürekli bir korku halinde, tecrit edilmiş durumda ve her zaman devam eden şiddet tehdidine karşı sürekli tetikte yaşamaktadır⁶⁷².

Murdoch'a göre örselenmiş kadınlar meşru savunmanın fiili koşullara bağlı olarak kusurlu bir doktrinin uygulanmasıyla dezavantajlı duruma düşmektedirler. Bu sorun, hem sanıkların önemli bir grubunu etkilemesi hem de kanunun uygulanmasını mantıksız hale getirmesi nedeniyle, mevcut doktrinde bir değişikliği gerektirecek kadar geniş kapsamlıdır⁶⁷³. Sürekli şiddet ilişkisini çevreleyen benzersiz koşullar, meşru savunma doktrininin mekanik bir uygulamasının ötesine geçilmesini zorunlu kılmaktadır⁶⁷⁴. Dahası, bu sınırlı hukuki perspektif nedeniyle örselenmiş bir kadının ölümcül güç kullanarak kendisine şiddet uygulayan partnerini öldürmesi “kendi başına” makul olmayan bir eylem olarak değerlendirilecektir⁶⁷⁵.

Hukukun genellik ve tarafsızlık iddiaları üzerine kurulduğu sürece, hukukun öznesi hukuk normlarını yaratan beyaz, orta sınıf bir erkek olarak olmaya devam edecek ve Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin vakalar özelinde kadınlar hukukun öznesi olamamaya devam edeceklerdir⁶⁷⁶. Geleneksel meşru savunma doktrini örselenmiş kadının uzun yıllar süren şiddetin sonunda ölmek için kendini savunmak için başka birini öldürmek zorunda kaldığını hesaba katmamaktadır. Dahası, şiddetin kümülatif etkisi, fiziksel şiddetin zirveye çıktığı anlarla sınırlı olmayıp uzun yıllar süren fiziksel ve cinsel şiddet, dinmeyen psikolojik şiddet aralıksız ve süreğen olarak ele alınmalıdır.

Bu noktada Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 2011 tarihli bir kararına değinmekte fayda bulunmaktadır. Kızına uzun yıllar cinsel istismar uygulayan ve bu davranışların devam edeceği şeklinde geleceğe yönelik beyanlarda bulunan sanığın uyuduğu esnada kızı tarafından öldürülmesine ilişkin olayda yerel mahkeme tarafından verilen **“o an için son verilen saldırıların tekrarının muhakkak olduğu inancına kapılarak, meşru savunma koşulları içinde, ancak mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş ile sınırı aşarak maktulü öldüren sanık hakkında TCK'nun 27/2 ve CMK'nun 223/2-c**

---

⁶⁷² Stevens, s. 118.

⁶⁷³ Murdoch, s. 206, 207.

⁶⁷⁴ Blowers- Bjerregaard, s. 533.

⁶⁷⁵ Ewing, Battered Woman Who Kill, s. 59.

⁶⁷⁶ *O'Donovan*, hukukun erkek cinsiyetli olduğunu ve fakat herkesi temsil etmeyi amaçlıyorsa yapısının ve uygulamasının değiştirilmek zorunda olduğunu belirtmektedir. Bkz. *O'Donovan*, s. 433, 435.

maddeleri uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi” kararı yerine delillerin takdirinde yanılığa düşülerek TCK’nın 82/1-d, 29, 62 maddeleri ile hüküm kurulmasını bozmayı gerektiren bir durum olarak kabul etmiş ve sanık müdafinin temyiz itirazlarını oybirliği ile yerinde görmüştür.⁶⁷⁷ Yerel mahkemenin cinsel istismar içerikli olayları bütüncül bir biçimde değerlendirmesi ve geçmişte yaşanan olayların sanık tarafından kızına yöneltilen tehditlerin gerçekleştirileceğine ilişkin bir “muhakkakiyet” teşkil ettiği şeklinde yorumlaması dikkat çekicidir.

Sakarya 1. Ağır Ceza Mahkemesi, eşi tarafından kendisine sistematik şiddet uygulanan Gülfidan K.’nin eşini öldürdüğü olayı meşru savunma sınırları içerisinde değerlendirmiş ve beraat kararı vermiştir. Gerekçeli kararında *"Maktulün kendisine çok daha ağır şiddet uygulayabileceğini, hatta öldürebileceğini düşünerek yeniden maktulün boğazını sıkıp öldürmesi şeklinde sonuçlanan olayda sanığın meşru müdafaa şartları içinde öldürdüğü kabul edilmelidir. Olayın gerçekleşme örgüsü meşru müdafaa haline tam olarak uymakta olup hukuka uygunluk ve beraat sebebi oluşturmaktadır. Sanığın eylemi sonradan pişman olmak ve hayata yeniden döndürmek için bazı hareketlerde*

---

⁶⁷⁷ "Dosya içeriğine göre; sanık Banu'nun **maktulün öz kızı olduğu, sanığın, D. Mehmet ile ... evlendiği; maktulün, ... damadına karşı yaralama, sövme ve tehdit suçlarını ... kendi evini kasıtlı olarak yakma suçunu işlediği ... maktulün, kızı olan sanığa evliliği süresince '10 tane çocuğun da olsa seni bu kişiden ayırıp yanına alacağım, isteyen olursa da vermeyeceğim'** şeklinde sözler söylediği, tüm bu olaylardan sonra sanığın, ... eşinden boşandığı ve baba evine döndüğü; maktulün, **olay tarihinden önceki 6 ay boyunca, evlilik geçirmiş ve 22 yaşında olan sanık kızını diğer aile bireyleri içinde dahi kucağına almak, kalçasına ve göğsüne dokunmak sureti ile taciz ettiği, aynı odada kalan 14 yaşındaki diğer kızı Bahar'ın uyuduğundan emin olduğunda odaya girip Banu'nun kalçalarına ve göğsüne dokunarak taciz ettiği, tabancayı sanığın kafasına dayamak sureti ile tehdit ederek, onunla birden çok kez ve rızası dışında cinsel ilişkide bulunduğu;** yaşanan bu ilişkiler sonucu sanığın hamile kaldığı ... kürtaj yaptırdığı; maktulün ... eşinin uyumasından sonra arada mutfığa girip çıkmak sureti ile kızlarının odasını gözetleyerek küçük Bahar'ın uyumasını kolladığı, Bahar'ın ve sanığın uyumasından sonra saat 24.00 sıralarında kızı Banu'nun yanına gidip eli ile kalçasına ve göğüslerine dokunmak sureti ile tacizde bulunduğu ve uyanan sanığa "salona gel" dediği, sanığın "Ben senin kanındanım canındanım" demesi üzerine "seni istiyorum, kaçışın yok, sen benim olacaksın, tersten bir kere birlikte olalım" diyerek eli ile gerçekleştirdiği tacizlerini devam ettirdiği, sanığın bağıracığını ve annesini çağıracağını söylemesi üzerine "Tamam ben sabrederim, bugün olmazsa yarın seni mutlaka elde edeceğim ve seninle birlikte olacağım" diyerek odadan çıktığı; maktulün, her zaman yaptığı gibi, gece tekrar taciz ve tecavüz için gelebileceği ve ertesi gün annesini ve kız kardeşini evden uzaklaştırdıktan sonra kendisine silah tehdidi ile tecavüz edeceği endişesiyle korkuya kapılan sanığın, maktule ait silahı yerinden alıp yastığının altına koyduğu, sabah saat 07.30 sıralarında annesinin mutfakta olması nedeni ile babasının yalnız olarak uyumakta olduğu odaya girip, **çaresizlikten kaynaklanan korku ve panikle** ona ikisi enseye ve bir adedi sırt bölgesine olmak üzere 3 el ateş etmek suretiyle öldürdüğü..." Bkz. Yar. 1. C.D., E. 2011/1267, K. 2011/4491, K. T. 13.7.2011, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E. t: 27.06.2023).

*bulunmuş olmakla birlikte doğrudan maktulü öldürmeye yöneliktir. Sınırın aşılması söz konusu değildir. Yani sanık meşru müdafaa şartları içerisinde maktule yönelik etkili eylem uygularken amacı zaten onu öldürmektir. Hukuka uygunluk sebebinin varlığı nedeniyle sanığın beraatine karar verilmiştir"*⁶⁷⁸. Gülfidan K., gazeteci Öznur Karslı'ya "Evliliğimizin 3 ayı güzel geçti ama daha sonra aşırı kıskançlığı şiddete dönüştü. Pencere bile açtırmıyordu. Hatta televizyona çıkan erkeklerden bile beni kıskanıyordu. Bu kıskançlığı 3 ay içinde şiddete dönüştü. Dövüyordu, tekme tokat saldırıyordu, hakaret ediyordu, üzerimde sigara söndürüyordu" şeklinde evlilikleri boyunca gördüğü ağır şiddeti anlatmıştır⁶⁷⁹.

Gülfidan K., olayın yaşandığı 5 Kasım 2011 sabahını aktarırken, her şeyin 'Macera Avcısı' adlı filmi izlerken olduğunu söylemiş ve "Filmin sahnelerinden birinde aktör ormanda geziyordu, o sırada ağaçtan akrep düştü, aktör akrebi sırtından düşürmeye çalışırken akrep bu defa pantolonunun içine girdi. Aktör iç çamaşırını çıkarmak için hamle yaptığı sırada eşimin kıskançlık huyunu bildiğim için gözlerimi kapatarak sahnenin bitmesini bekledim. Gözümü açtığımda aktörün sadece üstü görünüyordu. Uğur, bir anda 'Böyle şeylere bakmak çok mu hoşuna gidiyor, neden bakıyorsun, ben evde yokken sen böyle filmleri mi izliyorsun' diyerek bağırmağa başladı. Hazırlanmamı istedi, ablasıyla beni köye göndereceğini söyledi, bir yandan da tekme ve yumrukla dövüyordu. Soba karıştırmaya yarayan ucu eğik bir sopa ile bana vurdu, çaresiz bir şekilde kapıdan dışarı çıkmaya çalışırken bana 'üzerindeki elbiseleri ben aldım soyun' dedi. Zorla çırılçıplak soydu ve o şekilde sokağa çıkarmak istedi. Karşı çıktım. Bu defa saçlarımdan sürükleyerek evin salonuna getirdi. 10 dakika boyunca dövdü. Sonra giyinmemi istedi. Elektrikli sobanın başına geçti. Sırtını koltuğa dayadı ve bir sigara yaktı. Uğur'un sigarasını bitirdiğinde tekrar bana eziyet edeceği düşündüm. Elektrikli sobanın kablosunu prizden çıkardım, ani bir refleksle yerde oturan Uğur'un boynuna dolayıp tüm gücümle sıktım. Yaklaşık 2 dakika boyunca sıktım. Sonra Uğur'un ağzından ve burnundan salya akmaya başlayınca korktum, Uğur da o anda yüz üstü yere

⁶⁷⁸ Yargıtay 1. CD, Sakarya 1'nci Ağır Caza Mahkemesi'nin 17/05/2012 tarihli 2011/326 E. no ve 2012/107 K. No'lu kararının onanmasına karar vermiştir. Yargıtay 1. CD, Cumhuriyet savcısının sanığın tahrik altında kasten öldürme suçundan cezalandırılması gerektiğine yönelik temyiz nedenini kabul etmeyerek kararı onamıştır. Bkz. Yargıtay 1. CD. E. 2013/2895, K. 2014/6572, K.T 24.12.2014, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E. t: 20.04.2023).

⁶⁷⁹ <https://t24.com.tr/haber/kocasini-kabloyla-bogarak-olduren-kadin-konustu,204587>, (E. t: 20.04.2023).

düştü. Uğur'u yana çevirdim. Benden bir bardak su istedi, hemen getirdim. Suyu getirdiğimde Uğur'a 'Sen benim sevgime ve namusuma inanmadın' diye bağıırıyordum. Bana 'sus' işareti yaptı. Kafasını sağa sola sallamaya başladı ve 'Beni boğ, yoksa çok kötü olacak. İyi boğ ama' dedi. Uğur'un bu sözünden sonra beni öldüreceğini düşündüm. İkinci kez hamle yaparak, Uğur'un boynundaki kabloyu tekrar elime doladım ve sıktım'' ifadelerini kullanmıştır⁶⁸⁰.

Kocaeli 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde davası görülen bir başka olayda eşinden sürekli şiddet gören Damla K. olay gecesi eve sarhoş gelen eşi tarafından her gece olduğu gibi şiddet görmüş ve "Seni öldüreceğim" gibi tehditler almıştır. Damla K.'nin yüzü, aldığı darbeler nedeniyle tanınmayacak hale gelmiş ve eşi Fikret K., iki çocuklarına da o gece şiddet uygulamıştır. İlerleyen saatlerde ise Damla K., uyuyan eşinin başına önce piknik tüpüyle vurmuş, daha sonra da eşi uyanınca onu bıçaklayarak öldürmüştür. Damla K., yerel mahkemede evliliklerinin ilk günden beri yaşadığı şiddeti ve bakkala giderken dahi eşinden izin almak zorunda kaldığı zorlu hayatını ve kocasının zaman zaman elinde bıçakla uyuduğunu anlatmıştır. Çiftin çocukları da mahkemede, anneleri ve kendilerinin gördükleri şiddeti anlatmıştır. Mahkeme, 15 yıldır çocukları ile birlikte sebepsiz yere yaşadığı eziyet göz önünde bulundurularak eylemin meşru savunma koşulları altında işlendiğine kanaat getirerek beraat kararı vermiştir⁶⁸¹.

Daha sonra ise, Yargıtay 1. Ceza Dairesi, bozma kararı vermiştir⁶⁸². Yargıtay'ın kararı sonrası 11 Kasım 2021'de Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden görülen

⁶⁸⁰ <https://t24.com.tr/haber/kocasini-kabloyla-bogarak-olduren-kadin-konustu,204587>, (E. t: 20.04.2023).

⁶⁸¹ <https://www.ozgurkocaeli.com.tr/haber/4420118/damla-kutulu-beraat-etti>, (E. t: 20.04.2023).

⁶⁸² Karara göre Yargıtay "Oluşa ve dosya içeriğine göre; sanık ile maktulün evli oldukları, evlendikleri tarihten itibaren maktulün eşi olan sanığa karşı sürekli sözlü ve fiili şiddet uyguladığı, sanığa ve çocuklarına karşı bakım ve destek olma yükümlülüğünü yerine getirmediği, suç tarihinde de maktulün sanığı sebepsiz yere birkaç kez darp ettiği, maktulün sanığı darp ettikten sonra uyuduğu esnada 15 yıl boyunca ve suç tarihinde kendisine uygulanan şiddetin etkisi altında sanığın piknik tüpü ve bıçak ile maktulün vücudunun hayati bölgelerine vurarak maktulü öldürdüğü olayda, sanığa yönelik sürmekte olan bir saldırı bulunmadığı gibi vuku bulmuş saldırının o an için tekrarının da muhakkak olmadığı, bu itibarla meşru savunma veya meşru savunmada sınırın aşılması şartlarının bulunmadığı, ancak maktulün sanığa karşı gerçekleştirdiği eylemlerin ağır tahrik niteliğinde olduğu, sanığın eylemine uyan eşini kasten öldürme suçundan TCK'nin 82/1-d-e, 29. maddeleri uyarınca cezalandırılması, haksız tahrikin ulaştığı boyut nazara alınarak tahrik nedeniyle TCK'nin 18 yıldan 24 yıla kadar hapis cezası öngören 29. maddesi uyarınca azami miktarda indirim yapılması gerektiği gözetilmeden yanılığlı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması" yönünde karar vermiş ve meşru savunma nedeniyle 5237 sayılı TCK'nin 25/1 ve 5271 sayılı CMK'nin 223/2-d maddeleri gereğince beraat kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde TCK 25 ve 27/2. maddelerinin birlikte uygulanarak hem ceza verilmesine yer olmadığına hem de beraatine karar verilmesi suretiyle çelişki oluşturulduğunu belirtmiştir. Bkz. Yargıtay 1. CD., E. 2020/4917 K. 2021/8309 T. 18.5.2021, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E. t: 20.04.2023).

davada Cumhuriyet Savcısı tarafından verilen mütalaada, “suç tarihinden önce maktulün eşi olan sanığa karşı sürekli sözlü ve fiili şiddet uyguladığı, suç tarihinde de tanık ve sanık anlatımlarına göre maktulün sanığı sebepsiz yere darp ettiği belirtilerek, maktulün sanığı darp tetikten sonra uyuduğu esnada 15 yıl boyunca ve suç tarihinde kendisine uygulanan şiddetin etkisi altında sanığın maktulü suç aletleri olan tüp ve bıçak ile vücudun hayati bölgelerine vurarak maktulü öldürdüğü, meşru savunma halinin uygulanması istenmiş ise de somut olayda sanığa karşı yönelmiş gerçekleşen ya da gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak bir haksız bir saldırının olmadığı, sanığın maktulü uyuduğu esnada öldürdüğü ancak maktulün sanığa karşı gerçekleştirdiği eylemlerin ağır tahrik niteliğinde olduğu, sanığın atılı tahrik altında atılı suçu işlediği anlaşıldığından eşe karşı kasten adam öldürme suçu ile cezalandırılması” talep edilmiştir. Mahkeme heyeti ise Damla K.’nin eşe karşı kasten öldürme suçu nedeniyle ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına, maktulün olay öncesinde ağır tehdit, hakaret ve saldırıları haksız tahrik kabul edilerek 18 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, duruşmadaki iyi hali takdir indirimi kabul edilerek 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir⁶⁸³.

Gaziantep 4’üncü Ağır Ceza Mahkemesi’nde Nafiye K.’nin kendisini uzun yıllar takip eden, daha önce kaçırarak tecavüz eden ve 3 kez şehir değiştirmesine rağmen tekrar izini bulan Ali K.’ya randevu vererek onu sırtından bıçaklayarak öldürmesiyle ilgili davada sanık Nafiye K. hakkında 'kendisine yönelmiş tekrar muhakkak bir haksız

---

⁶⁸³ Damla Kutulu’nun 17 yaşındaki kızı Ş. Kutulu “Babam, annem ve bizlere şiddet uygulayan bir insandı. Olay günü annemi çok dövmüştür. Annem öldürülmek korkusu ile bu şekilde hareket etmiştir. Şu anda çalışarak bizlere bakmaktadır. Şikayetçi değilim” şeklinde konuşmuş; Damla Kutulu’nun avukatı Anıl Acurman savunmasında “Sanığın olay tarihinde yaşı küçük olan çocuklarının olay gecesi ve öncesine ilişkin beyanları açıktır. Müvekkilimin gördüğü fiili şiddetin ötesinde işkencedir. Dosyada bulunan fotoğrafları bu işkencenin ve şiddetin boyutunu ortaya koymaktadır. Müvekkilimi öldüreceğini maktul o gece de beyan etmiştir. Yani müvekkilim kendini korumak amacıyla bu eylemi gerçekleştirmemiş olsaydı şu anda kendi maktul, maktul ise sanık durumunda olacaktı. Tüm bu hususlar dikkate alınarak müvekkilime ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesini istiyoruz” ifadelerini kullanmıştır. Sanık Damla Kutulu’nun son sözü sorulması üzerine Kutulu, “Ben kızlarımın hayatını düşünüyorum. Benim sahip çıkacak hiç kimsem yoktur; ailem de yoktur. Ailem evliliğim sırasında şiddet görürken beni kendilerine sığındığımda bıraktığı için de beni eve göndermişlerdir. Ben beraatımı talep ediyorum. Amacım kesinlikle öldürmek değildi; beni öldüreceğinden korktum. Öncesinde de anlattığım gibi olay günü beni çok feci şekilde dövdü; öldüreceğini söyledi. Zaten hayatımdan ve çocuklarımdan hayatımdan endişe içerisinde yaşıyordum” demiştir. Bkz. <https://sendika.org/2022/04/siddet-uygulayan-esini-olduren-damla-kutulunun-beraat-karari-bozuldu-15-yil-hapis-cezasi-verildi-652164/>, (E. t: 20.04.2023).

saldırısı defetme zorunluluğuyla' öldürme eylemini gerçekleştirdiği sonucuna ulaşıldığı gerekçesiyle beraatine karar verilmiştir⁶⁸⁴.

Bu noktada medyada Çilem Doğan Davası olarak bilinen ve oldukça tepki çeken bir Yargıtay kararına değinmekte fayda vardır. İddia, savunma, tanık beyanları, otopsi raporları, ekspertiz raporları ve tüm dosya içeriği uyarınca da evliliğin ilk günlerinden itibaren hatta resmi nikahtan önce olayın olduğu tarihe kadar yaklaşık iki yılı aşkın süre boyunca, maktulün sanığa devamlı ve sık aralıklarla psikolojik ve bedensel şiddet uygulayan eşi Hasan Karabulut'un olay günü yatak odasının kapısını kilitleyip üzerinde taşıdığı tabancayı belinden çıkartarak yastığın altına koyduğu ve sanığı fuhuşa zorladığı görülmektedir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi Çilem Doğan'ın Hasan Karabulut'u ateşli silahla öldürmesi eylemiyle ilgili olarak yerel mahkemenin oy çokluğu ile verdiği, tahrik altında kasten eşini öldürmesini nedeniyle verilen 15 yıl hapis cezasını onamıştır.

Kararın muhalefet şerhi dikkat çekicidir. Muhalefet şerhi düşen üye, “*sanığın bir çok kez Emniyete, Cumhuriyet Savcılığına ve Aile Mahkemelerine müracaat ederek 6284 sayılı Yasa kapsamında yaklaşık 2 yıl süresince 9 defa tedbir ve koruma talebinde bulunduğu*”, “*Sanığın yaptığı şikayetler sonucu eşe karşı kasten yaralama ve hakaret*

---

⁶⁸⁴ Hafıye K. olayların başlangıcını anlatırken Ali K.'nin Hatay'ın Dörtöyl İlçesi'nde portakal topladığı bahçede bekçilik yaptığını, Kalkan'ın bekçi kulübesinde tüfek ve köpekleri üzerine salma tehdidiyle kendisine tecavüz ettiğini, daha sonra da defalarca görüntüsünü çektiğini, eşi ve ailesine göstereceği tehdidiyle birlikte olmaya devam ettiğini ifade etmiştir. "Sürekli beni telefonla tehdit ediyor, nereye kaçsam beni buluyordu. Eşim durumu öğrenince kendisini öldürmeye karar verdi ama bulamadı. 8-10 kez aynı şekilde tehdit ve şantajla bana tecavüz etti. Nevşehir'e kaçtım geldi beni buldu. Savcılığa şikayetçi oldum, tutuklanmadı. Dörtöyl Cumhuriyet Savcılığı'nda da şikayetlerim var. Hepsinden de delil yetersizliğinden takipsizlik kararı verildi" şeklinde beyanda bulunan Hafıye K., Ali K.'nin taciz ve şantajlarından kurtulmak için eşiyle karar verip Gaziantep'e taşındıklarını kaydetmiş ve maktulün burada da izini bulduğunu vurgulayarak "Ailemi arayıp, beni 3 bin liraya satın aldığını söylemiş. Ağabeyim 'Siz mafyanın eline düşmüşsünüz. Gelip öldüreceğim, namusumuzu iki paralık ettiniz' dedi. Gaziantep'te de tacizleri sürdüğü için Cumhuriyet Başsavcılığı'na 4 defa şikayet dilekçesi verdim ama yine tutuklanmadı. Son olarak beni arayıp, Gaziantep'e geldiğini, zorla aldığı nüfus cüzdanıyla 2 kredi kartı ve telefon kartı çıkardığını, yanına gitmezsem kartlarla harcama yapıp, telefonlarımı herkese dağıtacağını söyledi. Kocama durumu söyledim. 'Kesinlikle gitme' dedi. Ama, ertesi gün eşim ayakkabı boyamaya gidince yine beni aradı. Yine tehdit etti. Gitmezsem beni rezil edeceğini söyledi. Yanıma ekmek bıçağını alıp otogara gittim. Bu sırada eliyle taciz edince bıçakla sırtına vurdum, kaçtı. Ben de taksiye binerek evime döndüm. Polis, gelip beni evimden aldı. Onu yaralayıp, benden vazgeçmesini söyleyecektim. Öldürmek istemiyordum. Ama, bana iki yılı zehir etti. Ben Diyarbakırlıyım. Namusuma saldırı olduğunda, bunu rızam dışında da olsa kimseye anlatmam, izah etmem mümkün değildi. Çünkü, kadın olarak hep beni suçlu görürler. Kaçacak, sığınacak bir yerim kalmamıştı. Verdiğim şikayet dilekçelerine rağmen beni Ali K.'den devlet de koruyamadı. Ama, öldüğü için pişmanım" ifadelerini kullanmıştır. Bkz. <https://www.haberturk.com/gundem/haber/783825-tecavuzcusunu-oldurdu-beraat-etti>, (E. t: 20.04.2023).

suçlarından eşi ...'a karşı farklı zamanlarda ayrıca 3 ayrı ceza davası açıldığı”, “Eşi ...'un kişilik, hayat tarzı ve yapısı itibariyle saldırgan, asabi ve suça meyilli olduğu, ruhsatsız silahının bulunduğu, hakkında, “Çıkar amaçlı silahlı suç örgütü kurmak, yönetmek, yağma, kişi hürriyetinden yoksun kılma, darp, tehdit, cinsel saldırı, sigara kaçakçılığı, 6136 sayılı Yasa'ya muhalefet ve tefecilik” gibi birçok suçtan soruşturma veya sabıkasının bulunduğu”, “Sanığın maruz kaldığı bütün bu saldırılar ve gördüğü muameleler sebebiyle şikayetçi olduğu fakat kendisini koruması ve gereğinin yapılması için birçok defalar başvurduğu resmi makamların kendisini etkin bir şekilde korumakta aciz kaldığı”, “Eşinin resmi makamların tedbir ve uygulamalardan çekinmediği ve korkmadığı, bu konuda iflah olmadığı gibi her seferinde maktulün sanığı icbarla ikna ederek”, “şikayetinden vazgeçirdiği, evliliğin ilerleyen dönemlerinde sanığın aksi kanıtlanamayan savunmasına göre gerek kendisine, gerek çocuğuna, gerekse aile bireylerine zarar vereceği yönündeki tehditleri karşısında tedbir taleplerinden ve şikayetlerinden vazgeçtiği, yani sanığın maktulün kendisini fuhuşa zorladığı ya da bu yönde imada bulunduğu iddialarının maktulün öldürülmesinden sonra öne sürülen bir savunma olmayıp ilk nikahsız olarak birlikte yaşamaya başladıkları dönemlerdeki şikayetlerinde dahi sanıkça dile getirildiği”, “Maktulün geçmişte sanığa yaşattıkları ve uyguladığı şiddet, yargılandığı veya suçlandığı eylemler, son zamanlardaki yoğunlaşan saldırganlığı, bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanık ...'in, mutlak surette eşinin kendisine silahlı ya da silahsız olarak ağır zarar vereceğine ve öldüreceğine inandığı ve kuvvetli bir korku psikolojisine girdiği, kendisini koruyamazsa ve savunamasa elbet bir gün eşi tarafından öldürüleceğine kesin surette inanmaya başladığı”nı vurgulanmıştır.

Üye, sanığın yaklaşık iki yıldır haksız saldırılara uğramış ve hala öldürüleceği düşüncesinde olduğunu, defalarca haksız hareketlere, hakaret, tehdit ve şiddete maruz kaldığını ve yaşadıklarının psikolojisinde basit bir şekilde “hiddet veya şiddetli elem” oluşturmuş denerek yanlış bir değerlendirmeye ortaya çıkan sonuca hukuki tanımlama yapılmasının doğru olmadığını belirtmiştir. Dahası, muhalefet şerhinde daha önceleri de onlarca defa aynı muameleye maruz kaldığı halde sanığın karşı şiddet uygulamadığını

göz önünde bulundurulması gerektiği ve “gerçekleştirilen eylemin önce yaşananlarla bir bütün olarak değerlendirilmesinin zorunlu olduğu” haklı olarak ifade edilmiştir⁶⁸⁵.

Saldırı ataklarının sürekli şiddet halinin birer parçası olarak kabul edilmemesi bir yana geleneksel meşru müdafaa vakaları bakımından saldırı ve savunmanın eşzamanlı olmasına ilişkin koyulan katı kural, esasında kadının savunma hareketinin erkeğin saldırı atağıyla eşzaman olduğu durumlarda dahi meşru savunma koşullarının oluştuğunun kabul edilmediği görülmektedir. *Kendisine sistematik şiddet uygulayan ve öldürme teşebbüsünde de bulunan boşandığı Kazım A.’yı öldüren Namme Ö.’nin avukatları yaptığı savunmada maktülün yanında namlusu çekilmiş silah olduğu, meşru müdafaa koşullarının oluştuğu ve Namme’nin ölmek için saldırıya eş zamanlı ve orantılı olarak*

---

⁶⁸⁵ Üye, maktülün haksız bir saldırısı “satacağıma ve pazarlayacağıma ve öldüreceğine” dair tehditi ile “saçlarından çekip sürüklemesi” gibi fiziki şiddet uygulamasının kabulü ile maktüle ait silahı aniden yastığın altından ele geçirilmesi sonucu, hızlı gelişen bir boğuşma ortamında ve durumda, yaklaşık son iki yıl boyunca maruz kaldığı süregelen ve devam eden psikolojik ve fiziksel saldırı, tehditlerin oluşturduğu ve kendisinin mutlaka maktül tarafından er veya geç öldürüleceği inancıyla “heyecan, korku ve telaşa” kapılarak meşru savunma sınırlarını aşarak eylemini gerçekleştirdiğinin kabulü gerektiği sonucuna varmıştır. Bkz. Yargıtay 1. CD., E. 2020/4699 K. 2021/13692 T. 27.10.2021; Bir başka olayda benzer şekilde, “Oluşa ve dosya kapsamına göre; maktül ...’ın sanık ...’ın kızı ... ile üç yıllık evli olduğu, aralarında geçimsizlik bulunduğu, maktülün sık sık eşine şiddet uyguladığı, sanığın evine giden eşi ...’yı ve sanığın ailesini tehdit ettiği, bu olaylar nedeni ile maktül hakkında soruşturmalar yürütüldüğü, ... hakkında Aile Mahkemesinden koruma kararı verildiği, olay günü saat 01:30 sıralarında alkol alarak aracı ile sanığın evine giden maktülün, evin önünde ‘Ben öldüm, sizi de öldüreceğim, yakacağım.’ diye bağırıp eşi ile görüşmek istediği, maktülün bağırmasını duyan sanığın yatağından kalkarak maktüle evine gitmesini söylediği, bu sırada maktülün aracına yönelmesi üzerine sanığın ikametinde bulunan 6136 sayılı Yasaya tabi ruhsatsız tabancasını alarak evin giriş holüne geldiği, maktülün evin giriş kapısını açmaya çalışması üzerine sanığın maktüle doğru bir el ateş ettiği, maktülün tekrar ön kapıyı geçip iç kapıyı zorlaması üzerine sanığın kapıyı tutmaya çalıştığı, ancak maktülün ayağıyla kapıyı zorlamaya devam ettiği, sanığın maktüle doğru bir el daha ateş ettiği, kalbinden yaralanan maktülün evin iç kapısından girerek mutfağın önünde yere düştüğü ve olay yerinde öldüğü, maktülün pantolonunun arka cebinde açık vaziyette bıçak ve 4 gram esrar bulunduğu olayda; Geçmişte yaşanan olayların etkisi ile, olay tarihinde de maktülün süreklilik gösteren saldırgan tutum ve davranışları ve bunların sanıktan gelen önleyici hareketlere rağmen sürekli artarak devam etmesi nedeniyle, elinde herhangi bir silah bulunmayan, ancak cebinde bıçak taşıdığı anlaşılan maktüle karşı kendisine ve ailesine yönelik tekrarlanacağı muhakkak haksız bir saldırıyı defetme zorunluluğu ile hareket eden sanığın, eylemini mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş nedeniyle meşru müdafaa sınırını aşmak suretiyle gerçekleştirdiği anlaşıldığından, 5237 sayılı TCK’nun 27/2 maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken, yanılgılı hukuksal değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması” nedeniyle bozma kararı verilmiştir. Bkz. Yargıtay Kararı - 1. CD., E. 2014/3671 K. 2015/3540 T. 2.6.2015; “Geçmişte yaşanan olayların etkisi ile, olay tarihinde de maktülün süreklilik gösteren saldırgan tutum ve davranışları ve bunların sanıktan gelen önleyici hareketlere rağmen sürekli artarak devam etmesi nedeniyle, elinde herhangi bir silah bulunmayan, ancak cebinde bıçak taşıdığı anlaşılan maktüle karşı kendisine ve ailesine yönelik tekrarlanacağı muhakkak haksız bir saldırıyı defetme zorunluluğu ile hareket eden sanığın, eylemini mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş nedeniyle meşru müdafaa sınırını aşmak suretiyle gerçekleştirdiği anlaşıldığından, 5237 sayılı TCK’nun 27/2 maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken, yanılgılı hukuksal değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması..” Bkz. Yargıtay 1. CD., E. 2014/3671 K. 2015/3540 T. 2.6.2015, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E. t: 20.04.2023).

meşru müdafaaada bulunduğunu söylemiş ancak mahkemede kasten insan öldürmek suçundan müebbet hapis cezası verilmiş, Namme'nin öldürme eylemini eski eşinin namluya kurşun sürmesini göz önünde bulundurarak haksız tahrik içinde işlemiş olması nedeniyle de ceza 12 yıl 6 aya düşürülmüştür. Kazım A.'nin evliliği boyunca kendisine şiddet uyguladığını, tecavüz ettiğini ve boşandıktan sonra da tecavüz etmeye devam ettiğini dile getiren Namme Ö., kocasının evlilik boyunca sürekli kendisini aldattığını ve boşandıktan sonra da çocukları olduğu için Aydemir'in çocuğu görme bahanesiyle sürekli eve geldiğini söylemiştir. Namme Ö.'nün evlendiği günden itibaren ve boşandıktan sonra da cinsel, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığı doktor raporlarıyla mahkemeye de sunulmuştur. Olayın yaşandığı gün Namme Ö., Kazım A.'nin eve geldiğini, kendisine silah doğrultarak onu öldürmekle tehdit ettiğini ve kendisini korumak için eski eşini öldürmek zorunda kaldığını, cinayeti tasarlamadığını belirtmiştir.⁶⁸⁶

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2018 tarihli bir kararında⁶⁸⁷ maktul ile 27 yıldır evli olan sanığın öldürme eyleminin gerçekleştirildiği anda “yaşamına ve cinsel bütünlüğüne

---

⁶⁸⁶ Habere göre Namme Ö. “Ben yıllarca kayınpederimi, kayınvalidemi anne, baba olarak gördüm ve hep onlar için sustum. Ama onlar telefonumda oğullarının ölü fotoğrafını onlara gösterdiğimi söylüyorlar. Ben konuştum ve artık hiçbir şeyin iddia olarak kalmasını istemiyorum, her şeyin ispat edilmesini istiyorum. Olay günü çocuklarımı okula göndermek için hazırlamıştım, 3+1 evde oturuyorum, olay mutfakta ya da herhangi bir odada değil, kapı önünde oldu. Eğer bunu tasarlayarak yapsaydım orada yapmazdım. Ben tasarlayarak yapmadım, sadece kurtulmak için elimden geleni yaptım. Çok agresif biriydi, kimse onunla baş edemiyordu, kimse elini taşın altına koymadı. Karşı koymasaydım ölmüş olabilirdim, o zaman arkamda kalan iki çocuk için ‘yazık oldu’ diyeceklerdi. Beraatımı istiyorum.”; kararı değerlendiren Avukat Diren Cevahir Şen ise “Namme canını kurtardığı için yargılandı. Dava sürecinde, boyunca evlilik hayatı boyunca sistematik her türlü işkenceyi yaşamış bir kadının, Namme'nin şiddet dolu hayatını anlatmaya çalıştık. Daha önce iki defa polise gittiği halde polis çözüm olmadı ve şiddet katmerlenerek devam etti. Namme, gizlice boşandı. Hem ailesi hem de eski eşinin ailesi tarafından şiddete itildi. Olay günü yine şiddete uğradı, kocası ölümle tehdit etti. Bu kadar işkence gören birinin canını kurtarmaktan başka şansı yoktur. Mahkemenin kadın üyesi Namme'nin meşru müdafaa hakkını kullandığı yönünde karar verdi ama 2 erkek üyenin oyuyla Namme cezalandırıldı. Erkekler söz konusu olduğunda indirim uygulayan yargı Namme'yi ölmediği için cezalandırdı.” ifadelerini kullanmıştır. Bkz. <https://www.evrensel.net/haber/363462/olmemek-icin-oldurmek-zorunda-kalan-namme-ozturke-12-yil-hapis>. (E. t: 20.04.2023).

⁶⁸⁷ Dosya kapsamında sanık maktul ile 27 yıldır evli olduğunu, evlendikten birkaç yıl sonra maktulün aşırı miktarda alkol almaya başladığını, kendisine, çocuklarına ve babasına da şiddet uyguladığını, maktulün babasının gördüğü bu şiddet nedeniyle sol gözünü yitirdiğini, maktul hakkında mahkûmiyet ve evden uzaklaştırma kararları bulunduğunu, 3-4 yıl önce boşanma davası açtığını ancak çaresizlikten tekrar maktulle birlikte yaşamaya başladığını, olay gecesi alkollü olan maktulün kendisine saldırıp ilişkiye girmek istemesi üzerine çıkan arbedede, maktulün kendisine kötülük etmesinden korktuğu için o şekilde davrandığını, olay yerine çağırıldığı kayınbabası Ahmet'in maktulün cesedini gördükten sonra “Bunun öldüğüne üzülmem ama sana üzülürüm” dediğini ifade etmiştir. Sorguda ve mahkemede; maktulün kendisini fuhşa zorladığını, bu maksatla Eskişehir il merkezinde yol kenarında otostop yapması için kendisine baskı yaptığını, çektiği eziyetin tahammül edilemez boyuta ulaştığını, olay gecesi yaşanan arbede sırasında maktulün kendisini dövdüğünü, boğazını şiddetli bir şekilde eliyle ve başörtüsüyle sıkıttığını,

yönelik sürmekte olan bir saldırı bulunmadığı gibi önceki tarihlerde vuku bulmuş saldırının o an için tekrarının da muhakkak olmadığı, bu itibarla sanık açısından meşru savunma şartlarının oluşmadığı anlaşıldığından, sanığın meşru savunma şartları altında hareket ettiği yönündeki dosyada bulunan tutanak ve bilimsel raporlarla örtüşmeyen, cezadan kurtulmaya yönelik soyut savunmalarına itibar edilemeyeceği ve sanığın eşi maktulü yoğun tahrik altında kasten öldürdüğü” sonucuna varmıştır. Karara katılmayan CGK üyesi, “uyuşmazlığın çözümü için, maktul ile 26 yıl önce evlenen ve çok uzun yıllara dayanan şiddete maruz kaldığı dosya içeriğinden anlaşılan sanığın maktul ile evlendikten birkaç yıl sonra eşinin aşırı derecede alkol almaya başladığını, evlilik süresinin tamamının kabus içerisinde geçtiğini, bu süre içerisinde kendisine ve çocuklarına sık sık şiddet uyguladığını, zaman zaman evi terk etmesine karşın, çaresizce bu evliliği sürdürdüğünü, olay gecesini alkollü bir şekilde eve saat 23 sularında gelen sanığın, alkol almaya devam ederek izlemekte olduğu porno filmi birlikte izlemeyi teklif ettiğini, sanık bu teklifi kabul etmediği için tartışmanın başladığını, sabah saatlerine kadar içki içmeye devam eden maktulün soyunarak cinsel ilişkide bulunmayı teklif ettiğini, sanık bu teklifini de kabul etmediği için eşi olan maktulün saldırısına uğradığını, başındaki başörtüyü alan maktulün kendisini boğmak istediği sırada aralarında mücadelenin başladığını, itişme sırasında maktulün yere düşmesi sonucunda, elindeki başörtüyü alarak etkisiz hale getirmek için yerde bulunan maktulün boğazına dolayıp sıkması üzerine maktulün hareketsiz kaldığını, öldürme amacının bulunmadığının ve sanığın olay gecesinden önce evlilik süresi içerisinde sürekli şiddete maruz kaldığına ilişkin iddiaları, gerek çocukları, gerekse maktulün babası ve tarafsız tanıklar tarafından da doğrulandığının dikkate alınması” gerektiğini belirtmiştir⁶⁸⁸. Üye “meşru savunma koşullarının gerçekleşip

---

kendisini korumak için bu şekilde hareket ettiğini, pişman olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Yargıtay CGK., E. 2015/424 K. 2018/399 T. 4.10.2018, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E. t: 20.04.2023).

⁶⁸⁸ CGK üyesi anılan sebeplerle ve sanığın savunmasında; yatak odasında başlayan mücadelenin oturma odasında ölüm ile sonuçlandığını iddia edip ileri sürmüş olması, bu iddianın yatak odasında bulunan halıların devrilmesi, oturma odasında ise mücadeleyi gösteren dağınıklığın mevcut olması, sanığın vücudunda mücadeleye bağlı bulguların doktor raporu ile tespit edilmesi, aşırı derecede alkollü olduğu kesin olarak belirlenen maktulün daha güçlü olmasına karşın mücadele sırasında yetersiz kalmasının hayatın olağan akışına uygun olması karşısında; maddi delillerle desteklenen savunmaya bu aşamada itibar edilip edilemeyeceği hususunun, en önemli hedefi maddi gerçeği ulaşmak olan Ceza Muhakemesi Hukuku'nun en temel ilkelerinden birisi olan ‘Şüpheden sanık yararlanır ilkesi’ ile irtibatlandırılarak uygulamada ve teoride benimsenen görüşler ışığında açıklığa kavuşturulması gerektiğini düşünmektedir. Bkz. Yargıtay CGK., E. 2015/424 K. 2018/399 T. 4.10.2018, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E. t: 20.04.2023).

gerçekleşmediğinin belirlenebilmesi için sanığın olay öncesinde, olay sırasında ve olaydan sonraki davranışlarının bir bütün içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini” vurgulamıştır⁶⁸⁹.

⁶⁸⁹ “Olay öncesi; Yaklaşık 26 yıldır maktul ile evliliğini çaresizlik içerisinde sürdürmek zorunda kalan sanığım, evlilik süresi içerisinde maruz kaldığı şiddetin artarak kronik bir hâl aldığı, eşine yönelik şiddeti alışkanlık haline getiren maktulün kendi çocukları ile birlikte öz babasına dahi şiddet uygulamaktan çekinmediği, sanığım gördüğü şiddetin yanında kendisini toplum içerisinde son derecede küçük düşürecek ve kendisine olan saygısını kaybettirecek şekilde başka erkeklere satılmak istendiği, sanığım gördüğü şiddete ve düşürülmek istendiği onur kırıcı duruma isyan ederek bu durumdan kurtulmak için resmi mercilere de müracaat ettiği, bir süre tedbir amaçlı olarak mahkemece evden uzaklaştırılmasına karar verilen maktulün şiddet içeren davranışlarının engellenemediği gibi tedbir kararına da aykırı davrandığı için hakkında mahkûmiyet kararı verildiği, bu durumdan kurtulmak için çırpınan sanığım başka bir işte çalışan oğlunun çalıştığı iş yerine sığınmasına karşın, gördüğü şiddete ve kötü davranışlara çare bulamadığı, uzun yıllar çocuklarıyla birlikte katlandığı şiddetin işkence boyutuna ulaşmasına karşın, aşırı derecede alkol kullanan maktulü öldürebilmek için çok daha uygun fırsatlar bulma ihtimalinin mevcut olmasına karşın, saldırı bir yana kendisini etkili bir şekilde korumak için hiçbir hazırlık yapmadığı, olay sırasında maktul tarafından alınan kendisine ait başörtüyü vasıta olarak kullanmasından çok net bir şekilde anlaşılmıştır. Olay sonrası; Eşinin eve gelerek alkol almasına ve porno film seyretmesine ses çıkarmayan sanığım, sabaha kadar alkol almaya devam eden maktulün almış olduğu alkolün de etkisiyle önce birlikte porno film seyretme sonra da cinsel ilişki teklifinin reddedilmesi üzerine saldırıya geçerek zorla cinsel saldırıda bulunmak isterken, saldırıdan kurtulmak isteyen sanığım, eşi olan maktulün aşırı alkolün de etkisiyle yere düşmesinden yararlanarak, maktul tarafından kendi başından alınan başörtüsünü maktulün elinden alarak yerdeki maktulün boynuna bağlayıp sıkması sonucunda ölüm olayının gerçekleştiği, olay sırasında hemen yanı başında bıçağı dahi kullanmadığı, yıllarca işkence gören ve fiziki olarak kendisinden çok daha güçlü olan maktulün tekliflerinin kabul edilmemesi ve yere düşmesinin meydana getireceği öfke içerisinde neler yapabileceğini çok iyi kestiren sanığım soğukkanlı bir şekilde hareket etmesi beklenemeyeceğinden; hem mevcut saldırıyı defetmek hem de tekrarı muhakkak olan saldırıdan korunmak için orantılı güç kullandığının kabul edilmesi gerekmektedir. Olay sonrası; Olayın şaşkınlığını üzerinden attıktan sonra; delillerde hiçbir değişiklik yapmadan maktulün babasını arayarak haber veren sanığım son derece samimi bir şekilde ikrarda bulunduğu, maktulün etkisiz hâle gelmesinden sonra öfkesini yansıtacak herhangi bir davranışının tespit edilmediği, dosya içeriğinden anlaşılmıştır. Çocukları ile birlikte ailece gördüğü şiddetten kurtulmak için çaresizlik içerisinde kıvranan sanığım, evrensel bütün hukuk sistemlerinin dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez olarak gördükleri, farklı bütün inançların da kutsal olarak kabul ettikleri yaşam hakkının kendi öz çocukları ile babasına dahi şiddet uygulamaktan çekinmeyen ve ne zaman nerede ne yapacağı belli olmayan birisinin insafına terk edilmesine çağdaş bütün hukuk sistemleri gibi bizim hukuk sistemimizin de seyirci kalması beklenemez. Kendi yaşam hakkını 27 sene boyunca riske atarak sabreden, olay gecesi de maktulün aşırı derecede sarhoş olmasından yararlanarak kendisinin ırz ve iffetine ve yaşam hakkına yönelen saldırıyı önlemek isterken maktulü tesadüfen öldüren sanık hakkında ağır tahrik hükümleri uygulansa dahi verilebilecek en az cezanın 15 yıl hapis cezası olacağı dikkate alındığında; verilecek ceza ile eylem arasında açık bir orantısızlık olacağı, böyle bir durumunda Türk Ceza Kanunu'nun 3. maddesindeki orantılılık ilkesini ihlal edebileceği gibi kamuoyu vicdanını da yaralayacağı açıktır. Sonuç itibarıyla yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklandığı üzere; meşru müdafanın bütün koşullarının gerçekleşmiş olması nedeniyle sanık ... hakkında TCK'nın 82/1-d, 29 ve 62. maddeleri uyarınca uygulama yapılması gerekirken, TCK'nın 25/1. maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına dair yerel mahkemece verilen kararın kazanılmış hakkında gözetilmesi suretiyle bozulmasına karar veren Yargıtay Yüksek 1. Ceza Dairesinin 18.02.2015 tarihli kararına, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan itirazının kabulüne karar verilmesi gerekirken reddine dair Yargıtay Yüksek Ceza Genel Kurulunun sayın çoğunluğunun görüşüne iştirak edilmemiştir." Düşüncesiyle Çoğunluk görüşüne katılmayan Ceza Genel Kurulu Üyesi ...; Aile, kan bağı, evlilik ve diğer yasal yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan ve bu bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik gereksinimlerinin karşılandığı temel bir toplumsal birimdir. Aile içi şiddet aile üyelerinden biri tarafından aynı ailedeki bir diğer üyenin yaşamını fiziki veya psikolojik bütünlüğü veya bağımsızlığını tehlikeye sokan, kişiliğini veya kişilik gelişimini ciddi boyutlarda zarar veren eylem veya

bb. Savunmaya İlişkin Koşullar

i. Savunmada Zorunluluk Bulunması

Meşru savunmanın düzenlendiği TCK 25'te "*o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu*" şeklinde savunmada zorunluluk bulunması şartı belirtilmiştir. Meşru savunmayı hukuka uygunluk sebebi haline getiren en önemli şartlardan biri, savunmada bulunan kişinin başka türlü hareket imkansızlığı içinde olmasıdır. Kendisine yönelen saldırıyı savunma hareketi yapmaya gerek olmaksızın savuşturma imkanı olan kişinin meşru savunma halinde olmadığı ifade edilmektedir⁶⁹⁰. Savunmanın zorunlu olmasının, savunmayı haklı kıldığı belirtilmekte ve bu haklılık, başka türlü saldırıdan kurtulma olasılığının bulunmamasıyla ilişkilendirilmektedir⁶⁹¹. Bu nedenle, failin başka bir yola başvurarak saldırıdan kaçabileceği durumlarda zorunluluk şartı sağlanmadığından meşru bir savunmada bulunmadığı belirtilmektedir⁶⁹². Bu durumda kişi, savunma hareketine alternatif olarak ikaz etme, çevrede bulunanlardan

---

ihmalidir. Özellikle erkeğin kadından üstün görüldüğü ve kadın ve erkek rollerinin katı çizgilerle birbirinden ayrıldığı toplumlarda kadınların daha çok istismara maruz kaldıklarına tanık oluruz. Tüm bunlar sadece geçmişi çok uzuna dayanan trajedilere örnek teşkil etmez. Ne acı ki şimdilerde yaşanan ve gelecekte yaşanacak olan trajedilere de örnek teşkil ederler. Diğer bir deyişle şiddet babadan oğla, mağduriyet de anneden kıza, aile içi şiddet de nesilden nesile geçer. Dosya kapsamına dönünce görülecektir ki maktulün bulunduğu yer ailenin ortak kullanım alanı oturma odasıdır. Maktul çıplaktır. Yanında ekmeğe bıçağı, TV, DVD'de porno film vardır. Kısaca ailenin ortak kullanım alanı oturma odasının olay yeri olması evde yaşı küçük çocukların bulunması, TV'de porno film ve baba çıplak ve yanında büyük bir boş rakı şişesi ve bira şişeleri ile birlikte olması yanında evin içinde sanık savunmasını doğrulayacak şekilde arbedeyi gösteren dağınıklık da mevcuttur. Sanığın raporuna göre savunmasını doğrulayan şekilde vücutta, boyunda ve bacak arkasında ekimozlar vardır. Olayda 20 yıla yakın bir süre kadının çaresizliği nedeniyle süren bir evlilik mevcuttur. Erkek eş maktul öyle biridir ki hakkında daha önce aile efradına darp suçundan mahkûmiyet kararları verilmiş ve evden uzaklaştırma kararları almıştır. Babasının daha önce gözünü kör edecek kadar döven, çocuklarını eskiden beri darp eden eşi sanığı uzun yıllardır çeşitli sebeplerle döven olay günü de darp eden, boğazını sıkan, cinsel zorlamaya yönelen hareketleri olan, eşini fuhşa zorlayan ve hatta aksi sabit olmayan savunmadaki tabirle 'satan' ve olay gecesi de 'borcum var ödeyemiyorum, seni satacağım' diyen biridir. Ceza hukukunun temel ilkelerinden olan 'şüpheden sanık yararlanır' kuralı karşısında olay akşamı görgü tanığının olmadığı olayda aşamalarda değişiklik göstermeyen ve aksi ispatlanamayan sanık -kadının- savunmalarına göre kendisini darp edip boğazını sıkan eşinin elinden tülbendini alıp boğarak öldürdüğü savunmasına itibar etmek gerekir. Adamın yapısını gözetip kadın bunu boğamazdı diyerek faraziye dayalı savunmayı bertaraf eden bakış açısı doğru değildir. Zira maktul aşırı alkollü olup sanığın boğazında ekimotik alan mevcuttur. Bu açıklamalar karşısında sanığın durumu aksi ispatlanamayan sanık savunmasına itibar edilerek meşru savunma kapsamında mevcut olup kesildiğinde de tekrarı muhakkak olan haksız saldırı karşısında olan sanık hakkında TCK'nın 25/1, CMK'nın 223/2-d maddesi uyarınca beraatine dair karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan itirazın kabulü gerektiği düşüncesi ile sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyorum." düşüncesiyle; Çoğunluk görüşüne katılmayan beş Ceza Genel Kurulu Üyesi ise; benzer düşüncelerle karşı oy kullanmışlardır." Bkz. Yargıtay CGK., E. 2015/424 K. 2018/399 T. 4.10.2018, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E. t. 20.04.2023).

⁶⁹⁰ Dönmezer-Erman, s. 353.

⁶⁹¹ Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 307.

⁶⁹² Toroslu-Toroslu, s. 168.

veya devlet kuvvetlerinden yardım isteme, mahkemeye başvurma gibi yollara başvurarak saldırıyı bertaraf edebiliyorsa önce bu yollara başvurulmalıdır⁶⁹³. Failin, polise haber vermek veya yolunu değiştirmek gibi başka seçeneklerle saldırganı durdurmak veya bu şekilde savunmadan kaçınmak olanağı varsa saldırının haklı olmadığı ileri sürülmektedir.

Özbek, saldırının halen bulunması koşulunun meşru savunma bakımından zorunluluk anlamına geldiğini belirtmektedir⁶⁹⁴. Saldırının halen bulunması, meşru savunmanın zorunlu olmasının bir sonucu olduğundan zorunluluk koşulundan ayrıca bahsedilmesi gereksizdir⁶⁹⁵. *Topçu*, saldırının mevcut ya da yakın olmasına ilişkin koşulun meşru savunmanın zaman bakımından sınırını teşkil ettiğini ve sistematik olarak haksız bir saldırının varlığı unsurundan sonra incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Savunmanın zorunluluğu ise savunmaya ilişkin bir unsur olup saldırının mevcut ya da yakın olmasına ilişkin değerlendirmeden sonra incelenecektir. Buradan hareketle haksız saldırının mevcut veya yakın olduğu tespiti doğrudan savunmanın zorunlu olduğu anlamına gelmemekte bu değerlendirmenin ayrıca yapılması gerekmektedir⁶⁹⁶.

Saldırı niteliğindeki fiilin başlangıcının tespit edilmesinin meşru savunmada zorunluluğun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi açısından önem arz ettiği belirtilmektedir⁶⁹⁷. Ancak uzun süreli sistematik şiddet durumlarında son şiddet olayını tek başına değerlendirmek zorunluluğun değerlendirilmesinde yetersiz olacaktır.

Savunmada zorunluluk bulunup bulunmadığına ilişkin *ex post* mu yoksa *ex ante* mi bir değerlendirme yapılacağına dair fikir birliği olmamakla birlikte baskın görüş bu değerlendirmenin *ex ante* yapılması gerektiğidir⁶⁹⁸. Bununla birlikte bu değerlendirmenin objektif mi yoksa sübjektif ölçütler dahilinde mi yapılacağı da başka bir tartışma konusudur. *Özen*, saldırının haksızlığından farklı olarak savunmanın zorunluluğunun sübjektif bir ölçüt uyarınca değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir⁶⁹⁹. *Önder* ise bu

---

⁶⁹³ Topçu, s. 484 vd.

⁶⁹⁴ Veli Özer Özbek, *TCK İzmir Şerhi: Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı*, C. 1, B. 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 352.

⁶⁹⁵ Koca-Üzülmez, s. 281.

⁶⁹⁶ Topçu, s. 352.

⁶⁹⁷ Şare, s. 20.

⁶⁹⁸ Önder, s. 244, 245; Düzenli, Meşru Savunma, s. 101.

⁶⁹⁹ Muharrem Özen, s. 114 vd. Ancak *Özen*, bu noktada sübjektif değerlendirmenin uygulanması nedeniyle varsayımsal bir zorunluluk durumunda da meşru savunmanın şartlarının oluşacağını belirtse de bu durum hukuka uygunluk sebeplerinin maddi şartlarında hata bağlamında çözüme kavuşturulmalıdır.

değerlendirme yapılırken hareketin netice bakımından zorunlu olup olmadığının incelenmeyeceğini savunmanın zorunluluğunun fiili bir durum olduğunu belirtmektedir. Saldırının ağırlığı ve inatçılığı dikkate alınarak *ex ante* ve objektif bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Yazara göre saldırıya maruz kalan kişinin saldırı karşısında neyin zorunlu olduğunu neyin zorunlu olmadığını düşünerek hareket etmesi dikkate alınmamalıdır⁷⁰⁰.

Zorunlu savunma fiili, saldırıya uğrayanın korunması için “kaçınılmaz” veya “mecbur olunan” fiil olarak anlaşılmalıdır⁷⁰¹. Ancak bu hususta kesin bir ölçüt koymak mümkün olmadığından savunmada zorunluluk bulunması şartı, nispi bir değerlendirme şartı olarak anlaşılmalı ve her somut durum için ayrı ayrı incelenmeli; saldırının başka surette uzaklaştırılması imkansızlığı ise saldırıyı cebir ve şiddete başvurmaktan bertaraf etmeden önce başka bir ihtimal olup olmadığını değerlendirme zorunluluğu olarak düşünülmemelidir⁷⁰². Dolayısıyla, saldırıyı uzaklaştırmanın yolu şiddete başvurmadan geçiyorsa ve kişi başka türlü saldırıyı savuşturamayacak durumdaysa savunmayı yapan kişi şiddetten imtina etmek zorunluluğu içinde değildir.

Saldırıyı derhal sona erdirecek mahiyette bir hareketin gerekli bir hareket olduğu ve zorunluluk kavramından gerekliliğin anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Zorunluluğun, zorunlu olma durumu şeklinde anlaşılması halinde kaçma yükümlülüğü çok katı biçimde aranacak ve kaçma imkanının bulunduğu hallerde meşru savunmanın kabul edilmesi mümkün olmayacaktır⁷⁰³. *Kartal*'ın belirttiği üzere haksız hareketiyle kişiye kendini savunmak zorunda bırakan kimsenin savunma ihtiyacını en ağır kriter olan zorunluluğa göre belirlemek yerine gereklilik ölçütüne göre belirlemek ve savunmaya gerçek anlamda ihtiyaç duyulması kriterini aramak hakkaniyete daha uygun olacaktır⁷⁰⁴.

Dahası, savunmayı yapan kişinin saldırı ve tehlikenin hemen ve nihai biçimde ortadan kaldırması bekleniyorsa en ağır savunma aracı da seçilebilmeli ve bu durumda

---

⁷⁰⁰ Önder, s. 244, 245.

⁷⁰¹ Kühl'den aktaran Apaydın, s. 89.

⁷⁰² Dönmezer-Erman, s.353-354. *Meran* da savunmada zorunluluk bulunup bulunmadığın soyut olarak değil olayın özelliğine, hal ve koşullarına göre nispi şekilde karar vermek gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Necati Meran, “Yeni Türk Ceza Kanunu ve Türk Medeni Kanunu’nda Meşru (Yasal) Savunma ve Zorunluluk Hâli”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 2, S. 6, 2007, s. 121.

⁷⁰³ Kartal, s. 54, 55.

⁷⁰⁴ Kartal, s. 56, 57.

daha az tehlikeli savunma aracının etkili olup olmayacağı konusunda şüphe varsa kişi daha az tehlikeli olan savunma aracını kullanmaya zorlanmamalıdır⁷⁰⁵. Failin, “o andaki hal ve koşullara göre” saldırıyı savuşturmaya yetecek uygunluk ve ölçüde bir savunma yapmadığı ve bariz şekilde uygun olmayan ve ölçüsüz bir savunma fiilini tercih edip etmediği önem arz etmektedir⁷⁰⁶.

Bu kapsamda, belli koşullar altında zorunlu olmayan bir savunma, başka koşullar altında zorunlu hale gelebilir⁷⁰⁷. Dolayısıyla örneğin, tek seferlik bir şiddet veya kavga devam ederken saldırgana karşı öldürücü şiddet kullanmadan saldırıyı savuşturmak mümkün olsa ya da bu husumet sona erdikten sonra savunma zorunluluğu tamamen ortadan kalksa da örselenmiş kadınların durumunda koşullar tamamen farklı olduğundan saldırı zorunlu hale gelmektedir. Sona eren şiddet, bir sürecin tamamına işaret etmeyip yalnızca o süreçteki ataklardan birini teşkil etmektedir ve devamı muhakkak geleceğinden saldırının savuşturulmasında bir mecburiyet bulunmaktadır.

Kaçma imkanı varken kaçılmaması ve saldırıya savunma hareketinin yapılarak cevap verilmesi halinde, zorunluluk şartının gerçekleşip gerçekleşmediği tartışma konusudur. *Toroslu-Toroslu*, eski ceza hukukçularının asillerin kaçmak zorunda olmadığını ancak halkın kaçmak zorunda olduğunu belirttiğini aktarmaktadırlar⁷⁰⁸. Soylu olanlar bakımından kaçmak küçüklük olacağından ve şereflerine leke süreceğinden kaçma imkanları olsa dahi savunma hareketinde bulunanların meşru savunmalarında zorunluluk bulunmaktadır⁷⁰⁹. *Dönmezer-Erman*, benzer şekilde günümüzde de asker ve benzeri kişiler açısından savunmanın zorunluluğu bakımından sıradan kişilerden farklı değerlendirme yapılabileceğini; bu kişilerin saldırıyı savuştururken kaçma olasılığını değerlendirmelerinin gerekli olmadığını savunan yazarlar bulunduğunu belirtmektedirler⁷¹⁰. Kadın kaçmadığında irrasyonel olarak değerlendirilirken erkek kaçmadığında şerefini koruduğu düşünülerek bu zorunluluğun dışında bırakılmasına

---

⁷⁰⁵ Heinrich, s. 231.

⁷⁰⁶ Düzenli, Meşru Savunma, s. 99, 100.

⁷⁰⁷ Apaydın, s. 90.

⁷⁰⁸ Toroslu-Toroslu, s. 168.

⁷⁰⁹ Dönmezer-Erman, s. 354.

⁷¹⁰ Dönmezer-Erman, s. 354.

yönelik ataerkil anlayışın günümüzdeki uzantısı asker gibi kişiler açısından farklı değerlendirme yapılabileceğine ilişkin görüştür.

Çağdaş ceza hukukunda, hiç kimsenin korkak bir biçimde kaçmaya zorlanamayacağına ilişkin genel bir kabul bulunmakta ve somut olayın özelliklerine göre kişinin kaçma imkanı olmasına rağmen kendisine saldırıda bulunan kişiye karşılık verdiği durumlarda da meşru savunmanın varlığı kabul edilmektedir⁷¹¹. Bu görüşe göre, *“kanunun kimseyi korkak ve alçakça davranmaya zorlayamayacağı gibi gereksiz kabadayılıkların da hoş karşılanmadığı”* savunulmaktadır. Kişinin şerefli bir biçimde saldırıyı bertaraf etme imkanı varsa etmesi gerektiği ancak saldırıdan kaçmak şerefine leke sürecekse savunma zorunluluğunun bulunduğu kabul edilmektedir⁷¹². Bir görüşe göre saldırıya uğrayan, hukuk tarafından korunan haklarından fedakarlık yapmasına gerek kalmaksızın kaçarak saldırıdan korunabiliyorsa savunmada zorunluluğun bulunmadığı da ifade edilmekte; özellikle kusur yeteneği olmayan kişiler tarafından gerçekleştirilen saldırılardan herhangi bir “kahramanlık” gösterilmeden kaçılmasının onur kırıcı olmadığı belirtilmektedir⁷¹³. Ancak, bir görüşe göre de meşru savunma açısından yalnızca kişisel bir hak değil aynı zamanda hukuk düzeni savunulmakta; bu nedenle de kişinin kaçma yükümlülüğü bulunmamaktadır⁷¹⁴.

Kaçma yükümlülüğü konusunda genel görüşün aksi yönünde düşünen Önder’e göre şayet kişi kaçarak kendisini saldırıdan kurtarabilecek durumdaysa meşru savunma hakkı doğmamıştır. Çünkü bu durumda, saldırıya uğrayan hukuk düzeni tarafından korunan haklarından fedakarlık yapmadan saldırıdan korunabileceğinden savunmada zorunluluk bulunmamaktadır⁷¹⁵. Benzer yönde Topçu, kişinin saldırıyı defetmek için saldırgana yönelik bir fiil işlemeyen önce geri çekilme yükümlülüğünün bulunduğunu; ancak bu alternatifin kişinin güvenliği açısından bir problem teşkil ediyorsa bir başka deyişle hayati tehlike oluşturacak veya kendisini başka bir riske atacak ise böyle bir zorunluluğun bulunmadığını ifade etmektedir. Ona göre geri çekilme yükümlülüğünün kabulü can kaybıyla sonuçlanacak kriminal vakaların artmasının önüne geçecektir.

---

⁷¹¹ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 311.

⁷¹² Toroslu-Toroslu, s. 169. Benzer görüş için bkz. Centel-Zafer-Çakmut, s. 302, 303.

⁷¹³ Centel-Zafer-Çakmut, s. 302.

⁷¹⁴ Centel-Zafer-Çakmut, s. 302.

⁷¹⁵ Önder, s. 245.

Nitekim geri çekilme, hem saldırganın hem de savunanın vücut bütünlüklerini ve yaşam haklarını koruyucu bir niteliğe sahiptir⁷¹⁶.

Kartal'a göre kaçma yükümlülüğü, meşru savunmanın temelini oluşturan “*hak, haksızlığa boyun eğmek zorunda bırakılamaz*” düşüncesiyle bağdaşmamakta ve bu yükümlülüğün aranmaması savunmanın gerekli olup olmadığına ilişkin değerlendirme açısından bir eksiklik teşkil etmemektedir⁷¹⁷. Bu kapsamda kişiye imkanı olsa da kaçma mükellefiyeti yüklenmesi hukuk düzenince kişiye tanınan hukuka aykırı bir saldırıya karşı kendini savunma hakkını garanti altına alan bir kurumun etkisiz kalması anlamına geleceği ve böylece hukuk düzeninin savunulması düşüncesinin sekteye uğrayacağı belirtilmektedir⁷¹⁸. Ancak, kişinin fedakarlık yapmadan kaçarak saldırıdan kurtulma imkanı varsa savunmada zorunluluk bulunmadığı ifade edilmektedir⁷¹⁹.

Taner, kaçma yükümlülüğüne ilişkin problemin menfaatler dengesine göre çözümlenmesi gerektiğini belirtmekte ve bu kapsamda ona göre kaçmanın faile veya başkasına vereceği muhtemel zarar, failin savunma hareketiyle saldırıya vereceği zarara eşit veya ondan daha ağır ise failin kaçma yükümlülüğü bulunmamaktadır⁷²⁰.

Bazı yazarlar kişiye kaçma yükümlülüğünün yüklenemeyeceğini belirtse de kişi şayet güvenlik güçlerine haber vererek saldırıyı önleyebilecek durumdayken bunu yapmaz veya örneğin yolunu değiştirerek saldırıyı savuşturması mümkünken bunu gerçekleştirmezse meşru savunmanın haklı olmayacağını belirtmektedirler⁷²¹. Ancak, bu hallerde de güvenlik güçlerine başvurulmasına rağmen güvenlik güçleri derhal veya etkili bir şekilde müdahalede bulunamıyorsa meşru savunma için böyle bir koşul aranmamalıdır⁷²². Bu noktada belirtmek gerekir ki saldırıya uğrayan kişi, güvenlik güçlerine ulaşılabilceği bir konumdaysa bile meşru savunmaya oranla daha az etkili olacak bir yardım sağlanacaksa veya müdahalede geç kalınacaksa yardım aramasını beklemek meşru savunmanın doğasına aykırı olacak ve bu mahiyetteki bir koşulu keskin

---

⁷¹⁶ Topçu, s. 517 vd.

⁷¹⁷ Kartal, s. 77.

⁷¹⁸ Roxin'den aktaran Ersan, s. 40.

⁷¹⁹ Ersan, s. 40.

⁷²⁰ Taner, s. 232, 233.

⁷²¹ Parlar, s. 25.

⁷²² Muharrem Özen, s. 117.

bir biçimde kabul etmek haksızlığa katlanma yükümlülüğü anlamına gelecektir⁷²³. Aile içi meselelerde bu durum özellikle önem arz etmekte ve farklılık göstermektedir. Çünkü kadınlar açısından sorun sadece kolluk kuvvetlerine ulaşamama ve etkili bir yardım alamamadan değil ev içi şiddetin çoğunlukla dışarıya karşı görünmez olmasından, görünür hale geldiği durumlardaysa devlet tarafından şiddetin kamusal alanı ilgilendirmeyen aile içi özel bir durum olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Topçu, güç kullanma ve cezalandırma tekelinin devlette olduğunu vurgulayarak bu yetkinin yalnızca saldırıdan başka türlü kurtulma imkanının bulunmadığı istisnai hallerde bireye verildiğini, aksi durumda toplum düzeninin bozulacağını savunmaktadır. Bu kapsamda şayet, tehlikenin gerçekleşeceği yerlerde bulunmama, olay yerinden uzaklaşma veya oradan kaçma, gizlenme, saldırıda bulunanın talebini kabul etme gibi yollara başvurulabiliyorsa öncelikle geri çekilme yükümlülüğü kapsamındaki bu yollara başvurulmalıdır⁷²⁴. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu hallerin örselenmiş kadınlar bakımından gerçekçi olmadığı açıktır. Dahası, kadınların evden ayrılmasını veya ilişkiyi bitirerek partnerlerini terk etmelerini etkileyen ekonomik ve toplumsal birden fazla faktör olmakla birlikte şiddet uygulayan erkeğin değil şiddet gören kadının kolayca bırakıp gitmesi istenen yerin kendi evi olduğunun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Anglo Sakson hukukunda “Kale Doktrini” olarak bilinen ve bir erkeğin evinin güvenlik sağlama hakkına sahip sayıldığı kabul edilen kalesi olduğu ve erkeğin kendi evinde bir cinayet tehdidinden kaçmasını ve böylece evini düşmana terk etmesini gerektirmesi düşünülemeyeceğine ilişkin tarihsel görüşe değinilmişti. Örselenmiş kadınlar bakımından şiddet olayları genellikle kadının evinde meydana geldiği göz önüne alındığında onların kalesi olan evlerini terk etmelerini beklemek makul görünmemektedir⁷²⁵.

Koca-Üzülmez, meşru savunmada bulunan kişinin savunmada bulunmaya yetkili kılındığı için savunmanın gerekli ve uygun olup olmadığının tartışılması gerektiğini, dolayısıyla savunmanın zorunluluğundan değil gerekliliğinden bahsedilmesinin yerinde olacağını ifade etmektedirler. TCK'deki zorunluluk ifadesi de bu doğrultuda

---

⁷²³ Kartal, s. 78, 81-83.

⁷²⁴ Topçu, s. 522 vd.

⁷²⁵ Gillespie, s. 83.

anlaşılmalıdır⁷²⁶. Yazarlara göre savunma hareketi, saldırıyı derhal sona erdirecek nitelikteyse gereklidir ve bu koşulu sağlayan bir hareketin zorunlu olup olmadığını araştırmaya ihtiyaç bulunmamakta; bu nedenlerle de savunma hareketini yapan kişinin kaçarak saldırıyı bertaraf etme imkanının olup olmadığı araştırılmamalıdır. Kaçma imkanı bulunsa yani savunmada zorunluluk bulunmasa da meşru savunmanın varlığından bahsedilebilir⁷²⁷. Ancak *Ersan*, savunmanın zorunluluğu ifadesinin savunmanın gerekliliği olarak anlaşılması halinde zorunlulukta olduğu gibi yoğun bir gereksinim ve imkansızlık hali değerlendirmesinin yapılmayacağını, bu nedenle bu ifadenin savunmanın mutlak surette yapılması şeklinde anlaşılması gerektiğini; aksinin savunmada sınır aşımı olan hallerin meşru savunma olarak kabul edilmesi sonucunu doğuracağını belirtmektedir⁷²⁸. Bu noktada saldırıdan yalnızca kaçmakla değil kuvvet kullanmaktan daha yumuşak bir yöntemle “kaçınmak” (örneğin saldırganın bulunduğu yere gitmemek veya saldırı hareketi yapıldığı anda çekilmek) mümkünse bu davranışları saldırıyı defetmeye yönelik savunma olarak göz önünde bulundurmamak gerektiği belirtilmiştir⁷²⁹.

Küçüktaşdemir'e göre kadın örneğin uyuyan kocasını öldürmek yerine onu bağlayarak etkisizleştirmeyi tercih ettiğinden savunmada zorunluluk şartı ve onunla bağlantılı olarak orantılılık şartı sağlanmamaktadır⁷³⁰. *Düzenli* ise kadının örselenmiş çaresizlik nedeniyle şiddeti engellemek üzere herhangi bir çözüm arayışına girmiyor ise savunmanın zorunluluğu şartı sağlanmadığından şayet kadın gerçekleşmesi muhakkak bir saldırıya karşı savunma hareketini yaptığını düşünüyorsa ilişkideki şiddet döngüsünün kusurluluğu etkilediğinin kabul edilmesinin daha doğru olacağını düşünmektedir⁷³¹.

Örselenmiş kadınların algısı meşru savunmada bulunup bulunmadıklarına ilişkin değerlendirmenin çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu kapsamda öldürmek yerine niçin başka bir alternatifini tercih etmedikleri, niçin partnerlerini terk etmedikleri veya terk ettikten sonra geri döndükleri sorularına cevap aranırken öncelikle en çok onları terk ettiklerinde

---

⁷²⁶ Koca-Üzülmez, s. 281.

⁷²⁷ Bu nedenle akıl hastası veya küçüklük gibi kusur yeteneğini ilgilendiren hallere bakılarak kaçma yükümlülüğünün değerlendirilmesi yapılmamalıdır. Koca-Üzülmez, s. 282.

⁷²⁸ *Ersan*, s. 41, 42.

⁷²⁹ *Apaydın*, s. 93, 94; *Benzer* şekilde *Kartal*, s. 77.

⁷³⁰ *Küçüktaşdemir*, s. 568, 569.

⁷³¹ *Düzenli*, *Meşru Savunma*, s. 71.

veya buna yeltendiklerinde tehlike altında olduklarının ve şiddetin kümülatif yapısının anlaşılması gerekmektedir⁷³².

Daha önce de belirtildiği üzere örselenmiş kadın ve partneri bir yakın ilişkiyi devam ettirmekte olup yaşam alanları genellikle ortak veya en azından büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu nedenle kadının kaçmak dışında saldırganın bulunduğu yere gitmemek gibi bir şansı da bulunmamaktadır. Dahası kadın, hareketleriyle anlık olarak şiddet içerikli bir hareketten kaçabilecek olsa bile bu hareketlerin devamı gelecektir. Dolayısıyla, hayatının tamamına yayılmış bu şiddet halinden tamamen kaçınması söz konusu değildir.

Gillespie, yasaların bir erkeğin potansiyel olarak ölümcül bir karşılaşmadan geri çekilmesini gerektirmesinin makul olup olmadığına dair tüm tartışmanın bir kez daha yüz yüze, yumruk yumruğa bir kavga olduğu varsayımına dayandığını ifade etmektedir. Geri çekilme kuralı, tarafların eşit olduğu bir karşılaşma bakımından anlam ifade edebilir. Geri çekilme bakımından kadınlar için sorun, onlara hiçbir şekilde sıradan yumruk kavgasına benzemeyen ve aslında erkeklerin kadınlara tek taraflı fiziksel saldırı olduğu durumlarda bu yükümlülüğe uymasının beklenmesidir⁷³³. İki erkeğin karşılıklı fiziksel kavgaya girdiği durumlarda taraflardan birinin kavgayı sonlandırmak istediğini işaret etmesinin birçok yolu vardır. Örneğin taraflardan biri birkaç geri adım atabilir, gülümseyebilir, uzlaşmacı hareketler yapabilir, daha fazla kavga etmek istemediğini dile getirebilir, rakibine bir içki ısmarlamayı teklif edebilir, konuyu konuşmak istediğini söyleyebilir, kendi sözleri ve davranışları için özür dileyebilir veya diğer adamın haklı olduğunu kabul edebilir. Bu durumlardan biri veya birkaçı yaşandığında genellikle işe yaramakta ve şiddet hali sona ermektedir⁷³⁴. Kavga iki istekli katılımcının varlığını gerektirdiğinden bir kişi diğerine açıkça saldırdığında uzlaşmacı ya da boyun eğme anlamına gelecek jestlerin sonuç getirmesi pek olası değildir. Bu gibi durumlarda, taraflardan biri uzlaşmacı bir hareket sergilediğinde istenenin tam tersi meydana gelir ve bu jestler bir kişinin diğerini “kum torbası” olarak kullanmaya başlamasına ve sürekli olarak tarafların arasındaki güç farkının altını çizerek genellikle işlerin daha kötüye gitmesine sebep olur. Bu nedenle

---

⁷³² Russell, s. 115.

⁷³³ Gillespie, s. 78.

⁷³⁴ Gillespie, s. 78, 79.

yazara göre bu tip bir ilişkide geri adım atmak kavga etmemenin ve “*Kavga etmek istemiyorum*” demenin bir yolu değildir; aksine şiddet uygulayan partner açısından “*Devam et, beni döv. Çünkü direnemeyeceğim*” demektir⁷³⁵.

Dahası, erkek sanıkların yer aldığı bir meşru savunma davasında bir erkekten şiddet yanlısı olduğunu bildiği veya geçmişte kendisine saldırmış olan biriyle ilişkisini sürdürmesinin hesabı sorulmaz ve böyle bir ilişki sürdürmeye devam ettirmelerini örneğin sürekli kavga çıkan kahvehanede, statta, kumar oynanan bir yerde vakit geçirmeye devam etmelerini haklı çıkarmaları beklenmezken kadının erkekle ilişkiyi devam ettirmesi irdelenir⁷³⁶.

Kamuya ait alanda yabancılar tarafından yaşanan olaylarda hem kavga çıkacağı esnada hem de kavga sırasında yabancıların veya o an ortamda bulunan kişilerin güvenlik güçlerine haber vermesi mümkünken aile içinde veya partnerlerden biri tarafından uygulanan şiddet esnasında polise haber verilmesi mümkün değildir. Kadının partnerinden şiddet görürken genellikle kendisini ve varsa çocuklarını korumaya çalışmaktan başka bir şey yapması olanak dahilinde olmaz. Bu hallerde en iyi ihtimalle komşuların veya durumu bilen bir yakının polise haber vermesi gündeme gelecektir. Bu nedenle devam eden saldırı hallerinde de güvenlik güçlerine haber verilmeyerek savunma hareketinin gerçekleştirilmesi savunmada zorunluluk koşulunun sağlanmasını tehlikeye düşürmeyecektir. Üstelik, bar kavgası veya yabancılar arasında yaşanan bir olaydan sonra tarafların bir daha görüşmeme olanağı varken aralarında şiddet olayı yaşanan yakın partnerler aynı özel ortamı paylaşmaktadır. Dahası, güvenlik güçlerine haber verilmesinin aile içinde yaşanan şiddet olaylarının bitmesini sağlaması ihtimali oldukça düşüktür.

Walker'ın "öğrenilmiş çaresizlik" olarak açıkladığı fenomen, *Ewing* tarafından "travmatik bağlanma" olarak açıklanmakta; bu fenomen temel olarak rehinelere ve onları tutsak edenler, örselenmiş çocuklar ve ebeveynleri, toplama kampı mahkumları ve gardiyanları, örselenmiş kadınlar ile onları örseleyen partnerleri arasındaki ilişkilerdeki benzerliklerden yararlanmaktadır. *Ewing*, bu ilişkilerde ilişkideki güç dengesizliğinin yarattığı aşırı bağımlılık ve daha güçlü kişinin "daha normal ve kabul edilebilir bir tarzda"

---

⁷³⁵ Gillespie, s. 79.

⁷³⁶ Gillespie, s. 145.

davrandığı dönemlerle birbirini izleyen aralıklı taciz dönemleri olmak üzere iki ortak özellik olduğu sonucuna varmaktadır. Örselenmiş kadınların partnerleriyle travmatik bir bağ geliştirdikleri için “psikolojik olarak ayrılmadıklarını” belirtmektedir⁷³⁷. İlişkideki daha az güçlü kişi, daha güçlü kişiye karşı aşırı derecede bağımlı hale gelir ve hatta onunla özdeşleşmeye başlayabilir. Çoğu durumda bu tür bir bağımlılık ve özdeşleşmenin sonucunda daha az güçlü ve boyun eğdirilmiş kişilerin kendilerine ilişkin “olumsuz, kendi başlarının çaresine bakmaktan aciz” şeklinde değerlendirmelerde buldukları ve dolayısıyla daha güçlü kişiye karşı daha çok ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu bağımlılık döngüsü ve azalan benlik saygısı zamanla tekrarlanır, daha az güçlü olan kişi şiddet gösteren güçlü kişiye karşı aşırı bir duygusal bağ geliştirir⁷³⁸. İkinci önemli özellik olan şiddetin periyodik doğası, şiddetin durulduğu zamanlarda daha güçlü kişinin, zayıf olana “görece normal ve kabul edilebilir bir şekilde” davrandığı dönemler tarafından şekillenir⁷³⁹.

Kadınlar, şiddetin yükseldiği anlar haricinde partnerlerinden gelen sevgi ve pişmanlık belirtileri nedeniyle psikolojik bir manipülasyona sürüklenmekte; bu anda gördükleri ilgi ve şiddetin durgunluk evresinde ilişkinin iyiye gidebileceğine inanmaları gibi nedenlerle şiddete katlanmayı göze almaktadırlar.

Bununla beraber gelecekte gerçekleşecek veya tekrarı muhakkak bir saldırı bakımından güvenlik güçlerine haber verilmesi ve bu şekilde yaşanacak diğer şiddet olaylarından kaçılması ihtimali kadının toplumsal yaşamdaki yerine ilişkin bir değerlendirme yapılmadan düşünülemez. Kadının aile içi şiddetten kaçabilmesi ve güvenlik güçlerine devamlı şiddet gördüğüne ilişkin şikayette bulunarak şiddetin sona ermesini sağlaması veya partnerinden ayrılarak, adli makamları harekete geçirip partnerinden boşanarak yeni bir hayat kurmamasını zorunluluk koşulunu sağlamadığı şeklinde değerlendirmek gerçeğe izdüşümü olmayan bir düşüncedir. Çünkü kadının bu davranışı bir tercih değildir. Aksine kadının çoğunlukla gidecek yeri olmayışı, ekonomik olarak bağımsızlığının olmayışı, kendisinin ve varsa çocukların ihtiyaçlarını karşılayabileceğine ilişkin endişeleri, toplum ve ailesi tarafından damgalanacağına ve

---

⁷³⁷ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 19 vd.

⁷³⁸ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 19.

⁷³⁹ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 19, 20.

yargılanacağına ilişkin kaygıları, kadının hayatı açısından bir zorluk teşkil etmektedir. En önemlisi de partnerinden ayrıldığında veya boşandığında partnerinin onu rahat bırakmayacak olması, nereye giderse gitsin takip edecek olması ve hatta bunun için ortak çocuklarını, kendisinin veya kadının ailesini veya yakınlarını kullanacak olması kadının gelecek şiddet ataklarından evden veya partnerinden uzaklaşarak kendini ve çevresindekileri korumasını engellemektedir.

Russell partnerlerini öldüren kadınların, örselenmiş ancak partnerlerini öldürmeyen kadınlara kıyasla daha sık ve şiddetli tehditlere maruz kaldıklarını, kendilerinden başka birini/birilerini öldürmekle tehdit etme ve çocukları taciz etme gibi durumların da daha fazla bildirdiklerini vurgulamaktadır. Ona göre her ne kadar bazıları, bu tür sonuçların, bir kadının davranışının öncelikle karşılaştığı tehdit ve şiddet düzeyine bir tepki olduğunu gösterdiği söyleyebilirse de partnerlerini öldüren kadınların, onlardan gelen geçmiş tehditleri ve şiddeti önemli ölçüde daha ciddi olarak algılamış olmaları da mümkündür.⁷⁴⁰

Partnerinin kadına karşı geçmişte uyguladığı şiddete ilişkin delillerin meşru savunma davasında her zaman kabul edilebilir olması gerektiği çünkü bu durumun sanığın içinde bulunduğu tehlike algısının makul olup olmadığına ilişkin kritik bir değerlendirmenin tespitinde çok önemli olduğu daha önce ifade edilmişti. *Gillespie*, daha önce partneri tarafından ciddi şekilde şiddet görmüş, yaralanmış bir kadının, erkeğin bunu bir daha yapacağına ilişkin tahmininin her durumda erkeğin ona hiçbir şekilde şiddet uygulamadığı bir senaryodan çok daha makul olduğunu belirtmektedir.⁷⁴¹

Meşru savunmaya ilişkin pozitif hukuku sınırlandıran anlayış durumu “*sanki dayak molasında kadın bir koşu karakola gidip canını kurtarabilirmiş, hazır adam uyumaktayken boşanma davası açıp yeni bir hayata başlayabilirmiş*⁷⁴²” gibi gerçeklikten uzak bir şekilde ele almaktadır. Kadının bu şartlarda yaşamaya devam etmesi ve “kaçamaması” aksi takdirde tamamen gördüğü şiddet gerçekten çok ciddi olduğu ve gerçekleşmesi an meselesi olan bir saldırıya karşı makul bir tepki verdiği için “*haklı bir*

---

⁷⁴⁰ Russell, s. 108.

⁷⁴¹ Gillespie, s. 22, 23.

⁷⁴² Aksu Bora, “Haksız Tahrik, Meşru Müdafâ”, Birikim Dergisi, s. 1284. Benzer görüş için bkz. Gillespie, s. 81.

cinayeti” sebebiyle yıllarca cezalandırılabilceği ve tüm hayatını hapiste geçirebileceği bir suçta dönüştürmektedir⁷⁴³. Kadının kaçması gerektiğine ilişkin bir şart koşmak yalnızca kadının içinde bulunduğu durumun hesaba katılmaması değil aynı zamanda korkunun kişinin eylemleri üzerindeki etkisinin dikkate alınmaması anlamına da gelmektedir⁷⁴⁴.

Kadının bu halde öğrenilmiş çaresizlikten kaynaklanan davranışsal değil ancak “*duygusal felç*” halinde olabileceği de dikkate alınmalıdır⁷⁴⁵. Şiddet durumunda akla gelen ilk tepki kaçarak uzaklaşmak olsa da kadın erkenden hem gidecek pek fazla yeri olmadığını hem de bunun için maddi imkanı olmadığını fark etmektedir. Çocukları bırakan kadının aynı durumda erkek olsa benzer şekilde yaftalanmayacakken “ihmkar anne” olarak etiketlenmesi, kaçmak isteyen kadının kolluk kuvvetleri veya adli makamlar tarafından dikkate alınmaması veya alınması için daha önce birçok kez bu makamlara başvurmasının aranması, kaçmadığı veya kaçamadığı için kendisine şiddet gösteren kocasıyla kalan kadının toplum tarafından “mazoşist” ilan edilmesiyle kadın açmazda hisseder⁷⁴⁶. Kadının maddi imkansızlık içinde olmadığı durumlarda da erkeğin onu takip edeceğine ilişkin haklı kaygıları kaçıp gitmesine engel olur.

Özen, savunmayı yapan kişinin saldırgan tarafından hak ve değerlerinin ihlal edilmesine katlanıp katlanmayacağına değil hukuken korunan menfaatlerini ihlal etmeye yönelik fiillerin savuşturulması için savunma fiilinin yerinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre, savunma fiilini gerçekleştirmek ve saldırıya katlanmak arasında kalan kişi açısından savunmada zorunluluk bulunmaktadır⁷⁴⁷. Bu görüş, özellikle sistematik şiddetin söz konusu olduğu ev içi vakalarda dikkate değer olup kadının aile içindeki şiddete katlanmak gibi bir yükümlülüğü söz konusu olmadığından partnerinin saldırılarına karşı savunma zorunluluğu bulunduğu kabul edilmelidir. Elbette her ne kadar söz konusu tek seferlik bir karşılaşmayı içeren bir kavga veya uyuşmazlık olduğunda da kişinin buna katlanma

---

⁷⁴³ Gillespie, s. 81.

⁷⁴⁴ Yazar, on yıllardır geri çekilme yükümlülüğünün tartışıldığı onlarca mahkeme kararının hepsinde korku konusunun neredeyse evrensel olarak göz ardı edilmesinin son derece şaşırtıcı olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Gillespie, s. 80.

⁷⁴⁵ Eroğlu-Özeroğlu, s. 1427.

⁷⁴⁶ Gelles, s. 61.

⁷⁴⁷ Muharrem Özen, s. 102.

yükümlülüğü bulunduğu söylenemezse de tüm yaşamına sızmış sürekli şiddet halinin bulunduğu bir durumda kadının yaşadığı şiddete katlanma yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilemeyecek bir düşüncedir.

Kadının erkeğin kendisini daha önce devamlı olarak dövüyor olmasına rağmen niçin daha önce onu öldürmediği ve ancak bu son olayda öldürdüğü sorgulanmaktadır. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere kadın, şiddetin sıklığının ve derecesinin gittikçe artması, erkeğin kadına daha sık ölümle tehdit eder hale gelmesi, yakın partneri olması dolayısıyla kadının erkeğin yaptıklarından yola çıkarak yapabileceklerini tahmin edebiliyor olması gibi sebeplerle yaklaşan ciddi ölüm tehlikesini algılamaya dair özel bir yetenek geliştirdiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte kadına “niçin daha önce değil de bu son olayda partnerini öldürmeye karar verdiği”ne ilişkin soru, bir erkeğin karısına sürekli şiddet uygulaması durumunda onun her zaman karısını sadece ve sadece karısını dövmekle yetineceğine dair bir kabulü yansıtmaktadır. Bu görüşe göre mevcut olayda kadına vermekle tehdit ettiği zarar ne kadar ciddi olursa olsun kadının geçmiş deneyimlerinden yola çıkarak “ölmeyeceğini” bilmesi gerekmekte ve bu nedenle kendisini buna karşı savunmak için ölümcül bir silah kullanmasını haklı çıkaracak kadar ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu iddia etmemelidir. Ancak *Gillespie*, bunun aile içi şiddetle ilgili tüm araştırmaların defalarca hatalı olduğunu gösterdiği bir varsayımdan ibaret olduğunu belirtmekte ve şiddetin kronik olduğu durumlarda en yaygın örüntünün şiddetin giderek daha ağır hale gelmesi ve en sonunda ölümcül bir risk taşıması olduğunu belirtmektedir: Şiddet uygulayan erkekler eşlerini öldüklerinde bu birdenbire değil artan bir dizi saldırının sonunda olur⁷⁴⁸. Bir kadının evinde yabancı tarafından uğradığı fiziksel bir saldırıya karşı kendisini savunma hareketi gerçekleştirerek onu öldürdüğünde meşru savunma halinde kabul edilirken kendisiyle birlikte yaşadığı ve yıllarca şiddet gördüğü partnerinin saldırısından kaçmak zorunda olduğu ve bunu yapmayı onu öldürdüğünde haksız olduğunun kabul edilmesi mantıklı değildir⁷⁴⁹.

Kadınlar, geleneksel meşru savunma çerçevesinin öngördüğünden nitelik ve nicelik olarak farklı şiddet türlerine maruz kaldığından verdikleri tepkilerin her zaman mevcut modelin sınırlandırılmış sınırları içine düzgün bir şekilde girmemesi de şaşırtıcı

---

⁷⁴⁸ Gillespie, s. 59, 60.

⁷⁴⁹ Gillespie, s. 83.

değildir⁷⁵⁰. Bu noktada savunmanın gerekliliği kavramının ataerkil bakış açısıyla değerlendirildiği ve bu çerçevenin eskidiği belirtilmekte, bununla yüzleşilmedikçe de örselenmiş kadınların kanunlar önünde adil yargılanmasının mümkün olmadığı düşünülmektedir⁷⁵¹.

Bununla beraber, bir kişinin ortada saldırı olmamasına rağmen kendisine veya üçüncü bir kişiye saldırı olduğunu zannetmesi durumu “mefruz (varsayımsal) meşru savunma” olarak adlandırılmakta ve bu hukuka uygunluk sebeplerinin maddi koşullarında yanılma bağlamında çözümlenmektedir⁷⁵².

Örselenmiş Kadın Sendromu bakımından, daha önce de belirtildiği üzere sürekli şiddet hali söz konusudur. Bu nedenle kadının tekil bir olayda saldırının varlığı bakımından yanılığa düşmesi, şiddetin bütüncül doğasını ve süregelen bir şiddet gördüğü gerçeğini değiştirmemektedir. Dahası, Örselenmiş Kadın Sendromu bakımından ele aldığımız meşru savunma vakalarının büyük kısmında kadın zaten “o anda” ortada bir saldırı yokken ve saldırı olmadığı kadının bilgisi dahilindeyken savunma hareketini yapmaktadır. Saldırının “o anda” olmadığını bilmesi durumunda dahi meşru savunma halinde olan Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınlar bakımından saldırının varlığında yanılma halleri önem arz etmemektedir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, hukuka aykırı saldırı hukuk düzenini ihlal eden ve bir icazetle düzelebilen bir davranış değildir. Bu nedenle saldırıya uğrayan kişinin buna katlanması beklenemez⁷⁵³. Saldırı, tehdit edilen kişi tarafından önlenemediği durumda kişiyi hukuki varlıklarının başkalarının haksız saldırılarına terk etmeye zorlanamayacağı ifade edilmektedir⁷⁵⁴. *Eroğlu ve Özeroğlu*, kanun koyucunun örselenmiş kadından saldırılara sabır ve tahammül göstermesinin bekleyemeyeceğini belirtmektedirler⁷⁵⁵. Dahası, saldırıya uğrayan kişinin bu davranışa onay vermesi de hukuka aykırı saldırıyı hukuka uygun hale getirmeyecektir. Bu nedenle uzun yıllar şiddet gören kadının şiddete

---

⁷⁵⁰ Kochan, s. 98, 99.

⁷⁵¹ Kochan, s. 98, 99.

⁷⁵² Hukuka uygunluk nedenlerinin maddi şartlarında yanılma hakkında ayrıntı için bkz. Olgun Değirmenci, “Ceza Hukukunda Yanılma Kavramı ve Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Yanılma”, TBB Dergisi, S. 110, 2014, s. 170 vd.

⁷⁵³ Cengiz Apaydın, Meşru Savunma, B. 3, s. 61.

⁷⁵⁴ Maggiore'den aktaran Muharrem Özen, s. 110.

⁷⁵⁵ Eroğlu-Özeroğlu, s. 1415.

katlanması, partnerini terk etmemesi veya terk ettikten sonra onunla barışması ve hatta şiddete katlanmak zorunluluğu olduğunu düşünmesinin bir önemi bulunmamaktadır. Kadının, partnerine karşılık verdiği savunma anına kadar saldırılara katlanması saldırıları hukuka uygun kılmamaktadır.

ii. Savunma ile Saldırı Arasında Orantı Bulunması

Meşru savunmanın düzenlendiği 25. maddede savunma ile saldırı arasında orantı bulunmasına ilişkin koşul “...o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde...” şeklinde ifade edilmiştir. Saldırı ile savunma arasında orantı bulunması savunmanın, saldırıyı bertaraf edecek ölçüde olması şeklinde açıklanmaktadır⁷⁵⁶. Bu koşul, meşru bir şekilde yapılan savunma ile “ölçüsüz ve kanunsuz şahsi mücadele” arasındaki ayrımın ifadesidir⁷⁵⁷.

Orantılılık ilkesinin ölçülülük ilkesinin elverişlilik ve gereklilikle beraber üç alt unsurundan biri olduğu belirtilmektedir. Ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması başta olmak üzere tüm devlet faaliyetleri için anayasal denetim ölçütü niteliğinde olup Alman Anayasa’sında normatif olarak düzenlenmemesine rağmen Federal Anayasa Mahkemesi’nin çoğu kararında kullanılmış ve ölçülülüğün hak ve toplum çıkarı arasındaki dengenin esasını oluşturduğu kabul edilmiştir⁷⁵⁸. Daha sonra birçok ülkede kullanılmaya başlanan ölçülülük ilkesi, normların çatışan uygulama alanlarını karşılıklı sınırlandırma amacıyla ve hukuki varlıkların tartımı için kullanılmaktadır⁷⁵⁹. İlkenin klasik uygulama alanı idare hukuku olmakla birlikte ölçülülük, günümüzde en çok kullanılan anayasal denetim ölçütlerinden biri haline gelmiş; hukuk devleti ve insan hakları alanındaki gelişmelere paralel olarak ceza hukukunda da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ölçülülük, ceza ve ceza muhakemesi hukuku açısından somut olayla ilgili bütün kişisel ve maddi şartların ışığında alınan tedbirin ulaşılmak istenen amaca erişmek için mutlaka elverişli, gerekli ve orantılı olması gerektiğini ifade etmekte; bir başka deyişle ulaşılmak istenen amaca erişmek için bireye daha az yükümlülük getiren veya daha elverişli başka bir aracın bulunmaması

⁷⁵⁶ Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 309.

⁷⁵⁷ Dönmezer/Erman, s. 356.

⁷⁵⁸ O. Korkut Kanadoğlu, *Türk ve Alman Anayasa Yargısında Anayasal Değerlerin Çatışması ve Uyumlaştırılması*, Beta Yayınları, İstanbul 2000, s. 162, 163.

⁷⁵⁹ Kanadoğlu, s. 166.

gerekmektedir⁷⁶⁰. Bu kapsamda ceza hukuku bakımından ilkenin asıl önemi kendini suç ve ceza arasındaki orantının denetimi açısından göstermekle birlikte ölçülülükün alt ilkesi olan ve dar anlamda ölçülülük şeklinde ifade edilen orantılılık kavramı, meşru savunma ve zorunluluk halinde de uygulanan bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır⁷⁶¹.

Ölçülülük, Özbudun tarafından “sınırlamada başvuru aracının sınırlama amacını gerçekleştirmeye elverişli olması; bu aracın, sınırlama aracı açısından gerekli olması ve araçla amacın ölçüsüz bir oran içinde bulunmaması” şeklinde tanımlanmıştır⁷⁶². Sağlam, Alman Anayasa Mahkemesi uygulamasından hareketle, bir sınırlamanın ölçülülük ilkesi açısından geçerli olabilmesi için başvuru aracının, sınırlama amacını gerçekleştirmeye elverişli olması; aracın sınırlama amacı açısından gerekli (*zorunlu*) olması ve araç ile amacın ölçüsüz bir oran içinde bulunmaması gerektiğini belirtmiştir⁷⁶³. Ölçülülük ilkesinin alt unsuru olarak orantılılık ilkesi, meşru savunma açısından da amaç ve araç arasında bir ölçülülükün bulunması değil ölçüsüzlüğün bulunmaması bir diğer deyişle savunmanın saldırıyı defetmek bakımından ölçüsüz olmaması gerekliliği noktasında kendisini göstermektedir⁷⁶⁴. Saldırı ile savunma arasında tahammül edilemez şekilde orantısızlığın bulunduğu durumlarda savunmayla meydana getirilen zarar ile tehdit altında bulunan yarar arasında bir dengenin söz konusu olmadığı ve savunmanın orantılılık koşulunu sağlamadığı belirtilmektedir⁷⁶⁵. Orantılılık (dar anlamda ölçülülük) ilkesi araç ve amacın karşılıklı tartılmasını gerektirmekte ve şayet bu tartım sonucunda aracın kullanılması nedeniyle gelişen sakıncalar ağır basıyorsa çatışan menfaatler karşısında alınan tedbirin orantısız olduğu ifade edilmektedir⁷⁶⁶. Müdahalenin ağırlığı ile söz konusu müdahaleyi meşrulaştıran nedenlerin önemi ve zorunluluğu arasında yapılacak bir tartımda katlanılabilirlik sınırlarının korunmuş olması gerekmektedir. Katlanılabilirliğin değerlendirilmesi sayesinde yapılan müdahalenin ilgililer üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi ve netice ile müdahale arasında bir ilişki

---

⁷⁶⁰ Yüksel Metin, *Ölçülülük İlkesi: Karşılaştırmalı Bir Anayasa Hukuku İncelemesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002, s. 19, 69-71.

⁷⁶¹ Metin, s. 70, 71.

⁷⁶² Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, B. 15, s. 116.

⁷⁶³ Fazıl Sağlam, *Temel Hakların Sınırlandırılması ve Özü*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982, s. 114.

⁷⁶⁴ Nuri Berkay Özgenç, “Meşru Savunmada Orantılılık”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 24, 2022, s. 248, 251.

⁷⁶⁵ Nuri Berkay Özgenç, s. 251, 252.

⁷⁶⁶ Metin, s. 37.

kurulması mümkün olur⁷⁶⁷. Bu kapsamda örselenmiş kadınların durumunda kadınların harekete geçmediği takdirde düşecekleri konumun, şiddetin giderek artan sıklığı ve ağırlığı düşünülünce kadınların giderek ölüme yaklaştığının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Saldırı ve savunma arasındaki orantı bulunmasına ilişkin koşulun savunmanın zorunluluğu koşulu ile yakın bir ilişki içerisinde olduğu ve zorunluluğun orantılılık için ön koşul olduğu ifade edilmektedir⁷⁶⁸.

Doktrinde hakim görüş saldırı ve savunma arasında orantı bulunmasına ilişkin koşulun araç ve konu bakımından incelenmesi; her somut olay için orantılılık bakımından ayrı bir değerlendirme yapılması gerektiği yönündedir⁷⁶⁹. *Topçu*, savunmanın orantılı olup olmadığına ilişkin değerlendirmede ne saldırıya ve savunmaya konu haklar arasında ne de saldırı ve savunma esnasında kullanılan araçlar arasında bir denge veya oranın bulunması ölçütünün değil saldırıyı defetmeye yetecek miktarda güç kullanma ölçütünün esas alınması gerektiğini ifade etmektedir. Şayet kişi saldırganına daha az zarar verecek nitelikte bir güç kullanarak veya bir davranışta bulunarak saldırıyı defedebilecek idiye savunmanın orantılılığından söz edilemeyecektir⁷⁷⁰.

Doktrinde genel kabul gören ilk kıstas olan konu yönünden yapılacak değerlendirme, saldırıya uğrayan hak ile savunma dolayısıyla zarara uğratılan hak arasında da oran bulunup bulunmadığının araştırılması anlamına gelmektedir⁷⁷¹. Bu kıstas bakımından da mutlak eşitlik aranmamakta; savunma ve saldırı konusu hukuki değerlerin aynı olması beklenmemektedir⁷⁷². *Özgenç*'e göre meşru savunma kurumundaki orantılılık şartının katı bir şekilde yorumlanması kurumda aşınmalara yol açacak olup savunmanın meşru sayılabilmesi için saldırıya uğrayan hakkın zarara uğratılan haktan daha değerli olmasını aramak, kurumun temelini dinamit koymak anlamına gelecektir⁷⁷³. Ancak diğer yandan, meşru savunma kurumundaki orantılılık şartını tamamen kaldırmak onu tehlikeli

---

⁷⁶⁷ Metin, s. 38.

⁷⁶⁸ Ersan, s. 44.

⁷⁶⁹ Dönmezer-Erman, s. 356 vd; Toroslu-Toroslu, s. 170-171; Demirbaş, Genel Hükümler, s. 312, 313; Centel-Zafer-Çakmut, s. 303-304; Koca-Üzülmez, s. 283, 284.

⁷⁷⁰ Topçu, s. 559, 560.

⁷⁷¹ Dönmezer-Erman, s. 357.

⁷⁷² Centel-Zafer-Çakmut, s. 303.

⁷⁷³ İzzet Özgenç, s. 257. Benzer görüş için bkz. Ersan, s. 46.

bir intikam aracı hâline dönüştürecektir. Bu nedenle meşru savunma, hassas bir teraziyi andırmakta ve temeline katı olmayan bir orantılılık ilkesi yerleştirilmediği takdirde kurum, iflas etmeye mahkûmdur. Saldırıya uğrayan hak ile savunma esnasında zarara uğratılan hak arasında orantı bulunması esasen bu haklar arasında aşırı bir dengesizliğin söz konusu olmamasını ifade etmektedir⁷⁷⁴.

Topçu, yararlar arasında oran bulunmasına ilişkin ölçütün esas alınmasının sakıncalı olduğunu; bu ölçütün temelinde haklar arasında bir derecelendirme bulunduğu ve bu nedenle eşit düzeyde korunamayacakları düşüncesinin yattığını belirtmektedir. Bu nedenle eğer böyle bir yaklaşım kabul edilecekse yasa koyucu tarafından haklar arasında bir derecelendirme yapılması gerekecek bu da bazı hakların doğrudan koruma dışı kalmasına neden olacaktır⁷⁷⁵.

Toroslu-Toroslu, aynı hukuki değerlerin değişik şekillerde ihlal edilebileceğinden bahisle konular arasında orantı olup olmadığı bakımından bir değerlendirmenin kesinlik ifade etmeyeceğini belirtmektedirler⁷⁷⁶. *Centel-Zafer-Çakmut* savunmanın gerekli olup olmadığı ve biçimine bakılması gerektiğini ifade etmektedirler⁷⁷⁷.

Özen, saldırıdan daha değersiz bir hakka zarar verilerek kurtulmanın mümkün olmasına rağmen daha üstün bir hakka zarar verildiği hallerde meşru savunmanın kabul edilemeyeceğini düşünmektedir⁷⁷⁸. *Toroslu-Toroslu*'ya göre karşılaştırma, saldırganın gerçekleştirmek istediği ihlal ile savunmanın gerçekleştireceği ihlal arasında yapılmalı; aynı mahiyette hukuki değerler söz konusu olduğunda ihlallerin aynı olup olmadığına bakılmalı, farklı hukuki değerler ihlal ediliyorsa ihlallerin ağırlığının karşılaştırılması gerekmektedir⁷⁷⁹. Bununla birlikte, savunma ve saldırı esnasında menfaatlerin ne ölçüde

---

⁷⁷⁴ İzzet Özgenç, s. 258.

⁷⁷⁵ Topçu, s. 555, 556.

⁷⁷⁶ Toroslu-Toroslu, s. 170, 171

⁷⁷⁷ Centel-Zafer-Çakmut, s. 303, 304.

⁷⁷⁸ Muharrem Özen, s. 121.

⁷⁷⁹ Öze ilişkin kanuniliğe dayalı hukuk düzenlerinde bu oranın kanun dışı değerlendirmelere; biçimsel kanuniliğe dayalı hukuk düzenlerinde ise oranın hukuk düzeni ve özellikle Anayasa tarafından belirlenen değerler hiyerarşisine dayanılarak belirleneceği ve yalnızca mutlak imkansızlık hallerinde kanun dışı değerlere başvurulabileceği belirtilmektedir. Bkz. Toroslu-Toroslu, s. 171.

ihlal edildiğinin yanı sıra ihlalin saldırgan ve savunmayı yapan kişi açısından ifade ettiği anlam ve zararın manevi yönünün de dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir⁷⁸⁰.

Apaydın'a göre saldırıya konu hukuki yarar ile savunmaya konu hukuki yarar arasında kesin bir eşitlik koşulu belirlemek meşru savunmanın fonksiyonunu ortadan kaldırmaya ve birçok hakkın meşru müdafaa kapsamı dışında kalmasına neden olacaktır. Saldırının defedilmesi için saldırının yöneldiği hak ile aynı ya da daha alt nitelikteki başka bir hakka yönelik savunma olanağı mümkün olmadıkça, savunma fiili saldırı fiilinin yöneldiğinden daha üstün bir hakka yönelebilecektir. Yazara göre araştırılması gereken husus, bir hakkın meşru savunma kapsamında olup olmadığıdır⁷⁸¹.

Meşru savunma saldırı ve savunmaya konu haklar arasındaki yükümlülük çatışması değil esasen hak ve haksızlığın mücadelesi olduğundan bu haklar arasında bir derecelendirme yapmak meşru savunmanın yapısına aykırılık teşkil edecek; saldırı neticesinde hareket serbestisinin önemli ölçüde sınırlanması saldırıya uğrayan kişinin daha fazla haksızlığa uğramasına neden olacaktır⁷⁸². Dahası *Özen*, haklar arasındaki oranın belirlenmesinde saldırıya uğrayanın işlediği fiilin yöneldiği amacın da dikkate alınması ve bu amacın esasen saldırıya uğrayan hakların korunması olması gerektiğini ifade etmiştir⁷⁸³. Örselenmiş kadının amacının kendini korumak, daha fazla şiddete maruz kalmamak ve hatta deneyimlerinden yola çıkarak öngördüğü ölüm tehlikesini bertaraf etmek olduğu ifade edilmelidir. Ancak bunun yanı sıra, saldırganın amacına da değinmekte fayda vardır. Partneri kadının hayatına, vücut ve cinsel dokunulmazlığına yönelik sürekli hak ihlallerinde bulunmaktadır. Kadının partnerinin amacını, yalnızca o şiddet atağı bakımından incelemek yeterli olmaz. Çünkü erkek, bu durumda kadını devamlı şiddete maruz bırakmak, kadın üzerinde fiziksel ve psikolojik üstünlük kurmak onu sindirmek ve tüm isteklerine itaat etmesini sağlayacak bir güç ilişkisi kurmak istemektedir.

---

⁷⁸⁰ Düzenli, Meşru Savunma, s. 123.

⁷⁸¹ Apaydın, s. 97-98. *Hacıfazhoğlu*, daha ileri giderek “değerleri birbiriyle kıyaslanmanın çoğu zaman meşru savunmanın uygulanmasını engelleyeceğinden olayın şartlarının meşru savunmaya uygun olup olmadığının araştırılması gerektiğini” belirtmektedir (*Hacıfazhoğlu*, s. 19). Ancak, bir olayın meşru savunma kapsamında kalıp kalmadığının araştırılmasında orantılılık da koşullardan birini oluşturmakta ve savunma ile saldırıya konu değerler arasındaki denge önem teşkil etmektedir. Bu nedenle yazarın bu görüşüne katılmak meşru savunmanın yapısı gereği mümkün değildir.

⁷⁸² Kartal, s. 60, 89.

⁷⁸³ Muharrem Özen, s. 130.

Saldırı ve savunma arasındaki oranın kullanılan araçlar yönünden değerlendirilmesinde ise saldırının defedilmesinde kullanılacak en uygun aracın esasen saldırının ağırlığına göre belirleneceği ifade edilmektedir⁷⁸⁴. Saldırıya uğrayanın sahip olduğu aracı ölçülü olarak kullanıp kullanmadığı ve haklar arasındaki oranın açıkça ihlal edilip edilmediği belirlenirken saldırgan ve savunanın kişisel durumları da dikkate alınmaktadır⁷⁸⁵. Olay anındaki durumların göz önünde bulundurulmasıyla yapılan *ex ante* değerlendirmede, meşru savunmada bulunan kişinin saldırgana ve maruz kaldığı saldırıya ilişkin sahip olduğu özel bilgiler de dikkate alınmalıdır⁷⁸⁶. Bu noktada diğer savunma önlemlerinin aksine öldürücü güç kullanımının yalnızca *ultima ratio* olarak kullanılması gerektiği belirtilmekte, daha hafif bir araçla daha az zarar verilerek bir savunma yapma imkanı varsa bunun kullanılması gerektiği ifade edilmektedir⁷⁸⁷.

Belirtmek gerekir ki öğretilerde araçlar yönünden yapılan inceleme bakımından baskın görüşe göre saldırı ve savunma bakımından kullanılan araçlar arasında mutlak bir eşitliğin bulunması gerekmemektedir⁷⁸⁸. Ancak, önemli olanın aracın saldırıyı savuşturmaya yetecek ölçüde kullanılması olduğu; bu noktada, özellikle saldırıyı gerçekleştiren ve savunmayı yapan kişilerin şahsi durum ve özelliklerini göz önünde bulundurmak gerektiği ifade edilmektedir⁷⁸⁹.

Toroslu-Toroslu, aynı aracın değişik zarar vermek potansiyeline sahip olabileceğinden aracın, saldırıda bulunan kişinin verdiği (veya vereceği) zarar ile savunmayı yapan kişinin verdiği zarar arasında bir orantıyı açıklamayacağını savunmaktadırlar⁷⁹⁰. *Özbek-Doğan-Bacaksız* da benzer şekilde araç bakımından yapılan incelemenin yeterli olmadığını, aracın kullanımı bakımından da ayrı bir değerlendirme yapılarak aracın saldırıyı defetmeye yarayacak ve yetecek ölçüde kullanılması gerektiğinin dikkate alınmasının önemli olduğunu ifade etmektedirler⁷⁹¹.

---

⁷⁸⁴ Düzenli, Meşru Savunma, s. 120.

⁷⁸⁵ Parlar, s. 26, 27.

⁷⁸⁶ Kartal, s. 64, 65.

⁷⁸⁷ Apaydın, s. 100.

⁷⁸⁸ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 312.

⁷⁸⁹ Dönmezer-Erman, s. 356, 357.

⁷⁹⁰ Toroslu-Toroslu, s. 170. Benzer görüş için bkz. Topçu, s. 558.

⁷⁹¹ Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 309-310.

Kullanılan aracın orantılılığı, vasitanın niteliğinin başlı başına değerlendirilmesiyle değil kullanılış şekli, olaya ve taraflara özgü diğer şartların göz önünde bulundurulmasıyla belirlenir⁷⁹². Örneğin ateşli silahlar yaşam hakkını ciddi ölçüde tehdit ettiğinden mevcut savunma imkânları arasında bu araçlardan daha hafif bir aracın bulunması, bedensel kuvvet ve kabiliyete dayanarak saldırıyı defedebilecekken ateşli silaha başvurulması veya ateşli silahlar kullanılmadan önce saldırganın aracın gösterilmesi yoluyla tehdit edilerek caydırılmaya çalışılmaması gibi durumlarda orantılılık prensibinin zedeleneceği söylenebilir⁷⁹³. Bununla beraber, savunmayı gerçekleştiren kişinin birçok durumda aracın seçimi konusunda fazla seçeneğinin olmayabileceği dikkate alınmalı ve bu nedenle elinde olan aracı kullanım şeklinin önem arz ettiği ifade edilmelidir⁷⁹⁴.

Savunma ve saldırı sırasında kullanılan araçlar arasındaki denge belirlenirken saldırıda bulunan ve savunmayı yapanların kişisel ve fiziksel özelliklerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu kapsamda örneğin iri, uzun ve atletik yapıdaki bir saldırganın yumruklarına karşı zayıf ve çelimsiz yapıdaki kişinin ateşli silah kullanarak karşılık vermesi durumunda aracın orantısız olduğu söylenemez⁷⁹⁵. Önemli olan savunma yapan daha az güçlü kişinin, saldırganın elindeki araca göre daha güçlü olan bir araçla gerçekleştireceği savunmada bu aracı saldırıyı defedecek ölçüde kullanması gerektirir⁷⁹⁶.

Yalçın Sancar cinsel istismar olaylarında rızanın olup olmadığı araştırılırken kullanılan gücün ve gösterilen direncin düzeyine bakıldığını ancak direnç göstermenin mümkün olmadığı birçok durumun olduğu gözden kaçırıldığını ifade etmektedir⁷⁹⁷. Fiziksel güç farklılıkları, olayların gerçekleştiği yer ve zaman gibi birçok neden kadının kendini savunma olasılığını zayıflatmakta; dahası, kadın bir saldırıya karşı direnç gösterse de uzun sürecek bir mücadeleyi yüksek olasılıkla gerçekleştiremeyecektir⁷⁹⁸.

---

⁷⁹² Apaydın, s. 102.

⁷⁹³ İzzet Özgenç, s. 254, 255.

⁷⁹⁴ Düzenli, Meşru Savunma, s. 121.

⁷⁹⁵ Apaydın, s. 104.

⁷⁹⁶ İzzet Özgenç, s. 255, 256.

⁷⁹⁷ Yalçın Sancar, s. 202.

⁷⁹⁸ Yalçın Sancar, s. 203, 204.

Örselenmiş kadınların da sürekli şiddet hali içinde olduğu düşünüldüğünde tekil şiddet ataklarına karşı direnç göstermeleri mümkün görünebilirse de hayatları boyunca sürecek bir mücadele kadınlar açısından yorucu ve gerçeklikten uzak görünmektedir. Dahası, örselenmiş kadınlar ve partnerleri arasında yalnızca fiziksel ve biyolojik farklılıklar değil aynı zamanda erkeğin sürekli şiddet hali boyunca kadın üzerinde kurduğu psikolojik üstünlük de vardır. Kadının bu psikolojik üstünlüğü aşarak partnerine karşı gelmesi onun için kolay bir eşik değildir.

Koruculu da örselenmiş kadının bulunduğu vakalarda özellikle kullanılan aracın kadının kendisinden çok daha güçlü olan erkeğin saldırısını onu yaralamaktan ziyade öldürerek bertaraf edebileceğinin kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir⁷⁹⁹.

Üstelik, belirtildiği üzere saldırgana yönelik daha hafif araçlarla yapılacak daha özenli bir savunma yetersiz kalacaksa ve diğer ihtimallerin de etkili sonuç vereceğine güvenilemiyorsa ateşli silah kullanımı en ağır savunma yöntemlerinden biri olsa da son çare olarak gerekli bir savunma olarak kabul edilmelidir⁸⁰⁰. Dolayısıyla daha az etkili aracın seçebilecek olmasına rağmen daha etkili aracın seçilmesi veya etkili olan aracın en etkili şekilde kullanılması meşru savunmada sınırın aşılmasını teşkil etmeyecektir. Aynı durum o anda savunmada kullanılacak araçlar arasında seçim yapabilecek durumda olan fail açısından da geçerlidir⁸⁰¹. Özellikle kişinin saldırının başlaması ile savunma hareketini gerçekleştirdiği aracın seçimi kararıyla baş başa kaldığı an arasındaki zaman dilimi kısa ise veya saldırı çok yoğunsa kişiden daha az etkili aracı itina ile seçerek savunma hareketinin başarı şansını azaltarak kendini riske atması beklenmemelidir.

Bazı yazarlar, öldürücü nitelikteki saldırıya karşı yapılan savunma eyleminin öldürücü değil durdurucu olması gerektiğini savunmaktadırlar⁸⁰². Ancak, belirtildiği üzere saldırıya maruz kalan kişi sırf daha hafif nitelikte olduğu için kendisini çok daha büyük bir tehlike altında bırakacak ve riske atacak bir savunma hareketi yapmak zorunda kalmamalı; ceza hukuku açısından da asıl sorumluluk ve haksızlık teşkil eden eylem saldırgana ait olduğundan saldırıya maruz kalanın etkili olmayacak ölçüde bir savunma

---

⁷⁹⁹ Yazar, orantılılığı kullanılan araç ve saldırı arasında incelemiştir. Bkz. *Koruculu*, s. 127.

⁸⁰⁰ Kartal, s. 104.

⁸⁰¹ Önder, s. 246.

⁸⁰² Apaydın, s. 104.

yapmaya zorlanması beklenmemelidir⁸⁰³. Saldırıya maruz kalan kişiden içinde bulunduğu imkan dahilinde özenli olması beklenebilirse de sırf saldırgana özen göstermek adına kendisi için güvenli olmayacak metotlar tercih etmesi beklenerek güvenli olmayan durumlara ve tehlike arz eden olasılıklara teslim etmesi ile yükümlü kılınmaz⁸⁰⁴.

Bu noktada, *Topçu*'nun hem saldırının boyutunun hem de verilen tepkinin ölçülü olup olmadığı bakımından savunanın saldırıyı defetmeye yönelik hareketler sergilemesine rağmen saldırganın saldırısına aynı veya artan bir şiddetle ısrarla devam etmesinin de göz önünde bulundurulması gerektiğine ilişkin görüşüne dikkat çekmekte fayda bulunmaktadır. Yazar, bu ısrarın hem amaca ulaşmadaki kararlılığı ve bunun için kullanacağı gücün şiddetini artırma olasılığını hem de kullandığı gücün derecesinin saldırganı durdurmaya yetmeyen savunanın daha yüksek derecede bir güce başvurması gerekliliğini ortaya koyduğunu ifade etmektedir⁸⁰⁵. Örselenmiş kadınlar bakımından da savunmada bulunanın daha az zarar verecek alternatif yollar arayıp aramadığı değil saldırganın saldırıda bulunmaktaki ısrarı dikkate alınmalı ve kadının öldürücü güç kullanması da bu husus göz önünde tutularak değerlendirilmelidir.

Savunma hareketi yapılmadan evvel saldırganın örneğin aracın gösterilmesiyle veya ikaz edilmesiyle caydırılması imkanı varsa önce bu yola başvurulması gerektiği belirtilse⁸⁰⁶ de örselenmiş kadınların durumunda bu pek gerçekçi değildir. Ya da örneğin savunanın kademeli olarak güç kullanmasının istenebilmesi için kullanılan gücün kademeli olarak artırılmasının savunmada bulunan kişinin zarar görme riskini artırmaması gerektiğine ilişkin görüş⁸⁰⁷ de örselenmiş kadınlar bakımından uygulama alanı bulamayacaktır. İncelediğimiz örselenmiş kadın sendromu vakalarında örselenmiş kadınlar, içinde buldukları gerilimin her geçen gün yükselmesi ve yaşanan fiziksel şiddet ataklarının çok daha tehlikeli bir hale gelerek ölümcül risk arz etmesi nedenleriyle partnerlerinin saldırılarına karşı savunma hareketi yapmaktadırlar. Kadınların savunma hareketleri, doğrudan hayata veya vücut dokunulmazlığına karşı suçları kapsamına almakta ve bu kapsamda asıl inceleme konusunu örselenmiş kadınların partnerlerini

---

⁸⁰³ Kartal, s. 98, 99.

⁸⁰⁴ Kartal, s. 100-101.

⁸⁰⁵ Topçu, s. 583.

⁸⁰⁶ Apaydın, s. 102, 103.

⁸⁰⁷ Topçu, s. 635.

öldürdüğü durumlar oluşturduğundan kasten öldürme suçu, savunma hareketinin temel halidir.

Öğrenilmiş çaresizlik, dayak mağdurunun kendisini daha fazla şiddetten korumak için adım atma yeteneğini kaybetmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu nedenle kadın kaçmak için karşısına bir fırsat çıksa bile bundan yararlanmayabilir. Öğrenilmiş çaresizlik durumu nedeniyle kadın, öldürücü güç kullanma dışında kendini korumak için önlemler alamamaktadır, bu durumun meşru savunma için önemli sonuçları bulunmaktadır. Bu nedenle kadın diğer alternatiflerin yokluğu nedeniyle öldürücü güç kullanma zorunluluğu ile karşı karşıya kalır⁸⁰⁸.

Dahası, öğrenilmiş çaresizlik, partner tarafından uygulanan şiddetin bir sonucu olarak ortaya çıktığı için diğer bir deyişle, partner şiddet eylemleriyle, kadının zarardan kaçınmak için başka eylemlerle karşılık vermesini imkansız kılarak başka herhangi bir gerçekçi seçeneğin bulunmadığı bir durumda kadını öldürücü güç kullanma zorunluluğuna ittiği bir durum yaratmaktan sorumludur⁸⁰⁹. *Murdoch*'a göre bu zorunluluk hali sayesinde geleneksel meşru savunma durumları ile paralellik söz konusudur: *Bir zarar tehdidi yakın olduğunda da saldırgan kurbanın eylem seçimini tek bir seçenikle sınırlamıştır çünkü zamansal kaygılar nedeniyle mevcut olan tek seçenektir budur*⁸¹⁰.

Bir hakkın meşru savunmaya konu olduğunun bir kere kabul edildiği durumda korunması için ondan daha değerli bir hakkın zarara uğratılmış olması, bir dengesizlik teşkil etmemektedir. Bir hak ya meşru savunma konusudur ya da değildir. Bu nedenle korunması için daha değerli bir yarara zarar verilebilir. Çünkü bütün mesele saldırının şiddeti ve savunmanın gerekliliğinin tespit edilmesidir⁸¹¹. Kaldı ki saldırıya maruz kalan kişinin korunan hukuki değer ölçütünü saldırganla aynı seviyeye indirme, savunmanın ağır sonuçlarını saldırganla birlikte savunma hareketini yapan kişiye yüklemek anlamına gelecektir⁸¹².

---

⁸⁰⁸ Murdoch, s. 213.

⁸⁰⁹ Murdoch, s. 213, 214.

⁸¹⁰ Murdoch, s. 214.

⁸¹¹ Önder, s. 246.

⁸¹² Kartal, s. 62.

Örselenmiş kadınlar sürekli şiddet halinin bir sonucu olarak fiziksel ve cinsel şiddetin *aralıklı bir şekilde süreklileştiği*, psikolojik şiddetin ise hiç sonlanmadığı bir ilişkide sıkışıp kalmakta ve yukarıda açıklandığı üzere ilişkiyi bitirememektedirler. Bu tür ilişkilerde şiddetin sıklığı ve ağırlığı genellikle zamanla artmakta; fiziksel yaralanmalar ve hafif sağlık sorunları, ciddi yaralanmalara ve hayati riske dönüşmektedir. Kadınların karşı karşıya olduğu tehlikenin boyutlarını görmezden gelerek kadının öldürücü güç kullanımını orantısız olarak değerlendirmek, kadının uzun yıllar yaşadığı şiddetin ve saldırıların yükünü bir kez daha kadının üzerine yüklemek anlamına gelecektir.

Özen, savunma sırasında saldırıya uğrayan kişinin ruhsal durumunun dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir⁸¹³. *Apaydın* saldırı ve savunma arasındaki orantının belirlenmesinde savunmada bulunan kişinin saldırı anındaki psikolojik durumuna göre değerlendirme yapılması ve savunmada bulunan şayet orantılı savunmada bulunursa saldırının devam edip etmeyeceğinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmektedir⁸¹⁴. Bununla birlikte, *ex ante* bir değerlendirme yapılırken örneğin daha hafif araçlar kullanılması şartı gibi ileriye dönük belirsiz durumların sorumluluğu ve riskleri doğrudan savunmada bulunan kişiye yüklenmemelidir⁸¹⁵.

Küçüktaşdemir'e göre, Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan failin durumunda gelecekteki bir saldırıyla fiziksel şiddet göreceğini, sonuçta fiziksel olarak hırpalanacağını bilen kadın gelecekte yaşayacağı bu şiddetten dolayı kocasını öldürmeyi tercih ettiğinden saldırıya uğrayan hak ile zarar verilen hak arasında oranın bulunduğu söylenemez⁸¹⁶.

Bu tür ilişkilerde ciddi veya yaşamı tehdit eden saldırıları kışkırtan eylemlerin genellikle önemsiz olması, örselenen kadınların genellikle durumlarını "makul" bir yabancının algılayacağından farklı algılayabilmesini açıklamaya yarar sağlamaktadır⁸¹⁷. Kadın, ilişkide henüz ciddi bir fiziksel yaralanma yaşamamış olsa da partnerinin onu sürekli bu konuda tehdit etmesi nedeniyle onun isteklerini yerine getirmezse ciddi bir

---

⁸¹³ Muharrem Özen, s. 130.

⁸¹⁴ Apaydın, s. 105.

⁸¹⁵ Kartal, s. 64.

⁸¹⁶ Küçüktaşdemir, s. 568, 569.

⁸¹⁷ Blowers- Bjerregaard, s. 531.

fiziksel yaralanma veya ölüm tehlikesinin korkusuyla hayatını sürdürmek durumunda kalır⁸¹⁸. Kadın partnerinin geçmişteki saldırılarının ciddi bedensel yaralanmaya yol açabilecek davranışlar içerdiğini bildiğinden öldürücü güç kullanması gerektiğini düşünmektedir⁸¹⁹. Dolayısıyla kadın, yalnızca bir saldırının gelmekte olduğunu değil aynı zamanda bunun sıradan bir saldırı olmadığını da öngörebilecektir.

Dahası, örselenmiş kadınların, bu tür şiddetin zaman içinde hem sıklık hem de ağırlık açısından arttığını da bildiklerinden sonraki karşılaşmaların önceki karşılaşmalardan daha ölümcül olabileceğine inanmaları makul hale gelmektedir⁸²⁰. Kadın böylece, partnerinin kontrolünü kaybederek şiddetin belirli bir seviyeyi geçtiğini fark edebilmektedir⁸²¹.

Örselenmiş kadın, savunmayı yaptığı anda partnerine öldürücü güç kullanarak karşılık vermezse saldırıların devam edeceğinin ve hayati risk altında yaşayacağını farkındadır. Kadın “en iyi” ihtimalle sürekli şiddet hali altında yaşamaya devam edecek, ancak bu şiddet sarmalından kurtulamayacaktır. Kadının öldürücü güç kullanmadığı durumda o an için partnerini durdursa da saldırılar devam edecek ve hatta partneri kendisine karşılık vererek zarara uğratan kadına daha fazla öfkelenecektir.

Dahası, kadının deneyimi cüsse, cinsiyet veya fiziksel dezavantaj gibi faktörler nedeniyle kendisine yöneltilen saldırının ölüm veya ciddi bedensel yaralanmaya neden olacak bir saldırı olduğunu ve dolayısıyla bu saldırıyı yalnızca öldürücü güç kullanarak savuşturabileceğine dair bir inancı öldürücü gücün tehditle orantılı olduğunu göstermektedir⁸²². *Gillespie*, meşru savunma altında yapılan savunma sırasında silahın kullanıldığı durumlarda saldırgana isabet eden ve onu etkisiz hale getirmek için tek atış yapılmasının haklı görülebileceğini ve fakat art arda veya birden fazla ateş edilmesi durumlarında aşırı güç kullanımının varlığının kabul edildiği durumlar karşısında dehşete kapılmış, ateşli silahlara aşına olmayan, atış yeteneğine güvenmeyen ve fakat ateş etmeye

---

⁸¹⁸ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 53.

⁸¹⁹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 74.

⁸²⁰ Blowers- Bjerregaard, s. 531.

⁸²¹ Kultgen, s. 841, 842.

⁸²² Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 74.

başlayan ve şarjör boşalana kadar durmayan bir kadının eylemlerinin orantısız olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ifade etmiştir⁸²³.

Ewing, örselenmiş kadının içinde bulunduğu durumda seçeneklerin oldukça sınırlı olduğunu belirtmektedir. Herhangi bir kaçma denemesi kendisi çocukları veya sevdikleri açısından ölümcül risk taşıyabilmekte, partneriyle kalmaya devam etmesi ciddi bedensel zarar görmeye devam etmesine, ölmesine ve “*iyi ihtimalle*” psikolojik açıdan ölmesine deyim yerindeyse hayatta hissetmeden yaşamasına sebep olacaktır. Bununla birlikte, partnerini öldürmesi de birçok açıdan öz yıkıcı olmakta, kadın, hem fiiliyatta hem de duygusal açıdan ağır bir bedel ödemektedir. Kadın, başka bir insanı öldürmenin, ailesini parçalamanın, çocuklarının babasız bırakmanın ve her ihtimalde hayatını hapiste geçirme olasılığının gerçekliğiyle karşı karşıya kalmaktadır⁸²⁴.

Yargıtay, 2013 tarihli kararına konu bir olayda uzun yıllar eşi ve eşinin ailesine sistematik biçimde orantısız şiddet uygulayan ve hakkında uzaklaştırma kararı bulunan maktulün bir gece yine eşine fiziksel şiddet uygulayıp cinsel istismara teşebbüs etmesi üzerine eşi tarafından öldürüldüğü olayda meşru savunma hükümlerinin uygulanması gerekirken haksız tahrik hükümlerinin uygulandığını belirterek yerel mahkemenin kararını bozmuştur. Yüksek Mahkeme, olay günü yaşanan saldırıyı tek başına değerlendirmeyerek tüm şiddet sürecini göz önünde bulundurmuş ve yaşanan sistematik şiddetin kadının psikolojisi üzerindeki etkilerini dikkate almıştır: “*Öldürülenin sanığın zorla ırzına geçmeye kalkıştığı bu eylemin 5237 sayılı TCK’nin 102/2. Maddesinde tanımlanan cinsel saldırı suçunu oluşturduğu, ayrıca eline geçirdiği tülbenti sanığın boğazına dolması, daha önce maktul tarafından ağır şiddete maruz kalan sanıkta ölüm korkusu yarattığı açıktır.*”⁸²⁵

iii. Savunmanın Saldırıya ve Saldırana Karşı Yapılması

Saldırı ile savunma arasında nedensel bağlantı bulunmalı, bir başka deyişle savunma saldırının bir sonucu olmalıdır⁸²⁶. Bununla birlikte, savunma hareketi muhakkak

⁸²³ Gillespie, s. 90, 92.

⁸²⁴ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 66.

⁸²⁵ Yargıtay 3. CD. 31.01.2013, 2011/21345-2013/4237.

⁸²⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 308.

saldırımı gerçekleştiren kişiye yönelmelidir⁸²⁷. Savunma fiilinin, saldırımı gerçekleştiren kişiye karşı yapılması koşulu da aslında savunma ile saldırı arasındaki nedensellik bağının bir sonucu olup söz konusu nedensellikte ortaya çıkan sürecin meşruiyetini sağlayan koşullardan biridir⁸²⁸. Örselenmiş kadınlara ilişkin çalışmamızın konusu olan vakalarda bu koşullar sağlanmaktadır.

Son olarak, savunma hareketinin yanılma veya sapma gibi nedenlerle saldırgandan başka birisine yönelmesi haline değinmek gerekmektedir. Bu durumda da kişinin meşru savunmadan faydalanabileceği belirtilmektedir⁸²⁹.

c. Örselenmiş Kadın Sendromu ve Meşru Savunmada Sınırın Aşılması

TCK m. 27'nin birinci fıkrasında "*Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması halinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altında birinden üçte birine kadarı indirilerek hükmolunur*" şeklinde hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması düzenlendikten sonra ikinci fıkrada "*Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez*" şeklinde meşru savunmada sınırın aşılmasına ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir. TCK m. 27/2'nin yalnızca meşru savunmaya özgü bir neden olması bakımından ilk fıkra göre özel hüküm niteliğinde olması ve şayet mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş bir sınır aşılması durumu varsa ikinci fıkranın öncelikle uygulanması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır⁸³⁰.

⁸²⁷ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 313.

⁸²⁸ Ersan, s. 37.

⁸²⁹ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 313; Dönmezer-Erman, s. 355; Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 308; Centel-Zafer-Çakmut, s. 304; Muharrem Özen, s. 151, 152. *Toroslu-Toroslu* ise, bu durumlarda olaya yabancı kişiye zarar verilmesi durumunda zarar gören haksız saldırımı gerçekleştiren kişi olmadığından bu kişiye karşı savunma zorunluluğunun olmamasından bahisle meşru müdafadan faydalanılamayacağını belirtmektedirler. Onlara göre bu durumda genel ilkelere başvurulmalı, failin davranışında özel taksirin varlığı tespit edilebiliyorsa taksirli suçtan dolayı sorumluluğuna gidilmesi gerekmektedir (Toroslu-Toroslu, s. 166-168). Apaydın, savunma hareketinin yalnızca saldırımı gerçekleştiren kişinin haklarına yönelik olması gerektiğinden savunma hareketinin hata veya sapma gibi nedenlerle saldırgan dışında bir kişiye yapılması durumunda meşru savunmadan yararlanılamayacağını belirtmektedir. Bu durumda TCK m. 30/3 uyarınca hatanın kaçınılmaz olduğunun tespiti halinde kişinin CMK m. 223/3 gereğince cezalandırılmamasının mümkün olduğunu, meşru savunmanın ancak haksız saldırıda bulunan kişiye yönelik zorunlu bir tepki olmasından bahisle eylemin hiçbir şekilde meşru savunma kapsamında değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir (Apaydın, s. 85).

⁸³⁰ Bostancı Bozbayındır, s. 131, 132.

Hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılmasının söz konusu olabilmesi için öncelikle bir hukuka uygunluk nedenine ilişkin uygulama koşullarının gerçekleşmesi gerekmektedir; sınırın aşılması da oran (*intensiv*) veya zaman (*extensiv*) yönünden aşırılığa gidilmesi suretiyle ortaya çıkmaktadır⁸³¹.

Meşru savunmada sınırın aşılması kast olmaksızın veya mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaş nedeniyle gerçekleşebilir. Sınırın kast olmaksızın oran yönünden aşılması durumunda meşru savunmanın tüm koşulları gerçekleştirilir, yalnızca savunma fiili zorunlu olanın ötesine geçerek ölçüsüz bir savunma gerçekleştirilir; zamanda sınırın aşılması ise güncel olmayan saldırılar bakımından söz konusudur; başka bir deyişle savunma saldırı fiilinden önce veya sonra gerçekleştirilir⁸³². *Düzenli* bu zamansal çerçevenin, gerçekleşmesi ve tekrarı muhakkak saldırıların bulunduğu zaman diliminin dışında kalan bölümün göz önünde bulundurularak belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir⁸³³.

Öğretide mücbir sebeple ve heyecan nedeniyle sınırın aşılması durumunda fail, şaşkınlık, korku, panik gibi etkin heyecan içerisinde olduğu belirtilmektedir. Etkin ruhi bir karışıklık içinde olan faile kusur yeteneğinden yoksun olması sebebiyle kusur isnadı yapılamayacaktır⁸³⁴.

Erden Tütüncü'ye göre Örselenmiş Kadın Sendromu'nda şiddet döngüsü ve öğrenilmiş çaresizlik içerisinde yaşayan kadının maruz kaldığı yoğun ve sürekli şiddetten başka türlü kurtulamayacağı yönündeki algının etkisiyle kendisine şiddet uygulayan kişiyi ortada bir saldırı yokken öldürmekteyse de failin gerçekte sona ermiş bir saldırı olmasına rağmen saldırının devam ettiği yönünde hataya düştüğü veya saldırının sona etmiş olduğu ve fakat savunmada zaman bakımından sınırın aşılmış olduğu ileri sürülmemelidir. Çünkü her iki yaklaşım bakımından önemli olan saldırının esasen sona ermiş olmasıdır⁸³⁵. Ancak, örselenmiş kadınların durumunda kadın bitmek bilmeyen bir şiddet döngüsü içindedir ve o an bir saldırı olmasa da tekrarı muhakkak bir saldırı

---

⁸³¹ Demirbaş, s. 357, 358.

⁸³² Düzenli, Meşru Savunma, s. 157.

⁸³³ Düzenli, Meşru Savunma, s. 157.

⁸³⁴ Demirbaş, s. 360.

⁸³⁵ Efser Erden Tütüncü, “‘Örselenmiş Kadın Sendromu’ Argümanının Türk Hukukunda Meşru Savunma Kapsamında Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler(*)”, Fasikül Hukuk Dergisi, C. 11, S. 111, 2019, s. 477.

tehdidiyle karşı karşıyadır. Kadın bu durumda şiddete uğrayacağından emindir; o sadece uğrayacağı şiddetin boyutu konusunda bir endişe içindedir. Sürekli şiddete maruz kalan bir kadının o an için saldırının sona ermesini bir tür “ara” olarak gördüğü, fakat saldırının tekrarının muhakkak olduğu unutulmamalıdır⁸³⁶. Dahası, kadının kaçarak veya yetkili makamlardan yardım isteyerek saldırıyı başka surette defetme olanağının bulunmasına rağmen partnerini öldürmesi orantısız kabul edilebilecek olsa da kadının içinde bulunduğu ruhsal durum “mazur görülebilmelidir”. Uzun süre şiddet gören kadını, bu döngü içinde ve insan onuruna yaraşmayan bir yaşama katlanmak zorunda bırakmak ve kadına ağır cezalar vermek adalet duygusu ile örtüşmeyecektir⁸³⁷. Yazar, tüm bu nedenlerle saldırıların sonlanmayacağı, kaçmanın veya yetkililere haber vermenin kendisini bu döngüden kurtarmayacağı düşüncesi ve inancıyla partnerini öldüren ve hayatlarının büyük bir kısmını onurlarını zedeleyen davranışlara katlanarak geçirmek zorunda kalan kişilere beyaz bir sayfa açma imkanı verilebilmesi için “*içinde bulunduğu ruhsal durumun yarattığı korku, endişe ve panik hali ile harekete geçerek mevcut bir saldırı bulunmadığı anda kendisine şiddet uygulayan kişiyi öldürmesi durumunda meşru savunmada sınırın aşılmasına ilişkin düzenlemenin uygulama alanı bulacağı*”⁸³⁸ nı belirtmektedir⁸³⁸.

---

⁸³⁶ Erden Tütüncü, s. 477, 478.

⁸³⁷ Erden Tütüncü, s. 478, 479.

⁸³⁸ Erden Tütüncü, s. 478; Yazar, Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 13.07.2011 tarihli kararının da bu kapsamda emsal teşkil edeceğini belirtmiştir. Buna göre “*Sanık Banu'nun maktulün öz kızı olduğu, sanığın, D.Mehmet ile 24.08.2004 tarihinde evlendiği; maktulün, 23.09.2004 tarihinde damadına karşı yaralama, sövme ve tehdit suçlarını, 09.11.2005 tarihinde yaralama ve tehdit suçlarını, 14.11.2005'te kendi evini kasıtlı olarak yakma suçunu işlediği iddiası ile Afşin Asliye Ceza Mahkemesi'nde kamu davaları açıldığı, davaların suç tarihinde derdest olduğu; maktulün, kızı olan sanığa evliliği süresince '10 tane çocuğun da olsa seni bu kişiden ayırıp yanıma alacağım, isteyen olursa da vermeyeceğim' şeklinde sözler söylediği, tüm bu olaylardan sonra sanığın, Afşin Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 25.01.2006 tarih, 2006/19 Esas, 2006/16 Karar sayılı olup, aynı gün kesinleşen kararı ile eşinden boşandığı ve baba evine döndüğü; maktulün, olay tarihinden önceki 6 ay boyunca, evlilik geçirmiş ve 22 yaşında olan sanık kızını diğer aile bireyleri içinde dahi kucağına almak, kalçasına ve göğsüne dokunmak sureti ile taciz ettiği, aynı odada kalan 14 yaşındaki diğer kızı Bahar'ın uyuduğundan emin olduğunda odaya girip Banu'nun kalçalarına ve göğsüne dokunarak taciz ettiği, tabancayı sanığın kafasına dayamak sureti ile tehdit ederek, onunla birden çok kez ve rızası dışında cinsel ilişkide bulunduğu; yaşanan bu ilişkiler sonucu sanığın hamile kaldığı; kadın doğum uzmanı Dr. Sermin'in özel muayenesinde 16.04.2008 tarihinde kürtaj yaptırdığı; maktulün, 27.06.2008 günü eve geç geldiklerini bahane ederek sanığı, eşini ve diğer kızı Bahar'ı evden kovduğu, sanığın, annesi ve küçük kız kardeşi ile beraber işletmekte oldukları bazlama dükkanında geceledikleri; maktulün, ertesi gün işyerine giderek diğerlerini eve gelmemeleri konusunda tehdit ederek, Banu'yu kolundan tutup eve götürdüğü ve evde silah zoru ile tekrar cinsel ilişkiye girdiği; sanığın, o gün evde kalıp ertesi gün işe gittiği, olaydan bir gün önce 29.06.2008 tarihinde saat 20.00 sıralarında annesi Cezvenur ve kardeşi ile beraber eve girdikleri, maktulün, eve gelmelerine ses çıkarmadığı, televizyon izlemekte olan maktulün, eşinin uyumasından sonra arada mutfığa girip çıkmak sureti ile kızlarının odasını gözetleyerek küçük Bahar'ın uyumasını kolladığı, Bahar'ın ve sanığın uyumasından sonra saat 24.00 sıralarında kızı Banu'nun yanına*

gidip eli ile kalçasına ve göğüslerine dokunmak sureti ile tacizde bulunduğu ve uyanan sanığa 'salona gel' dediği, sanığın 'Ben senin kanındanım canındanım' demesi üzerine 'seni istiyorum, kaçışın yok, sen benim olacaksın, tersten bir kere birlikte olalım' diyerek eli ile gerçekleştirdiği tacizlerini devam ettirdiği, sanığın bağıracağını ve annesini çağıracağını söylemesi üzerine **'Tamam ben sabrederim, bugün olmazsa yarın seni mutlaka elde edeceğim ve seninle birlikte olacağım'** diyerek odadan çıktığı; maktulün, **her zaman yaptığı gibi**, gece tekrar taciz ve tecavüz için gelebileceği ve ertesi gün annesini ve kız kardeşini evden uzaklaştırdıktan sonra kendisine silah tehdidi ile tecavüz edeceği endişesiyle korkuya kapılan sanığın, maktule ait silahı yerinden alıp yastığının altına koyduğu, sabah saat 07.30 sıralarında annesinin mutfakta olması nedeni ile babasının yalnız olarak uyumakta olduğu odaya girip, çaresizlikten kaynaklanan korku ve panikle ona ikisi enseye ve bir adedi sırt bölgesine olmak üzere 3 el ateş etmek suretiyle öldürdüğü olayda; **açıklanan olaylar zinciri içinde ırzına yönelik ısrarlı saldırılardan maktulün vazgeçmeyeceği ve o an için son verilen saldırıların tekrarının muhakkak olduğu inancına kapılarak, meşru savunma koşulları içinde, ancak mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş ile sınırı aşarak maktulü öldüren sanık hakkında TCK'nın 27/2 ve CMK'nın 223/2-c maddeleri uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi yerine delillerin takdirinde yanılıya düşülerek TCK'nın 82/1-d, 29, 62 maddeleri ile hüküm kurulması; Bozmayı gerektirmiş, sanık müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden, hükmün CMUK'nın 321. maddesi uyarınca tebliğnamedeki düşünceye aykırı olarak (BOZULMASINA), bozma sebebine göre sanığın tahliyesine, başka suçtan tutuklu veya hükümlü değilse derhal serbest bırakılması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına müzekkere yazılmasına, 13.07.2011 gününde oybirliği ile karar verilmiştir.** (Y. 1. CD. T. 13.07.2011, E.: 2011/1267, K.: 2011/4491); Benzer şekilde, 4 Temmuz 2017'de Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesi, sistematik şiddet gördüğü kocası Özkan K.'yi 10 Temmuz 2014'te öldüren Yasemin Ç.'nin davasında "Meşru savunmada mazur görülebilecek heyecan, korku ve telaşla sınırı aşılması sonucunda eylemin gerçekleştirildiği kabul edildiğinden, ceza verilmesine yer olmadığına" ve sanığın 3 yıl tutukluluğun sonunda tahliyesine karar vermiştir. Yasemin Ç., evliliğini ve olay gününü anlatırken "Daha birkaç günlük evliyken şiddet görmeye başladım. Eski eşim çok sorunluymuş, ne ararsanız vardı; şiddetin her türlüünü yaşattı bana. Hakaret, dayak, işkence... Kapının önüne bile çıkmama müsaade etmiyordu. Kaç defa hastanelik olduğumu hatırlamıyorum bile. İlk hamileliğim gördüğüm ağır şiddet sebebiyle düşükle sonlandı. Olay, çoğu zaman polislerin "aile içi mesele", "karı koca arasına girilmez" sözleriyle daha polis karakolunda noktalanıyordu. Eğer hastanede iyi bir doktora denk gelirsiniz durum değişebiliyor ya da iyi bir polis, iyi bir savcı... Elbette iyiliği aşan durumlar da olabiliyor; mesela iki defa beni bıcaqlaması gibi. Ölümünden dönmüştüm. Hakim kararıyla kadın sığınma evine yerleştirildim. Eliniz kolunuz uzunsa ya da ailenizin devletle bağları güçlüyse olmayacak şeyler olabiliyor, abimin kadın sığınma evini öğrenmesi gibi... Suç işliyorlardı. Kadın sığınma evlerinin adresi kimseyle paylaşılmaz, paylaşılmamalı ama ne yazık ki bu da bizim ülkemizde yasadaki gibi uygulanmıyor. Zaten devlete güvenim yoktu, o olaydan sonra bu duygum pekişti. Bir hafta sonra abim kadın sığınma evinden beni gelip polis arkadaşlarıyla beraber aldı. Abim beni öldürebilirdi o gün. 'Eğer kocan seni istiyor olmasaydı o gün öldürecektim' diyordu. Ailemin beni öldürmemesinin tek sebebi de bu. Eşimin 'bulun Yasemin'i' demesi. Eşim beni geri istiyordu çünkü takıntılıydı, vazgeçmiyordu. Defalarca şikayetçi oldum ama her seferinde serbest kaldı. Ne sığındığınız polis karakolu, ne şikayetinizi alan savcı o günlerde kadın cinayetlerini ciddiye almıyordu, gerçi bugün de farklı değil ama o günler daha kötüydü. Kadın cinayetlerini meşrulaştıran bir dil bile kullanılıyordu. Bir kadın eşi tarafından öldürülüyordu ve herkesin ilk cümlesi 'kesin aldatmıştır' ile başlayıp 'kesin bir şey yapmıştır'la noktalanıyordu. Oysa çoğu kadın boşanmak istediği için öldürülüyor... Mahallenin baskısı da cabası. İnsanlar kadın hakkında çok rahat cümleler kuruyor. Ayrılan, boşanan, evi terk etmek zorunda kalan, hatta öldürülen kadın hakkında bile konuşabiliyorlar. Onlar, şiddet cenderesinde, istemediği hayatın içinde cebelleşen bir kadının yaşadıklarında pay sahibiler. Öldürülen yüzlerce kadın toplumun, mahalle baskısının sonucu o evde yaşamaya devam ederken canından oluyor. Sadece boşanmış bir kadın görünmemek için evliliği istemeye istemeye devam ettiren kadınlar var. Patronun, eşin, ailenin, toplumun, devletin, nereden geliyorsa şiddet, işte kabul etmemek gerekiyor. Ben de kabul etmek istemedim. Boşanmak isteğimi söylediğimde annem bana 'gelinliğine çıktın kefenine dönersin' dedi. Ailemde zaten umut yoktu. Ne yaptysam boşanamadım. Her günüm dayak her günüm işkenceydi. Olay gününe gelecek olursak zihnim sanki bana o günü unutturmuş gibi. Tam olarak hatırlayamıyorum şu an, ayrıntılar kayıp. Eşim o gece eve geç ve sarhoş gelmişti. Yine hakaret, bir yığın dayaktan sonra oğlumu ve beni odaya kilitledi. Oğlum karnı aç, ağlaya ağlaya kendinden geçti. Ben de kendi ağrıyla sızıyla uyuya kalmıştım. Sabah uyanıldığında kapı açık oğlum yanımda yoktu. Önce çocuğumu alıp gittiğini düşündüm. Oğlum kucağında dışarıdan beraber geldiler. Daha kapıdan girer girmez bana 'sen odadan neden çıktın?' diye bağırma, vurmaya başladı. Çocuğu kucağından almak istedim, kapıyı kilitledi ve anahtarı dışarı attı. 'Bu gün ölümüz çıkacak buradan' dedi. Üçümüzü de

Ancak bize göre, Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların partnerlerini öldürdükleri vakalarda ne hukuka uygunluk sebeplerinin koşullarının sınırlarında ne zaman ne oran açısından bir sınır aşımı bulunmamaktadır. Sürekli şiddet hali içinde olan kadın, zaten kümülatif ve süreğen bir şiddet içinde olduğundan şiddete zamansal çerçevede geç ya da erken cevap vermemekle birlikte savunması saldırı ile orantılı olup kadının savunma hareketi esnasında öldürücü güç kullanımı kadının karşı karşıya olduğu bütüncül şiddet düşünüldüğünde ölüm tehlikesi ile karşı karşıya olduğundan aşırı bir tepki değildir. Dahası, kadının tepkisi anlık bir tepki değildir. Korku, panik, heyecan gibi ruhi durumunu anlık olarak karıştırabilen duygularla hareket etmekten ziyade yıllarca harekete geçmekte zorlanan kadın, şiddetin sıklığı ve ağırlığının gittikçe yükselmesi ve ölüm riskinin gittikçe artmasıyla hayatının sona yaklaştığını fark eder ve bir kırılma anı yaşar. Örselenen kadın, bu kırılma anından sonra harekete geçerek partnerinin sürekli saldırılarına karşı savunma hareketini gerçekleştirir ve kendini korur.

öldüreceğini söylüyordu. Yerdeydim, kendimi toparlamaya çalıştım. O sırada masadan yere düşen bıçak elime geçti, can havliyle saplamışım. Nasıl oldu anlamadım. Şoktaydım, zaten sonrasını en iyi beni olay yerinden almaya gelen polislerin ifadesi anlatıyor. “Olay yerinde şoka girmiş bir kadın vardı, aldık ve polis merkezine getirdik” ifadelerini kullanmıştır. Bkz. <https://m.bianet.org/bianet/kadin/195780-yasemin-cakal-davasinda-ne-oldu>, (E. t: 22.04.2023); Ancak, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi, Yasemin Ç.’nin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 82/1-d maddesinde yer alan üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı kasten öldürme suçundan 18 yıl cezalandırılmasına, iyi hal indirimiyle de 15 ceza verilmesine karar vermiştir. Bkz. <https://m.bianet.org/kurdi/kadin/195965-mahkeme-cezaya-yer-yok-kararini-bozdu-yasemin-cakal-a-15-yil-ceza-verdi>, (E. t: 22.04.2023).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU VE BAZI CEZA HUKUKU KURUMLARI

A. GENEL OLARAK

Anglo Sakson Hukuk Sistemi'nde de zaman zaman Örselenmiş Kadın Sendromu, haksız tahrik ve akıl hastalığı ile bağdaştırılmakta; Türk Ceza Hukuku'nda da bazı yazarlar sendromun bu kapsamda ele alınması gerektiğini belirtmektedirler. Haksız tahrik ve akıl hastalığı ile geçici nedenler kendi içlerinde konumuzun sınırlarını aşmakla birlikte çalışmamız kapsamında yalnızca Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin ve gerektiği ölçüde incelenecektir.

B. HAKSIZ TAHRİK VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU

Haksız tahrik altında suç işleme, bir kimsenin haksız bir fiilin doğurduğu öfke veya şiddetli elemin etkisiyle suç işlemesini ifade etmekte olup yerleşik anlayışa göre kusurluluğu azaltan bir sebep olarak kabul edilmekte⁸³⁹ ve suçların niteliklerine uyduğu ölçüde genel bir cezai indirim nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır⁸⁴⁰. Haksız tahrik TCK'nin 29. maddesinde “*Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir*” şeklinde düzenlenmiştir.

Haksız tahrik, kusurun irade unsuru üzerinde etkili olan bir neden olup tahrik fiili, failin iradesinde bir zayıflama meydana getirmektedir. Haksız fiilin yarattığı hiddet ve şiddetli elem nedeniyle kişinin kendisini suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmekten

---

⁸³⁹ Timur Demirbaş, *Haksız Tahrik*, Seçkin Yayınları, B.3, Ankara 2021, s. 44-45; Zeynel T. Kangal, “Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 3-4, 2010, s. 30 vd.; Şeyda Altuntaş, *Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 88, 89; Koca-Üzülmez, s. 357 vd.; Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 411 vd.; İzzet Özgenç, s. 508 vd.; Centel-Zafer-Çakmut, s. 418 vd.; Önder, s. 346 vd.; Erem-Danışman-Artuk, s. 593; Aydın, “Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Haksız Tahrik”, *AÜHFD*, C. 54, S. 1, 2004, s. 228; Gülşah Bostancı Bozbayındır, *Ceza Hukukunda Haksız Tahrik*, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 33. Dönmezer-Erman, TCK'ye hakim olan haksız tahrikin kınanabilirliği ve dolayısıyla kusurluluğu azalttığı görüşüne katılmamakta ve haksız tahrikin kişisel bir indirim nedeni olduğu görüşünü savunmaktadır. Bkz. Dönmezer-Erman, s. 592; Haksız tahrikin hukuki esasını açıklayan görüşler hakkında ayrıntı için bkz. Kangal, *Haksız Tahrik*, s. 27 vd.; Bostancı Bozbayındır, s. 15 vd.

⁸⁴⁰ Demirbaş, *Haksız Tahrik*, s. 68.

alıkoyma yeteneği önemli ölçüde azalmıştır⁸⁴¹. Bu bağlamda, failde normal şartlarda önceden bir suç işleme kararı yokken dışarıdan gelen etkinin yarattığı bir psikolojik karmaşayla suçu işlemeye yönelmektedir⁸⁴². Haksız tahrikin koşulları öğretilde genellikle tahriki teşkil eden bir fiil olması, bu fiilin haksız olması, failin bu fiili sebebiyle öfke veya şiddetli elem haline sürüklenmesi, failin işlediği suçun bu ruhi durumun tepkisi olması şeklinde kabul edilmektedir⁸⁴³.

Öncelikle belirtmek gerekir ki haksız tahriki teşkil eden fiilin objektif olarak bulunması yeterli olup kanun, hangi fiillerin tahriki teşkil edebileceği hususunda bir sınırlamaya gitmemiştir. Bu bakımdan herhangi bir fiilin haksız tahriki teşkil edebileceği kabul edilmektedir⁸⁴⁴. Fiilin mutlaka faile yöneltilmesi şart olmayıp failden başka bir insana; bir hayvan veya şeye yöneltilmiş olabilir⁸⁴⁵.

Dönmezer-Erman, madde gerekçesinde “bir davranışın hukuk düzenince tasvip edilmemesinden” bahsedilmesinden hareketle haksız tahrik konusunda toplumsal değer yargılarının hukuk düzenine yansıdığı ölçüde dikkate alınabileceğini, aksi durumun öznel anlayışların dikkate alınması sonucunu doğuracağını belirtmektedirler⁸⁴⁶. *Bostancı Bozbayındır*, tahriki oluşturan fiilin haksız olmasına ilişkin koşul bakımından kanunda suç olarak düzenlenen fiillerin evleviyetle birer haksız fiil olarak kabul edileceğine ilişkin görüşe katılmamakta ve her suçun başlı başına haksız tahrik indirimi olamayacağını ifade etmektedir⁸⁴⁷. Dahası, haksızlığın ölçütü borçlar hukuku anlamında da haksız fiil olmayıp, söz konusu fiilin hukuken korunan hak ve menfaate yönelmiş olması gerekmektedir⁸⁴⁸.

---

⁸⁴¹ İzzet Özgenç, s. 509.

⁸⁴² Parlar, s. 181.

⁸⁴³ Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 68 vd.; Toroslu-Toroslu, s. 284 vd.; Önder, s. 348 vd.; Aydın, s. 237. *Dönmezer-Erman*, suçun tahriki oluşturan haksız eylemi gerçekleştiren kişiye karşı işlenmesini ayrı bir başlık altında incelemektedirler. Bkz. *Dönmezer-Erman*, s. 621 vd. Benzer şekilde Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 416; Kangal, Haksız Tahrik, s. 50 vd.; Koca-Üzülmez, s. 362, 363; Altuntaş, s. 101 vd.; *Parlar*, haksız tahrik hükümlerinin uygulanabilmesi için haksız fiili gerçekleştirenin mağdur olması veya en azından mağdurun bu fiili önleme zorunluluğunun bulunması gerektiği görüşündedir. Bkz. Parlar, s. 188. Suçun mutlaka haksız eylemi gerçekleştiren kişiye karşı işlenmesine gerek olmadığı ve nedensel bir bağ bulunduğu takdirde suçun üçüncü bir kişiye karşı işlenmesi halinde de failin haksız tahrik hükümlerinden faydalanacağına dair görüş için bkz. Hafızoğulları-Özen, s. 367, 368.

⁸⁴⁴ Bostancı Bozbayındır, s. 177, 178; Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 69.

⁸⁴⁵ Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 71, 72.

⁸⁴⁶ *Dönmezer-Erman*, s. 607.

⁸⁴⁷ Bostancı Bozbayındır, s. 186. Aynı yönde Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 74, 75; Altuntaş, s. 126, 127.

⁸⁴⁸ Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 75.

Parlar, eylemin haksız olup olmadığının failin durumu, örf adet koşullarına göre olayın işleniş biçimi, olayın niteliği, tahrik fiilini gerçekleştiren kişi ile failin hal ve davranışları gibi olaydan olaya değişkenlik gösterecek birçok kritere göre mahkeme tarafından takdir edileceğini belirtmektedir⁸⁴⁹. *Bostancı Bozbayındır* bu noktada fiilin haksız olup olmadığı hususundaki değerlendirmenin fiilin, yargılama esnasında objektif olarak somut olayda failin çevresi, sosyal koşulları ve kişiliğinin göz önünde bulundurulmasıyla yapılacağını belirtmekte ancak tahrike neden olan fiilin haksızlık içeriğinin fazla geniş tutulmaması ve hukuk dışı değerlendirmelerle genişletilmemesi gerektiğini belirtmektedir⁸⁵⁰. Ona göre örneğin hukuka aykırılık teşkil etmeyip örf ve âdete aykırılık teşkil eden fiiller, haksızlık içeriğinden yoksun kabul edilmelidir⁸⁵¹. Bununla birlikte, esasen hukuka uygun olan bir fiilin işleniş yönünden hakkın kötüye kullanılması teşkil ettiği hallerde yine hukuka aykırı bir nitelik alabileceği ve dolayısıyla haksız fiil teşkil edebileceği belirtilmektedir⁸⁵². *Demirbaş*, fiilin haksızlığının belirli bir toplumda geçerli olan sosyal değer hükümlerine göre hakim tarafından takdir edileceğini belirtmekte, çağdaş olmayan örf adet kurallarınınsa bu değerlendirmenin dışında kalacağını ifade etmektedir⁸⁵³.

Konumuzun sınırlarını aşmakla birlikte bize göre, toplumun belirli bir dönemdeki örf adet ve ahlak anlayışına ilişkin eğilimleri veya değer yargılarının her durumda hukuk tarafından korunması mümkün değildir. Bu nedenle örneğin, bir kadının erkek bir arkadaşıyla olan iletişimi üzerinden kıskançlık yapan kocanın, karısına yönelik suç teşkil eden fiilleri evlilik birliğinin hukuken korunan hak ve menfaat sayılarak haksız tahrik olarak değerlendirilmesi yerinde değildir. *Aydın*, “sosyal kurallara, değer yargılarına, geleneklere aykırı hareketlerin de tahrik teşkil edebileceğini ancak hukukla çatışan toplumsal değer yargılarına, örf ve adetlere veya geleneklere aykırı hareketlerin faili tahrik etse dahi haksız olmadıklarından” haksız tahrik indirimine konu olamayacağını belirtmektedir⁸⁵⁴. *Altuntaş* da hukuk düzeninin kişilerden hukuka uygun davranmalarını

---

⁸⁴⁹ *Parlar*, s. 186.

⁸⁵⁰ *Bostancı Bozbayındır*, s. 189, 190.

⁸⁵¹ *Bostancı Bozbayındır*, s. 190.

⁸⁵² *Dönmezer-Erman*, s. 606.

⁸⁵³ *Demirbaş*, *Haksız Tahrik*, s. 82.

⁸⁵⁴ *Aydın*, s. 235. Aynı görüş için bkz. *Kangal*, *Haksız Tahrik*, s.42. Örneğin *Altuntaş*, uygulamada erkeğin eşi tarafından aldatıldığına ilişkin en ufak bir şüphe duyması, yaşanan çevrede böyle bir söylenti çıkması veya ölmeden önce eşinin kendisini aldattığını itiraf ettiği iddiasını mahkemede sunması gibi durumların haksız tahrik uygulaması için yeterli sayıldığını ifade etmektedir. Yazar her ne kadar evlilik birliği içinde

beklediği, fiillerin ahlaka ya da toplum kurallarına aykırı olup olmamasıyla ilgilenmediği için tahrik fiilinin haksızlığının ölçütünün hukuka aykırılıkla sınırlandırılmasının yerinde olduğunu, hukuka aykırı olmakla birlikte faile veya bir yakınına yönelik olmayan davranışların haksız tahrik olarak nitelendirilmemesi gerektiğini ifade etmektedir⁸⁵⁵.

Dahası, tahriki oluşturan eylemin, faili hiddet veya şiddetli eleme sürüklemesi gerekmektedir. Öncelikle, kişinin öfke halinde yargılarının çarpıklaştığı ve sakin olduğu zamanlardaki gibi makul ve mantıklı düşünebilmesinin mümkün olmadığı belirtilmektedir⁸⁵⁶. Ancak her ne kadar bazı yazarlara göre hiddet veya öfke insanı harekete geçiren bir ruhi durumu ifade etmekten elem ve teessür insanı hareketsizliğe sevk eden bir üzüntü hali veya heyecan olup haksız tahrik altında işlenecek tepkisel eylemin temelini oluşturamayacaksa da *Dönmezer-Erman*'a göre derin bir üzüntü içinde olan bir kimsenin düşünce aşamasından elem aşamasına geçmesi mümkün olabilmektedir⁸⁵⁷. Bu kapsamda kanun, hiddet açısından bir derecelendirme yapmamış olmasına rağmen üzüntünün şiddetli olmasını araması da önem arz etmektedir⁸⁵⁸.

Kangal, haksız fiilin hiddet veya şiddetli eleme yol açıp açmadığının *ex-ante objektif* bir kritere göre belirlenmesi ve haksız fiilin, gerçekleştiği veya öğrenildiği zaman makul ve ortalama bir kişide de hiddet veya şiddetli elem yaratabilecek nitelikte olup olmadığının failin özel bilgisiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁸⁵⁹.

Tahrikin temelini oluşturan fiil, faili öfke veya şiddetli elem durumuna soktuğuna göre failin bu buhran hali bitmeden suçu işlemesi gerektiği belirtilmektedir⁸⁶⁰. Tahrik ve tahrik kapsamında verilen tepki fiilleri arasındaki zamansal yakınlık, suçun işlendiği

---

eşlerin birbirlerine karşı sadakat yükümlülüğü altında olmalarının kanundan doğan bir sorumluluk olduğunu ve ihlalinin de haksızlık ihtiva ettiğini belirtse de kadının en küçük hareketinin yargı nezdinde erkek lehine haksız tahrik uygulaması için yeterli kabul edildiğini, deyim yerindeyse failin erkeklik onurunun zedelendiği(!) düşüncesiyle öfkelenmiş olmasını haksız tahrik uygulaması için yeterli sayıldığını; kadının gerçekleştirdiği fiilin sadaakt yükümlülüğüne aykırı olup olmadığı hatta haksız olup olmadığının araştırılmadığını vurgulamakta ve söz konusu cinsiyetçi yaklaşımın “erkek aldatıldım diyorsa haklıdır” düşüncesinin terk edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Altuntaş, s. 119, 120.

⁸⁵⁵ Altuntaş, s. 131.

⁸⁵⁶ Bostancı Bozbayındır, s. 209, 210.

⁸⁵⁷ Dönmezer-Erman, s. 615.

⁸⁵⁸ Dönmezer-Erman, s. 615.

⁸⁵⁹ Kangal, Haksız Tahrik, s. 46.

⁸⁶⁰ Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 85, 86.

esnada tahrike neden olan olayın fail üzerindeki etkisini sürdürmesi bağlamında değerlendirilmektedir⁸⁶¹. Burada dikkat edilmesi gereken husus, fiilin buhran durumu sona ermeden işlenmesi olup tahrik edilen kişinin fiilini tahrik fiiline karşı ani bir biçimde göstermesi gerekmemektedir⁸⁶². Yargıtay’ın da kararlarında tahrike neden olan olayın fail üzerindeki etkisini temel aldığı ve kanuni düzenlemede de suçun tahrik fiilinin hemen akabinde işlenmesi gerektiğine ilişkin bir ibare olmamasından hareketle zamansal yakınlığı dar yorumladığı belirtilmektedir⁸⁶³. *Demirbaş*’a göre zaman bakımından en önemli olan husus, haksız fiilin somut durum ve psikolojik ortamla birlikte değerlendirilmesiyle normal bir kişi üzerinde aynı etkiyi yaratıp yaratmayacağıdır. Failin kolay heyecanlanan, agresif saldırgan veya alıngan bir kimse olması gibi normalin dışında bir psikolojik yapısının olması “normal kişinin” tespitinde etkili olmamalıdır⁸⁶⁴. Kaldı ki haksız tahrik kurumunun yapısı gereği failin içinde bulunduğu buhran hali, bütünüyle tahrik edilen kişinin hislerinden değil tahrik fiilinden kaynaklanmalıdır.

Parlar da benzer şekilde, söz konusu tahrik fiilinin benzer durumda normal bir kişiyi etkileyebileceğinin kabulü ile birlikte kişilerin, yer ve zamanın, olayın özellikleri ve fail ve tahrik edenin sosyal durumlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmektedir⁸⁶⁵.

Haksız fiil ile bu fiile verilen tepki arasında bir oran bulunması gerekip gerekmediğine dair kanunda bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte tepkinin haksız fiilin yarattığı hiddet ve şiddetli elem altında işlenmesi zorunluluğunun orana ilişkin koşula işaret ettiğini savunan yazarlar bulunmaktadır⁸⁶⁶. Bununla birlikte, haksız fiilin “barut fıçısına düşen bir kıvılcım” olduğu bu nedenle haksız fiil ile tepki arasında bir oran bulunmasına gerek olmadığı; ancak tahrik fiili ile ortaya çıkan heyecan durumu arasında bir oran bulunması gerektiği de ifade edilmektedir⁸⁶⁷. *Aydın*, tahrik fiili ile tepki suçu arasında oran bulunması gerekmeseyse de duyulan öfke veya üzüntü ile işlenen tepki suçu arasında bir oran bulunması gerektiğini belirtmektedir⁸⁶⁸. *Kangal*, haksız tahrikte tahrik

---

⁸⁶¹ Bostancı Bozbayındır, s. 212, 213.

⁸⁶² Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 88.

⁸⁶³ Bostancı Bozbayındır, s. 213.

⁸⁶⁴ Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 86, 87.

⁸⁶⁵ Parlar, s. 186.

⁸⁶⁶ Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 416.

⁸⁶⁷ Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 89.

⁸⁶⁸ Aydın, s. 239, 240.

fiili ile tepki fiili arasında bir denge kurma amacının bulunmadığı; suç işleyen failin öfke veya üzüntüsüne tahrik nedeniyle hukukî bir değer atfedilerek cezasının indirilmesinin amaçlanmasından hareketle arada bir oran aranmaması gerektiği kanaatindedir⁸⁶⁹.

Bir görüşe göre ise haksız tahrikte tepki bakımından en önemli husus tepki fiili ile haksız fiil arasında bir orantının mevcut olmasıdır. Çünkü, haksız fiil ile tepki arasında bulunması gereken nedensellik bağı bir çeşit ölçülülüğü gerekli kılmaktadır⁸⁷⁰. Bu orantının, tepkinin daha ağır olamayacağı veya arada bir eşitlik olması gerektiği şeklinde değil meşru savunma bakımından da belirtildiği gibi kesin ve açık bir ölçüsüzlük olmaması şeklinde değerlendirilmesi gerekmektedir⁸⁷¹. *Bostancı Bozbayındır*'a göre yargılamalarda tahrike neden olan fiilin varlığının tahrik için yetersiz sayılmayıp tepkinin ölçüsüzlüğü yani aşırılığı gündeme geldiğinden tahrik ile tepki fiilleri arasında aranan unsur orantı değil tepki fiilinde sınırın aşılmasıdır⁸⁷². Aksi yöndeki baskın görüşe göre ise önemli olanın haksız tahrik nedeniyle failin iradesinde öfke veya üzüntü durumunun meydana gelmesi ve bu nedenle tepki hareketini gerçekleştirilmesi olup olayda bu hal sağlandıysa oran şartı aranmamalıdır⁸⁷³.

Önder, tahrik teşkil eden fiil ile buna karşı gösterilen reaksiyonun art arda olmasının şart olmadığını kişi eğer haksız tahrikin yarattığı psikolojik durumun etkisi altındaysa aradan uzun süre geçmiş de olsa haksız tahrik hükümlerinin uygulanabileceğini belirtmektedir.⁸⁷⁴ Tepki süresinin belirlenmesinde failin psikolojisinin yanında örneğin failde kalıcı iz bırakan veya bir yakınını kaybetmesine yol açan bir durum gibi tahriki oluşturan fiilin işleniş şekli ve failde meydana getirdiği zarar türü de önem taşımaktadır⁸⁷⁵. *Parlar*'a göre, haksız tahrik kurumunun gündeme gelebilmesi için TCK'de bir zaman sınırlaması öngörülmemesinden de hareketle tahriki oluşturan fiilin faili, söz konusu suç nedeniyle hüküm giymiş ve hatta cezası infaz edilmiş olsa dahi fail hala bu eylemin kendisinde yarattığı hiddet ve şiddetli elemin etkisindeyse haksız tahrik

---

⁸⁶⁹ Kangal, Haksız Tahrik, s. 49.

⁸⁷⁰ Dönmezer-Erman, s. 619.

⁸⁷¹ Dönmezer-Erman, s. 619, 620.

⁸⁷² Bostancı Bozbayındır, s. 221.

⁸⁷³ Altuntaş, s. 181,182; Demirbaş, Haksız Tahrik, s. 90.

⁸⁷⁴ Önder, s. 351; Aynı görüş için bkz. Altuntaş, s. 171-173.

⁸⁷⁵ Altuntaş, s. 174.

hükümlerinden yararlanabilecektir⁸⁷⁶. Buna göre, aradan çok uzun bir süre geçmiş olsa da şayet fail hâlâ tahrik fiilinin kendisini içine soktuğu psikolojik durumun etkisi altındaysa haksız tahrik altında hareket ettiği kabul edilebilecektir.

Son olarak, failin işlediği suçu haksız fiilin kendisini sürüklediği psikolojik durumun tepkisi altında işlemiş olması, bir diğer deyişle arada bir nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. Nedensellik bağı, haksız tahrikin indirim sebebinin bir ifadesi olup failin tahrikin neden olduğu heyecan sebebiyle suçu işlediği için kusuru azalmaktadır⁸⁷⁷.

Örselenmiş Kadın Sendromu'nu haksız tahrik kurumu altında inceleyen *Doğan*, haksız tahrik hukukunun da erkeklerin karakteristik davranış biçimlerine uygun şekilde oluşturulduğunu ve sıradan bir erkeğin haksız tahrik altında nasıl hareket edeceği düşüncesinden yola çıkarak düzenlendiğini vurgulamıştır⁸⁷⁸. Buna göre tahrik edici söz ve davranışların failde ani öfke ve kızgınlığa, bu öfke ve kızgınlığın hareket serbestisinin ani ve geçici kaybına sebep olduğu ve tahrik edici söz ve davranışlara karşı vakit geçirilmeksizin şiddet kullanılarak karşılık verilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu nedenle yazar, uzun süre şiddet gören kadınların şiddetin uygulandığı andan daha sonra partnerinin boş bulunduğu veya uyuduğu bir anı kollayarak onu öldürdüğü durumlarda planlayarak ve soğukkanlı bir biçimde partnerini öldürdüğü ve haksız tahrik hükümlerinden yararlandırılmayacağına ilişkin cinsiyet farklılıklarını göz önüne

---

⁸⁷⁶ Parlar, s. 187; Benzer şekilde *Demirbaş* haksız tahrikin cezalandırılmış olması halinde haksız tahrik hükümlerinin uygulanamamasının kurumun hukuki esasına aykırı olacağını belirtmektedir. Bkz. *Demirbaş*, *Haksız Tahrik*, s. 73, 74; *Altuntaş*'a göre, haksız fiilin yasal takibe uğramış olması veya bu fiilin failinin cezalandırılmış olmasının, fiilin tahrik edicilik niteliğini ortadan kaldırdığına dair bir genelleme yapmak mümkün görünmeyip şayet tahrik fiilinin takibata uğraması veya cezalandırılması, tahrik edilen failin hissettiği hiddet veya şiddetli elem halini ortadan kaldıracak derecedeyse haksız tahrikten söz edilemeyecektir. Bkz. *Altuntaş*, s. 145. Haksız tahrik teşkil eden fiilin faili cezalandırılmışsa ona karşı gerçekleştirilen fiilin failinin haksız tahrik hükümlerinden yararlanamayacağına ilişkin görüş için bkz. *Dönmezer-Erman*, s. 605.

⁸⁷⁷ *Demirbaş*, *Haksız Tahrik*, s. 87, 44.

⁸⁷⁸ *Recep Doğan*, "Hukuki Bir Kavram Olarak Şiddet Mağduru Kadınlarda Öğrenilmiş Çaresizlik Sendromu ve İngiliz Haksız Tahrik Hukuku Üzerindeki Etkileri", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2. 2015, s. 76, 181. Haksız tahrik kurumuna ilişkin düzenlemelere yönelik eleştirilerden ayrı olarak *Yalçın Sancar*, kadınların mağdur oldukları suçlarda özellikle erkek lehine haksız tahrik değerlendirmesi yapılırken kadının hareketinin haksız olup olmadığı konusunda örneğin kadının nasıl konuşması, nasıl davranması, nasıl yaşaması gerektiğine ilişkin ataerkil ve cinsiyetçi algıların mahkeme kararlarına sıklıkla yansıtıldığını ifade etmektedir. Namusun korunması ve örf adet ile yörenin hukuki durumu bahane edilerek ortada haksız bir durum olmamasına rağmen kadınların yaşayış biçimi, cinsel yaşamları, medeni durumları haksız tahrik olarak değerlendirilmektedir. Bkz. *Yalçın Sancar*, s. 217 vd.

almayan ataerkil temelli görüşün adaletsiz sonuçlara yol açtığını ifade etmektedir⁸⁷⁹. Ataerkil tahakküm, haksız tahrik kurumunun normatif yapısının yanında yargısal süreci de şekillendirmektedir⁸⁸⁰.

Ataerkil hukuk düzenlemeleri, erkeklerin herhangi bir şiddet karşısında derhal karşılık vereceği ve şiddeti kabullenerek buna tahammül etmesinin erkeklik normlarıyla bağdaşmayacağını kabul etmekte; bu nedenle sistematik şiddet mağduru ve öğrenilmiş çaresizlik içinde bulunan kadının şiddete uzun süre “tahammül” ettikten sonra partnerini öldürmesini haksız tahrik altında değerlendirmemektedir⁸⁸¹.

Haksız tahrike neden olduğu iddia edilen eylem, kadının öldürme fiili esnasında mevcut olmadığından, önceki eylemin ancak öldürme fiilinin tetikleyicisi olabileceğini iddia eden görüşün yanında İngiliz hukukunda bir kısım yazar, öldürme fiiline neden olanın erkeğin son şiddet eylemi değil onun tarafından işlenen zincirleme eylemlerinin tümü olduğunu iddia etmektedir. “*Deveyi öldüren sırtına en son koyulan saman çöpü değil ölünceye kadar üzerine yüklenmeye devam edilen yüklerin tümüdür*” metaforuyla örselenmiş kadınların durumunda ortada *zincirleme haksız tahrik (cumulative provocation)* bulunduğu, bu nedenle kadınların durumunda şiddet içeren olayların bir bütün olarak ele alınması gerektiği ifade edilmektedir⁸⁸². Buna göre, kadınların tepkilerini şiddet anında birdenbire değil zaman içinde ve yavaş yavaş bir “*slow burn reaction*” (*yavaş yavaş alevlenen tepki*) şeklinde ortaya çıkarmaları planlamanın veya soğukkanlılığın değil özellikle öğrenilmiş çaresizliğin bir ürünü olarak ele alınmalı; bu şekilde cezaların failin kişiliğine uydurulmasının da toplumsal cinsiyet eşitliğine daha uygun olacağı belirtilmektedir⁸⁸³.

---

⁸⁷⁹ Doğan, s. 176, 177.

⁸⁸⁰ Söz konusu kararlar hakkında ayrıntılı bir inceleme için bkz. Ümit Atılğan, s. 157 vd. Benzer şekilde Altuntaş, s. 133 vd.

⁸⁸¹ İngiliz haksız tahrik hukukunu inceleyen yazar, tahrike neden olduğu iddia edilen eylem ile öldürme fiili arasındaki zaman diliminin uzaması halinde failde ani ve geçici kontrol kaybının olamayacağı ve failin bu durumda soğukkanlılıkla hareket ettiği nedenleriyle haksız tahrik hükümlerinin uygulanamayacağını; erkek tarafından işlenen son şiddet eylemi ile kadının öldürme eylemi arasında kadının kaybettiği kontrolü tekrar kazanmasına yetecek kadar esaslı bir zaman geçtiğinin kabul edildiğini belirtmektedir. Erkeğin öldürüldüğü esnada kadına yönelik herhangi bir eylemi de bulunmadığından kadının öldürme fiili ile erkeğin son eylemi arasında (örneğin uyuma) bir nedensellik bağının bulunmadığı kabul edilmektedir. Bkz. Doğan, s. 182-185.

⁸⁸² Doğan, s. 186.

⁸⁸³ Doğan, s. 188-191; Aynı görüş için bkz. Ümit Atılğan, s. 79-82.

Küçüktaşdemir'e göre, örselenmiş kadına uygulanan şiddet her ne kadar aynı zamanda haksız bir fiil oluştursa da kadın bundan dolayı öfke ve eleme de -başlarda- kapılmış olabilir. Ancak ona göre örselenmiş kadının hissettiği artık sadece öfke ve elem olmayıp sağlıklı bir ruhi durumun eseri değildir; zira kadın aynı zamanda yoğun çaresizlik ve korku gibi hislerle de mücadele etmektedir⁸⁸⁴. Bu bağlamda, ancak kocasından, yoğun ve süregelen şiddet görmeyen ve travma sonrası stres bozukluğu yaşamayan kadınların şiddet sonrası suç işlemleri hallerinde haksız tahrikten söz edilebilir⁸⁸⁵.

Koruculu, Türk Ceza Hukuku'nda genel eğilimin şiddet mağduru kadınlar tarafından gerçekleştirilen cinayetlerde haksız tahrik indirimi uygulamak olduğunu aktardıktan sonra meşru savunmanın koşullarının oluşmadığı durumlarda haksız tahrikin varlığından söz edilebileceğini belirtmiştir. Ancak yazara göre, bu vakalarda kadınlar yalnızca keder ve ıstırap içinde hareket etmemekte aynı zamanda travma sonrası stres bozukluğu ve çaresizlik duygusu ile öldürme fiilini gerçekleştirmektedirler. *Koruculu* bu nedenle kadınlar hakkında yargılama yapılırken eylemin gerçekleşme biçiminin ve delillerle birlikte kadının içinde bulunduğu psikolojik durumun suç işlediği anda kadının “kusuruna” etkisinin de uzman raporları ile değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir⁸⁸⁶.

Kadına partneri tarafından uygulanan fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet kuşkusuz haksız fiil teşkil edecek; kadın kendisine uygulanan şiddet nedeniyle öfke ve şiddetli elem haline sürüklenebilecektir⁸⁸⁷. Dahası, kadın tepki kabul edilebilecek fiilini kendisine şiddet uygulayan partnerine karşı gerçekleştirmektedir. Ancak Örselenmiş Kadın Sendromu'nun bulunduğu durumlarda kadınların kendilerine şiddet uygulayan partnerlerini öldürmesi hallerinin haksız tahrik altında incelenip incelenemeyeceğine ilişkin değerlendirmeyi yapabilmek için öncelikle haksız fiilin yapısına ilişkin önemli bir hususa değinmekte fayda vardır. Haksız tahrikte sona ermiş bir saldırının akabinde gerçekleştirilen bir fiil bulunmaktadır⁸⁸⁸. Bize göre örselenmiş kadınlar, sürekli şiddet

---

⁸⁸⁴ Küçüktaşdemir, s. 573.

⁸⁸⁵ Küçüktaşdemir, s. 574, 575.

⁸⁸⁶ Koruculu, s. 129-131.

⁸⁸⁷ Örselenmiş kadın sendromu yaşayan kadınların öğrenilmiş çaresizlik içinde bulunması nedeniyle pasif bir konumda olduğu ve bu nedenle hiddetle hareket edemeyeceğini iddia eden yazarlar olacaktır. Öğrenilmiş çaresizliğin kadını pasif hale getirmedicine ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz Bölüm I, C, II.

⁸⁸⁸ Bostancı Bozbayındır, s. 229.

hali içinde olup maruz kaldıkları şiddet yalnızca sistematik ve uzun süreli olmayıp aynı zamanda kesintisiz biçimde devam etmektedir. Bu kapsamda şiddet aralıksız olup sadece fiziksel şiddet atakları veya cinsel şiddet vakaları arasında zamansal aralıklar bulunmakta; bunun yanında hem psikolojik şiddetin kendisi hem bir bütün olarak şiddet hali hiçbir durumda sona ermemektedir. Bu nedenle kadına partneri tarafından uygulanan bir şiddet atağının sona ermesinin ardından kadın tarafından gerçekleştirilen öldürme fiilinin haksız tahrik altında kabul edilmesi bize göre mümkün değildir.

Bu noktada Kangal'ın "*Failde hiddet veya şiddetli eleme mağdurun sadece halen mevcut davranışı ya da belirli tek bir hareketi değil, belirli bir süreç içerisindeki bütün davranışları yol açmış olabilir. Örneğin, mağdurun daha önceki incitici sözleriyle birlikte dikkate alındığında en son söylediği söz adeta bardağı taşıran son damla olmuş olabileceğinden fail ile mağdurun önceki ilişkileri dikkate alınmalıdır*⁸⁸⁹." ifadelerinin Örselenmiş Kadın Sendromu ve sürekli şiddet hali bakımından değerlendirilmesinde; bu bakımdan haksız tahrik şayet *belirli bir süreç içerisinde birden fazla davranıştan* oluşuyorsa kuruma ilişkin koşulların sağlanıp sağlanmadığının tartışılmasında fayda görmekteyiz. Çalışmamızın konusunu oluşturan vakalarda zamana yayılmış bir şiddet biçiminde partnerinin bir süreç içerisinde birden fazla şiddet içerikli davranışına maruz kalan kadın, uzunca bir süre bu konuda harekete geç(e)medikten sonra, genellikle partneri uyurken veya pasif olduğu bir anda onu öldürmektedir. Bu hallerde kadının, şiddet atakları karşısında hiddet ve şiddetli elem içerisinde hareket etmediği; kendini savunma ve şiddetin giderek artan tehlikesi karşısında hayatta kalma içgüdüleriyle hareket ettiğinin belirtilmesinde fayda vardır. Örselenmiş kadın, sürekli şiddet halinde olmasından ötürü derin bir üzüntü duyuyor olsa veya son şiddet atağından sonra örneğin artık yaşadığı şiddetin hayatını büyük tehlike altına soktuğu düşüncesiyle partnerini öldürme kararını alsın ve olayın etkisiyle öfkelenirse de hareketleri ve kararının temelinde "hiddet ve şiddetli elem etkisi" değil "saldırımı bertaraf etme amacı" bulunmaktadır. Örselenmiş kadının hareketlerinin temelinde saldırımı bertaraf ederek kendini koruma amacı bulunması sebebiyle de haksız tahrik hükümlerinin koşullarının sağlanmadığını düşünmekteyiz.

---

⁸⁸⁹ Kangal, Haksız Tahrik, s. 37.

Eroğlu ve Özeroğlu da benzer şekilde bu sendromun bulunduğu vakalarda kadının, hiddet ve şiddetli elemin etkisiyle bir suç işlemekten ziyade, kadın henüz tamamlanmamış sistematik ve döngüsel şekilde tekrarlayan bir saldırıyı ortadan kaldırma amacıyla hareket ettiğini ifade etmişler⁸⁹⁰ ve Yargıtay'ın Örselenmiş Kadın Sendromu'na ilişkin vakaları haksız tahrik altında değerlendirdiği kararları eleştirmişlerdir⁸⁹¹.

Kangal, haksız tahrikte tahrik fiilinin sona ermiş olmasını veya meşru savunma anlamında haksız saldırı boyutuna ulaşmamış olan haksız bir fiil karşısında bir suç işlenmesinin söz konusu olduğunu belirtmektedir⁸⁹². *Aydın* da bu doğrultuda tahrikte yer alan "haksızlığın" meşru savunmada söz konusu olan "saldırı" fiilinde de bulunduğunu ancak tahrik fiilinin, saldırı fiilinin içinde eridiğini ifade etmektedir⁸⁹³. Meşru savunma hallerinde hakka yönelmiş saldırının önlenmesi durumu söz konusu iken bu saldırının kişiyi tahrik etmiş olduğu bir gerçektir ama artık cezanın tamamen kaldırılmasını gerektiren bir hukuka uygunluk nedeni söz konusu olmaktadır⁸⁹⁴. Gerçekleştirilen

---

⁸⁹⁰ Eroğlu- Özeroğlu, s. 1415.

⁸⁹¹ "Yargıtay, sürekli alkol kullanan ve kendisine şiddet uygulayan eşini öldüren bir kadın hakkında verilen ve yaşanan bu şiddetin haksız tahrik kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varan bir yerel mahkeme kararını onamıştır. Söz konusu olay günü, uzun süredir eşinin kötü muamelesine maruz kalan kadın, eşi tarafından dövülmüş ve elleri ile ayakları bağlanmıştır. Kadın, zorlukla ve şans eseri telefona ulaşmış ve babası ile ablasından kendisini kurtarmalarını istemiştir. Babası ile kardeşi yardımına gelmişler ancak eşi ile tartışma yaşamışlar, eşin fiziksel saldırısına uğramışlardır. Ablasının ellerindeki bağı çözmesinin ardından, eşine ait olan ve koltukta duran bıçağı alan kadın, eşini öldürmüştür. Burada mahkeme, kadını kasten öldürme suçundan mahkum etmiş ve failin suçu, kendisine uygulanan şiddetin yarattığı haksız tahrikin etkisi altında işlediğini belirterek cezayı indirmiştir." Bkz. Eroğlu-Özeroğlu, s. 1414. Bir başka olayda Tahsin İpekçi, Trabzon'un Maçka İlçesi'nde, 2007 yılı Nisan ayı ile 2009 yılı Mart ayı arasında, Hatice Çiçek'e birçok kez tecavüz etmiş ve kimseye bahsetmemesi için onu tehdit etmiştir. Hatice Çiçek, 2009 yılının ortalarında Maçka Cumhuriyet Başsavcılığı'na giderek kendisine tecavüz ettiğini ileri sürdüğü Tahsin İpekçi hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Şikayet üzerine tutuklanan Tahsin İpekçi, yaklaşık 4 ay sonra tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilmiştir. İpekçi, yeniden Hatice Çiçek'i telefonla arayarak rahatsız etmeye başlamış, 1 Mart 2010'da Maçka Ağır Ceza Mahkemesi'nde tutuksuz yargılandığı davada hakim karşısına çıkan Tahsin İpekçi, tecavüz iddialarını reddetmiştir. Bunun üzerine Hatice Çiçek, olay günü sabah saatlerinde İpekçi'nin evden çıkmasını beklemiş, Ağabeyi Mevlüt Çiçek adına kayıtlı av tüfeğini alarak Tahsin İpekçi'nin yolunu kesen Hatice Çiçek tüfeği ateşlemiştir. Yere düşen İpekçi'nin başına önce dipçikle vuran, ardından da taşla ezen Hatice Çiçek, sonra da Jandarma'yı arayarak teslim olmuştur. Ağır yaralı halde hastaneye kaldırılan Tahsin İpekçi hayatını kaybetmiştir. Hatice Çiçek ifadesinde, baskı ve tecavülden kurtulmak istediğini söylemiştir. Öldürmeyi düşünmediğini belirten Hatice Çiçek, "3 yıl boyunca bu sıkıntıları yaşadım. Öldürmeyi planlamadım. Amacım baskısından ve tecavülden kurtulmaktı. Öldürmeyi düşünseydim 3 yıl boyunca defalarca yapabirdim. Cezasını çekmesini, bu sandalyede onun olmasını istiyordum. Evlenmeyi düşündüm, ona da mani oldu" ifadelerini kullanmıştır. Trabzon 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde Mahkeme heyeti, sanık Hatice Çiçek'i önce Tahsin İpekçi'yi 'kasten öldürmek' suçundan müebbet hapis cezasına mahkum etmiş, sanığın eylemi maktülden kaynaklanan haksız fiiller sonucu tahrik altında işlediğine kanaat getirerek ve duruşmalardaki iyi hali dikkate alınarak cezasını 13 yıl 4 ay hapis cezasına indirmiştir.

⁸⁹² Kangal, Haksız Tahrik, s. 60.

⁸⁹³ Aydın, s. 241.

⁸⁹⁴ Aydın, s. 241.

savunma fiili, suç olmayıp hukuk düzeni bu fiilin hukuka uygun olarak doğduğunu kabul etmektedir. Örselenmiş kadınların durumunda sürekli şiddet hali nedeniyle saldırının süregeldiğine ilişkin görüşlerimizin yanında kadına karşı partneri tarafından gerçekleştirilen şiddet içerikli davranışların kuşkusuz haksız saldırı boyutuna ulaştığı söylenmelidir. Kadının tüm hayatı fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet sarmalının hakimiyeti ve partnerinin tiranlığı altında geçmektedir.

Bununla birlikte haksız tahrikte fail, hiçbir surette tahrik fiiline karşılık vermek zorunda olmamasına rağmen meşru savunmada kişinin saldırıya karşı savunmada bulunarak saldırıyı ortadan kaldırmaya ilişkin bir zorunluluğunun mevcut olduğu söylenmelidir⁸⁹⁵. Meşru savunma halinde bir hakkın kullanılması söz konusuysen haksız tahrik sonrasında buna tepki gösteren kişi aslında yapmaması gereken bir harekette bulunmuştur⁸⁹⁶. Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların içinde buldukları sürekli şiddet hali, hayatlarının tamamına yayılmış durumdadır. Gündelik hayatlarına ilişkin en küçük ayrıntı dahi partnerlerinin kendilerine uyguladığı psikolojik şiddet nedeniyle tahakküm altında olup süregelen biçimde fiziksel ve cinsel şiddet de görmektedirler. Yaşadıkları fiziksel şiddetin boyutu giderek artmakta ve nihayetinde ölüm tehlikesi içinde kalmaktadırlar. Bu nedenle, örselenmiş kadınların yaşadıkları bu saldırı karşısında bir savunma zorunluluğu bulunmaktadır.

Haksız tahrik sayılan fiilin tek bir hareketle yapılmasının şart olmadığı örneğin sık sık rahatsız edici sözlerin tekrarlanması gibi birbiri ardına yapılan hareketlerle de gerçekleştirilebileceği belirtilse de⁸⁹⁷ değinildiği üzere öncelikle bu fiiller savunma zorunluluğu bulunan saldırı hallerini teşkil etmemektedir.

Son olarak bu noktada önemle belirtmek gerekir ki bizim de katıldığımız görüşe göre haksız tahrik halinde fiilin haksızlık muhtevasında herhangi bir değişiklik söz konusu olmayıp tahrik fiili, failin kusur yeteneğini etkilemektedir⁸⁹⁸. Haksız tahrik halinde heyecan durumu nedeniyle iradenin zayıflaması söz konusu olup bu hal sübjektif bir esasa dayanmaktadır⁸⁹⁹. Çünkü fail, mağdurun haksız tahriki nedeniyle normun

---

⁸⁹⁵ Dönmezer-Erman, s. 595.

⁸⁹⁶ Dönmezer-Erman, s. 617.

⁸⁹⁷ Altuntaş, s. 111.

⁸⁹⁸ İzzet Özgenç, s. 509.

⁸⁹⁹ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 487.

kendisine sunduğu alternatif davranış modeline uygun hareket etmekte güçlük çekmekte ve böylece mağdura karşı suç işlemekten kendini alıkoymakta zorlanmaktadır. İşlemiş olduğu suçun cezası, kusurundaki azalma dikkate alınarak indirilmektedir⁹⁰⁰. Dolayısıyla tahrik nedeniyle duygularına hakim olması ve serinkanlı davranması beklenemeyen tahrik edilen kişinin fiili suç oluşturmaya devam edecektir⁹⁰¹. Oysa meşru savunma durumunda fiil objektif olarak hukuka uygun olup herhangi bir suç oluşturmamakta, dolayısıyla haksızlık teşkil etmemektedir. Ortada hukuk düzeni bakımından suç teşkil eden bir fiil olmadığından faile ceza verilmeyeceği gibi fiile herhangi başka bir hukuk dalının öngördüğü bir yaptırım türü de uygulanamayacaktır. Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların partnerlerini öldürmesi halinde fiil, bize göre hukuka uygun olduğundan herhangi bir haksızlık ihtiva etmemekte ve başka bir hukuk dalının öngördüğü bir yaptırıma da tabi olmamaktadır.

C. AKIL HASTALIĞI, GEÇİCİ NEDENLER VE ÖRSELENMİŞ KADIN SENDROMU

I. Kusur Yeteneği

Birbirinin yerine geçecek şekilde kullanılan kusur yeteneği veya isnat yeteneği, doktrinde genel kabul gören görüşe göre kusurla birlikte kusurluluğun iki unsurundan biri olup kusurdan önce gelmektedir. Bu bağlamda failin kusurluluğundan bahsedilebilmesi için öncelikle onun kusurlu bir biçimde hareket etmeye ehil olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir⁹⁰².

---

⁹⁰⁰ Kangal, Haksız Tahrik, s. 31.

⁹⁰¹ Bostancı Bozbayındır, s. 231.

⁹⁰² Demirbaş, s. 364. *Meraklı*, kusur yeteneği ve isnat yeteneği kavramları her ne kadar alternatifli olarak kullanılsa da bu iki kavramın içerik yönünden oldukça farklı olduğunu belirtmektedir. Yazar, kusur yeteneği kavramının yaş küçüklüğü, sağır-dilsizlik gibi sebeplerin failin işlediği eylemden ötürü kusurlu bulunarak eyleminin kendisine isnat edilebilmesinin ön koşulu olduğunu ve bu nedenle kusurluluk incelemesinden önce gelerek onun önkoşulunu oluştururken; isnat yeteneği kavramının ise bu sebepler nedeniyle failin işlediği eylemden ötürü kınanabilmesini engelleyen sebepler olduğunu ve nedenle bunların münhasıran kusurun bir unsuru olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, failin algılama ve irade yeteneğini kusurun bir ön koşulu değil münhasıran unsuru olduğu kabul edilmeliyse de bunu isnat yeteneği olarak ifade etmek isnadiyet failin dışında kendisine yöneltilen bir değerlendirmeyi ifade ettiğinden yine de hatalı olacaktır. Çünkü failin algılama ve irade yeteneği içsel bir durum olup değer yargısından ziyade tespite dayanmaktadır. Ona göre, algılama yeteneği ve iradi davranabilme kabiliyetinin varlığına işaret eden doğru kavram olarak kusur yeteneğinin kullanılması gerektiğini düşünmekle birlikte kusur yeteneğini kusurluluğun değil kusurun unsuru olarak görmektedir. Bkz. Serkan Meraklı, *Ceza Hukukunda Kusur*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara 2020, s. 367-368; Kusur teorilerine ilişkin ayrıntı için bkz. Meraklı, s. 105 vd.

Kusur yeteneğini *Demirbaş*, failin yaptığı hareketin anlamını kavrayabilmesi ve bu şuurla hareket etmesi, yanlış ile doğruyu, haklı ile haksızı ayırabilme yeteneği⁹⁰³; *Toroslu-Toroslu*, bir kimsenin kanunun suç olarak öngördüğü bir fiilden dolayı cezalandırılabilmesi için sahip olması gereken niteliklerin bütünü⁹⁰⁴; *Dönmezer/Erman*, bir eylemin bir kimseye yüklenebilmesi için, failde bulunması gereken niteliklerin bütünü⁹⁰⁵; *Özbek-Doğan-Bacaksız*, kusurlu davranabilme yeteneği yani hareketinin toplum bakımından etki ve önemini anlayabilme, iradesine uygun hareket edebilme ve gerektiğinde iradesinin isteklerini engelleyebilme yeteneği⁹⁰⁶; *Koca-Üzülmez*, failin haksızlık teşkil ettiğini algılayabilme ve hareketlerini buna göre yönlendirebilme yeteneği⁹⁰⁷; *Hafizoğulları-Özen*, failin fiilinin sorumluluğunu üstlenebilme erkine sahip olması⁹⁰⁸; *Erem-Danışman-Artuk*, suç işlemeye elverişlilik⁹⁰⁹; *Önder*, anlayabilme, isteyebilme ile iradesine uygun hareket edebilme ve gerektiğinde iradesinin isteklerini engelleyebilme yeteneği⁹¹⁰; *Centel-Zafer-Çakmut*, yaptığı bir davranıştan dolayı kişinin cezalandırılması için toplumsal yaşamın gereklerini doğru kavrama ve buna göre davranma yeteneğinin bulunması olarak⁹¹¹ tanımlamaktadır.

Yağcı Çetin, kusur yeteneğinin ana iki unsurunun anlama ve isteme yeteneği olduğunu ifade etmiş, anlama yeteneğini kişinin davranışlarının sosyal etkilerinin önemini kavrayabilmesi ve bu davranışların toplumla çatışma halinde olduğunu anlayabilmesi; isteme yeteneğini de kişinin davranışlarını özgürce belirleyebilme ve daha mantıklı görünen saike uygun bir davranışı tespit edebilme şeklinde tanımlamıştır⁹¹². *Akdağ*, anlama ve isteme yeteneklerinden birinin bulunmaması halinde failde kusur yeteneğinin bulunamayacağını belirtmiş ve kişinin kusur yeteneği sayesinde çevresindeki olay ve olguları gözlemleyip bunlardan sonuç çıkarabildiğini ve davranışlarını bu

---

⁹⁰³ Demirbaş, s. 364.

⁹⁰⁴ Toroslu-Toroslu, s. 398.

⁹⁰⁵ Dönmezer-Erman, s. 387.

⁹⁰⁶ Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 355.

⁹⁰⁷ Koca-Üzülmez, s. 312.

⁹⁰⁸ Hafizoğulları-Özen, s. 245.

⁹⁰⁹ Erem-Danışman-Artuk, s. 495.

⁹¹⁰ Önder, s. 271.

⁹¹¹ Centel-Zafer-Çakmut, s. 376.

⁹¹² Fatmanur Yağcı Çetin, *Türk Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 22-25.

sonuçlar doğrultusunda yönlendirebildiğini ifade etmiştir⁹¹³. Kusur yeteneğinin önemi kendisini özellikle sorumluluk bakımından göstermektedir.

Kusur yeteneğine sahip olan ve suç işlemiş kişiler, kişi ve devlet arasında kurulan ceza ilişkisine bağlı olarak bazı yaptırımlara ve yükümlülüklere tabi tutulmaktadırlar. Bu bağlamda ceza sorumluluğunun kusur yeteneğinden sonra geldiği ve kişinin kusur yeteneği dolayısıyla işlediği suçtan sorumlu tutulabilmesini ifade ettiği söylenmelidir⁹¹⁴.

5237 sayılı TCK kusur yeteneği ile ilgili m. 31’de “*işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması*” veya m. 32’de “*işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan*” ifadelerine yer vermiştir. Kanunun kusur yeteneğine sahip olanlar ile ilgili değerlendirmelerine bakılırken maddelerin gerekçelerinde akıl hastalığının kişinin “*işlemiş bulunduğu fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamamasına veya işlediği fiille ilgili olarak irade yeteneğinin*” önemli ölçüde etkilenmesine neden olduğunu; kişinin fiziksel gelişimine paralel olarak, “*toplumun değer yargılarını, bunların anlam ve içeriğini algılama yeteneği geliştiğini ve bu gelişime paralel olarak şekillenen algılama yeteneği ve toplumdaki ölçü davranış kurallarının gerekleri doğrultusunda hareketlerini yönlendirebilme (irade) yeteneğinin*” yaş küçüklüğüne bağlı olarak etkilendiğinden bahsetmesi göz önünde bulundurulmalıdır.

5237 sayılı TCK, akıl hastalığına, yaş küçüklüğüne, sağır-dilsizliğe ve geçici (arizi) nedenin etkisinde bulunanların durumuna hukuki sonuç bağlamış ve bu kişilerin ya kusur yeteneklerine sahip olmadığını ya da kusur yeteneklerinin zayıfladığını düzenlemiştir. Çalışmamızın konusu ve doktrinde Örselenmiş Kadın Sendromu’na ilişkin nitelendirmeler dikkate alındığında akıl hastalığının bu sendrom bakımından incelenmesi gerektiği ve sendromun niçin akıl hastalığı ve özel olarak kanunun akıl hastalığına ilişkin düzenlemesi ile uyuşmadığının değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Dahası bize göre geçici (arizi) nedenin etkisinde bulunanların durumunun da sendromla bağlantısının

---

⁹¹³ Hale Akdağ, *Ceza Hukukunda Kusurluluğu Kaldıran ve Azaltan Nedenler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 61, 64.

⁹¹⁴ Dönmezer-Erman, s. 386.

incelenmesinde ve Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların bu kapsama ilişkin kriterleri sağlamadığının belirtilmesinde fayda bulunmaktadır.

II. Akıl Hastalığı ve Örselenmiş Kadın Sendromu

5237 Sayılı TCK'nin 32. maddesinde akıl hastalığına ilişkin bir düzenleme getirilmiş olup maddeye göre “*akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmeyecek*” ve bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmedilecektir. Maddenin ikinci fıkrasında ise “*birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış*” olan kişilerin durumu hukuki sonuca bağlanarak bu kişilerin cezalarında yapılacak indirim düzenlenmiş; mahkûm olunan cezanın, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabileceği ifade edilmiştir. Böylece akıl hastalığı, kusur yeteneğini kaldıran veya azaltan bir neden olarak belirlenmiştir.

Meraklı, kanunda akıl hastalığı olarak kullanılan kavramın madde metni ile sağlanmak istenen amaca uygun olmadığını; madde metninde kusur yeteneğinin ortadan kalkması düzenlendiği için tıbbi gelişmelere uygun ve psikiyatri bilimi tarafından kullanılan bir kavramın tercih edilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁹¹⁵. *Yağcı Çetin*, çağdaş psikiyatride hastalık yerine bozukluk kavramının kullanıldığını ve TCK'da hastalık kavramının kusur yeteneğine etki eden ve hastalık olarak kabul edilmeyen bazı bozuklukların dışlanmasına neden olduğuna işaret etmektedir⁹¹⁶. Failin algılama ve irade yeteneklerinin ortadan kalkması bakımından başvurulması gereken asıl ölçütün failin gerçeklik idrakinde yani dış dünyayı idrak etmesinde meydana gelen bozukluklar olduğu belirtilmektedir⁹¹⁷. Bu anlamda, akıl hastalıkları kavramı yerine zihinsel veya ruhsal bozukluk kavramının kullanılmasının daha yerinde olacağı ifade edilmektedir⁹¹⁸.

---

⁹¹⁵ Meraklı, s. 369.

⁹¹⁶ Yağcı Çetin, s. 47, 48.

⁹¹⁷ Meraklı, s. 369.

⁹¹⁸ Yağcı Çetin, s. 48; Meraklı, s. 370; *Demirbaş* da kanunda akıl hastalığına ilişkin düzenlemelerin yalnızca biyolojik olarak akıl hastalığını ifade etmediğini, akıl hastalığına ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için akıl hastalığı veya önemli şuur bozukluğunun aynı zamanda fiilin işlendiği sırada failin şuur ve hareket serbestisini psikolojik olarak tamamen kaldırması veya önemli derecede azaltması da gerektiğini ifade etmekte; bu nedenle de akıl hastalığı kavramı yerine Alm. CK, Avus CK ve İsv CK'de olduğu gibi “önemli

Akıl hastalığının, TCK'nin 32. maddesi bakımından değerlendirilebilmesi için bunun failin algılama ve irade yeteneğini ortadan kaldırması veya zayıflatması gerekmektedir. Kanunun akıl hastalığına ilişkin düzenlemesine bakıldığında üç farklı ihtimalin doğduğu görülmektedir. Buna göre akıl hastalığı, kusur yeteneğini tamamen ortadan kaldırabilir, zayıflatabilir ya da kusur yeteneğini hiç etkilemeyebilir⁹¹⁹.

Maddenin birinci fıkrasında “işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış kişi” ifadesinde veya bağlacı kullanılması ve ikinci fıkrasında yalnızca işlediği fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azalmasından bahsedildiği dikkate alındığında kanun koyucunun üç kategori belirlediği görülmektedir; İşlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını hiç algılayamayan kişi, algılama yeteneği dikkate alınmaksızın eylemiyle ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalmış kişi ve yine algılama yeteneği dikkate alınmaksızın eylemiyle ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli olmayan ölçüde azalmış kişi⁹²⁰.

Ancak bu noktada önemle belirtmek gerekir ki akıl hastalığının kusur yeteneğini etkilediği kabul edilerek hukuken buna sonuç bağlanabilmesi için akıl hastalığının varlığı, akıl hastalığının suçun işlendiği anda bulunması, failin fiilinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamama veya fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinde azalma ve bunlarla ilgili nedensellik bağının bir arada bulunması gerekmektedir⁹²¹. Çünkü her akıl hastalığı kişinin işlediği her fiil açısından algılama ve irade yeteneği üzerinde etkili olmayabilir⁹²². Kanun da bu doğrultuda akıl hastalıklarını tek tek saymamış, özel olarak akıl hastalığının failin işlediği fiil esnasında kusur yeteneğini etkileyip etkilemediğini esas almıştır⁹²³.

Esasen hangi durumların akıl hastalığı oluşturduğu ve bu hastalıkların genel olarak kişinin davranışları üzerinde ne tür etkilerinin olabileceği konularının psikiyatri biliminin konusu olduğu ve hekimler tarafından takdir edilecektir. Ancak işlenen fiil

---

şuur bozukluğu” ifadesinin kullanılmasının daha yerinde olacağını belirtmektedir. Bkz. Demirbaş, Genel Hükümler, s. 376.

⁹¹⁹ Dönmezer-Erman, s. 418.

⁹²⁰ Meraklı, s. 373.

⁹²¹ Yağcı Çetin, s. 88.

⁹²² Centel-Zafer-Çakmut, s. 397.

⁹²³ Koca-Üzülmez, s. 324; Özbek-Doğan-Bacaksız, s. 367.

bakımından kişinin akıl hastalığı nedeniyle algılama veya irade yeteneğinin etkilenmiş olup olmadığının değerlendirmesinin mahkeme tarafından yapılacağı ifade edilmektedir⁹²⁴. Hekimler tarafından yapılacak ilk değerlendirmenin olaya özel değil kişi hakkında genel olarak yapılması ve ceza sorumluluğu bakımından önemli olanın fiil işlendiği sırada akıl hastalığının bulunup bulunmadığı olduğundan mümkün olduğunca ne zamandan beri hastalık durumunun devam ettiğinin de belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır⁹²⁵.

Herhangi bir akıl hastalığının algılama ve irade yetenekleri üzerinde istisnasız her durumda etkili olacağı veya hiçbir durumda etkili olmayacağıın söylenmesinin mümkün olmadığı; bu nedenle söz konusu yeteneklerin etkilenip etkilenmediğine ilişkin değerlendirme yapılan olaya özel bir araştırma yapılması gerektiği ifade edilmektedir⁹²⁶. Bununla birlikte failin bahsedilen yetenekleri akıl hastalığından değil başka bir nedenden ötürü ortadan kalkmış veya zayıflamışsa nedensellik bağından bahsedilemeyeceğinden akıl hastalığına ilişkin hükümlerin değil geçici nedenlere ilişkin TCK m. 34 hükmünün uygulanması gerektiği belirtilmektedir⁹²⁷.

Anglo Sakson Hukuk Sistemi'nde Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların partnerlerini öldürdüğü bazı davalarda kadınların psikolojik bozukluk yaşadığı veya sinir krizi geçirdiği iddia edilmekte ve bu durum da Örselenmiş Kadın Sendromu'nun kadınlardaki kalıcı etkilerinin dikkate alınmasını engellemektedir⁹²⁸. Hukuka uygun davranış ile hukuka aykırı ancak mazur görülebilecek, zayıf muhakeme yeteneğine dayalı davranış; meşru savunma bağlamında hukuka uygun bir öldürme eylemiyle kusur yeteneğinin azlığına dayalı bir öldürme eylemine dayalı mahkumiyet arasındaki farkın önemli yasal sonuçlara yol açabileceği de göz önünde tutulmalıdır⁹²⁹. Bu nedenle Örselenmiş Kadın Sendromu tam olarak anlaşılmeden yapılacak bir değerlendirme sonuçları bakımından da oldukça zararlı olacaktır.

---

⁹²⁴ İzzet Özgenç, s. 468.

⁹²⁵ İzzet Özgenç, s. 468.

⁹²⁶ Yağcı Çetin, s. 91.

⁹²⁷ Meraklı, s. 376-377.

⁹²⁸ Russell, s. 116; Cara Cookson, "Confronting Our Fear: Legislating Beyond Battered Woman Syndrome and the Law of Self-Defense in Vermont", Vermont Law Review, C. 34, 2009, s. 420.

⁹²⁹ Dalton-Schneider, s. 211.

Türk öğretisinde *Apaydın*, Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan bir kadının partnerini öldürmesini failin şahsından kaynaklanan bir hal olarak kabul etmekte; herhangi bir sendromun failin eylemini değil “akli ruhsal durumunu” öne çıkardığı ve bu sendroma ilişkin vakaların “kadın, eylemlerinin gerçekliğini algılayamadığı” için mazeret nedeni kapsamında değerlendirilmeleri gerektiğini ifade etmektedir⁹³⁰. Yazara göre, bir cinayeti hukuka uygun olarak kategorize etmek, istismarcıyı uykusunda öldürmenin doğru, yapılması gereken veya en azından tolere edilebilir olduğunu söylemek anlamına geleceğinden kadının çaresizlik duygusuyla “o anda tehdit edilmediği halde” saldırganı öldürdüğü gözden kaçırılmamalıdır⁹³¹. Yazar, Örselenmiş Kadın Sendromu’nu “*kadınların yaşadığı bir çaresizlik*” olarak tanımlamıştır⁹³².

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kadının partnerini öldürmesini “cinayet” olarak değerlendirmek hukuki bir yaklaşım olmadığı gibi, hukuka uygunluk sebepleri zaten yokluklarında suç olarak değerlendirilecek eylemlerin hukuka uygun olarak doğmasını sağlamakta; eylemleri doğru, yapılması gereken veya tolere edilebilir olarak kategorize etme gibi bir amaç taşımamaktadırlar. Dahası, Örselenmiş Kadın Sendromu kişinin kendinden kaynaklanan bir durum olmayıp kadını çevreleyen süregelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddetin yapısını açıklayan bir teoridir. Sendrom, kadının şiddet öyküsünü, şiddetin yapısal, niteliksel ve niceliksel özelliklerini açıklamakta, kadının neden partnerini terk etmediğini veya kaçmadığını, terk ettiğinde veya kaçtığına ne gibi sonuçlarla karşılaştığını ortaya koymaktadır. Dahası sendromun bir bileşeni olan öğrenilmiş çaresizlik kavramı, kadının geçmiş tecrübelerinden de yola çıkarak kolluğa başvurmak, kaçmak veya partnerini terk etmek gibi denemelerinin başarısız kaldığını ve ileride bu yollara başvurduğunda yüksek ihtimalle herhangi bir sonuç alamayacağını öngörebilmesini ifade etmektedir. Kaldı ki kadının “o anda tehdit edilmediği halde” partnerini öldürmeleri Örselenmiş Kadın Sendromu’na ilişkin vakaların doğasını içermekte ve sendrom, kadının niçin o anda tehdit içinde olduğunun anlaşılması için geliştirilmiş olup mahkemelerde bu şiddet biçiminin anlaşılması için öne sürülmektedir.

---

⁹³⁰ Apaydın, Öks, s. 48, 49; Yazar, eşleri veya erkek arkadaşları tarafından tekrarlanarak devam eden saldırılara maruz kalan kadınlar açısından, ölüm tehdidiyle birlikte eşleri veya erkek arkadaşları tarafından yaralanan, cinsel saldırıya uğrayan veya kötü muamele gören kadınların onları uyurken, sarhoşken, uyuşturucu etkisindeyken veya başka bir şey yaparken öldürmeleri durumlarının yasada özel bir mazeret nedeni olarak düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Bkz Apaydın, kitap, s. 215, 216.

⁹³¹ Cengiz Apaydın, “Kötü Muameleye Maruz Kalan Kadın Reaksiyonu”, s. 48.

⁹³² Cengiz Apaydın, “Kötü Muameleye Maruz Kalan Kadın Reaksiyonu”, s. 51.

Örselenmiş Kadın Sendromu, kadının tek seferlik bir şiddet karşısındaki durumunu ifade etmemekte, kadının yaşadığı sürekli şiddet halini ve şiddetin döngüsel yapısını anlatmaktadır. Söz konusu sendromu yaşayan kadınlar, herhangi bir psikolojik rahatsızlıktan mustarip olmadıklarından sendrom kadının akli dengesinin bozuk olduğu ile ilgili bir saptama yapılabileceği anlamına gelmemektedir. Kadın hem partneri tarafından kendisine uygulanan şiddetin hem de savunma eyleminin sonuçlarının gerçekliğini anlamakta ve bu hususta davranışlarını kendisi yönlendirebilmektedir.

Apaydın, şiddet eylemlerinde bulunan kişilerin yaşamlarını değiştirebileceğini, örneğin kendilerini dine vererek hayatlarını değiştirebileceklerini veya ailesini terk ederek eşi açısından daha fazla tehlike arz etmeyebileceğini ifade etmekte; bu nedenle her durumda yakın bir tehlikenin kabulünün mümkün olmadığını ve güç kullanma yetkisinin bireye değil devlete verildiğini belirtmektedir⁹³³. Yetkili mercilerin veya genel olarak devletin etkisiz kaldığı durumlarda güç kullanma yetkisini bireyin kendisinde olduğu düşüncesi zaten meşru savunma kurumunu açıklayan en önemli tarihsel kabullerden biri olmakla birlikte⁹³⁴; kadına sürekli şiddet uygulayan partnerin kendiliğinden veya bir anda değişebileceğini, şiddetin sonlanacağını düşünmek gerçeklikten uzak olacağı gibi, söz konusu düşük olasılıklı varsayımlar karşısında kadın açısından tehlikenin var olmayabileceğini iddia etmek erkek şiddeti gerçekliğini hafife almak anlamına gelecektir.

Apaydın'a göre, öldürücü gücün uygulanmasından kaçınmak için öldürmenin gerekliliğini düşünmek kronolojik açıdan sorunlu olup savunma hareketi ile saldırı hareketi arasındaki sürenin fazlalığı saldırıya maruz kalan kişinin örneğin kolluk güçlerine başvurmak da dahil seçeneklerinin fazlalığı anlamına gelmektedir. Saldırganın yaşamasına izin verilseydi saldırgan küçük de olsa bir “aydınlanma” yaşayarak alkol veya şiddet problemlerinin üstesinden gelebilecek veya kendisini “güçten düşürecek bir inme” yaşayabilecektir. Ona göre önceden güç kullanılmasına izin verilmesi, kullanılan gücün gerekli olmaması riskini artırmaktadır⁹³⁵. Kadın önceki tecrübeleri, sürekli şiddet halinin yapısı ve şiddetin sıklık ve ağırlığının giderek artarak hayati risk teşkil edecek noktalara

---

⁹³³ Cengiz Apaydın, “Kötü Muameleye Maruz Kalan Kadın Reaksiyonu”, s. 48.

⁹³⁴ Muharrem Özen, s. 40,41, 45, 46.

⁹³⁵ Cengiz Apaydın, “Kötü Muameleye Maruz Kalan Kadın Reaksiyonu”, s. 51.

gelmesi nedeniyle savunma hareketini gerçekleştirmektedir. Kadının partneri tarafından öldürülmesi halinde savunma hareketini zaten gerçekleştiremeyeceğinden örselenmiş kadınların savunma eylemlerinin hukuka uygunluk sebepleri içinde değerlendirilmesinde kronolojik açıdan bir sorun bulunmamaktadır. Önceden güç kullanılmasına izin verilmesi hukuka uygunluk sebeplerinin mantığını oluşturmakta olup aksi hukuka uygunluk sebeplerini topyekûn reddetmek anlamına gelecektir. Dahası, saldırganın kendiliğinden bir aydınlanma yaşayarak şiddetten vazgeçmesi gibi gerçekçilikten uzak ihtimaller kadının şiddetle yaşamaya katlanması ve partnerinin değişmesini sabırla beklemesi gerektiğine ilişkin bir sonuca götürür.

Dahası, yazara göre “savunmada bulunanın öznel durumu da gözetilerek somut olayın özellikleri, olayın oluş ve işleyiş şekli birlikte değerlendirildiğinde olay meydana gelmeden önce mantıklı bir şekilde düşünülünce, saldırıya dönüşmemesi gerektiği düşünülen olaylarda, savunmacının eyleminin yasal sınırlar içinde olmadığı anlaşılmalıdır.”⁹³⁶ Ancak, hem meşru savunma düzenlemeleri bakımından “olay meydana gelmeden önce mantıklı bir şekilde düşünülerek” olayın saldırıya dönüşmemesi gerektiği kanaatine varılması gibi bir şart bulunmamakta hem önceden mantıklı bir şekilde düşünülerek saldırı ve savunmaya dair saptamalar yapılması meşru savunma yapısına uymamaktadır. Dahası, kanaatimizce örselenmiş kadınların ne erkeğin hareketlerinin saldırıya dönüşmeyeceğini umut etmek gibi bir zorunluluğu bulunmakta ne de bize göre şiddet bütünlük arz ettiğinden kadının erkeğin pasif olduğu bir anı beklemesi “plan kurma” olarak düşünülmelidir.

Öğretide Topçu da, örselenmiş kadınların durumunda failin sorumluluğunun kısmi akıl hastalığı kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olduğunu belirtmekte; ona göre bu kabulde birlikte işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azalmadığının vurgulanması da mümkün olmaktadır. Yazara, sürekli kötü muamele ortamının failin mental sağlığını olumsuz etkilediğini, failin eylemini belirleme ve kontrol etme becerisinin bozulduğunu, failin akıl sağlığının işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini tamamen kaldıracak veya önemli derecede azaltacak kadar bozulma olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azalmış olduğu kanaatine ulaşılmış olsa sanık hakkında kısmi akıl hastalığına

---

⁹³⁶ Apaydın, Meşru Savunma, s. 212.

ilişkin hükümlerin uygulanmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığını ifade etmektedir⁹³⁷. Ancak yazara göre bu şekilde de kişinin kusurluluğunun seviyesine ilişkin bir hüküm verilmiş ve fiilin haksızlık içeriğinin azlığını ifade etmekten uzak bir çözüm yolu kabul edilmiş olacağından yıllarca hayatı “cehenneme” dönmüş olan failin bu sefer de haksızlık içeriğinin azlığı dikkate alınmaksızın belirlenen bir cezaya çarptırılması, ilgili düzenleme gereği kısmen veya tamamen akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak uygulanabilecek ise de hakkaniyetle bağdaşmayacaktır⁹³⁸. Yazara göre, en makul çözüm, “*bu tür olayların özelliklerini içeren*” işlenen fiilin haksızlık içeriğini ve failin kusurluluğunu yansıtan bu tür olaylara özgü bir kusurluluğu etkileyen sebebe yer verilmesidir⁹³⁹. Ancak yazar, bu tür olaylarda failin kusurunun tamamen ortadan kalkmadığını belirtse de failin kusurunun önemli derecede azaldığını dolayısıyla fiilin haksız olduğunu ifade ettiği ve her halde örselenmiş kadınların durumunu kusurluluğu etkileyen sebepler altında incelediği görülmektedir⁹⁴⁰.

Topçu, bu tür olaylarda *sürekli kötü muamele*ye maruz kalan kişilerin davranışlarını hukukun gereklerine göre yönlendirmek için adil bir fırsata sahip olmadıklarını, bu nedenle onlardan hukuk kurallarına uygun davranmalarının beklenmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Ona göre bu kişiler, uzun bir sürece yayılan şiddet eylemlerinden kaynaklanan öfke, korku ve çaresizlik duygusuyla hareket etmekte ve kendisine bu şekilde *kötü muamele*de bulunan kişiyi incinme, korku ve utançla karakterize edilen bir hayattan kurtulmanın tek yolu olduğu düşüncesiyle öldürmektedir⁹⁴¹.

Küçüktaşdemir yerinde olarak Örselenmiş Kadın Sendromu’nun her ne kadar travma sonrası stres bozukluğunun bir türevi olarak ruhsal bir rahatsızlığı ifade ettiği açık

---

⁹³⁷ Topçu, s. 988 vd.; Yazar, bununla birlikte bu tür olayların haksız tahrik kapsamında değerlendirilmesinin de mümkün olduğunu ancak bu kurum için yasada öngörülen indirim oranının uzun süre kötü muameleyle uğramış olan ve hayatı çekilmez hale gelen failin maruz kaldığı bu kötü muamelelere tepki olarak işlediği fiilin haksızlık içeriğindeki azlığı ve failin kusurluluğundaki azalmayı tam olarak karşılamadığını ifade etmektedir. Bkz. Topçu, s. 990.

⁹³⁸ Topçu, s. 988, 989.

⁹³⁹ Topçu, s. 991.

⁹⁴⁰ Topçu, s. 995.

⁹⁴¹ Yazarın önerisine göre Ceza Sorumluluğunu Azaltan veya Kaldıran Nedenler bölümü altında ve bir mazeret nedeni şeklinde düzenlenmesi gereken ve “*Kötü Muamele Korkusu*” başlığı taşıyacak kanun maddesi şu şekilde olmalıdır: “*Kendisine ya da bir başkasına yönelik olarak sürekli ağır nitelikte kötü muamelede bulunan bir kişiye karşı, bu fiillerden kaynaklanan ağır ruhsal ıstırap ali ve kötü muamelenin tekrar edeceği korkusu içerisindeyken fiil işleyen kişiye ceza verilmez.*” Bkz. Topçu, s. 994, 995.

olsa dahi travma sonrası stres bozukluğunun algılama yeteneğini kaldırmadığı ve dolayısıyla sendromun bir akıl hastalığı türü olmadığını ifade etmiştir⁹⁴². Sendromun, Türk Ceza Hukuku bakımından isnat yeteneğini kaldıran hallerden hiçbirine uymadığını ve özel olarak akıl hastalığını düzenleyen TCK m. 32’de, akıl hastalığı nedeniyle “*işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fülle ilgili olarak davranışlarını önemli derecede azalmış olmasının*” arandığını, bunun da akıl hastalığının türüyle ilgili değil kanun tarafından ceza sorumluluğunun belirlenmesinde dikkate alındığını vurgulamıştır. Dolayısıyla ona göre şayet travma sonrası stres bozukluğu, kadına uygulanan şiddetin süresine, ağırlığına, geçmiş ruhsal travmalarına bağlı olarak travma sonrası stres bozukluğuyla beraber veya sonrasında, örselenmiş kadında majör depresyon rahatsızlığı oluştuysa somut olaya göre isnat yeteneğinin etkilendiği durumlar söz konusu olabilecektir⁹⁴³.

Küçüktaşdemir’e göre kocasını uyurken öldüren bir kadının durumu meşru savunmaya ilişkin şartları taşımamakla birlikte kadının kocasının şiddetinden kaçamayacağına ilişkin inancının ve şiddetin devam edeceğine ilişkin duyduğu korkunun, umutsuzluğa ve çaresizlik hissine kapıldığına değerlendirilmesi gerekmekte ve bu bağlamda, sendromunun belirli bir örüntü izleyen bulgularından da yola çıkılarak sendrom, “beklenemezlik ilkesi” kapsamında değerlendirilmelidir⁹⁴⁴. Örselenmiş kadının, travma sonrası stres bozukluğu ve partnerinden düzenli ve devamlı şekilde gördüğü ağır fiziksel şiddetin, kadının iradesinin oluşumunu bozan olağandışı şartları oluşturduğu, kadından hukuka uygun bir davranışta bulunmasının istenemeyebileceğini ve bu nedenlerle sendromun beklenemezlik ilkesi bağlamında değerlendirilmesinin daha uygun olduğunu ifade etmiştir. Ancak yazar Türk Ceza Hukuku’nda doktrinde, “maddi ve manevi cebrin mağduru belirli bir suç fiilinde bulunmaya yöneltmek amacıyla uygulandığı ve bu nedenle madde hükmünde, *"bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır"* ibresinin bulunduğu, mağdurun kendisine cebir çeşitlerini uygulayanlara karşı işlediği suç fiillerini kapsamadığı yönündeki” görüşler ağır bastığından kadının, süregelen fiziksel şiddetin etkisiyle ortaya çıkan

---

⁹⁴² Küçüktaşdemir, s. 562.

⁹⁴³ Küçüktaşdemir, s. 562, 563.

⁹⁴⁴ Yazara göre örselenmiş kadın sendromu ile meşru savunmanın şartları karşılaştırıldığında meşru savunmanın koşulları ile değil kadınların içinde buldukları koşul ve duruma odaklanılmaktadır. Bkz. Küçüktaşdemir, s. 570, 576.

muhakkak ve ağır bir korkutma ya da tehdit altında, manevi cebir etkisiyle suçu işlediği öne sürülebilirse sendromu TCK'nın 28. maddesi kapsamında ele almanın zor olduğunu eklemiştir⁹⁴⁵.

Eş cinayeti işleyen kadınlara geçmişte mahkemelerde geleneksel olarak geçici akıl hastalığı veya kusurlulukta azalmanın bir biçimi savunmaları tavsiye edilmekte olup bunun en önemli nedenlerinden biri kadın cinayet failinin bir bakıma anomali olarak kabul edilmesidir. Öfke gibi erkeğe özgü nitelikler ve pasiflik, merhamet, anaçlık gibi kadına özgü niteliklere ilişkin toplumsal beklentiler nedeniyle, kadın tarafından gerçekleştirilen şiddet nadiren kabul edilebilir olarak görülmekte ve hala sıklıkla şaşırtıcı olarak algılanmaktadır. Cinsiyet beklentilerine uymayan kadınlar genellikle anormal, tehlikeli veya akıl hastası olarak tiplenmektedir. *Castel* de aynı temel sebeplerle örselenmiş bir kadının kendisine şiddet uygulayan kişiyi öldürmesinin, kendi veya çocuklarının hayatını kurtarmaya yönelik bir girişim olsa bile, yine de haklı olarak kabul edilmediğini belirtmektedir⁹⁴⁶.

Hukuk sisteminin genel beklentisi bir erkeği öldüren bir kadının akıl hastası veya kusur yeteneğinde bir azalma olduğu savunmasını yapması olup bu aslında kadının irrasyonel davrandığı ve duygusal olarak makul erkekler gibi davranmaktan aciz olduğu klişelerini yansıtmaktadır. Hukuk sistemi bu klişelerin bir uzantısı olarak kadınların niçin yardım aramadığı veya şiddet uygulayan partnerinden niçin ayrılmadığını sorgulamaktadır. Şiddet eyleminin makul veya gerçekten gerekli olup olmadığının sorgulanması yerine kadının şiddet nedeniyle duygusal olarak yetersiz olduğu resmedilmekte, gerçeklik algısının bozulduğu ve bu nedenle mantıklı hareket etme yeteneğinin bozulduğu veya hiç olmadığı iddia edilmektedir⁹⁴⁷. *Schneider* yasaların tarihsel olarak kadına bakışı ve yasaların temelinde kadına ilişkin görüşlerin bir araya gelmesine dayalı olarak öldüren örselenmiş kadınların makul olmaktan çok “deli” olarak görülme olasılığının daha yüksek olduğuna şaşırlmaması gerektiğini ifade etmektedir.

---

⁹⁴⁵ Yazar, Örselenmiş Kadın Sendromu'nun Türk Ceza Hukuku bakımından uygulama alanı bulamayacağını ancak mazeret nedeni olarak beklenemezlik ilkesi bağlamında TCK 28. madde hükmünün beklenemezlik ilkesini içeren bir hüküm olarak, bu ilke kapsamındaki diğer hükümlerin *ratosunu* oluşturması nedeniyle manevi cebir düzenlendiği TCK 28. maddesi hükmünün kıyasen uygulanabileceğini belirtmiştir. Bkz. Küçüktaşdemir, s. 576-579.

⁹⁴⁶ Castel, s. 235 vd.

⁹⁴⁷ Gillespie, s. 179.

Kadınlar bu nedenle meşru savunma iddialarında önemli engellerle karşılaşmakta ve mahkemede kusur yeteneklerinin olmadığını iddia etmek gibi bir seçenekle sınırlandırılmaktadırlar⁹⁴⁸.

Kadının öldürücü bir silah kullandığı resim, kendini savunmak için dahi olsa toplum açısından rahatsız edici kabul edilmektedir. Toplum, kadının kendisine dair toplumsal kabulleri sorguladığı ve bunlara meydan okuduğu, savunmasız bir kurban olmayı reddettiği ve bunlar yerine silahını çıkararak kendisini savunduğu durumlarda öfkeye kapılmaktadır⁹⁴⁹. Saldırmanı tarafından şiddete uğrayarak duvara sıkıştırılan kadın, kendisini ağır yaralanmaktan ve ölmekten kurtarmak için onu öldürmek zorunda kalırsa geleneksel olarak iki şey yapması beklenebilir: Ya geçici bir akıl hastalığına kapıldığı savunmasını yapmak ya da kendisini mahkemenin insafına bırakmak. Bir diğer deyişle, toplum kadının haklı olduğunu görmek konusunda oldukça isteksizdir: erkek şiddetinden korumak için kendisini savunan kadın ya bir suçlu ya da “delidir⁹⁵⁰.”

Kadının “kötü” veya “deli” olma gibi iki seçenek arasında kaldığı ancak her halde meşru savunmada bulunduğu kabul edilmediği, toplumsal kabullerden kaynaklanmakla birlikte saldırının varlığı, kullanılan kuvvetin orantılılığı veya geri çekilme yükümlülüğü gibi koşulların kadınların meşru savunma iddiası açısından engel oluşturması ve yargıçların da kadınların rasyonel hareket edemeyecekleri ve kusur yeteneklerinin bulunmadığına ilişkin toplumsal düşünceye paralel bir fikirde olacakları sebepleriyle müdafilerin akıl hastalığı savunması yapmaya meyilli olduğu belirtilmektedir⁹⁵¹. Akıl hastası olduklarına ilişkin savunma, eylem sırasında zihinsel durumu nedeniyle sanığın işlenen eylemden sorumlu olmayabileceği anlamına gelse de bu yalnızca kadınlara ilişkin klişelerin bir uzantısı olmakla kalmayıp aynı zamanda kadınların deneyimlerinin göz ardı edilmesi anlamına gelmekte ve böylece kadınlar şiddet öykülerine ilişkin delillerin kabul edilmemesi, yaşanan son olayın büyük resmin bir

---

⁹⁴⁸ Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 719.

⁹⁴⁹ Gillespie, s. 12.

⁹⁵⁰ Gillespie, s. 12, 13.

⁹⁵¹ Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 720, 721.

parçası olarak değerlendirmesinin reddedilmesi gibi sebeplerle savunma hakkında yoksun bırakılmaktadırlar⁹⁵².

Kadınların psikolojik açıdan sorunlu, hasta ve aciz kurbanlar olarak gösterilmesi kendilerine bakamayacakları ve kendilerini tehlikelerden koruyamayacakları gibi bir anlayışa sebebiyet vermektedir. Sendromun da kadınların kusur yeteneğini etkileyen bir neden olarak ele alınması kadınların kırılğan ve eylemlerini kontrol etme konusunda zihinsel açıdan yetersiz bireyler olarak kabul edilmelerine yol açacaktır⁹⁵³. Ancak tam aksine kadınların şiddet sarmalından çıkmak için çaba sarf ettikleri, birtakım başa çıkma stratejileri geliştirdikleri, şiddetin ciddi bedensel zarar ve ölüm tehlikesini beraberinde getirdiği anlaşıldığı noktada da kendilerini ve çocuklarını korumak için harekete geçtikleri görülmektedir.

Walker, kadının geliştirdiği bu yöntemlerin onu tam gelişmiş travmalar yaşamaktan koruyan kaçınma tepkileri olduğunu belirtmektedir. Travma tepkilerine otonom sinir sistemi aracılık ettiğinden en azından başlangıçta bilinçli olarak kullanılmaz. Kişinin kaçabileceğine inanmadığı aile içi şiddet veya çocuk istismarı gibi tekrarlanan durumlarda ise minimum düzeyde duygusal acıyla başa çıkmaya izin veren bir model kurulmaktadır. Örselenmiş kadınlar akıl hastası değildir ancak bu, sürekli şiddet uygulayan bir partnerle yaşamanın kadında birtakım psikolojik problemlere yol açmayacağı anlamına gelmemektedir⁹⁵⁴. Ancak örselenmiş kadınlar, özellikle kendilerini konuşurlarsa insanların onları “deli” sanacağını söyleyen partnerleri tarafından susturuldukları için akıl hastası olarak etiketlenmekten çekinmektedirler⁹⁵⁵.

Dahası, örselenmiş kadınların ilişki sorunlarına tatmin edici olmayan ilişkileri olan ve örselenmiş olmayan kadınlara göre daha fazla çözüm denediklerini ifade edilmektedir⁹⁵⁶. *Schopp ve arkadaşları*, her ne kadar Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların tepkilerinin (örneğin öğrenilmiş çaresizlik nedeniyle verilen tepkiler) bu gibi durumlarda verilen normal tepkiler olduğu ve istatistiksel olarak yaygın, anlaşılır ya da işlevsel bir bozukluğa işaret etmeyen davranışlar olduğu bilirse de burada bir

---

⁹⁵² Schneider, “Women’s Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony”, s. 721.

⁹⁵³ Russell, s. 209.

⁹⁵⁴ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, 347.

⁹⁵⁵ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 448.

⁹⁵⁶ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 62.

“sendromdan” söz ediliyor olması kadınların durumunun psikolojik bir bozukluk olarak sınıflandırılmasına neden olan asıl durum olduğunu belirtmektedirler⁹⁵⁷.

Örselenmiş kadınların tepkilerinde oldukça rasyonel oldukları ve hayatta kalmak, şiddetten kurtulmak için birçok “başa çıkma stratejisi” geliştirdikleri ifade edilmektedir. *Gondolf*, kadınların ilişkinin çok başlarında şiddeti algılama biçimlerinin değişmesini de bu rasyonellikle açıklamaktadır. Kadın en başta şiddetin kısa süreli olduğunu veya geçeceğini düşünmekte, hatta zaman zaman toplumsal kabullerin de etkisiyle şiddetin sorumlusu olarak kendini görmekteyse de partnerini kızdırmamak ve yeni bir şiddet atağı yaşamamak için attığı adımların da ters teptiğini görmesiyle şiddetin sorumlusunun kendisi olmadığını fark etmekte ve durumunu iyileştirmek için birçok yol denemektedir⁹⁵⁸. Görüldüğü üzere kadın ciddi bir psikolojik şiddetin ortasında dahi yardım aramış, adapte olmuş ve kendini kurtarma konusunda ısrarcı davranmıştır⁹⁵⁹. Çevresinde olup bitenleri gözlemleyebilen, uyum sağlayabilen, yeni yollar deneyen, geçmiş deneyimlerinden geleceğe ilişkin çıkarımlar yapan ve yaşadığı süreçten ipuçlarını okuma yeteneği geliştiren bir kadının mantık çerçevesinde hareket edemeyeceği ön kabulüyle bu vakalara yaklaşılması Örselenmiş Kadın Sendromu’nun “savaştığı” anlayışı yansıtmaktadır.

Benzer şekilde *Düzenli*, örselenmiş kadınların davranışlarını yönlendirme yeteneğinden mahrum oldukları iddialarının doğru olmadığını; bilakis o koşullardaki normal bir insandan beklenebilecek tepkileri verdiklerini ifade etmiştir⁹⁶⁰.

Örselenmiş Kadın Sendromu, bir kusur yeteneğinin azlığına ilişkin bir savunma olmadığından amaç, gördüğü şiddetin geçici veya kalıcı olarak onun ruh sağlığını bozduğu için eylemlerinden sorumlu olmadığını iddia etmek değil, aksine eylemlerin içinde bulunduğu koşullar altında rasyonel ve makul olduğu yönündeki iddiasını desteklemek için geliştirilmiştir⁹⁶¹.

---

⁹⁵⁷ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 96; Benzer görüş için bkz. Hatcher, s. 38.

⁹⁵⁸ Gondolf- Fisher, s. 17.

⁹⁵⁹ Gondolf- Fisher, s. 20.

⁹⁶⁰ Düzenli, s. 316.

⁹⁶¹ Gillespie, s. 160.

Walker, teoriyi ortaya attığında kadınlarda öğrenilmiş çaresizlikle ilintili depresyon, düşük benlik saygısı ve öfkeden ziyade korku temelli duygusal tepkilerin yaygın olduğunu ifade etmişti. Daha sonra yapılan bazı çalışmalarda bu hipotezlerin aksine öğrenilmiş çaresizlik ve Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların diğer kadınlara görece bunları çok az bir farkla daha fazla yaşadığı ortaya koyuldu. Bu çalışmalara göre araştırma konusu örselenmiş kadınlarda önemli depresyon belirtileri bulunmakla birlikte depresyon genel popülasyonda oldukça yaygın olup örselenmiş kadın sendromunun ayırıcı bir göstergesi değildir⁹⁶². Örselenmiş kadınlara ilişkin bu şekilde bir portre çizilmesi nedeniyle, erkeğin şiddeti üzerine kadının eylemleri üzerinden bir makullük tanımı yapmaya çalışmak geri tepmekte ve kadının ruhsal olarak “normal” birinin özelliklerini göstermediğine neden olmaktadır. Çünkü kadının bahsedilen öğrenilmiş çaresizlik, düşük benlik saygısı gibi özelliklerinin “makullük” tanımının dışında kaldığı düşünülmektedir⁹⁶³. Örselenmiş kadınlar, 1970’lerin sonuna kadar Amerika’da özellikle kusur yeteneklerinin olmadığına dair savunma yapmakta ve avukatları tarafından mahkemede eylemlerinin o koşullarda gerekli olduğu ve bu nedenle haklı olduklarından hareketle meşru savunmada bulunarak kendini korudukları yerine başarı şansları daha yüksek olacağı için akıl sağlıklarının bozuk olduğuna dair savunma yapmaya teşvik edildiği belirtilmektedir⁹⁶⁴.

Dahası, ÖKS ile birlikte ortaya çıkan yedi bulgunun⁹⁶⁵ travma olaylarını zamansız bir şekilde tekrar yaşamak, yüksek düzeyde uyarılma ve kaygı, yüksek düzeyde kaçınma ve hissizleşme duyguları, bilişsel zorluklar şeklinde ifade edilen ilk dördünün DSM’ye göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile uyumlu olduğu ancak kişilerarası ilişkilerde bozulma, fiziksel sağlık ve beden imajıyla ilgili sorunlar, cinsellik ve yakın ilişki sorunları şeklindeki diğer üç semptomun yalnızca yakın partner şiddetine özel olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir⁹⁶⁶.

Örselenmiş Kadın Sendromu’nun bulunduğu durumlarda kusur yeteneğinin ortadan kalktığına ilişkin anlayış, kadının kişisel özelliklerine odaklanmakta ve en

---

⁹⁶² Çalışmalarla ilgili ayrıntı için bkz. Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 59 vd.

⁹⁶³ Follingstad, s. 500.

⁹⁶⁴ Holly Maguigan, “It’s Time to Move Beyond ‘Battered Woman Syndrome’”, *Criminal Justice Ethics*, C. 17, S.1, 1998, s. 53.

⁹⁶⁵ Bkz. Bölüm I, A.

⁹⁶⁶ Walker, *The Battered Woman Syndrome*, B. 4, s. 50.

önemlisi hukuk nezdinde kadının hareketi “haksız” olarak nitelendirilmeye devam etse de buradaki yasalara aykırı hareket kadının bazı hareketleri nedeniyle hukukun onun cezalandırılmasının adaletli veya etik olmayacağı anlayışından kaynaklanarak cezalandırılmamaktadır. Bu anlayışa göre, öğrenilmiş çaresizlik failin cezalandırılmamasının temelinde bahsedilen kusur yeteneğini azaltan karakteristik özelliğini oluşturmaktadır⁹⁶⁷. Her ne kadar öğrenilmiş çaresizliğin, örselenmiş kadınların şiddet içerikli ilişkilerinden kaçmak veya partnerini terk etmek gibi alternatifleri görmesine engel olduğu iddia edilse veya sendromun, kadınları harekete geçemeyecek hale getiren bir işlev bozukluğu biçimi olarak yorumlandığı görülse de⁹⁶⁸ bu görüşlerin öğrenilmiş çaresizlik kavramına ilişkin yaygın bir yanıştan kaynaklandığı tekrar ifade edilmelidir. Öğrenilmiş çaresizlik, kadının hareketsiz veya pasif kalmasını veya kendi durumunu doğru bir şekilde algılama, değerlendirme ve ona uyum sağlayacak şekilde hareket etme becerisindeki bozulma değil daha önce denediği yolların sonuçsuz kalmasından yola çıkarak yeni denemelerinin de yüksek ihtimalle başarısız olacağını düşünmesi ve öngörmesidir. Bahsedilen yaygın yanlış, Örselenmiş Kadın Sendromu’nu bir psikolojik bozukluk ve dolayısıyla bir akıl hastalığı olarak görülmesine neden olmaktadır⁹⁶⁹. Bu türden bir yanlış yönlendirmenin, sonrasında çocukların velayeti konusunda kadınların olumsuz sonuçlarla karşılaşmasına neden olduğu da belirtilmektedir⁹⁷⁰.

Schopp- Sturgis- Sullivan’a göre Örselenmiş Kadın Sendromu üzerinden yürütülen belirsiz ve karmaşık tartışma, genellikle bunun sendrom olarak tanımlanması ve bu nedenle akıl hastalığı olarak anlaşılması gibi sebeplerden kaynaklanmaktaysa da aynı zamanda bunun duygusal bir karmaşa oluşturduğunu inkar etme girişiminden yürütülmektedir. Onlara göre bu duygusal karmaşa ve bozukluk, sendromdan mustarip bir sanığın meşru savunma yerine kusur yeteneğinde azalma savunmasına dayanması gereken veya sendromun akıl hastalığı savunmasını temellendirebilecek bir bozukluğun türünü oluşturabileceği sonucuna işaret etmemektedir⁹⁷¹.

---

⁹⁶⁷ Mihajlovich, s. 1271-1273.

⁹⁶⁸ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 95

⁹⁶⁹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 95.

⁹⁷⁰ Stubbs-Tolmie, “Falling Short of the Challenge?”, s. 742 vd.; Follingstad, s. 500.

⁹⁷¹ Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 96 vd.

Daha önce de ifade edildiği üzere Amerika’da mahkemelerde uzman tanıklığı ile birlikte Örselenmiş Kadın Sendromu yaşayan kadınların dışarıdan insanların fark edebileceği açık ipuçları olmadan gelecekteki saldırıları doğru bir şekilde tahmin etmelerini sağlayarak makul kılan özel bir yeteneklerinin bulunduğu kabul edilmektedir⁹⁷². Bize göre hem kadına başkalarının göremeyeceği bir durumu öngörme, algılama ve tahmin etme yetisi atfedilirken hem de algı ve düşüncelerinin çarpık olduğunun ve bu doğrultuda algılama ve irade yeteneklerinin azaldığının veya ortadan kalktığına iddia edilmesi bir çelişki yaratmaktadır. Kadın hem etrafında olup bitenleri, partnerinin hal ve hareketlerini, şiddet döngüsünü, bu şiddetle başa çıkma stratejilerini, işe yaramayacak yöntemleri fark edebilme ve dışarıdan bakanların algılayamayacağı birtakım tehlikeleri algılayabilme ve bunlara yönelik ipuçları geliştirme yeteneğine sahip olma hem de algılama ve irade yeteneklerinin azalması veya ortadan kalkması birbiriyle tutarlı görünmemektedir.

Than ve Heaton’a göre Amerika’da hukuk günümüzde, örselenmiş kadınlar için haksız tahrik uygulamasını kabul etmezken kusursuzluğu kabul etmektedir. Ancak, kusursuzluk kadınların akıl hastalığına sahip olduğu gibi ne doğru ne de uygun bir anlaşılmaya neden olmaktadır⁹⁷³. Bir mazeret nedeni olarak görülen akıl hastalığının aksine meşru savunma bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmekte ve suç oluşturmamaktadır. Bu nedenle örselenmiş kadının meşru savunma içinde hareket ettiğine dair bir mahkeme hükmü kadının tamamen “temize çıktığı” anlamına gelmektedir⁹⁷⁴.

Cornia’ya göre, bu alandaki vakalar, akıl sağlığı bozulacak kadar mağdur edilmiş kadınların bir resmini sunmaktadır. Ona göre bu bakış açısı, ceza hukukunda kadınların, kusur yeteneklerinin erkeklere kıyasla daha az olduğu iddiasıyla çoğu zaman cezai sorumluluktan muaf tutulduğu tarihsel muameleye uygundur. Ancak bu, yasanın kadınların toplumda erkeklere tabi olduğu veya olması gerektiği şeklindeki tarihsel duruşunu pekiştirdiğinden kadınlar için oldukça tehlikelidir⁹⁷⁵. Ataerkil hukuk, tarih

---

⁹⁷² Schopp- Sturgis- Sullivan, s. 69.

⁹⁷³ Than- Heaton, s. 275.

⁹⁷⁴ Ewing, *Battered Woman Who Kill*, s. 47.

⁹⁷⁵ Yazar, 19. yüzyılda “Marital Coercion Doctrine” olarak bilinen ve kadınların suç teşkil eden eylemler için cezai sorumluluklarını kaldıracak şekilde ileri sürebilecekleri bir savunmayı örnek vermektedir. Doktrin, kadınların kocalarının emirlerine karşı gelemeyecekleri varsayımına dayanıyor ve dolayısıyla, bir

boyunca kadınları, çocuklar ve akıl hastalarıyla bir tutarak kısıtlı saymıştır⁹⁷⁶. Kadınlar doğayla eşleştirilip salt bedene indirgenirken erkeklerin kültürlerin yaratıcısı ve akıl sahibi olarak betimleyen tasvirlerin uzantısı olarak kadın gizemli, korkulması gereken bir varlık olarak nitelendirilir ve akıldan mahrum kılınır⁹⁷⁷. Kadının akıldan mahrum kılınması ve erkek yapsa normal veya akıl sahibi kimsenin yapacağı düşünülecek birtakım davranışların kadın yaptığında akli melekelerinin yerinde olmadığına kanaat getirilmesi kadının akıl sağlığının yerinde olduğunu ikna ispatı zorunluluğuyla baş başa bırakır. Bize göre, sayılan tüm bu nedenlerle Örselenmiş Kadın Sendromu'nun akıl hastalığı oluşturduğuna dair tıbbi bir veri olmaması da göz önünde bulundurulduğunda sendromun akıl hastalığı olarak değerlendirilmesi makul görünmemektedir.

III. Geçici Nedenler ve Örselenmiş Kadın Sendromu

TCK'nin “geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma” başlığı altında düzenlenen 34. maddesinde “*geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye*” ceza verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Burada konumuz bakımından

---

kadın kocasının emriyle suç işlediğini ispatlayabilirse, cezai sorumluluktan muaf tutulabileceğini öngörüyordu. Eğer suç teşkil eden fiili kocasının huzurunda işlemişse, kadının onun emri ile hareket ettiğini kabul etmekteydi. Kocanın suç eylemi sırasında hazır bulunması gerekliliği zaman zaman mecazi olarak yorumlanmıştır. Böylelikle mahkemeler, kocanın iradi ve dolaylı egemenliğini “Marital Coercion Doctrine” bakımından yeterli kabul etmiştir. Doktrin, kadının yerinin doğası gereği kocasınıninkine tabi olduğu hiyerarşik bir evlilik görüşüne dayanmakta ve kadınları bilişsel olarak kusurlu ve kocalarının talimatlarını rasyonel olarak değerlendiremeyecek durumda olarak resmetmekteydi. Bunun ardındaki, kadınların mantıklı düşünme yeteneğinden yoksun olduğu önermesi, tarihsel olarak daha geniş bir bağlamda, kadınları bugün doğal kabul ettiğimiz birçok haktan mahrum etmek için kullanılmıştır. Yazar, bu doktrinin Amerikan ve İngiliz teamül hukukunda on iki yüzyıl boyunca, hukuku şekillendirmeye devam ettiğini ve bazı yazarların ÖKS'nin kadınların zihinsel ve duygusal açıdan “kusurlu” olduğu düşüncesini pekiştirdiği iddiasıyla “Marital Coercion Doctrine”ın doktrinsel varisi olduğunu savunduğunu aktarmaktadır. Her iki doktrinde de kadınlar, kocalarının desteği olmadan rasyonel karar veremezler ve bu nedenle kocalarının (veya sevgililerinin) emriyle işledikleri suçlar için “mazur” görülürler. Öte yandan, aynı erkeklerin şiddet içeren otoritesine doğrudan meydan okuduklarında kadınlar mazur görülmezler. Hukuk sistemimiz, suç teşkil eden amaçları olsa bile eşleriyle işbirliği yapan kadınları desteklemekte; ancak şiddet uygulayan eşlerine itaat eden “iyi” kadınlar, eylemlerini açıklamak için akıl hastası olduklarına dair kanıt sunduklarında mazur görülebilmektedirler. Şiddet uygulayan partnerleriyle yüzleşen ve otoritelerine meydan okuyan “kötü” kadınlar ise kanunun korumasını kaybederler. Dolayısıyla, yazar ÖKS'nin akıl hastalığı kapsamında değerlendirilmesi nedeniyle sendroma dair kanıtların kullanımının ataerkil toplumsal rolleri hem yansıttığını hem de pekiştirdiğini belirtmektedir. Bkz. Cornia, s. 105-111. vd.; Örselenmiş kadın sendromunun ve kadının meşru müdafaa eyleminin cinsiyet önyargısı sebebiyle geleneksel bir meşru müdafaa iddiasından ziyade akıl hastalığına ilişkin bir savunma olduğu yönündeki anlayışın, kadın sanıklar için dezavantaj olduğuna ilişkin benzer görüş için bkz. Keegan, s. 279 vd.

⁹⁷⁶ Yalçın Sancar, s. 58; Fatmagül Berktaş, *Tarihin Cinsiyeti*, Metis Yayınları, İstanbul 2003, s. 9 vd.

⁹⁷⁷ Yalçın Sancar, s. 28, 29.

Örselenmiş Kadın Sendromu'nun geçici neden oluşturup oluşturmayacağı inceleneyeğinden yalnızca geçici nedenler ele alınacaktır.

Geçici nedenler de nitelikleri itibarıyla kusurluluğu kaldıran nedenlerin özelliklerini göstermekte ve failin içinde bulunduğu durumu değerlendirme veya davranışlarını yönlendirme kabiliyetini ortadan kaldırabilmektedir. Bu nedenle kanun geçici nedenlerin bulunduğu durumda failin içinde bulunduğu hal sebebiyle gerçekleştirdiği fiilden dolayı kınanamayacağını kabul etmektedir⁹⁷⁸. Söz konusu düzenlemede akıl hastalıklarına ilişkin düzenlemede olduğu gibi algılama yeteneği dikkate alınmaksızın eylemiyle ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli olmayan ölçüde azalmış kişilerin durumuna bir hukuki sonuç bağlanmamış ve bu kişilerin kusur yeteneğine tam olarak sahip olduğu varsayılmıştır.

Düzenlemenin amacından da anlaşılacağı üzere geçici nedenlerin kapsamına nelerin gireceğinin önceden belirlenebilmesi mümkün olmamakla birlikte kusur yeteneğinin geçici nedenle ortadan kalkması veya zayıflamasında failin kusurunun bulunmaması gerektiği ifade edilmektedir⁹⁷⁹.

Meraklı, bir halin geçici neden olabilmesi için hareketin gerçekleştiği esnada anlık olarak ortaya çıkması ve daha sonra da ortadan kalkması gerektiğini belirtmektedir. Eğer, bu hal süregelen bir sebep niteliğindeyse yazara göre geçici neden değil koşulları sağlıyorsa akıl hastalığı kapsamında değerlendirilmelidir⁹⁸⁰. Yazar bu nedenle bir psikoz kategorisinde ele alınan *postpartum psikozun (doğum sonrası psikoz)* sonucu olarak kadının doğum sonrası kendisine veya bebeğine zarar verme düşünceleri içinde olduğu durumun akıl hastalığı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çünkü bir sendrom olmasının sonucu olarak bu halin, anlık belirtilerin ötesinde zamana yayıldığını vurgulamış ve sendromun geçici neden kapsamında değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir⁹⁸¹. Kişi, bu nedenin etkisinin ardından eski haline dönmekte ve neden sona erdikten sonra tekrar kusur yeteneğini tam olarak haiz olmaktadır⁹⁸².

---

⁹⁷⁸ Akdağ, s. 254, 255, 258.

⁹⁷⁹ Dönmezer-Erman, s. 431.

⁹⁸⁰ Meraklı, s. 372.

⁹⁸¹ Meraklı, s. 371, 372.

⁹⁸² Meraklı, s. 376, 377.

Örselenmiş Kadın Sendromu, sendrom etiketini taşımakla birlikte sürekli şiddet halini ifade etmekte olup partnerinin süregelen şekilde psikolojik şiddetine ve ataklar halinde gelen fiziksel ve cinsel şiddetine maruz kalan kadının durumunu ifade etmektedir. Sendromun etkilerinin her ne kadar şiddet içerikli ilişkinin bitmesinden hemen sonra olmasa da belli bir sürenin geçmesiyle sona ermesi bakımından geçici neden haline benzetilebilirse de örselenmiş kadın sendromuyla birlikte kusur yeteneğinin etkilenmemesi nedeniyle geçici nedenin koşulları oluşmamaktadır. Kadının, “Akıl Hastalığı ve Örselenmiş Kadın Sendromu” başlığında açıklanan sebeplerle kusur yeteneği etkilenmediği ve dolayısıyla partnerini öldürdüğü anda işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin önemli derecede azalmış olması durumu mevcut olmadığından herhangi bir geçici neden hali söz konusu değildir.

SONUÇ

Şiddetin hakim olduğu esaret ilişkisi, ataerkinin sosyopolitik ikliminde gelişen, kadın üzerinde tahakküm kurmak ve onu kontrol etmek için erkek tarafından yürütülen bir baskı mekanizmasına dönüşür. Bu nedenle şiddet, yalnızca kadın ve ona şiddet uygulayan partneri arasındaki ilişkiye değil kadının toplumsal cinsiyet hiyerarşisiyle şekillenen ve düzen tarafından hem desteklenen hem de korunan tahakküm ilişkisine ilişkin bir süreçtir⁹⁸³. Kadınlar uzun yıllar şiddete uğradıktan sonra kendilerini koruyabilecekleri son ve tek çareye başvurarak partnerlerini öldürdüklerinde; yargılama esnasında da ataerkil sınırlar dahilinde düzenlenmiş bir meşru savunma yasası karşısında eylemlerinin hukuka uygunluk sınırları içinde kaldığını kanıtlamaya çalışmaktadırlar. Örselenmiş Kadın Sendromu, özellikle karşılaşmasız (yüzleşmesiz) meşru savunma iddiaları bakımından kadının önündeki bu yasal engeli aşma noktasında Amerikan Ceza Hukuku'nda etkili olmuş, kadının şiddet öyküsünün, şiddet içerikli ilişkilerin genel ve söz konusu davalara özel dinamiklerinin açıklanmasında yardımcı olarak uzun süreli şiddet gören kadınların kendilerine şiddet uygulayan partnerlerini öldürdükleri davalarda kadınların meşru savunma iddialarında bulunabilmelerine katkı sağlamıştır.

Bununla birlikte Örselenmiş Kadın Sendromu, tüm şiddete uğrayan kadınların meşru savunma hakkına sahip olduğu ya da şiddete uğrayan kadınlar için özel bir “örselenmiş kadın hukuka uygunluk sebebi” iddiasına dayanmamakta aksine sendrom, tüm sanıklar gibi örselenmiş kadınların da eşit yargılanma haklarını güvence altına almak için ceza hukukunun geleneksel çerçevesinin sorgulanması ve kadınların da ceza adaleti sistemine dahil edilmesi gerektiğinin iddia edilmesi açısından önem arz etmektedir.⁹⁸⁴ Çünkü Örselenmiş Kadın Sendromu'na maruz kalan kadınların yaşadığı şiddet, sıradan bir tek seferlik darp olayını değil, kadının uzun süre partneri tarafından fiziksel psikolojik ve cinsel şiddet görmesini yansıtmakta ve buna maruz kalan bir kadının giderek yaklaşan ölüm tehlikesi karşısında partnerini öldürmesi, sendromun temsil ettiği olayların esas çerçevesini yansıtmaktadır. Çalışmamızda sürekli şiddet hali olarak adlandırdığımız bu şiddet biçiminde, fiziksel ve cinsel şiddet atakları son bulsa da psikolojik şiddetin ve bütüncül şiddet sürecinin kendisinin aralıksız bir şekilde devam etmesi sebebiyle şiddet

---

⁹⁸³ Goething, s. 84.

⁹⁸⁴ Schneider, Women's Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony, s. 718.

tek olup kadın üzerindeki etkileri kümülatif olarak gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda geleneksel meşru savunma düzenlemelerinin tarihsel sosyolojik yapısının sorgulanması ve kadın deneyimlerinin hukukun kavramsallaştırmasının dışında kaldığının tespit edilmesi son derece önemlidir.

Türk Ceza Hukuku'nda meşru savunmanın koşulları, saldırının haksız olması, saldırının bir hakka yönelik olması, saldırının varlığıdır. Savunmaya ilişkin koşullar ise savunmada zorunluluk bulunması, savunma ile saldırı arasında orantı bulunması, savunmanın saldırıya ve saldırana karşı yapılması olarak incelenmektedir. Örselenmiş Kadın Sendromu bakımından özellikle saldırının varlığı, savunmada zorunluluk bulunması ve savunma ile saldırı arasında orantı bulunması koşullarının sağlanıp sağlanmadığı tartışması gündeme gelmektedir. Bize göre öncelikle, örselenmiş kadın sürekli şiddet halinde ve aralıksız devam eden bir şiddet süreci içinde olduğundan saldırının varlığı koşulu sağlanmaktadır. Saldırının zorunluluğuna ilişkin değerlendirme bakımından örselenmiş kadınların, sıklığı ve derecesi giderek artan bir şiddetin içinde buldukları ve genellikle kadının kaçması, partnerinden ayrılması gibi alternatiflerin bu tür ilişkiler bakımından etkili olmadığı belirtilmelidir. Savunmanın saldırı ile orantılılığı koşulu açısından, öncelikle kadınların karşı karşıya oldukları şiddetin boyutunun yüksek ölüm riski olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kadının şiddet öyküsünün oldukça önemli olduğu ve bütün bir şiddet sürecinin savunma hareketinin orantılılığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmasının gerektiği ifade edilmelidir.

Bu kapsamda belirtmek gerekir ki hukukun, sınıf ilişkilerinin yeniden üretimi sürecine dahil olmadığını varsayan, özerk bir sistem olduğu anlayışına dayalı hukuki pozitivistimin kavramsal sınırlılığı kapitalizmin doğasına yönelik eleştirel bir analize imkan tanımadığı için muhafazakar siyasi bir sonucu beraberinde getirmektedir. Çünkü bu tür bir yaklaşım, kapitalist üretim ilişkileriyle yakından ilgili olduğu gibi kadınların ikincilleştirilmesinde de kilit bir rol oynamaktadır⁹⁸⁵. Bu kapsamda toplumdaki tüm bireylere eşit yaklaşıma iddiasında bulunan liberal hukukun örneğin meşru savunma düzenlemeleri bakımından erkekler arası ilişkilerin hukuki kavramsallaştırmasını

---

⁹⁸⁵ Margot Stubbs, "Feminism and Legal Positivism", Australian Journal of Law and Society, C. 3, 1986, s. 63, 64.

yansıttığının göz önünde bulundurulması ve meşru savunma düzenlemelerinin mekanik yorumundan ziyade kadınlar açısından oldukça yaygın olan bir sorunu kapsamına alır şekilde değerlendirilme yapılması önem arz etmektedir. Şiddet sorunu elbette ataerkil düzen yıkılmadan ve yapısal adaletsizlikler son bulmadan kökten çözülemeyecektir. Ancak, Örselenmiş Kadın Sendromu, bazı noktalarıyla eksik de olsa kadının içinde bulunduğu koşulların meşru savunma iddiasında bulunmasına yetebilecek olduğuna sistematik bir biçimde dikkat çekmeye çalışmaktadır.

Rothenberg, Örselenmiş Kadın Sendromu her ne kadar ev içi şiddete maruz kalan tüm kadınların sorunlarına çözüm olmasa da sendromun mahkemelerde ileri sürülmesi ve kamuoyu ve araştırmacıların dikkatini ev içi şiddete maruz kalan kadınlara yöneltmesinin sosyal değişim için bir kapı araladığını vurgulamıştır.⁹⁸⁶ Ancak toplum ve hukuk sistemi, yasal düzenlemelerde ve bunların uygulamasında değişikliklere gitmek için öncelikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farkında olmalıdır.⁹⁸⁷

Meşru savunma düzenlemelerini toplumsal cinsiyet açısından kadınların sorunlarına daha elverişli olacak şekilde yeniden düzenlemek ya da sürekli şiddet hali veya Örselenmiş Kadın Sendromu'na özel bir kanuni düzenleme yapmak, kadınların başarılı bir meşru savunma iddiasında bulunabilmesini kolaylaştıracaktır. Ancak bununla birlikte *Schneider*, bizim de katıldığımız görüşe göre Örselenmiş Kadın Sendromu delilini ayrıca kabul eden bir yasa yaratılması halinde kadının durumuna ilişkin delillerin Örselenmiş Kadın Sendromu'ndan başka bir bağlamda kabul edilmeme ihtimalinin gündeme geleceğini belirtmektedir. Yazar, bu tür bir yasal düzenlemede kullanılan hukuki dilin sınırlayıcı olma ihtimalinin yüksek olduğunu; bu nedenle de düzenlemenin yarardan çok zarar yaratabileceğini ve yasal reformun örselenmiş kadınlara ilişkin eşit olmayan muamele sorununa kökten bir çözüm olmayacağını ifade etmektedir.⁹⁸⁸ Bu

---

⁹⁸⁶ Rothenberg, “We Don’t Have Time for Social Change”, s. 784, 785.

⁹⁸⁷ Russell, s. 202.

⁹⁸⁸ Yazar Amerika’da bazı eyaletlerde aile içi şiddete ilişkin özel mevzuatın bu tür şiddet sorununa “hızlı bir çözüm” olarak söz konusu eyaletlerdeki ceza hukuku kurallarının ve ispat yükü gibi usule ilişkin konuların dikkatli bir analizi yapılmadan aceleye getirildiğini ve nihayetinde yasal reformların kadınlar açısından olumsuz sonuçlandığını ifade etmiştir. Ona göre örneğin uzman tanıklığı için özel bir yasal düzenleme yapılması gerekiyorsa bile kanuni dilin, şiddet öyküsüne ilişkin delilleri kabul etme açısından mümkün olduğunca kapsayıcı bir biçimde oluşturulması gerekmektedir. Bkz. Elizabeth M. Schneider, “The Impact of ‘Special’ Legislation”, *Battered Women and Feminist Lawmaking* içinde (Ed. Clare Dalton-Elizabeth M. Schneider) New York Foundation Press, 2000, s. 747-748.

nedenle sürekli şiddet hali gibi geleneksel meşru savunma düzenlemelerinde öngörülmeven şiddet biçimlerini veya özel olarak Örselenmiş Kadın Sendromu'nu kapsamına alır bir meşru savunma yasınının yapımında oldukça titiz ve dikkatli davranılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akdağ Hale, *Ceza Hukukunda Kusurluluğu Kaldıran ve Azaltan Nedenler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Allard Sharon Angella: “Rethinking Battered Woman Syndrome: A Black Feminist Perspective”, *UCLA Women’s Law Journal*, C.1, S. 191, 1991, s. 191-207.

Altuntaş Şeyda, *Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Ammons Linda L.: “Mules, Madonnas, Babies, Bathwater, Racial Imagery and Stereotypes: The African -American Woman and the Battered Woman Syndrome”, *Wisconsin Law Review*, C. 1995, 1994, s. 1003-1080.

Andersen Erich D.- Andersen Anne Read: “Constitutional Dimensions of the Battered Woman Syndrome”, *Ohio State Law Journal*, C. 53, S. 2, 1992, s. 363-411.

Apaydın Cengiz, “Kötü Muameleye (Şiddete) Maruz Kalan Kadın Reaksiyonunun Meşru Savunma Hukukundaki Yansımaları”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 125, 2017, s. 44-52.

Apaydın Cengiz, *Meşru Savunma*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

Aydın Devrim, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Haksız Tahrik”, *AÜHFD*, C. 54, S. 1, 2004, s. 225-254.

Ayyıldız Elisabeth: “When Battered Woman's Syndrome Does Not Go Far Enough: The Battered Woman As Vigilante Elisabeth”, *The American University Journal of Gender, Social Policy & the Law*, C. 4, S.1, 1995, s. 141-166.

Bates Jeanne-Marie: “Expert Testimony on the Battered Woman Syndrome in Maryland”, *Maryland Law Review*, C. 50, S. 3, 1991, s. 920-944.

Berktaş Fatmagül, *Tarihin Cinsiyeti*, Metis Yayınları, İstanbul 2003.

Biggers Jacquelyne R.: “A Dynamic Assessment of the Battered Woman Syndrome and Its Legal Relevance”, *Journal of Forensic Psychology Practice*, C. 3, S. 3, 2008, s. 1-22.

Blowers Anita Neuberger- Bjerregaard Beth, “The Admissibility of Expert Testimony on the Battered Woman Syndrome in Homicide Cases”, *The Journal of Psychiatry & Law*, C. 22, S. 4, 1994, s. 527–560.

Bostancı Bozbayındır Gülşah, *Ceza Hukukunda Haksız Tahrik*, Beta Yayınları, İstanbul 2013.

Browne Angela, *When Battered Woman Kill*, New York Free Press, New York 1987.

Callahan A. Renée: “Will The "Real" Battered Woman Please Stand Up? In Search Of A Realistic Legal Definition Of Battered Woman Syndrome”, *Journal of Gender & The Law*, C.3, S.1, 1994, s. 117-152.

Campbell JC: “Nursing Assessment for Risk of Homicide with Battered Women”, *Advances in Nursing Science*, C. 8, S. 4, 1986, s. 36-51.

Castel Jacqueline R.: “Discerning Justice for Battered Woman Who Kill”, *University of Toronto Faculty of Law Review*, C. 48, S. 2, 1990, s. 229-258.

Centel Nur- Zafer Hamide- Çakmut Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayıncılık, B. 8, İstanbul 2014.

Cookson Cara, “Confronting Our Fear: Legislating Beyond Battered Woman Syndrome and the Law of Self-Defense in Vermont”, *Vermont Law Review*, C. 34, 2009, s. 415- 447.

Cornia Rebecca D.: “Current Use of Battered Woman Syndrome: Institutionalization of Negative Stereotypes About Women”, *UCLA Women's Law Journal*, C. 8, S. 1, 1997, s. 99-123.

Crocker Phyllis L.: “The Meaning of Equality for Battered Women Who Kill Men in Self-Defense”, *Harvard’s Woman Law Journal*, C. 8, 1985, s. 121-154.

Cross Meredith B., “The Expert as Educator: A Proposed Approach to the Use of Battered Woman Syndrome Expert Testimony”, *Vanderbilt Law Review* C. 35, S. 3, 1982, s. 741- 768.

Dalton Clare - Schneider Elizabeth M.: *Battered Women and Feminist Lawmaking*, New York Foundation Press, 2000.

de Than Claire - Heaton Russell: *Criminal Law Fourth Edition*, Oxford University Press, Hampshire 2013.

Değirmenci Olgun, “Ceza Hukukunda Yanılma Kavramı ve Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Yanılma”, *TBB Dergisi*, S. 110, 2014, s. 129- 188.

Demirbaş Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 16, Ankara 2021.

Demirbaş Timur, *Haksız Tahrik*, Seçkin Yayınları, B.3, Ankara 2021.

Demirci Ömer, Meşru Savunma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2014.

Doğan Recep, “Hukuki Bir Kavram Olarak Şiddet Mağduru Kadınlarda Öğrenilmiş Çaresizlik Sendromu ve İngiliz Haksız Tahrik Hukuku Üzerindeki Etkileri”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2. 2015, s. 175-194.

Dönmezer Sulhi- Erman Sahir, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku*, C. II, B. 14, Der Yayınları, İstanbul 2019.

Dressler Joshua: “Battered Woman Who Kill Their Sleeping Tormenters: Reflections on Maintaining Respect For Human Life While Killing Moral Monsters” , *Criminal Law Theory: Doctrines of the General Part* içinde, Ed. Stephen Shute- A. P. Simester), Oxford University Press, New York 2005, s. 259-282.

Dressler Joshua: *Understanding Criminal Law*, Matthew Bender & Company, Inc., B. 7, 2015.

Dursun Selman - Bozbayındır Ali Emrah, “Ceza Hukukunda Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Manevi Unsurları Meselesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 73, S. 1, 2015, s. 63-90.

Dutton Donald -Susan Painter: “The Battered Woman Syndrome: Effects of Severity and Intermittency of Abuse”, American Journal of Orthopsychiatry, C. 63, S. 4, 1993, s. 614-622.

Dutton Marry Ann: “Understanding Women’s Domestic Violence: A Redefinition of Battered Woman Syndrome”, Hofstra Law Review, C. 21, S. 4, 1993, s. 1191-1242.

Düzenli Hilal, *Türk Ceza Hukukunda Meşru Savunma*, Turhan Kitabevi, Ankara 2020.

Hilal Düzenli, “Hukuk Pratiğinde Kadını Anlamak: Örselenmiş Kadın Sendromu”, *Kadın Yazıları* içinde (Yay. Haz. Türkân Yalçın), Savaş Yayınları, Ankara, 2012, s. 291-334.

Easteal Patricia: “Battered Woman Syndrome: What is Reasonable?”, Alternative Law Journal, C. 17, S. 5. 1992, s. 220-227.

Erden Tütüncü Efser, “‘Örselenmiş Kadın Sendromu’ Argümanının Türk Hukukunda Meşru Savunma Kapsamında Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler(*)”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 11, S. 111, 2019, s. 469-482

Erem Faruk- Danışman Ahmet - Artuk Mehmet Emin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, B. 14, Ankara 1997.

Erem Faruk: *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, Seçkin Kitabevi, C. 2, B. 12, Ankara 1985.

Ergüne Elif – Sarıtaş Erkan, “Provokatif Meşru Savunma”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 26, S. 2, 2022, s. 477-524

Eroğlu Fulya- Özeroğlu Alev: “Kötü Muameleye Maruz Kalmış Kadın Sendromu’nun Meşru Savunma Açısından Değerlendirilmesi”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1-2, 2020, s. 1405-1431.

Ersan Aykut, *Ceza Hukukunda Meşru Savunma ve Meşru Savunmada Sınırın Aşılması*, Oniki Levha Yayınları, Ankara 2013.

Estrich Susan: *Real Rape*, Harvard University Press, 1987.

Ewing Charles Patrick- Aubrey Moss: “Battered Woman and Public Opinion: Some Realities About the Myths”, *Journal of Family Violence*, C. 2, S. 3, 1987, s. 257-264.

Ewing Charles Patrick: *Battered Woman Who Kill: Psychological Self-Defense as Legal Justification*, Lexington Books, Toronto 1987.

Faigman David L.- Wright Amy J.: “The Battered Woman Syndrome in the Age of Science”, *Arizona Law Review*, C. 39, S. 1, 1997, s. 67-115.

Faigman David L.: “The Battered Woman Syndrome and Self Defense: A Legal and Empirical Dissent”, *Virginia Law Review*, C. 72, S.3, 1986, s. 619-647.

Ferraro Kathleen J.: “The Wors Change, but the Melody Lingers: The Persistence of the Battered Woman Syndrome in Criminal Cases Involving Battered Women”, *Violence Against Women*, C. 9, S. 1, 2003, s. 110-129.

Finley Lucinda M.: “Breaking Women's Silence in Law: The Dilemma of the Gendered Nature of Legal Reasoning”, *Notre Dame Law Review*, S. 64, 1989, s. 886-910.

Finley Lucinda M.: *The Nature Of Domination And The Nature Of Women: Reflections On Feminism Unmodified*, *Northwestern University Law Review*, C. 82, S. 2, 1988, s. 352-386.

Follingstad Diane R.: “Battered Woman Syndrome in Courts”, *Handbook of Psychology* içinde (Ed. Alan M. Goldstein- Irving B. Weiner), John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2003, s. 485-507.

Gelles Richard J.: “No Place To Go: Social Dynamics Of Marital Violence”, *Battered Women: A Social Psychological Perspective, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence* içinde (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977, s. 46-63.

Gillespie Cynthia K.: *Justifiable Homicide: Battered Women, Self-Defense, and the Law*, Ohio State University Press, Ohio 1941, s. 148-149.

Goething Ann: Battered Women; Held in Captivity, *Encyclopedia of Domestic Violence* içinde (Ed. Nicky Ali Jackson), Routledge, New York 2007, s. 84-86.

Gondolf Edward W. - Fisher Ellen R.: *Battered Women as Survivors: An Alternative to Treating Learned Helplessness*, Lexington Books, New York 1988.

Goodman Emily Jane: “Legal Solutions: Equal Protections Under the Law”, *Battered Women: A Social Psychological Perspective, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence* içinde (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977, s. 138-164.

Griffith Melanie Frager: “Battered Woman Syndrome: A Tool for Batterers?”, *Fordham Law Review*, C. 64, S. 1, 1995, s. 141-198.

Günşen İçli Tülin: *Kadın Suçluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

Hacıfazlıoğlu Tuğçe, “Meşru Savunmanın Şartları”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 9, S. 86, 2017, s. 13-21.

Hafizoğulları Zeki- Özen Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, US-A Yayıncılık, B. 12, Ankara 2019.

Hatcher Gena Rachel: "The Gendered Nature of the Battered Woman Syndrome: Why Gender Neutrality Does Not Mean Equality", *New York University Annual Survey of American Law*, C. 59, 2003, s. 21-50.

Heinrich Bernd, *Ceza Hukuku Genel Kısım I*, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

Hilberman Elaine- Munson Kit: "Sixty battered women", *Victimology*, C. 2, S. 3-4, 1977, s. 460-470.

Holden George W. Et. al: "Parenting Behaviours and Beliefs of Battered Women; Children Exposed to Marital Violence: Theory, Research and Applied Issues", *Battered Women and Feminist Lawmaking* içinde (Ed. Clare Dalton-Elizabeth M. Schneider) New York Foundation Press, 2000, s. 272-275.

Hudsmith Rebecca, "The Admissibility of Expert Testimony on Battered Woman Syndrome in Battered Women's Self-Defense Cases in Louisiana", *Louisiana Law Review*, C. 47, S. 5, 1987, s. 979-991.

Huysal Ayşegül, "Türk Ceza Hukukunda Kadının Kamusalı", *Kadın, Kamusal Alan ve Hukuk* içinde (Ed. Ülker Yükselbaba), Tekin Yayınevi, İstanbul 2017, s. 173-212.

Kalmuss Debra S.- Straus Murray A: "Wife's Marital Dependency and Wife Abuse", *Journal of Marriage and the Family*, C. 44, S.2, 1984, s. 277-286.

Kanadoğlu O. Korkut, *Türk ve Alman Anayasa Yargısında Anayasal Değerlerin Çatışması ve Uyumlaştırılması*, Beta Yayınları, İstanbul 2000.

Kangal Zeynel Temel, "Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrir", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 3-4, 2010, s. 19-68.

Kangal Zeynel Temel, *Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010.

Kartal Melik: *Meşru Savunmanın Hukuki Esası Bağlamında Gereklik ve Orantılılık*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Kasian Marilyn- Spanos Nicholas P.- Terrance Cheryl A.- Peebles Suzanne: “Battered Women Who Kill: Jury Simulation and Legal Defenses, Law and Human Behaviour, C. 17, S. 3, 1993, s. 289–312.

Keçelioğlu Elvan, *Taksirli Suçun Dogmatiği*, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.

Keegan Katelyn E.: “The True Man & The Battered Woman: Prospects for Gender Neutral Narratives in Self-Defense Doctrines”, *Hastings Law Journal*, C. 65, S.1, 2013, s. 259-283.

Koca Mahmut- Üzülmaz İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 12, Ankara 2019.

Kochan Deborah: “Beyond the Battered Woman Syndrome: An Argument for the Development of New Standards and the Incorporation of a Feminine Approach to Ethics”, *Hastings Women's Law Journal*, C. 1, S.1, 1989, s. 89- 115.

Koğacioğlu Dicle: “Gelenek Söylemleri Ve İktidarın Doğallaşması: Namus Cinayetleri Örneği”, *Cogito: Feminizm Özel Dosyası*, S. 58, 2009, s. 350-384.

Koruculu Irmak, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Kultgen Rebecca A.: “Battered Woman Syndrome: Admissibility of Expert Testimony for the Defense-Smith v. State”, *Missouri Law Review*, C. 47, S. 4, 1982, s. 835-848.

Küçüktaşdemir Özgür: “Ceza Hukukunda Örselenmiş Kadın Sendromu”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, 2015, s. 489-528.

LaFave Wayne R.- Scott Austin W., *Handbook on Criminal Law*, West Publishing Company, 1972.

Long Grace M.: “Paradoxical Punishments as it Relates to the Battered Woman Syndrome”, *Behavior Modification*, C. 13, S. 2, 1989, s. 192-205.

Madison Sarah Crippen: "A Critique and Proposed Solution to the Adverse Examination Problem Raised by Battered Woman Syndrome Testimony in State v. Hennem", Minnesota Law Review, C. 74, 1990, s. 1023-1061.

Maguigan Holly, "It's Time to Move Beyond 'Battered Woman Syndrome'", Criminal Justice Ethics, C. 17, S.1, 1998, s. 50-57.

Mahooney Martha: Legal Images of Battered Women: Redefining the Issue of Separation, Michigan Law Review, C. 90, S. 1, 1990, s. 1-94 vd.

Mangum Paula Finley: "Reconceptualizing Battered Woman Syndrome Evidence Prosecution Use of Expert Testimony on Battering", Boston College Third World Law Journal, C. 19, S. 2, 1999, s. 593-620.

Mather Victoria M.: "The Skeleton in the Closet: The Batter on in the Closet: The Battered Woman Syndrome, Self Defense, And Expert", Mercer Law Review, C. 39, S. 2, 1988, s. 545-589.

McCarthy Therese: "Battered Woman Syndrome: Some Reflections on the Invisibility of the Battering Man in Legal Discourse, Drawing on R v. Raby", Australian Feminist Law Journal, C. 4, S, 1, 1995, s. 141-151.

McMahon Marilyn: "Battered women and bad science: The limited validity and utility of battered woman syndrome", Psychiatry, Psychology and Law, C.6, S. 1, 1999, s. 23-49.

Meraklı Serkan, *Ceza Hukukunda Kusur*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara 2020.

Meran Necati, "Yeni Türk Ceza Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'nda Meşru (Yasal) Savunma ve Zorunluluk Hâli", Terazi Hukuk Dergisi, C. 2, S. 6, 2007, s. 115-129.

Metin Yüksel, *Ölçülülük İlkesi: Karşılaştırmalı Bir Anayasa Hukuku İncelemesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002.

Mihajlovich Mira: “Does Plight Make Right: The Battered Woman Syndrome, Expert Testimony and the Law of Self-Defense”, *Indiana Law Journal*, C. 62, S. 4, 1987, s. 1253-1282.

Monaghan Nicola: *Criminal Law Fifth Edition*, Oxford University Press, Hampshire 2018.

Murdoch Jeffrey B.: “Is Imminence Really Necessity? Reconciling Traditional Self-defense Doctrine with The Battered Woman Syndrome”, *Northern Illinois University Law Review*, C. 20, S.1, 2000, s. 191-218.

O'Donovan Katherine: “Law's Knowledge: The Judge, The Expert, The Battered Woman, and Her Syndrome”, *Journal of Law and Society*, C. 20, S. 4, 1993, s. 427-437.

Osthoff Sue- Maguigan Holly: “Explaining Without Pathologizing: Testimony on Battering and Its Effects”, *Current Controversies on Family Violence içinde* (Ed. Donileen R. Loseke-Richard J. Gelles- Mary M. Cavanaugh), Sage Publications, 2005, s. 225-240.

Önder Ayhan, *Ceza Hukuku Dersleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992,

Özbek Veli Özer - Koray Doğan- Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 17, Ankara 2022.

Özbek Veli Özer- Doğan Koray - Bacaksız Pınar, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 11, Ankara 2020.

Özbek Veli Özer, *TCK İzmir Şerhi: Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı*, C. 1, B. 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.

Özbudun Ergun, *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, B. 15.

Özen Muharrem: *Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa*, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995.

Özen Mustafa, *Ceza Hukukunda Taksir*, Adalet Yayınları, Ankara 2012.

Özgenç İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 17, Ankara 2021.

Özgenç Nuri Berkay, “Meşru Savunmada Orantılılık”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 24, 2022, s. 245-270.

Parlar Ali, *Ceza Hukukunda Meşru Savunma ve Haksız Tahrik*, Bilge Yayınevi, Ankara 2015.

Polat Akgün Deniz: Adil Yargılanma Hakkı ve Hukuk Devleti Işığında “Şiddete Uğramış Kadın Sendromu” Üzerine Bir İnceleme Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, 2022, s. 145-175.

Prescott Suzanne- Letko Carolyn: *Battered Women: A Social Psychological Perspective, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence* içinde (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977, s. 72-96.

Regehr Cheryl- Glancy Graham: “Battered Woman Syndrome Defense in Canadian Courts”, *The Canadian Journal of Psychiatry*, C. 40, S. 3, 1995, s. 130-135.

Roberts Albert R.: *Battered Wives, Encyclopedia of Domestic Violence* içinde (Ed. Nicky Ali Jackson), Routledge, New York 2007, s. 59-63.

Roberts Albert R.: Introduction: Myths and Realities Regarding Battered Women, *Helping Battered Women: New Perspectives and Remedies* içinde (Ed. Albert R. Roberts), Oxford University Press, New York 1999, s. 3-12.

Robertson Bruce: “Battered Woman Syndrome: Expert Evidence in Action”, *Otago Law Review*, C. 9, S. 2, 1998, s. 277-300.

Rosen Richard A., “On Self-Defense, Imminence, and Women Who Kill Their Batterers”, *North Carolina Law Review*, C, 71, S. 2, 1993, s. 371- 411.

Rothenberg Bess: ““We Don’t Have Time for Social Change”: Cultural Compromise and the Battered Woman Syndrome”, *Gender & Society*, C.17, S.5, 2003, s. 771–787.

Rothenberg Bess: "The Success of the Battered Woman Syndrome: An Analysis of How Cultural Arguments Succeed", *Sociological Forum*, C. 17, S. 1, 2002, s. 81-103.

Roy Maria: Some Thoughts Regarding the Criminal Justice System and Wifebeating, *Battered Women: A Social Psychological Perspective, Battered Women: A Psychological Study of Domestic Violence* içinde (Ed. Maria Roy), Litton Educational Publishing, Inc., New York 1977.

Russell Brenda L.: *Battered Woman Syndrome As a Legal Defense: History, Effectiveness and Implications*, McFarland & Company, Inc. Publishers, North Carolina 2010.

Sağlam Fazıl, *Temel Hakların Sınırlandırılması ve Özü*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982.

Schneider Elizabeth M.: "The Impact of 'Special' Legislation", *Battered Women and Feminist Lawmaking* içinde (Ed. Clare Dalton-Elizabeth M. Schneider) New York Foundation Press, 2000, s. 747-748.

Schneider Elizabeth M.: "Women's Self-Defense Claims: Gender Bias and the Role of Expert Testimony", *Battered Women and Feminist Lawmaking* içinde (Ed. Clare Dalton-Elizabeth M. Schneider) New York Foundation Press, 2000, s. 717-723.

Schopp Robert F.- Sturgis Barbara J.- Sullivan Megan: "Battered Woman Syndrome, Expert Testimony, and the Distinction Between Justification and Excuse", *University of Illinois Law Review*, C. 1994, S. 1, 1994, s. 45-113.

Schuller Regina A. - Rzepa Sara: "Expert Testimony Pertaining to Battered Woman Syndrome: Its Impact on Jurors' Decisions", *Law and Human Behavior*, C. 26, S. 6, 2002, s. 655-673.

Schuller Regina A. - Vidmar Neil: "Battered Women Syndrome Evidence in the Courtroom", *Law and Human Behaviour*, C. 16, S. 3. 1992, s. 273-291.

Schuller Regina A.: "The Impact of Battered Woman Syndrome Evidence on Jury Decision Processes", *Law and Human Behavior*, C. 16, S.6, 1992, s. 597-620.

Shaffer Martha: “The Battered Woman Syndrome Revisited: Some Complicating Thoughts Five Years After R. v. Lavallee”, *The University of Toronto Law Journal*, C. 47, S.1, 1997, s. 1-33.

Sheely Elizabeth - Stubbs Julie - Tolmie Julia: “Defending Battered Women on Trial: The Battered Woman Syndrome and its Limitations”, *Criminal Law Review*, C. 16, S. 6, 1992, s. 369-394.

Sonkin Daniel Jay- Martin Del - Walker Lenore E. Auerbach , *The Male Batterer: A Treatment Approach*, Springer Publishing Company, 1985.

Soyaslan Doğan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayınları, B. 13, Ankara 2020.

Stark Evan: “Re-Presenting Woman Battering: From Battered Woman Syndrome to Coercive Control”, *Albany Law Review*, C. 58, S. 4, 1995, s. 973-1026.

Stark Evan: *Coercive Control: The Entrapment of Women in Personal Life*, Oxford University Press, New York 2007.

Stevens Dennis J., “Interviews with Woman Convicted of Murder: Battered Woman Syndrome Revisited”, *International Review of Victimology*, C. 6, S. 2, 1999, s. 117-135.

Stubbs Julie - Tolmie Julia Rowenna, “Race, gender and the Battered Woman Syndrome: an Australian Case Study”, *Canadian Journal of Women and the law*, C. 8, S.1, 1995, s. 122-158.

Stubbs Julie: “Battered Woman Syndrome: Misunderstood?/ The (Un)Reasonable Battered Woman? A Response To Eastal”, *Current Issues in Criminal Justice*, C. 3, S. 3, 1992, s. 356- 361.

Stubbs Julie: “Battered Woman Syndrome”, *Current Issues in Criminal Justice*, C. 3, S. 2, 1991, s. 267-270.

Stubbs Margot, "Feminism and Legal Positivism", Australian Journal of Law and Society, C. 3, 1986, s. 63-91.

Stubss Julie - Tolmie Julia: "Falling Short of the Challenge? A Comparative Assessment of the Australian Use of Expert Evidence on the Battered Woman Syndrome", Melbourne University Law Review, C. 23, S. 23, 1999, s. 709-748.

Şare Ersin, "Yüksek Mahkeme Kararlarında Meşru Savunma", İzmir Barosu Dergisi, C. 83, S. 1, 2018, s. 13-58.

Şen Ersan- Şahin Buğra, "Önleyici Meşru Savunma", Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 162, 2020, s. 346- 351.

Taner Fahri Gökçen, "Türk Ceza Hukukunda Meşru Savunma", Ceza Hukuku Dergisi, C.5, S. 12, 2010, s. 219-253.

Taner Fahri Gökçen, *Cinsel Özgürlüğe Karşı Suçlar*, Seçkin Yayıncılık, B.2, Ankara 2014.

Taşkın Ozan Ercan, "Kötü Muameleye Maruz Kalmış Kadın Reaksiyonu: Meşru Savunma mı, Mazeret Nedeni mi?", Ceza Hukuku Dergisi, C. 8, No. 21, 2013, s. 104-117.

Terrance Cheryl A.- Plumm Karyn M.- Rhyner Katlin J.: "Expert Testimony in Cases Involving Battered Women Who Kill: Going Beyond the Battered Woman Syndrome" North Dakota Law Review, C. 88, S. 4, 2012, s. 921-955.

Thyfault Roberta K.: "Self-Defese: Battered Woman Syndrome on Trial Comments", California Western Law Review, C. 20, S.3, 1984, s. 485-510.

Topçu Namık Kemal, *İngiliz ve Amerikan Hukukuyla Karşılaştırmalı Meşru Savunma*, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Toroslu Nevzat- Toroslu Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yayınevi, B. 25, Ankara 2019.

Uygun Gülriiz: “Toplumsal Cinsiyet ve Adalet: Hukuk Adaletsizdir”, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2015, s. 121-132.

Ümit Atılgan Eylem; *Türkiye’deki İç Hukuk Kültürü Üzerine Sosyo-Hukuki Bir Araştırma: Haksız Tahrik Kararlarında Eril Tahakküm Kodları*, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.

Walker Lenore E. A.: Battered Woman Syndrome, Encyclopedia of Domestic Violence içinde (Ed. Nicky Ali Jackson), Routledge, New York 2007, s. 63-70.

Walker Lenore E. A.: *The Battered Woman Syndrome*, Springer Publishing Company, B. 4, New York 2017.

Walker Lenore E.- Temares Amanda E.- Diaz Brandi N.- Gaviria Giselle: “Psychological Evaluation of Battered Women Who Kill in Self-Defense: A Review of 34 Cases”, Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 2022, s. 1-21.

Walker Lenore E.: “Post-traumatic stress disorder in women: Diagnosis and treatment of battered woman syndrome”, Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training, C. 28, S.1, 1991, s. 21-29.

Walker Lenore: “Battered Woman Syndrome: Empirical Findings”, Annals of the New York Academy of Sciences, S. 1087, 2006, s. 142-157.

Walker Lenore: “Battered Women Syndrome and Self-Defence”, Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy, C. 6, S.2, 2012, s. 321-334.

Walker Lenore: “The Battered Woman Syndrome Defense”, Battered Woman içinde (Ed. Louise Gerdes), Greenhaven Press, Inc., San Diego 1999, s. 82-92.

Walker Lenore: *The Battered Woman Syndrome*, Harper Collins, B. 1, United Kingdom, 1979.

Wells Celia: “Battered Woman Syndrome and Defences to Homicide: Where Now?”, Legal Studies, C. 14, S. 2, 1994, s. 266-276.

World Health Organization, Understanding and Adressing Violence Against

Women: Intimate Partner Violence, 2012.

Yağcı Çetin Fatmanur, *Türk Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

Yalçın Sancar Türkân: *Türk Ceza Hukukunda Kadın*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

Bora Aksu, “Haksız Tahrik, Meşru Müdafa”, Birikim Dergisi, S. 1284, 2014.

<https://archive.org/>

<https://bianet.org/>

<https://dictionary.cambridge.org/>

<https://scc-esc.lexum.com/>

<https://sendika.org/>

<https://t24.com.tr/>

<https://www.evrensel.net/>

<https://www.haberturk.com/>

<https://www.hcourt.gov.au>

<https://www.lexisnexis.com>

<https://www.lexpera.com.tr/>

<https://www.ozgurkocaeli.com.tr/>